

Vlak do pekla

Tímto výběrem z anglo-amerických sci-fi povídek by redakce KARAVANT na čtenáře ráda přivedla, že v době sci-fi se to nemusí hemlit nejprůměrnější naprogramovanými mechanickými potvarami, že se dít nemusí nutně odehrávat v budoucnosti a že meziplanetární lety nejsou jediným nutným náhodou. Dobrá sci-fi se totiž nedá zavřít do meziplanetární škatulky. Mezi její nejdůležitější charakteristické rysy patří dokonalá znalost spisovnického řemesla, radost z vyprávění, ohlasový nápad a především velká námluvná pestrost.

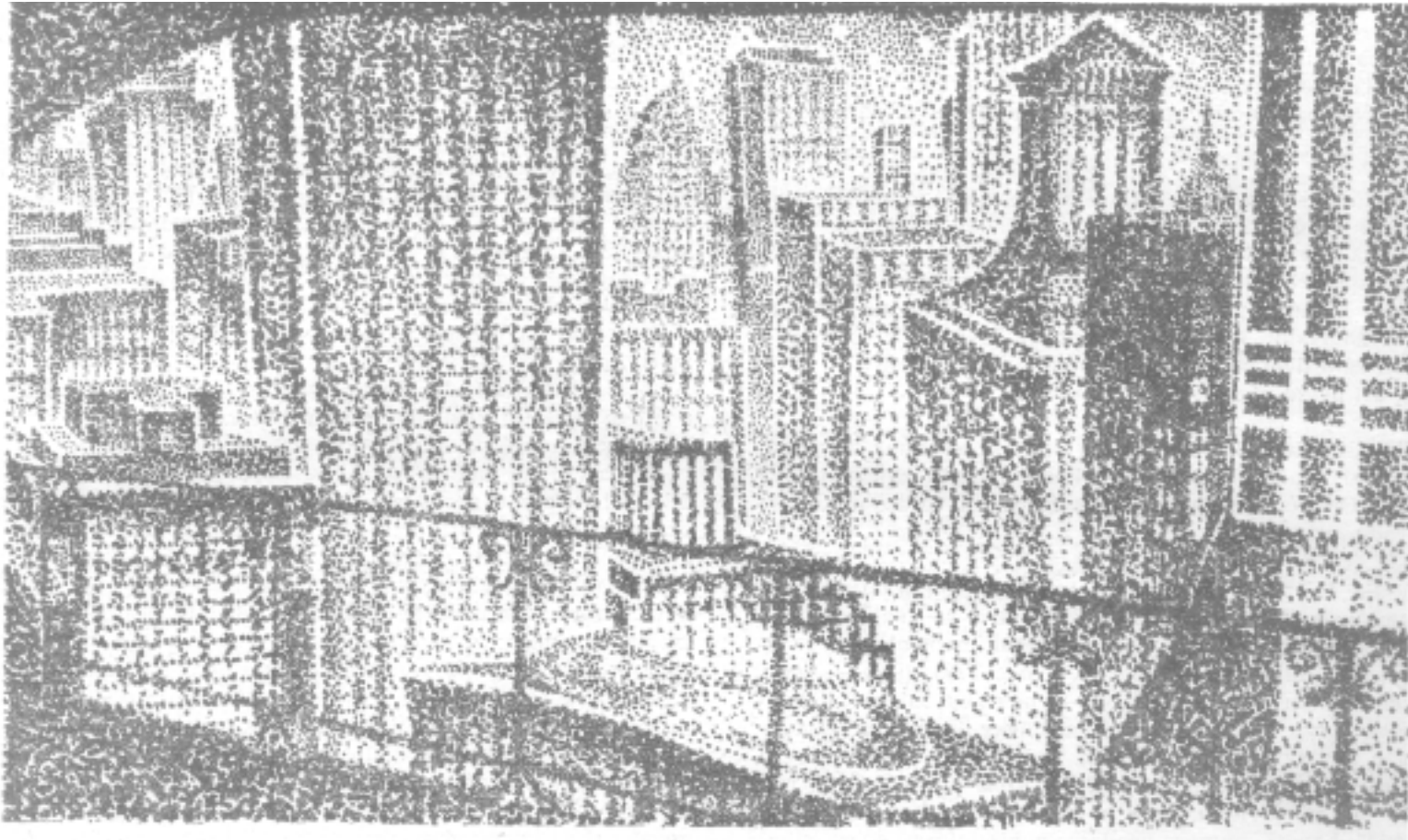
Science-fiction můžeme definovat jako literární žánr, v němž zdánlivě nemožné či neuskutečnitelné lze pomocí údajných vědeckých hypotéz, vynálezů nebo zatím nevynalezených technických vymožeností umožnit či uskutečnit. Je to obvykle sen o budoucnosti, který se i někdy vyplní. Za nejvýznamnějšího z prvních spisovatelů sci-fi je považován Jules Verne. Jeho nejúspěšnějším napodobitelem je H. G. Wells. V americké literatuře byl prvním velkým spisovatelem sci-fi Edgar Allan Poe. Skutečný vzestup science-fiction však nastal až na konci minulého století. Jedním z nejlepších spisovatelů byl astronom Garrett P. Serviss, který psal příběhy o životě ve vesmíru. Nejznámější jsou jeho romány Měsíční

kov a Měsíční dívka. Také Edgar Rice Burroughs napsal deset románů, jejichž děj se odehrává na Marsu. Ve svých příbězích o Tarzanovi stvořil novou rasu opic a různá ztracená města. Jedno z těchto měst bylo obýváno Atlantidžany. Významnou postavou americké sci-fi je Hugo Gernsback, který v roce 1908 založil časopis Modern Electrics a v roce 1911 začal v dubnovém čísle tohoto časopisu otiskovat román na pokračování nazvaný Ralph 124041 +: Romance z roku 2660. V roce 1926 začal vydávat časopis Amazing Stories (Podivuhodné příběhy), což byl první časopis věnovaný výhradně sci-fi. Významných současných spisovatelů je celá řada. Jmenujme alespoň několik: Fletcher Pratt, Eric Temple Bell, L. Sprague de Camp, Ray Bradbury, Isaac Asimov, Robert A. Heinlein, Anthony Boucher,

Nelson Bond, A. Clarke. Někteří tito spisovatelé jsou opravdoví odborníci a specialisté v různých vědních oborech. Zatím není zcela jasné, jaké faktory se podílejí na rozmachu, který vydávání a čtení sci-fi zaznamenalo v polovině XX. století. Časopis Life se jednou pokusil vysvětlit tento jev tvrzením, že „science-fiction jsou knížkami lidového čtení ve věku automatizace a mechanizace“. Z významných románů několika posledních desetiletí je třeba uvést: Iron Star (Železná hvězda) a Before the Dawn (Před svítáním) od Johna Taina, When Worlds Collide (Když se světy srazily) a After Worlds Collide (Po srážce světů) od Edwina Balmera a Philipa Wylieho, The Shadow Out of Time (Stín mimo čas) od H. P. Lovecrafta, The Weapon Shop of Isher Isherův obchod

se zbraněmi) od A. E. Van Vogta, Rocket Ship Galileo (Vesmírná loď Galileo) a The Green Hills of Earth (Zelené pahorky Země) od Roberta F. Heinleina, Without Sorcery (Bez černé magie) od Theodora Sturgeona, I, Robot (Já, robot) a People on the Sky (Lidé na obloze) od Isaaka Asimova, The Martian Chronicle (Martaňanská kronika), The Illustrated Man (Ilustrovaný muž) a The October Country (Říjnová země) od Raye Bradburyho. Mezi nejlepší antologie povídek a sci-fi novel patří: The Best of Science-Fiction (Nejlepší ze sci-fi) a Possible Worlds of Science-Fiction (Možnosti sci-fi) uspořádané Groffem Conklinem, The Science-Fiction Treasury (Pokladnice sci-fi) — výbor uspořádaný Wilsonem Tuckerem, Men Against the Star (Muži v boji proti hvězdám) — výbor uspořádaný Martinem Greenbergem.

Vlak do pekla

ÚVOD

Co je to vlastně sci-fi? — Tyhle vědeckofantastické slátaniny já zásadně nečtu, říkávají někteří lidé, když se jich zeptáte na jejich názor na sci-fi. Potíž je v tom, že si lidé pod všeobsahujícím a zároveň nic neříkajícím názvem science-fiction (mimoходом, vymyslel si jej Američan německého původu Hugo Gernsback v roce 1929 a už tehdy začaly spory o jeho právoplatnosti) obvykle představují příběh odehrávající se na cestě od planety Zora k planetě Astra. Hlavním aktérem tohoto příběhu je složité vesmírné monstrum s mnoha tryskami, chňapadly, roboty a kdoví čím vším ještě. Pokud v něm také vystupují lidé, pak to nejsou nositelé jmen, názorů, charakterových a charakteristických vlastností, nýbrž dokonale odlidštěné mechanismy — Piloti, Biofyzici, Programátoři atd'. Tak tohle my také nečteme.

Zato čteme a máme velice rádi druhý typ sci-fi, který dokazuje, že děj se nemusí nutně odehrávat v budoucnosti a že meziplanetární lety nejsou jediným povole-

ným
námět
em;
zato je
v něm
hodně
radost
i z
vyprá
vění,

fantazie, a především velká námětová pestrost. Najdete v něm nejenom drama a napětí, ale i úsměv, ironii a satiru. A také lidi, kteří, když se to tak vezme, se ani moc neliší od nás. Tuto zálibu jsme dokázali už naším předchozím výběrem ze sovětské sci-fi (Zajatci Velkého mozku, Karavana 1973) a snad se to podaří také i Vlaku do pekla, který přináší povídky angloamerických autorů. Pro upřesnění hned na počátku dodejme, že Angličan je tu vlastně zastoupen jen jeden — John Wyndham: jeho místo v této povýtce americké společnosti však omlouvá skutečnost, že v tomto žánru patří na obou stranách Atlantiku k absolutní špičce. Další známá sci-fi veličina je Isaac Asimov, pro něhož se již v dětství sci-fi stalo koníčkem na celý život. Kromě celé řady knížek, sci-fi povídek a románů má také šťastnou ruku při pořádání nejruznějších výborů, píše vědecké články, knihy popu-larizující vědu, přednáší na universitě, a vůbec toho na jednoho člověka stihne strašně moc.

Jeho Vtipálek nás zavádí do doby, kdy veškerý život na Zemi je řízen počítači tak složitými, že osud lidstva závisí na několika málo lidech, kteří jsou ještě s to těm-

to počítačům porozumět. Povídka Jacka Finneyho Tak už přestaň mávat těma rukama se pro změnu odehrává v době války Severu proti Jihu v 60. letech minulého století. Jeden major, který vynalezl stroj času, si usmyslí, že ukradne v budoucnosti letadlo a rozhodne válku. Jenže ...

Povídka Kurta Vonneguta Zítřa, pozítří, popozítří vyšla poprvé v roce 1954. Líčí svět zhruba o sto let později, v němž kromě lidí už jinak není téměř nic — lidé všechno spotřebovali. I když je to povídka napsaná lehkým perem humoristy, obsahuje předpověď, nad níž stojí za to se zamyslet. Kdybyste někomu v Americe v roce 1954 řekli, že o dvacet let později budou v USA fronty na benzin, asi by se vám vysmál. A zatím ...

Povídka Roberta Sheckleyho Cokoliv se odehrává v současnosti, Naši planetu se pokouší obsadit dobytelský národ Glomů z x-té galaxie. Zřejmě se jim to asi nikdy nepovede, protože ...

Vlak do pekla R. Blocha vypráví prastarou historii o smlouvě člověka s ďáblem. Blochovi se však podařilo tento archaický námět zpracovat tak neotřele a půvabně, že za Vlak do pekla dostal v roce 1959 Huga — cenu rezervovanou pro nejlepší sci-fi povídku roku. Další vítězové Huga zařazení do téhle sbírky jsou Poul Anderson s povídkou Nejdelsí cesta (r. 1961) a Daniel Keyes s Růžemi pro Algernon (r. 1960). Růže pro Algernon pokládáme za povídku, jaká se vyskytne jednou za dvacet let. Má napětí, humor, gradaci, a především velmi silný humanistický podtext. Isaac Asimov se kdysi Keyesovi svěřil s tím, jak velký dojem na něj takhle povídka udělala. - Takovou povídku bych také jednou strašně rád napsal, - řekl Asimov. - J á také, - odpověděl Keyes. - Až přijdeš na to, jak se mi podařilo napsat Růže pro Algernon, nezapomeň mi to vzkázat. — Robert Heinlein je jednou z nejznámějších postav americké sci-fi scény. Téměř všechny jeho romány a povídky, a snad nám po přečtení povídky ... postavil si domeček, v tom domečku... dáte za pravdu, vynikají neotřelostí svých námětů, zábavností a vysokou profesionální kvalitou. Rovněž jméno Williama Tenna je pro fanoušky americké sci-fi dobře známým pojmem. Jeho povídka Jdi na východ, mladý muži je vlastně satirická fraška o naruby obráceném do bývání Ameriky.

Kromě těchto reprezentativních ukázek z díla současných předních autorů americké a anglické sci-fi jsme do výboru zařadili také několik krátkých hříček napsaných autory, jejichž jména nám mnoho neříkají. Jejich skeče vycházejí obvykle z jediného, ale zato brilantně rozehraného a vypočítaného nápadu a mají jediný cíl - - pobavit nebo šokovat čtenáře. A jsme opět u otázky, kterou jsme začali: Co je to vlastně sci-fi? Těžko říci. Staré definice umírají tak rychle, jako se rodí nové. Jednou se kdosi zeptal Louise Armstronga na jeho definici jazzu. - Jestliže se musíte ptát, - řekl Armstrong,— pak to stejně nikdy vědět nebudete. — Dobré počtení.

KURT VONNEGUT

ZÍTŘA, POZÍTŘÍ, POPOZÍTŘÍ

Psal se rok 2158. Louis a Emeralda Schwartzovi si šepotali na balkóně, který náležel k bytu Louisovy rodiny v sedmdesátém šestém patře budovy č. 257 na jednom newyorském sídlišti, vybudovaném na území kdysi zvaném jižní Connecticut. Když se Louis a Emeralda brali, nepřisuzovali Emeraldini rodiče manželství do budoucna velké vyhlídky, ale nyní, když Louisovi už bylo 112 let a Emeraldě 93, museli uznat, že manželství se kupodivu vydařilo.

Louis a Emeralda to však přesto neměli nejjednodušší, a právě proto si vyšli na balkón. Jejich rozhovor byl poněkud soukromé povahy.

„Občas je mi tak mizerně, že bych mu klidně rozředila ten jeho anti-gerosen," řekla Emeralda.

„To by bylo proti přírodě," řekl Louis, „byla by to vražda. Kromě toho, kdyby nás přistihl, že si zahráváme s jeho anti-gerosenem, tak nás nejenom vydědí, ale mně navíc zakrutí krkem. Dědouškových 172 let ještě neznamená, že nemá sílu jako býk."

„Proti přírodě," povzddechla si Emeralda. „Copak dneska ještě někdo vůbec ví, co je to příroda? Stejně bych to nikdy neudělala, ale někdy si prostě nemůžu pomoci, aby mi nenapadlo, že dědoušek nikdy neodejde, jestli mu někdo maličko nepomůže. Bože můj — žijeme tu jako sardinky, Věra umírá touhou po dítěti a Mellissa ho nemá ani po třiceti letech manželství." Emeralda si dupla. „Je mi špatně, když se podívám na ten jeho vráscitý obličej, na to, jak si zabírá jediný volný pokoj, sedí v nejlepším křesle a jí nejlepší jídlo, jak rozhoduje o tom, na jaký televizní program se budeme dívat, a jak nás všechny drží v hrsti tím, že v jednom kuse mění svou závěť."

„No, koneckonců," řekl Louis mírně, „dědoušek přece jednou odejde. Nespěchej na něj tolik. Je to jeho věc. Když vynalezli anti-gerosen, bylo mu už přes sedmdesát. Však on jednou odejde. Nespěchej na něj tolik. Je to jeho věc. Víím, že to s ním nemáme lehké, ale buď trpělivá. Nesmíme udělat nic, co by ho popudilo. Máme přece gauč, a tak jsme na tom stejně ze všech nejlíp."

„A jak dlouho si myslíš, že nám dovolí spát na gauči? Zase si oblíbí někoho jiného. Světový rekord jsou dva měsíce, ne?"

„Mám dojem, že máma s tátou to jednou tak dlouho vydrželi."

„Tak kdy už konečně odejde, Lou?" řekla Emeralda.

„Říká, že se vzdá anti-gerosenu, až skončí 500 plocho-drážních mil."

„Ano, a předtím to byly olympijské hry a před nimi mistrovství v baseballu a ještě předtím prezidentské volby a já už nevím co všechno ještě. Takhle se vymlouvá už padesát let. Dočkáme se vůbec někdy toho, že budeme mít místnost sami pro sebe nebo že nám bude dopřáno sníst opravdové vajíčko? Dočkáme se vůbec někdy?"

„Tak dobře, zklamal jsem tě," řekl Lou, „ale co mám dělat? Těžce pracuji a vydělávám slušné peníze, jenže

celý plat mi zdaní na obranu a penze pro přestárlé. I kdyby mi ho nezdani, kde myslíš, že bychom si mohli pronajmout volný pokoj? V Iowě? Tobě by se chtělo bydlet na okraji Chicaga?"

Emeralda ho objala kolem krku. „Lou, miláčku, vždyť já neříkám, že jsi mě zklamal. Bůh ví, že to není pravda. Ty jsi prostě nikdy nedostal příležitost, aby ses vyšvihnul, protože dědoušek a jemu podobní nechtějí odejít a přenechat místo na slunci někomu jinému."

„No jo," řekl Louis zasmušile. „Můžeš jim to vyčítat? Rád bych věděl, kdy my se vzdáme anti-gerosenu, až budeme mít dědouškova léta."

„Někdy si přeji, aby ten anti-gerosen nikdy nevynalezli. Nebo aby ho vyráběli z něčeho hodně drahého a vzácného, a ne zrovna z bahna a fialek. Někdy si přeji, aby lidé umírali tak jako za starých časů, a ne aby se sami rozhodovali, jak dlouho tu ještě budou. Měl by vyjít zákon, který by zakazoval prodej té věci každému nad sto padesát let."

„Toho se nikdy nedočkáš," řekl Lou, „starší lidé mají peníze a svými hlasy rozhodují volby." Upřeně se zadíval na svou ženu.

„Tobě by se chtělo zemřít?"

„Prosím tě, jak se mě na něco takového vůbec může ptát? Vždyť mi ještě není ani sto let!" Emeralda si, jako by se chtěla dodatečně ujistit, přejela rukama po svém pevném mladistvém těle. „Nejlepší léta svého života mám pořád ještě před sebou. Až se přiblíží stopadesátka, stará dobrá Emeralda vylije svůj anti-gerosen do dřezu a s úsměvem uvolní místo jiným."

„Jistě, jistě," řekl Louis, „tak to říkají všichni. Ale kolik jich to opravdu dokázalo?" „Třeba ten člověk z Delaware."

„Neunavuje tě pořád o něm mluvit, Em? Vždyť už je to pět měsíců."

„Tak dobře. A co babička Winklerovic z našeho domu?"

„Tu přejel vlak v metru." „Protože si to přála," řekla

Emeralda. „A co chtěla udělat s tím kartónem anti-gerosenu, který u ní našli?"

Emeralda unaveně zakroutila hlavou a zakryla si oči.

„Když já nevím, já prostě nic nevím. Jenom vím, že musíme něco podniknout." Povzdychla si. „Někdy si přeji, aby ještě existovalo pár nemocí. Nějakou bych dostala a mohla bych si na pár dní, odpočinout v posteli. Je nás strašně moc!" zakřičela a její slova s mnohonásobnou ozvěnou zanikla ve spleti tisíců vybetonovaných dvorků mezi mrakodrapy. Louis jí položil něžně ruku na rameno.

„Miláčku, je mi líto, když vidím, jak špatně to někdy snášíš:"

„Kdybychom tak mohli mít auto, jako lidé za starých časů," posteskla si Em, „mohli bychom si někam vyjet a na pár dní se lidí zbavit. Tenkrát se žilo!"

„Jo," povzdychl si Louis, „než se spotřebovaly všechny kovy!"

„Nasedli jsme db auta, táta zajel k nejbližší pumpě a řekl: ‚Plnou nádrž!‘"

„To byla nádhera, než se spotřeboval všechen benzín, víd?"

„A vyrazili jsme si jen tak na výlet na venkov."

„Ano, všechno se to teď, Em, zdá neskutečné. Člověk by nevěřil, že mezi městy bylo ještě tolik volného prostoru."

„A když jsme dostali hlad," pokračovala Em, „prostě se zašlo do restaurace a řeklo se: ‚Dám si řízek s pom-fritky', nebo: ‚Vyvedly se vám dnes kotletky?‘" Emeralda se olízla a oči jí zasvítily.

„To bylo něco!" zanotoval si Louis. „Dala by sis vepřové žebírko s oblohou?"

„Mňam!"

„A kdyby nám tenkrát někdo nabídl mořské řasy, tak bychom se mu pořádně vysmáli."

„Anebo tavené piliny?"

Louis se pokusil podívat se na věc z lepší stránky.

„To, co vyrábějí teď, už nechutná tolik jako řasy nebo piliny. A prý je to zdravější než jídla dříve."

„Mně bylo tenkrát dobře," prohlásila Emeralda umí-něně.

Louis pokrčil rameny. „Uvědom si, že nebýt řas a pilin, nemohlo by na světě žít dvanáct miliard lidí. A to* je na tom to krásné. Aspoň se to říká."

„Napovídá se toho," řekla Emeralda a přivřela oči.

„Vzpomínáš si na ty nákupy, Lou? Vzpomínáš si, jak tě prodavači přímo nutili, aby sis něco koupil? Tenkrát se nemuselo čekat, až někdo umře, abys dostal postel nebo židle nebo kamna, a kdovíco všechno ještě. Vešel jsi do obchodu — a hotovo! Koupil sis všechno, cos chtěl. Jestli to nebylo na světě nádherné, než se spotřebovaly všechny suroviny. Byla jsem tenkrát jenom malé dítě, ale vidím to jasně před sebou."

Lou znechuceně popošel k okraji balkónu a podíval se na čisté, studené a jasné hvězdy roztroušené na černém sametu nekonečna.

„Vzpomínáš si, jak jsme se tenkrát zbláznili do vědec-kofantastických povídek? Let číslo sedmnáct, směr Mars, odpalovací rampa číslo dvanáct. Nastupovat! Netechnic-ký personál se laskavě odebere do krytu!"

„Deset vteřin ... devět... osm ... sedm ... šest.. , pět... čtyři,.. tři... dvě .. . jedna ... Start!"

„Proč bychom se tehdy zajímali ti pozemské problémy?" řekla Emeralda a také se zadívala na hvězdy. „Dou-fali jsme, že se všichni budeme jednou prohánět vesmírem, abychom zakládali život na jiných planetách."

Louis si povzdychl. „Jenže nakonec se ukázalo, že je třeba něčeho dvakrát tak mohutného, než je největší mrakodrap v New Yorku, aby na Mars mohl být dopra-ven jediný osídlenec. A za dalších několik trilionů do-larů si s sebou může vzít svou ženu a psa. Mysleli jsme si, že se emigrací zbavíme přelidnění."

„Lou?"

„Ano?"

„Kdy se jede 500 plochodrážních mil?"

„O státním svátku, 30. května."

Emeralda se kousla do rtů. „Myslíš si o mně něco špatného, když se takhle ptám?"

„Ani ne. Všichni v bytě se už podívali do kalendáře; aby se ujistili."

„Nechci být zlá, ale člověk si o takových věcech musí občas pohovořit, aby na ně pořád nemyslel."

„Jistě. Už je ti líp?“
„Ano a příště se budu ovládat *a* budu na něj hodná, jak jen to půjde.“

„Jsi moje holčička.“

Manželé Schwartzovi se na sebe statečně usmáli a šli dovnitř. Dědoušek Schwartz seděl s bradou podepřenou o ruce svírající vycházkovou hůl a upřeně zíral na dvou metrovou televizní obrazovku, která vévodila celému pokoji. Na obrazovce předčítal televizní hlasatel denní zprávy. Přibližně každých třicet vteřin dědoušek ťukl špičkou hůlky do podlahy a zahalekal: „No bóže! To tady bylo už před sto lety!“

Louis a Emeraldal, kteří se vrátili z balkónu, si museli sednout až do poslední řady za Louisovy rodiče, bratra a švagrovou, syna a snachu, vnuka a jeho ženu, pravnučku s manželem, pravnuka s ženou, synovce s ženou, prasynovce s ženou i prapraneteř s manželem a samozřejmě za dědouška, který dřepěl úplně vpředu. Všichni kromě

dědouška, který byl trochu sešlý a nahrbený, vypadali, podle měřítek uplatňovaných před vynálezem anti-gero-senu, jako by byli stejně staří — tak kolem třiceti let. — „Zatím stálé,“ pokračoval hlasatel, „je městečko Bluffs v lowě ohroženo hroznou katastrofou. Asi dvě stě příslušníků záchranných čet se odmítlo vzdát naděje a pokračují v záchranných pracích, aby vysvobodilo stotřiaosmdesátiletého Elberta Haggedorna, který je již po dva dny zavalen v ...“

„Měli by dávat něco radostnějšího,“ pošeptala Emeraldal Louisovi.

„Ticho!“ zakřičel dědoušek. „Ještě jednou si tu někdo pustí hubu na špacír, když se dívám na televizi, a nezdědí po mně ani dolar...“ — a v. tom okamžiku jeho hlas zjemněl a zvláčněl — „... až kostkovaný praporek odmávne konec Indianopoliské ploché dráhy a váš dědoušek se přichystá na cestu, odkud není návratu.“ Pak sentimentálně potáhl nosem a jeho dědici se zatím zoufale snažili o absolutní ticho. Pro ně byla přitažlivost oné cesty poněkud zkalena tím, že o ní během posledních padesáti let slyšeli od dědouška nejméně jednou denně.

„Dr. Brainard Keyes Bullard,“ řekl hlasatel, „prezident Wyandottské university v dnešním projevu prohlásil, že většina současných bolestí tohoto světa je zaviněna tím, že lidé ze všeho nejméně rozumějí sami sobě.“

„No bóže,“ zahučel dědoušek. „To tady bylo už před sto lety.“

„Dnes večer,“ pokračoval hlasatel na obrazovce, „se v chicagské nemocnici konala zvláštní oslava na počest právě narozeného Lowela W. Hitze. Hitz, který se narodil dnes ráno, je již pětadvacetimilióntým dítětem narozeným v této nemocnici.“ Komentátor zmizel a na obrazovce jej nahradil zuřivě kvičící mladý Hitz.

„No bóže,“ zašeptal Louis Emeraldě, „to tady bylo před sto lety taky.“

„Já tě slyším!“ zakřičel dědoušek, vypnul televizor a jeho vyděšení potomci tiše zírali na tmavou obrazovku.

„Tak ty si, Louisi, myslíš ...“

„Nic jsem tím nemyslel, dědoušku!“ bránil se Louis.

„Dones mi mou poslední vůli. Dobře víš, kde je. Však vy všichni dobře víte, kde je. Tak běž!“

Louis nepřítomně přikývl a prokličkoval halou mezi

spacími pytli rozloženými po podlaze do dědouškova pokoje, který představoval jedinou soukromou místnost v celém bytě; jeho zbytek se skládal z koupelny, obývacího pokoje a haly s kuchyňským koutem, která byla původně zamýšlena jako koupelna. V obývacím pokoji a v hale bylo po zemi roztroušeno šest matrací a čtyři spací, pytle. Gauč v obývacím pokoji patřil těm, kteří byli zrovna u dědouška v oblibě.

Na dědouškově psacím stole ležela pomačkaná a po-kaňkaná závěť, obsahující stovky dodatků, anulací, obvinění, podmínek, varování, rad i lidových moudrostí. Loui-se napadlo, že vlastně na těch dvou potrháných stránkách je jako v deníku zachyceno a smětnáno půlstoletí každodenních hádek. Tímto dnem bude Louis již pojedenácté vyděděn a bude se muset nejméně šest měsíců vzor-ně chovat, aby byl opět zahrnut do seznamu dědiců:

„Louisi!“ ozval se dědoušek netrpělivě.

„Už běžím, dědečku!“ Louis vběhl do obývacího pokoje a podal dědouškovi závěť.

„Pero!“ štěkl dědoušek.

Okamžitě mu bylo nabídnuto jedenáct per, od každého manželského páru jedno.

„Tenhle kráp pouští,“ řekl dědoušek a odmrští Louiso-vo pero.

„Tohle je pěkné, děkují ti, Willy.“

Na tuhle chvíli všichni čekali. Znamenalo to, že Willy, Louisův otec, se stal novým oblíbencem.

Willy, který vypadal téměř tak mladě jako Louis, i když mu bylo již sto čtyřicet dva, špatně skrýval své, potěšení. Kradmo se podíval na gauč, který nyní připadne jemu, a odkud se Louis s Emersldou budou muset odstěhovat zpět na nejhorší místo, do haly ke dveřím koupelny.

Dědoušek napětí, které vyvolal, prožíval jaksepatří a vkládal do něj celou svou duši. S pokrčeným čelem přejížděl prstem řádek po řádku, jako by viděl svou závěť poprvé v životě, a předčítal hlubokým monotónním hlasem, který zněl jako basový tón varhan v katedrále:

„Já; Harold Schwartz, bytem v New Yorku, Alden Village, dům číslo 257, tímto prohlašuji a stvrzuji, že tato listina je mou poslední“ vůlí *a* závětí. Tímto také ruším všechny své předcházející vůle se všemi jejich dodatky.“ Dědoušek se důležitě vysmrkal a pokračoval, dávaje si záležet, aby nevynechal jediné slovo; některá dokonce důrazně opakoval, především čím dál tím složitější instrukce týkající se pohřbu.

Když skončil s instrukcemi, byl tak hluboce dojat, až Louise napadlo, že by mohl zapomenout, proč si vlastně závěť dal přinést. Jenže dědoušek své silné city. chlapsky ovládl a celou minutu gumoval, až nakonec začal psát a mluvit zároveň.

„Život v tomto údolí slz mi ušetřil mnohé těžké rány,“ psal dědoušek, „ale tu nejkrutější ze všech mi připravil ...“

Dědoušek se odmlčel a rozhlédl se kolem, aby se upamatoval, kdo byl ten největší zloduch.

Všichni v pokoji se významně podívali na Louise, který odevzdaně zdvihl ruku. .

Dědoušek si vzpomněl, kývl a dokončil větu: „... můj pravnuk Louis J. Schwartz.“

„Vnuk, dědečku," opravil ho Louis.

„Neodmlouvej. Jako kdyby ti nestačilo, že jsi v tom až po krk, usmrkanče," řekl dědoušek, ale nedopatření opravil. Pak pokračoval už bez chyby v litanii vydědění, které zdůvodnil neuctivostí a odmlouváním.

V odstavci, který následoval a který čas od času patřil každému z přítomných, bylo Louisovo jméno vymazáno a nahrazeno jménem Willyho. Willy se tak stal nejenom dědicem bytu, ale především dědicem manželské postele v soukromé ložnici. „Tak a je to," řekl dědoušek potěšené. Pak na dolním okraji vygumoval datum, nahradil jej novým a připsal přesný čas.

„Vida, málem bychom zmeškali McGarveyovic rodinu."

McGarveyovic rodina byl televizní seriál, který dědoušek sledoval od svých 60 let, tj. už celých 112 let. „Jsem strašně zvědav, co všechno se jim ještě přihodí," řekl.

Louis se stáhl od ostatních a uchýlil se na své Záhořovo lože u dveří do koupelny. Přál si jen, aby Emeralda přišla za ním, a přemýšlel, kde asi může být.

Na chvíli si zdříml, ale někdo ho probudil, když ho překračoval, aby se dostal do koupelny. O chvíli později zaslechl slabý kloktavý zvuk, jako kdyby někdo vyléval něco do umyvadla. Náhle ho napadlo, že Emeralda se možná pomátla a chce v koupelně provést něco hrozného dědouškovi.

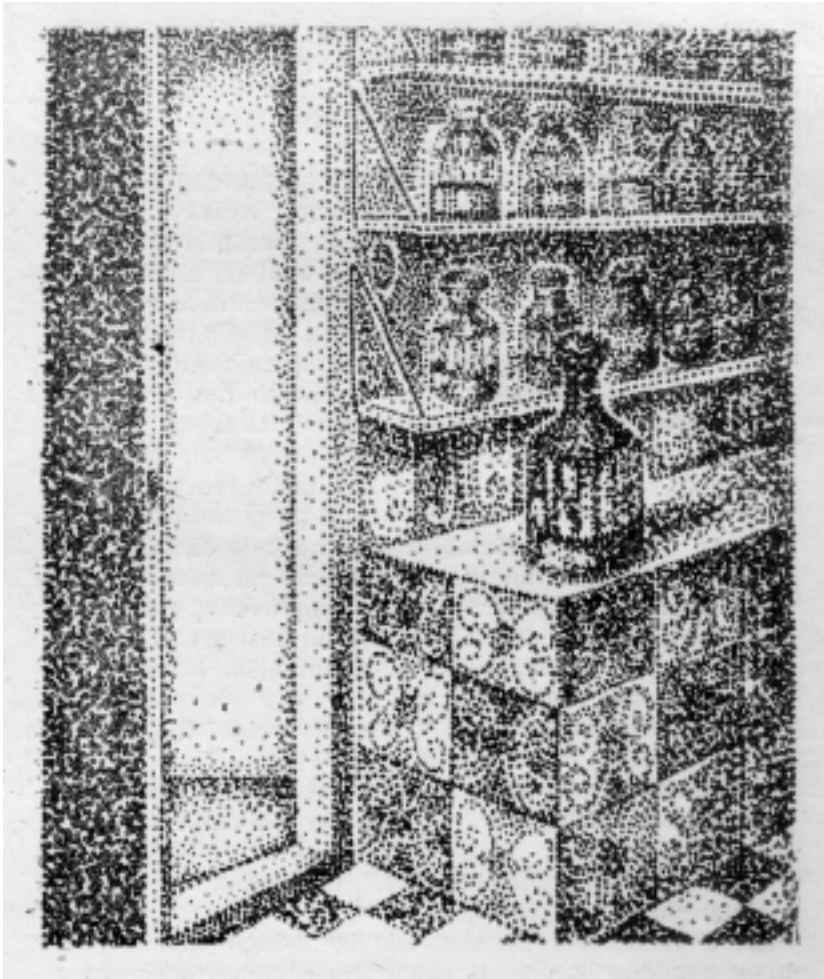
„Emeraldo, jsi tam?" zašeptal. Nedostal žádnou odpověď, a tak se do dveří opřel. Opotřebovaný zámek, jehož západka už téměř nepasovala, chvíli vzdoroval a pak se dveře otevřely.

„Morty!" vydechl Louis.

Louisův prasynovec Mortimer, který se nedávno oženil a přivedl svou nevěstu ke Schwartzům, pohlédl překvapeně a vyděšeně na Louise. Rychle přibouchl kopnutím dveře, ale Louisovi se přesto podařilo zahlédnout, jak svírá v ruce dědouškovu obrovskou láhev anti-gerosenu, která již byla napůl prázdná, a kterou Morty doplňoval vodou z kohoutku.

O několik okamžiků později vyšel Morty z koupelny, zadíval se výbojně na Louise, beze slova kolem něj prošel a připojil se ke své krásné nevěstě.

Překvapený Louis nevěděl co dělat. Nemohl přece dědouška nechat vypít falešný anti-gerosen; na druhé straně život tady byl již beztak nesnesitelný, a kdyby ho na to upozornil, dědoušek by se už postaral, aby se změnil ještě k horšímu. Louis letmo nahlédl do obývacího pokoje a ujistil se, že celá rodina, včetně Emeraldy, je v dobré náladě a těší se z průšvihů, kterými si McGarveyovi zpestřovali svůj život. Pak vešel do koupelny, zamkl dveře, jak nejlépe to šlo, a začal vylévat obsah dědouškovy láhve do výlevky. Rozhodl se, že ji naplní plnohodnotným anti-gerosenem z 22 menších lahvíček na polici. Dvoulitrová láhev měla velmi úzké hrdlo a Louisovi se zdálo, že její vylévání nebere konce. Téměř nepostřehnutelná vůně anti-gerosenu připomínající worcestrovou omáčku v Louisových představách nezadržitelně proudila skrze klíčovou díрку a škvíru pod dveřmi do celého bytu. Glo—glo—glo—glo, vytékala monotónně láhev. Náhle se z pokoje ozvala hlasitá hudba, Louis zaslechl šum a vrzání křesel. „A tím skončila 21121. epizoda ze života našich společných sousedů, rodiny McGarveyových," ozná-

mil televizní hlasatel. Halou zazněly kroky a někdo zatřukal na dveře koupelny.

„Okamžik," zvolal Louis vesele a zoufale zatřásl lahví, aby vytékala rychleji. Dlaně se mu smekly po vlhkém skle a těžká láhev se na dlaždičkách rozbila na malé kousky.

Dveře se rozletěly a dědoušek bezhlesně zíral na usvědčující střepty. Louis pocítil nepříjemné trnutí šíje. Udělalo se mu mdlo, ale přesto se dokázal nepříjemně zašklebit a vzhledem k tomu, že jej momentálně nenařadilo vůbec nic, co by řekl na svou obhajobu, počkal, až promluví dědoušek.

„Tak, hochu," řekl konečně dědoušek, „koukám, že tě čeká menší úklid." A to bylo všechno. Pak se otočil, proklestil si cestu davem a zamkl se v ložnici.

Zbýlí členové rodiny ještě chvíli hleděli v napjatém tichu na Louise a pak se spěšně odebrali zpět do obývacího pokoje, jako by se báli, že zdrží-li se o něco déle, poznamená něco z Louisova strašného zločinu i je. Morty se za ostatními o něco opozdil a vyslal k Louisovi zvědavý a otrávený pohled. Pak také odešel do obývacího pokoje a ve dveřích zůstala pouze Emeralda. Po lících jí kanuly slzy. „Chudinko moje, netvař se tak strašně nešťastně. Za všechno můžu já. To já jsem tě navedla."

„Ne," řekl Louis, když opět nabyl hlasu, „nemůžeš za to. Věř mi. Em, já jenom chtěl..."

„Nic mi nemusíš vysvětlovat, miláčku. Stojím při tobě, ať se stane cokoliv." Políbila jej na čelo a zašeptala:

„Vždyť by to nebyla žádná vražda, nezabilo by ho to. Tak hroznou věc jsi zase neudělal. Jen by se tím vyřešilo, že by si Bůh dědouška povolal podle svého přání.“

„Ale co s námi bude teď, Em?“ řekl Louis dutě. „Co nám udělá?“

Louis a Emeralda přemýšleli, čím se jim dědoušek pomstí, strachy probděli téměř celou noc. Avšak z posvátné ložnice se neozvalo ani pípnutí. Usnuli dvě hodiny před svítáním. V šest hodin už byli opět na nohou, protože to byla doba, kterou měla jejich generace vyhrazenou k snídani. Nikdo s nimi nemluvil. Měli na jídlo dvacet minut, ale byli po probdělé noci tak zmoženi, že sotva spolkli dvě lžičky vajíčkových mořských řas, a už museli přenechat své místo u stolu generaci svých dětí.

Potom, což byla povinnost těch, kteří byli naposled vydědění, začali připravovat snídani dědouškovi, kterému bylo jídlo servírováno na podnose až do postele. Zkoušeli to brát s humorem. Nejnáročnější na celé té věci bylo vydržet s pevnými nervy, protože brali do rukou opravdová vajíčka, opravdovou slaninu a opravdový margarín, za které dědoušek utrácel podstatnou část svého příjmu.

„No co,“ řekla Esmeralda, „nezpanikařím, dokud k tomu nebudu mít skutečný důvod.“

„Třeba ani neví, co jsem to vlastně rozbil,“ hlesl Louis povzbudivě.

„Třeba si myslí, že to bylo tvé sklíčko od hodinek,“ poznamenal Eddie, který si apaticky pohrával se svým pilinovým koláčem.

„Nebud' drzý na svého otce,“ řekla Em, „a nemluv s plnou pusou.“

„Rád bych viděl někoho, kdo by jednou okusil tyhle blafy a mlčel,“ prohlásil jejich třiasedmdesátiletý syn a podíval se na hodinky.

„Už byste pomalu měli zanést dědouškovi snídani.“

„Máš pravdu, to bychom měli,“ řekl Louis nepřesvědčivě a pokrčil rameny.

„Podej mi podnos, Em.“

„Půjďme oba.“

Pomalou a s úsměvem na tváři došli až ke dveřím ložnice, kde narazili na polokruh vážně se tvářících Schwartzů.

Em zaklepala. „Dědoušku,“ zvolala vesele, „máš tu snídani.“

Z ložnice se neozvala žádná odpověď, a tak zaklepala ještě jednou a silněji.

Dveře pod její rukou povolily. Měkká, hluboká, široká a vypérovaná postel uprostřed pokoje, symbol sladkého života každého člena rodiny, byla prázdná.

Atmosféra smrti, Schwartzům tak cizí a nesrozumitelná, jako třeba zoroastrismus nebo analytické programování, ztlumila všechny hlasy a zpomalila tlukot každého srdce. Ztumpachovatělí dědici začali nahlížet pod nábytek a za záclony ve snaze najít něco, co by alespoň trochu připomínalo pozůstatky zakladatele jejich rodu.

Ale dědoušek místo svého jadrného hlasu zanechal jenom vzkaz, který Louis nakonec našel na skříňce pod těžátkem, drahocenným suvenýrem ze Světové výstavy pořádané roku 2000. Louis jej rozrušeným hlasem přečetl:

„Někdo, komu jsem poskytoval přístřeší a ochranu a

koho jsem celou tu dobu učil a vychovával, jak nejlépe . jsem uměl, se včera v noci proti mně postavil jako zběsilý pes a pokusil se rozředit můj anti-gerosen. Již dávno nejsem mlád. Můj věk mě tíží. Již nejsem s to snášet kruté jeho života tak jako kdysi. A proto, po trpké zkušenosti ze včerejší noci, říkám sbohem. Starosti tohoto světa ze mne brzy opadnou jako trnový věnec a mně bude dopřáno poznat klidu. Až naleznete tento lístek, nebudu již mezi vámi.“

„No tohle,“ řekl Willy zlomeně, „ani nepočkal, jak dopadne 500 plochodrážních mil.“

„Nebo mistrovství v baseballu,“ řekl Eddie.

„Nebo jestli se lékařům podařilo vrátit paní McGarveyové zrak,“ přidal se Morty.

„Je tu ještě něco,“ řekl Louis a začal číst nahlas.

„Já, Harold D. Schwartz ... tímto prohlašuji tuto listinu za svou poslední vůli a závěť a zároveň také ruším všechny předcházející vůle a závěti i s jejich dodatky.“

„Ne!“ zasténal Willy. „To není možné!“

„Tímto prohlašuji,“ četl Louis, „že veškerý můj majetek, ať je jakékoliv povahy, nebude rozdělen mezi pozůstalé, nýbrž bude v jejich společném užívání bez ohledu na generace a všichni jej budou sdílet stejnou měrou.“

„Sdílet?“ hlesla Emeralda.

Louis máchnutím ruky shrnul veškeré bohatství bytu.

„To znamená, že tohle hnízdo teď patří nám všem.“

Všechny oči se okamžitě obrátily k posteli.

„Sdílet stejnou měrou?“ řekl Morty.

„Ve skutečnosti,“ řekl Willy, který byl nyní nejstarší osobou v bytě, „je to přesně tak jako zastará. Nejstarší lidé stojí v čele a sídlí v tomto pokoji. Také ...“

„Tak to ne,“ řekla Emeralda. „Louis má teď stejný nárok jako ty a mám dojem, že tento pokoj by měl patřit nejstaršímu člověku, který pracuje. Ty se tu celý den můžeš poflakovat a čekat na svou penzi, zatímco Louis se každý den vrací udřený z práce.“

„A co takhle dát příležitost někomu, kdo v životě nepoznal, co je to kousek soukromí?“ podrážděně se vmísil do debaty Eddie.

„Vy, starí lidé, jste měli spoustu soukromí, když jste byli děti, ale já jsem se narodil a byl jsem vychován v našlapané předsíni! Co kdybyste ...“

„Jo?“ řekl Morty. „Všichni jste byli v životě bití, mně je vás ze srdce líto, ale trávil někdo z vás líbánky v hale?“

„Ticho!“ zařval Willy panovačně. „Ještě někdo si pustí hubu na špacír a tráví příštích šest měsíců na podlaze u koupelny. A teď vypadněte z mého pokoje. Chci přemýšlet.“

Váza se roztříštila o zeď několik centimetrů nad jeho hlavou. Vzápětí nato vypukla bitevní vřava. Všechny manželské páry bojovaly s cílem vystrnadit druhé z pokoje. Válečná spojení se formovala a rozpouštěla podle průběhu bitvy a momentálních takticko-strategických požadavků.

Emeralda a Louis byli vytlačeni do haly, kde okamžitě zorganizovali z ustupujících novou skupinu, která vzala pokoj útokem.

Po dvou hodinách bitky, kdy ještě zdaleka nebylo nic rozhodnuto, vtrhla do bytu policie.

Během další půlhodiny byli Schwartzovi odvezeni zelenými antony a záchrankami a byt byl najednou tichý a prostorný.

O hodinu později byly záběry z poslední fáze rvačky vysílány v televizi pro potěchu 500 000 000 diváků na východním pobřeží. V tichu třípokojového bytu Schwartzových v sedmdesátém šestém patře domu č. 257 se rozléhal zvuk puštěného televizoru. Prostor se znovu naplnil výkřiky, sténáním a kraválem rodinné bitky. Bitka se rov — než odehrávala i na obrazovce na policejní stanici a Schwartzovi se svými strážci ji sledovali s profesionálním zájmem.

Emeralda a Louis byli umístěni do sousedních cel o rozměrech 1,5X2 metry. Oba se spokojeně protahovali na pryčnách.

„Em," zakřičel Louis, aby ho bylo slyšet přes zeď, „máš tam taky své vlastní umyvadlo?"

„Samozřejmě! Umyvadlo, žárovku, postel - - na co si vzpomenu. Pchá! A to jsme mysleli, že dědouškův pokoj je kdovíco. Jak dlouho už tu jsme? Poprvé za čtyřicet let se cítím uvolněně."

„Drž nám palce," řekl Louis, „advokát se pokusí, abychom dostali aspoň rok."

„Držte hubu," zařval bachař, „nebo celý ten váš cirkus vyhodím na ulici. A jestli někdo z vás někomu venku kecne, jak to vypadá ve vězení, tak ho sem už nikdy nepustíme."

Vězňové okamžitě ztichli.

Záběry bitky zmizely z obrazovky a obývací pokoj Schwartzových na okamžik potemněl. Pak se, jako slunce vycházející zpod mraků, objevil obličej hlasatele.

„A nyní, vážení televizní diváci," zahlaholil hlasatel, „tu mám pro všechny uživatele anti-gerosenu nad 150 let příjemný vzkaz od výrobce. Jste společensky znemožnění svými vráskami, ztuhlostí kloubů nebo snad svými šedinami či naopak nedostatkem vlasů jenom proto, že tohle všechno se vám přihodilo dříve, než byl vyvinut anti-gerosen? Jestliže ano, pak není třeba, abyste nadále trpěli odlišností od ostatních a cítili se vyřazení ze společenského dění.

Po dlouhém a nákladném bádání byl konečně objeven super anti-gerosen! Během několika týdnů, ano, pouhých týdnů, můžete vypadat, cítit se a jednat jako vaši praprapravnuci. Nezaplatili byste 5000 dolarů, abyste se nelišili od ostatních? Ale to není třeba. Bezpečně vyzkoušený super anti-gerosen vás stojí pouze několik dolarů denně. Ještě dnes si napište o bezplatný zkušební vzorek. Stačí, když na korespondenční lístek uvedete jméno s adresou a zašlete jej na adresu „SUPER", poštovní schránka č. 500 000 Schenectady, New York. Máte to správně? Ještě jednou zopakuji adresu ..."

„Super, poštovní schránka č...." Hlasatelova slova byla doprovázena skřípáním dědouškova pera, ano, stejného pera, které mu podal včera večer Willy. Vrátil se před několika minutami z hostince U lenocha, odkud byl přes asfaltový dvůr, představující obvodní park, dobrý výhled na dům 257. Nejdříve ze všeho zavolal uklízečku, aby dala byt do pořádku, a pak zatelefonoval nejlepšímu právníkovi ve městě, aby se pojistil, že jeho potomci budou odsouzeni k trestům vězení. Potom si přitáhl gauč.

před televizi, aby se na ni mohl dívat vleže. To bylo to tiž něco, o čem už dlouho snil.

„Sche—nec—ta—dy," slabikoval si dědoušek. „Tak a je to." Jeho obličej se pozoruhodně změnil. Lícni svaly jako by povolily a pod staženými, náladovými rysy se objevily známky vlídnosti a vyrovnanosti. Vypadalo to jako by mu bezplatný zkušební vzorek super anti-gerosenu byl už doručen. Dříve, když jej v televizi něco bavilo jenom sotva o několik milimetrů protáhl své úzké rty. Ted' se vždy spokojeně a mile usmál. Život byl prima, Už se nemohl dočkat, co všechno se ještě přihodí.

JOHN WYNDHAM

CHRONOKLASMUS

Poprvé jsem se o Tavii doslechl jaksi nepřímo. Jednou ráno ke mně na plytonské Hlavní třídě přistoupil cizí, obstarožní pán. Smekl, trochu nezvykle se uklonil a zdvořile se mi představil:

„Jmenuji se Donald Gobie, doktor Gobie. Byl bych vám, sire Geralde, velice *zavázán*, kdybyste mi mohl věnovat pár minut. Lituji, že vás musím obtěžovat, ale jde o velmi naléhavou a důležitou věc."

Pozorně jsem si ho prohlédl.

„To bude asi nějaký omyl," řekl jsem, „já nejsem šlechtic a nemám vůbec žádný titul."

Zatvářil se překvapeně.

„No tohle. Moc se omlouvám. Ale ta podoba — byl jsem přesvědčen, že jste sir Gerald Lattery."

Ted' jsem se zase zatvářil překvapeně já.

„Jmenuji se Gerald Lattery," připustil jsem, „ale pouze pan Lattery, ne sir Gerald."

Začal z toho být trochu popletený.

„Ach ano, samozřejmě," zamumlal zmateně. „To jsem ale hlupák. Je tu —," rozhlédl se, „je tu někde místo, kde bychom si mohli v klidu promluvit?"

Chvilí jsem zaváhal, ale opravdu jen chvilku. Byl to na první pohled vzdělaný a slušný člověk. Odhadoval jsem ho na právníka; rozhodně to není žádný podvodník nebo otrapa. Stáli jsme pár kroků od hospody U bílého beránka, a tak jsem ho vtáhl dovnitř na skleničku. Usadili jsme se v prázdném výčepu, a on si odmítl cokoli objednat.

„Tak o co jde, doktore?" zeptal jsem se ho.

Na chvilku se ocitl v rozpacích.

„Týká se to Tavie, sire Geralde - - eh, pane Lattery. Aní si neuvědomujete, jaké následky by celá ta věc mohla mít. Nejde jen o to, že jsem osobně zodpovědný, rozumíte - - i když to mě taky hodně trápí —, ale následky mohou být nepředstavitelné. Ona se musí vrátit dřív, než se stane něco hrozného. Musí, pane Lattery!"

Pozoroval jsem ho. Určitě to myslel vážně, jeho zoufalství bylo naprosto nepředstírané.

„Ale, pane doktore Gobie —"

„Chápu, že se vám asi nebude chtít, pane, ale přesto vás žádám, abyste ji přesvědčil. Nejen kvůli mně a její

rodině, ale v zájmu všech. Člověk není nikdy dost opatrný; sebemenší zásah mívá nepředstavitelné následky. Musíme zachovat rád, harmonii. Kdyby jedno jediné semínko spadlo tam, kam nemá, kdovíco z toho vzejde? Zapřísahám vás, přesvědčte ji!"

jemně jsem ho přerušil. Netušil jsem, co má na mysli, ale zřejmě mu na tom velice záleželo.

„Moment, pane doktore, to bude omyl. Já totiž vůbec nevím, o čem vlastně mluvíte."

Zarazil se a na jeho obličeji se objevil nechápavý výraz.

„Vy ...,“ začal, pak se odmlčel a zachmuřeně přemýšlel. „Chcete snad říct, že jste se s Tavií ještě nesetkal?"

„Pokud vím, ne. Dokonce jsem o nikom, kdo se jmenuje Tavie, v životě neslyšel," ujistil jsem ho.

To mu vzalo dech. Až mi ho bylo líto. Znovu jsem mu nabídl něco k pití, ale on jen zavrtěl hlavou, Za chvíli se trochu vzpamatoval.

„Promiňte, prosím," řekl. „Je to opravdu omyl. Nezlobte se, pane Lattery. Určitě si myslíte, že jsem blázen, ale těžko bych vám to vysvětloval. Buďte tak laskav a na všechno zapomeňte. Raději vše úplně pusťte z hlavy."

Krátce nato odešel. Chvíli jsem si lámal hlavu, ale za pár dní jsem se zachoval podle jeho rady; aspoň jsem si to tenkrát myslel.

Tavii jsem poprvé doopravdy spatřil asi o dva roky později, ale to jsem samozřejmě nevěděl, že je to ona.

Vyšel jsem z hospody U bílého beránka. Na Hlavní třídě bylo dost lidí, ale zrovna když jsem sahal na kliku od auta, uvědomil jsem si, že se na protějším chodníku někdo náhle zastavil a zadíval se na mě. Oříškově hnědýma očima.

Byla vysoká, štíhlá a pěkná. Ale ne jen tak běžně hezká, daleko víc. A tak jsem si ji prohlédl.

Měla na sobě dost všední tvídovou sukni a zelený plentý svetr. Boty" na nízkém podpatku byly čímsi až moc nápadné a příliš se k ní nehodily. A ještě cosi mi na ní nesesedlo, ale na to jsem hned nepřišel. Teprve později jsem si uvědomil, že to byl způsob, jakým měla učesané svoje světlé vlasy -- moc jí to slušelo -- ale účes vypadal jako z jiné doby. Můžete namítnout, že vlasy jsou zkrátka vlasy a kadeřníci znají tisíc a jeden způsob, jak je upravovat, nicméně se podívejte na třicet let starou fotografii a bude vám jasné, o čem mluvím. Účes a boty patřily do jiných časů.

Několik vteřin stála jako přimrazená a bez úsměvu. Potom udělala krok směrem ke mně, váhavě, jako by nebyla zcela při smyslech. Vtom začaly na tržnici odbíjet hodiny. Podívala se na ně a zatvářila se zděšeně. Otočila se na podpatku a rozběhla se pryč, jako Popelka za posledním kočárem.

Když jsem nasedal do auta, lámal jsem si hlavu, s kým si mě to spletla. Věděl jsem naprosto jistě, že jsem ji v životě neviděl.

Když přede mě o den později hostinský U býka postavil pivo, prohodil: „Ptalo se tu po vás včera nějaké mladé děvče. Řekl jsem jí, kde bydlíte, našla vás?"

Zavrtěl jsem hlavou. „Kdo to byl?"

„Neřekla, jak se jmenuje, ale...,“ a popsal mi ji. Hned

jsem si vybavil dívku na druhé straně ulice a kývl jsem.

„Viděl jsem ji jen přes ulici, nemám potuchy, kdo to může být."

„Ona vás podle všeho dobře zná. ‚To byl pan Lattery, ten pán, co tu byl před chvílí?‘ zeptala se. Já povídám, no jo, že jste tu jako byl. Přikývla a chvíli přemýšlela. ‚Bydlí v Bagford House, že?‘ — ‚Ne, slečno,‘ povídám, ‚ten dům patří majorovi Flackenovi, pan Lattery bydlí v Catcombe Cottage.‘ Pak se zeptala, jak se tam dostane, a já jí to vysvětlil. Doufám, že jsem nic nepokazil, ale zdálo se mi, že je to příjemná mladá dáma."

Uklidnil jsem ho. „Adresu mohla zjistit kdekoliv. To je zvláštní, že se ptala zrovna na Bagford House — o ten bych totiž moc stál, kdybych jednou přišel k penězům."

„Na vašem místě bych si s tím pospíšil, pane. Starý major má už na kahánku," řekl hostinský.

Nic z toho nebylo. Ať už ta dívka chtěla moji adresu z jakéhokoliv důvodu, zřejmě jí nevyužila a já na to zase zapomněl.

K dalšímu setkání došlo asi za měsíc. Jezdil jsem tehdy ještě s jednou dívkou jednou nebo dvakrát týdně na projížďky na koních. Jmenovala se Marjorie Cranshawová a já jsem ji pak vozíval ze stájí domů. Cesta byla úzká a vinula se mezi vysokými břehy, takže se tam dvě auta sotva vešla. Těsně za zatáčkou jsem musel prudce zabrzdit, protože auto jedoucí v protisměru se vyhýbalo chodci a bylo zrovna uprostřed silnice. Jen taktak kolem nás proklouzlo. Podíval jsem se na chodce. Byla to zase ona. Poznala mě, chvilku váhala, pak se rozhodla a vykročila k nám. Vtom zahlédla Marjorie. Otočila se a snažila se předstírat - - velice špatně - - že neměla v úmyslu se k nám přiblížit. Rozjel jsem se.

„Ale," pravila Marjorie svým od přírody pronikavým hlasem, který zněl ještě o poznání pronikavěji než jindy, „kdopak to byl?"

Odpověděl jsem, že nevím.

„Ale tvářila se, jako když tě zná," namítla Marjorie nedůvěřivě.

Její tón mě podráždil. Co jí je do toho? Neodpověděl jsem.

Marjorie však nemínila přestat. „Nikdy předtím jsem ji tu neviděla," řekla za chvíli.

„Třeba je tu na dovolené, touhle dobou tady bývá spousta lidí."

„Uznáš, že to nezní moc přesvědčivě, když člověk uváží, jak se na tebe podívala!"

„Je mi srdečně jedno, jak to zní!"

„Myslela jsem, že jsem se zeptala na docela obyčejnou věc. Jestli jsem se tě ovšem nějak dotkla -

„Nejsem zvědav na tvoje narážky. Určitě se ráda projdeš. Už to není daleko."

„Tak takhle je to! Prosím, je mi líto, že jsem něco řekla. To je škoda, že se tu nemůžete otočit, že? Sbohem, pane Lattery!" vykřikovala, když vylézala z auta

Na nedaleké odbočce se otočit dalo, ale tu dívku jsem už nenašel. Marjoriiny výčitky ve mně probudily zájem takže jsem si opravdu přál se s ní setkat. Byl jsem ji vděčný, i když jsem netušil, kdo to je. Snad také znáte ten pocit, když vás někdo zbaví břemene, o němž jste ještě nevěděli.

Třetí setkání s dívkou bylo úplně jiné než ta předešlá, Catcombe Cottage stojí v malém údolí, které bylo v dáv-
ných dobách zalesněno. Teď už z původního lesa mnoho
nezbývá, jen ubohé háječky a houštiny, roztroušené po
obou březích potoka. Svahy údolí jsou porostlé vřesem.
Můj domek je poměrně stranou od ostatních čtyř nebo
pěti stavení.

Toho odpoledne jsem obcházel zahrádku. Právě jsem
došel k názoru, že by už pomalu mohly dozrávat fazole,
když jsem zaslechl praskot větviček. Jeden pohled stačil
— světlé vlasy ji prozradily. Chvíli jsme na sebe zírali,
až jsem prohodil:

„Ehm — dobrý den!"

Pořád se na mě vyjeveně dívala. Pak řekla:

„Je někdo v dohledu?"

Vystoupil jsem na špičky a zkoumal jsem údolí: „Vzduch
je čistý," ohlásil jsem nakonec.

Rozhrnula keře a opatrně vystoupila. Měla na sobě
zase tu hnědou sukni a zelený svetr. Na drsné půdě vy-
padaly její boty ještě nápadněji. Vlasy měla poněkud
pocuchané od větviček.

Udělala pár nejistých kroků. Na vzdáleném konci údolí
se ozval mužský hlas a druhý mu odpověděl. Dívka
strnula.

„Už jdou! Prosím vás, honění mě někam schovejte!"
vydechla.

„Hm, ale..." začal jsem nejistě. Byla opravdu vyle-
kaná.

„Rychle, rychle, prosím vás!"

„Tak pojd'te dovnitř," navrhl jsem. Beze slova mg ná-
sledovala, a když jsem zavřel dveře, zastrčila závoru.

„Nedopusťte, aby mě odvedli!" zapřísahala mě.

„Podívejte, co to má znamenat? Kdo je to ,oni'?"

Neodpověděla. Očima tékala po pokoji, až našla te-
lefon.

„Zavolejte policii!" vyzvala mě, „rychle!"

Váhal jsem. „Máte snad nějakou policii?" dodala ne-
trpělivě.

„Samozřejmě že máme policii, ale..."

„Tak ji probiha zavolejte!" skočila mi do řeči.

„Ale to není jen tak ..."

„Musíte okamžitě zavolat policii," sepjala ruce, „je
to opravdu vážné!"

„Dobře, zavolám. Ale vysvětlovat jim to budete sama!"

Zvedl jsem sluchátko. Dávno jsem si zvykl na venkov-
skou líknavost, takže jsem čekal trpělivě. Zato dívka
byla velmi neklidná. Stála za mnou a nervózně si pro-
plétala prsty. Konečně nás spojili.

„Haló, to je plytonská policie?"

„Plytonská policie," řekl hlas v telefonu. Vtom jsem
na štěrků před domem zaslechl kroky a vzápětí někdo
zabušil na dveře. Podal jsem sluchátko dívce.

Stačila prohodit: „Nepouštějte je dovnitř!" a pak se
věnovala telefonu.

Byl jsem na rozpacích. Člověk se přece nemůže jen
tak zničehonic zabarikádovat v domě s úplně cizí mla-
dou dámou; Po třetím zabušení jsem otevřel dveře.

Při pohledu na muže, který stál na mém prahu, jsem
zalapal po dechu. Obličej byl v pořádku, ale ty šaty! Člo-
věk nečeká, že se znenadání setká s osobou, která bude

mít na sobě jakýsi velmi. těsný krasobruslářský oblek",
doplněný vypasovaným krátkým kabátkem se skleněný-
mi knoflíky. Určitě ne tady, a ke všemu koncem letní
sezóny. Vzpchopil jsem se natolik, abych, se ho zeptal, co
si přeje.

Nevěnoval mi pozornost. Zíral dovnitř, tam, kde stála
dívka.

„Tavie, pojd'te sem!" poručil.

Nepřestala spěšně mluvit do telefonu. Muž vykročil.

„Pomalů," zarazil jsem ho. „Napřed bych docela rád
věděl, co tohle všechno má znamenat!"

„Stejně byste tomu nerozuměl," řekl a zvedl ruku, aby
mě odstrčil.

Odjakživa nesnáším lidi, kteří mi říkají, že bych ně-
čemu nerozuměl, tím spíš, strkají — li do mě v mém
vlastním domě. Praštil jsem ho pořádně do žaludku, a
jak se skládal, vystrčil jsem ho ven a zavřel jsem
dveře.

„Už jedou," ozvala se dívka za mnou. „Policie už jede."

„Kdybyste byla tak laskavá a mohla mi konečně..."

„Podívejte, v okně . . .," nenechala mě domluvit. Otočil
jsem se. Venku stál ještě jeden, oblečený stejně jako ten
první, jenž ležel přede dveřmi. Zřejmě nevěděl, co má
dělat. Sundal jsem ze stěny brokovnici, nabil jsem ji a
postavil jsem se proti dveřím.

„Otevřte a držte se stranou!" řekl jsem dívce.

Poslechla, ale váhavě.

Druhý muž se starostlivě skláněl nad tím, kterého jsem
složil, a třetí se blížil po cestě. Když uviděli pušku, str-
nuli jako živý obraz.

„Hej, vy tam," zavolal jsem. „Buďto hezky rychle zmiz-
nete, nebo si to pak vyřídíte s policajty. Tak co!"

„To je nedorozumění! Nám nic jiného nezbyvá!" spus-
til jeden z nich.

„Co vám zbývá nebo nezbyvá si schovejte pro policii,"
řekl jsem a kývl na dívku, aby zavřela dveře.

Oknem jsme pozorovali, jak pomáhají tomu prvnímu
na nohy a jak se kvapně vzdalují.

Policie přijela za chvíli. Moc přátelsky se netvářili.

Poznamenali si popis vetřelců a odjeli. Dívka zůstala.

Řekla jim toho málo, jenom to, že byla pronásledována

třemi podivně ustrojenými muži a že mě požádala o po

moc. Nabídli jí, že ji vezmou policejním autem do Plyto

nu, ale ona odmítla.

„Tak, a teď," řekl jsem, když jsme osaměli, „mi jistě
povíte, co se vlastně děje!"

Seděla bez hnutí a upřeně se na mě dívala. V jejím
pohledu byl náznak ... smutku ...? zklamání? V každém
případě jistě nespokojenosti. Už jsem si myslel, že se
rozpláče, ale ona řekla třesoucím se hlasem:

„Dostala jsem váš dopis — teď jsem za sebou spálila
mosty!"

Sedl jsem si proti ní a sáhl po cigaretách. „Tak vy jste
— ehm, dostala můj dopis a spálila jste mosty?" opa-
koval jsem.

„Ano," hlesla. Bloudila očima po pokoji, ale nevní-
mala. „A teď vidím, že mě ani neznáte!" Načež se do-
stavily slzy.

Bezmocně jsem se na ni podíval. Pak jsem se zvedl
a šel do kuchyně postavit na čaj. Všichni moji příbuzní
ženského rodu pokládají čaj za základní všelék.

Když jsem se s konvicí a šálky vrátil, už neplakala. Zamyšleně zírala na hraničku dříví v krbu. Škrtli jsem sirkou a zapálil ji. Pozorovala, jak plamínek roste a jak dřevo postupně chytá, s výrazem dítěte, které zrovna dostalo dárek.

„Rozkošné," řekla, jako kdyby viděla oheň poprvé v životě. Rozhlédla se po pokoji a opakovala: „Rozkošné!"

„Dáte si čaj?" zeptal jsem se, ale ona zavrtěla hlavou a jen se dívala.

„Čaj," vydechla nadšeně, „a u krbu!"

Což byla sice pravda, ale nezdálo se mi, že by na tom bylo něco pozoruhodného.

„Navrhuji, abychom se vzájemně představili," řekl jsem.

„Jmenuji se Gerald Lattery."

„Ovšem," řekla a kývla hlavou. Nebyla to podle mého mínění adekvátní odpověď, ale ona ji doplnila: „Já jsem Octavie Latteryová, ale říkají mi Tavie."

Tavie? Něco mi blesklo hlavou. „Jsme nějak příbuzní?"

„Ano,"- odpověděla, „ale velice vzdálení." A podivně se na mě podívala. „Ach, to bude těžké!" Zase měla pláč na krajíčku.

„Tavie," opakoval jsem si a vtom se mi mihl před očima rozpačitý, postarší pán. „Jak jen se jmenoval ten člověk, doktor - - doktor Bogey, nebo tak nějak."

„Snad ne doktor Gobie?"

„Ano, to je ono. Ptal se na nějakou Tavii. To budete asi vy, že?"

„Snad tady není?" zneklidněla a rozhlížela se, jako kdyby čekala, že doktor Gobie vyleze zpod postele.

Vysvětlil jsem jí, že jsem se s ním: setkal asi před dvěma roky. To ji uklidnilo. „Starý, hloupý strýček Donald!" řekla, „to je celý on. Přirozeně jste netušil, o čem mluvil?"

„Pořád ještě netuším," řekl jsem důrazně. „I když chápu, že i takového strýce se mohlo dotknout, že vás ztratil."

„Ano, myslím, že ho to rmoutí."

„To bylo před dvěma lety," připomněl jsem.

„Aha, tak vy ještě pořád nerozumíte!"

„Podívejte se, dneska mi v jednom kuse někdo říká, že něčemu nerozumím. To konečně vím sám, je to jediná věc, které si troufám rozumět."

„Ano. Radši vám to povím. Bože, ale kde začít?"

Nechal jsem ji, aby si to rozmyslela. Konečně spustila: „Věříte v predestinaci?"

„Ani bych neřekl."

„Ach ne, to vlastně také není docela ono. Víte, když jsem byla malá, myslela jsem si, že tohle bylo nejúžasnější století, a taky, byla to doba, kdy žil jediný slavný člen naší rodiny. Je to romantické, že?"

„Záleží na tom, máte-li na mysli to, co mi zde povídáte, nebo to století." Nevěnovala mi pozornost.

„Představovala jsem si ta statečná malá letadla a neohrabané lodi, které se ploužily po moři, a nikomu nevadilo, že jsou pomalé. Úchvatné černobílé filmy a kočáry s koňmi a stařícké, roztřesené výbušné motory. Oheň v kamnech a bombardování a vlaky, které jezdí po kolejích a - ještě spoustu věcí. Co všechno mohl člověk podnikat! Představte si tu nádheru, jít na premiéru Shawovy hry do opravdického divadla! Nebo si

koupit první vydání T. S. Elliota! Nebo vidět na ulici královnu, jak jede zahájit zasedání parlamentu! Úžasná, ; vzrušující doba!"

„No, je příjemné slyšet, jak si někdo myslí tak pěkné věci o téhle mizerné době. Můj názor je ovšem poněkud ..."

Nenechala mě domluvit. „Ovšem, to se dalo čekat. Nedíváte se na svou dobu s dostatečným odstupem. Udělalo by vám dobře, kdybyste chvíli žil v našem století a přesvědčil se, jak je všechno nudné a uniformní a strašlivě jednotvárné."

„Já — asi vám docela nerozumím. Myslíte — žít ve vašem ..."

„Století přece. Ve dvacátém druhém. Aha, vy to vlastně nevíte. To jsem ale hlupák!"

Soustředil jsem se na dolévání čaje.

„Také vám to připadá tak strašně složité?"

Řekl jsem, že skoro ano. Pokračovala umíněným tónem.

„Víte, protože jsem si tohle všechno o dvacátém století myslela, začala jsem studovat historii. Já se dokážu \ doopravdy vcítit. A na své 21. narozeniny jsem dostala váš dopis a ten rozhodl, že jsem si vybrala polovinu dvacátého století jako specializaci a pak jsem se rozhodla dál studovat postgraduálně."

„Aha. Hm, a to všechno způsobil můj dopis?"

„Ano, on totiž neexistuje žádný jiný způsob, jak se dostat ke stroji času, než pracovat v historické laboratoři. A to jsem ještě měla štěstí, že ji vede strýc Donald."

„Stroj času," chytil jsem se stébka, „co je to stroj času?"

Překvapilo ji, že to nevím. „To je přece -- stroj času, zkratka. Učí se s tím historie."

„Nerozumím. Mohla jste klidně říct, že se s tím historie dělá."

„Ale ne, to přece nejde. Takhle vážně by nikdo nemohl zákony porušovat," protestovala.

Zkusil jsem to jinak: „Ten dopis?"

„Budu o něm stejně muset mluvit, ale vy jste ho ještě nenapsal, takže vám to bude připadat propletené."

„Propletené to je už teď a to je slabé slovo," bručel jsem. „Nemohli bychom se držet něčeho konkrétního? Ten dopis, co ho mám napsat, o čempak byl?"

Podívala se na mě a rychle se odvrátila, zčervenala a oči se jí zaleskly.

„Ach, vy mě tedy nemilujete? Proč jen jsem sem přišla, proč nejsem raději mrtvá!" zvolala a zakryla si obličej.

„Ta ženská nade mnou ohrnovala nos," oznámila Tavie, když jsem se druhý den vrátil z města. Ale už je pryč."

„A moje dobrá pověst s ní. Je to výborná hospodyně, ale dá na konvence. Nejspíš sem přestane chodit."

„Jenom proto, že jsem tu já?" Zdálo se jí to hloupé.

„Možná že vaše konvence jsou trochu jiné."

„A kam jsem se měla vrátit? Nemám žádné vaše peníze a nikoho tu neznám."

„Obávám se, že tohle paní Toombsová asi neví."

"Ale vždyť my jsme přece neto ..."

„Noc a dva lidi, to úplné stačí. Vlastně dva jsou až dost. City nikoho nezajímají. Dva, a všechno je jasné.”

„Už si vzpomínám. Vy nemáte žádnou zkušební dobu. Jste strašně úzkoprsí. Buď máš štěstí, nebo ne. Ber, nebo nech ležet.”

„Dá se to také charakterizovat jinak — ale v podstatě máte pravdu.”

„Tyhle staré obyčeje jsou nepochopitelné, ale fascinující, když je člověk vidí zblízka. Vy —”

„Vy jste mi slíbila, že mi dnes všechno podrobně vysvětlíte. Včera se to nějak nepodařilo.”

„Vy mi nevěříte!” zvolala polekaně.

„Abych pravdu řekl, trochu mi to vyrazilo dech. Ale věřím vám, protože žádný herec by to tak dlouho nevydržel něco předstírat.”

Zachmuřila se. „To od vás není zrovna hezké. Studovala jsem dvacáté století opravdu poctivě. Byla to moje specializace.”

„To už jste říkala, ale mně to moc neříká. Všichni vědci mají svou specializaci, ale obvykle se zničehonic ve svém speciálním období neobjevují.”

„Ale ovšemže ano,” řekla překvapeně. „Licencovaní historici ano. Jak by jinak mohli poznávat věci opravdu zblízka?”

„Už tu bylo těch ‚ovšem‘ až dost. Začneme od začátku. Tak tedy ten dopis -- ne, dopis vynecháme,” dodal jsem rychle, když jsem si všiml jejího výrazu. „Tedy, vy jste pracovala ve strýčkově laboratoři s něčím, co nazýváte stroj času. Co to je? Něco jako magnetofon?”

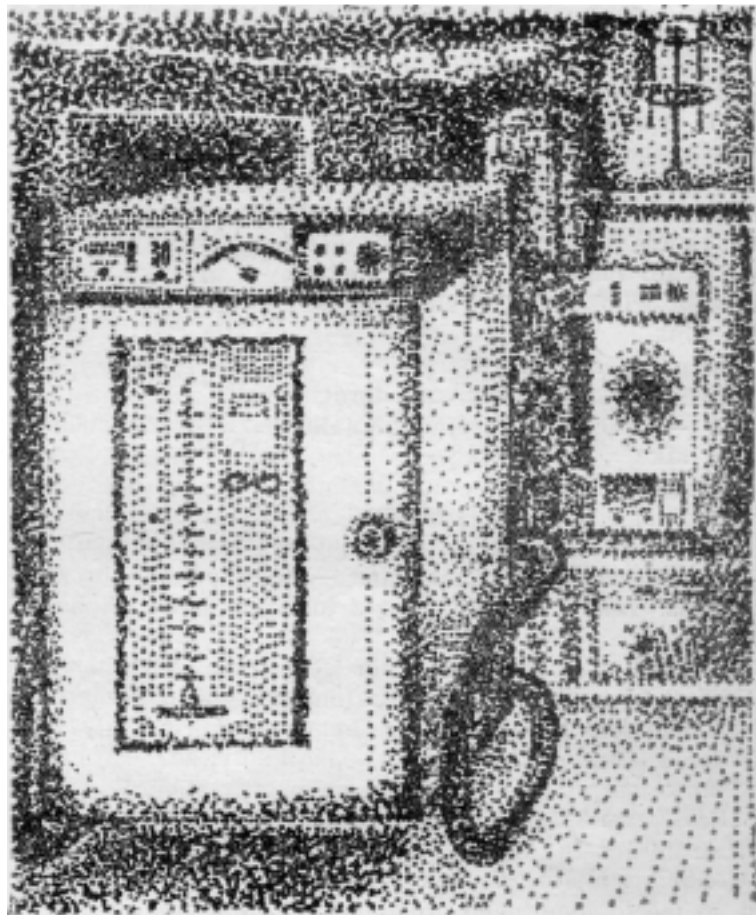
„Ale co vás vede! Je to taková skříň, vy si do ní vlezete a dostanete se tam, kam chcete.”

„Aha,” řekl jsem, „chcete říct, že si tam vlezete v roce 21 a něco a vylezete v roce 19 a něco ...?”

„Nebo kdykoliv jindy v minulosti. To samozřejmě nemůže udělat každý. Musí napřed složit zkoušky a obstarat si spoustu povolení. V Anglii je jenom šest strojů a na celém světě jich, myslím, nebude víc než sto. A zákony o strojích času jsou velice přísné. Když se objevily první, nikdo si neuvědomil, co z toho může být. Až když historici začali srovnávat psané záznamy o dějinách, přišli na legrační věci. Archimédes při obléhání Syrakus použil jakéhosi napalmu a Leonardo da Vinci kreslil návrhy padáků v době, kdy nebyla letadla, ze kterých by se dalo skákat. Erik Rudovousý objevil Ameriku dávno předtím, než se tam dostal Kolumbus, a Napoleon si lámal hlavu s ponorkami a spoustou jiných podezřelých věcí. Tak se přišlo na to, že někteří lidé byli neopatrní a způsobili chronoklasmus.”

„Cože způsobili?”

„Chronoklasmus. To je, když se něco stane, ještě než je k tomu vhodná doba, protože byl někdo neopatrný nebo moc mluvil. Naštěstí se žádné velké neštěstí nestalo, i když se přišlo na to, že byl přirozený běh dějin několikrát pozměněn. Ted’ o tom píšou vědci učené články a dokazují, jak byl pozměněn. Ale není to žádná legrace. Jen si představte, kdyby někdo Napoleonovi kromě ponorek pomohl vymyslet výbušný motor. Proto bylo rozhodnuto, že se musí stroje času omezit a že k nim bude mít přístup jen odpovědný člověk. Tak je ted’ používají diplomovaní historici.”

„Moment,” přerušil jsem ji. „Když se něco stalo; nelze to přece změnit. Snad mi nechcete namluvit, že kdyby někdo, řekněme, zabil mého dědečka, když byl ještě malý, že bych se já nenarodil, vlastně že bych prostě zmizel?”

„Ovšemže byste tady nemohl být, kdyby to někdo udělal, to uznáte, ne? Teorie o nezměnitelnosti historie platila až do chvíle, kdy se ukázalo, že ji měnit lze, k čemuž došlo, když vynalezli stroje času. Musíme proto být jako historici velmi opatrní. Starost o to, jak dojde k chronoklasmu a jaké jsou jeho následky, ponecháváme vyšším matematikům. Než se člověk dostane ke stroji času, musí absolvovat zvláštní kursy, zkoušky a testy, načež pracuje několik let ve zkušební lhůtě. Licenci dostane, až když se osvědčí, a pak teprve smí sám cestovat do minulosti a pozorovat. To je taky jediné, co smí, pozorovat.”

Obracel jsem si to v hlavě. „Asi se vám bude zdát moje otázka nezdvořilá, ale neprohřešujete se každou minutu, co tady jste, proti spoustě vašich pravidel?”

„To ano. Proto za mnou přišli.”

„Vzali by vám licenci nebo něco takového, kdyby vás chytili?”

„Já žádou nemám. V životě bych ji nedokázala získat. Proklouzla jsem ke stroji, když byla prázdná laboratoř. Podařilo se to, protože strýček Donald ji vede. Vždycky když tam někdo přišel, mohla jsem předstírat, že pro něj pracuju. Musela jsem si obstarat dobové šaty, ale neodvážila jsem se zatím ke kostymérům, kteří historiky

oblékají, a tak jsem si v muzeu naskicovala a dala okopí-rovat to, co mám na sobě. Je to v pořádku, ne?"

„Velice přesné a sluší vám to. Jen ty boty...;"

Podívala se na nohy. „Ach, ty mi daly. Nemohla jsem žádné z téhle doby sehnat,' připustila. „Podařilo se mi párkrát sem na zkoušku proklouznout. Jen nakrátko, protože čas utíká u nás stejně jako tady. Včera někdo vešel do laboratoře, zrovna když jsem vylézala ze stroje. Když videí moje šaty, bylo mu hned všechno jasné, takže mi nezbývalo než skočit rychle zpátky - už bych nikdy nenašla příležitost. Oni šli za mnou, ani se nestačili převléknout."

„Myslíte, že se vrátí?"

„Určitě, ale už budou mít správné šaty."

„A — půjdou do krajnosti? Jako jestli budou střílet, nebo tak?"

Zavrtěla hlavou. „Ne, to jistě ne, to by byl obrovský chronoklasmus, zvlášť kdyby někoho zabili."

„No, to je sice dobře, ale vždyť vy sama způsobujete — pokud vám dobře rozumím — taky pěkný chronoklasmus. Takže je otázka, co z toho jim bude připadat horší."

„S mým se počítá. Vyhledala jsem si to," ujistila mě. „Udělalí by nejlíp, kdyby si o tom taky něco přečetli."

Odmlčela se a pak změnila téma rozhovoru: „Když se u vás lidi berou, mají k tomu zvláštní šaty, že?"

Toto téma pro ni bylo zřejmě velmi přitažlivé.

„Hm," zamumlala Tavié, „manželství ve dvacátém století se mi docela líbí."

„Miláčku, ujist'uji tě, že i u mě stouplo v ceně." Opravdu, až mě to samotného překvapilo, o kolik stouplo v ceně za poslední měsíc nebo dva.

„Mají všichni manželé ve dvacátém století jenom jednu velkou postel?" vyptávala se.

„Bez výjimky," ujistil jsem ji.

„Legrační. Hygienické to není, to ne, ale příjemné." V tom jsme se shodli.

„Miláčku, všiml sis, že už nade mnou neohrnuje nos? Paní Toombsová, víš!" poznamenala Tavié.

„Pochopitelně. To je tím, že máme oddací list. Když máš lejtro, nikdo nad tebou nos neohrnuje," vysvětlil jsem, „Drahoušku, vypadá to, jako bychom si už nemuseli dělat hlavu s těmi muži, co tě honili. Asi to nebylo tak vážné, jak sis myslela."

Potřásla hlavou. „Stejně si musíme dávat pozor, ale je to zvláštní. Myslím, že je za tím strýček. Donald. Nemá chudák vůbec smysl pro techniku. Tenkrát, jak za tebou přišel, to si nařídil stroj o dva roky dozadu. Stejně nemůžeme nic dělat, jen čekat, být opatrní."

Premýšlel jsem. „Budu se asi muset poohlédnout po nějaké práci," řekl jsem nakonec.

„Práci?"

„Navzdory tomu, co se říká, dva nemohou žít za stejné peníze jako jeden. Manželka je do jisté míry přepych. Obvykle požaduje spoustu věcí a měla by je dostat, ovšem v rozumné míře. Ta trocha peněz, co mám, nám věčně nevydrží."

„Miláčku, s tím si nelam hlavu," uklidnila mě Tavié, „jednoduše něco vynalezneš a bude to."

„Já, a něco vynalézt?"

„Nediv se tak. Rozumíš přece dobře radiotechnice?"

„To ano. Když jsem byl u letectva, chodil jsem do několika radarových kursů."

„Letectvo," opakovala Tavié zasněně. „Když si pomyslí, že jsi doopravdy bojoval ve Velké válce. To jsi asi znal Montyho a Ika a všechny ty skvělé lidi?"

„Osobně ne. Sloužil jsem jinde."

„To je škoda. Ika měli všichni rádi. Ale vraťme se k věci. Budeš potřebovat nějaké moderní rádio a pár knížek o elektrotechnice. Já ti povím, co vynalezneš a jak."

„Ty? Aha, ale nemyslíš, že to bude trochu nepoctivé?"

„Proč by to bylo nepoctivé? Stejně to někdo vynalézt musel, jinak bych se o tom neučila ve škole."

„Máš pravdu, ale musím si to ještě promyslet," řekl jsem.

Byla to pravděpodobně náhoda, že jsme si libovali v klidu. Konečně, mohla to být náhoda, i když od té doby, co znám Tavii, jsou mi všechny náhody krajně podezřelé. V každém případě to samé ráno se Tavié podívala z okna a řekla:

„Miláčku, támhle někdo mává."

Přistoupil jsem k oknu a opravdu, na protějším kopci se pohyboval kapesník uvázaný na holi. Za pomoci dalekohledu se mi podařilo rozeznat, že hůl drží starší pán, skoro celý schovaný v keřích. Podal jsem dalekohled Tavii.

„No tohle! Strýček Donald," vykřikla. „Snad abychom se s *ním* domluvili, zdá se, že je sám."

Vyšel jsem ven a zamával jsem na něj. Za chvíli se vynořil, hůl s kapesníkem přes rameno.

„Nestřílet, nestřílet!"

Ukázal jsem mu prázdné ruce. Tavié mezitím vyšla na práh a teď stála vedle mne. Když se strýc Donald přiblížil, přehodil si hůl na levé rameno, smekl a zdvořile se uklonil.

„Á, sir Gerald. Jsem opravdu rád, že se s vámi opět setkávám!"

„To není žádný sir Gerald, to je pan Lattery, strýčku!" opravila ho Tavié.

„Prosím o prominutí, jsem to ale hlupák," omlouval se strýček. „Jistě vás potěší, že to zranění je spíš nepříjemné než nebezpečné. Ten ubožák bude muset ležet pár týdnů na břiše."

„Ubožák?" opakoval jsem tupě.

„Přece ten, kterého jste včera postřelil!"

„Já že jsem někoho postřelil?"

„Asi postřelíš, zítra, pozítří," vmísila se Tavié. „Strýčku, ty jsi opravdu hrozný!"

„Principům rozumím dobře, má milá, to jenom ty technické záležitosti mě trochu matou."

„To máš jedno. Když už jsi tu, tak pojďme dovnitř," řekla Tavié. „A ten kapesník si strč do kapsy."

Když vcházel, rychle se rozhlédl po pokoji a pak kývl, zřejmě spokojen, že je na správném místě. Sedli jsme si a Tavié řekla:

„Než spustíš, strýčku, chtěla bych ti oznámit, že jsem se provdala za Geralda -- pana Latteryho."

„Provdala," opakoval nevěřičně, „a proč?"

„Protože ho miluji a on miluje mne," vysvětlovala trpě-

livě. „Takže jsem jeho žena. Tady je to tak ve zvyku.“

„Ts, ts,“ udělal strýc Donald a zavrtěl hlavou, „dobře vím, že jsi sentimentálně okouzlena dvacátým stoletím; ale nemusela jsi být tak — domorodá!“

„Ale mně se to strašně líbí,“ ujistila ho Tavie.

„Já vím, mladé dívky jsou vždycky romantické. Uvědomila sis ale, jaké těžkosti způsobíš siru Ger— eh, panu Latterymu?“

„Vždyť já mu naopak spoustu nepříjemností ušetřím. Tady se na tebe dívají skrz prsty, když s někým žiješ a nemáš oddací list.“

„Nemám na mysli teď, ale až odejdeš. Mají spoustu složitých zákonů a trvá to dlouho, než někoho prohlásí za nezvěstného. A do té doby se nemůže znovu oženit.“

„Ale on by si určitě nechtěl vzít někoho jiného, že ne, miláčku?“

„Samozřejmě,“ ujistil jsem ji.

„Doopravdy?“

„Moje nejdražší,“ řekl jsem a vzal jsem ji za ruku, „jsi jediná na světě ...“ Doktor Gobie si asi za deset minut omluvně odkašlal.

„Navštívil jsem vás proto, abych přiměl svou neteř k návratu. Musí se vrátit, a to hned. U nás jsou všichni velice překvapeni, a hlavně znepokojeni nad závažností celé té záležitosti, kterou dávají za vinu především mně. Naše hlavní starost je dostat ji zpátky, než dojde k nějakému chronoklasmu. Každý chronoklasmus se táhne stoletími a nikdo si nedokáže představit, co by mohlo vzejít zrovna z tohoto. Dělá mi to hrozná starost.“

„Je mi to líto, strýčku, a mrzí mě, že tě obviňují. Ale já se nevrátím. Jsem tady moc šťastná.“

„Ale uvaž, moje drahá, co by se všechno mohlo stát. Nespím kvůli tomu celé noci.“

„Strýčku, kdybys se vrátila teď, vznikl by daleko horší chronoklasmus, než když tu zůstanu. Pochop, že se prostě nemohu vrátit, a řekni jim to.“

„Nemůžeš?“

„Kdybys přečetl nějaké knihy o dvacátém století, našel bys tam, že můj manžel — to je stejně legrační, ošklivé a staromódní slovo ...“

„Mluvila jsi o tom, proč se nemůžeš vrátit,“ připomenul jí doktor Gobie.

„Ach, promiň. Tedy v těch knihách bys našel, že můj manžel napřed vynalezl podmořské rádiové spojení, pak přenášení zakřivených paprsků, a právě za to byl povýšen do šlechtického stavu.“

„To já vím, ale nechápu, co to má s tebou společného?“

„No, a jak by u všech všudy tohle vynalezl, kdybys tu nebyla a neukázala mu, jak na to?“ rozčilila se Tavie.

„Když mě teď odvedeš, nebude to nikdy vynalezeno a to pak bude chronoklasmus ...“

Doktor Gobie se na ni chvíli upřeně díval.

„Ano,“ řekl nakonec, „ano, musím uznat, že mě tohle nenapadlo.“

„A kromě toho by mě Gerald nikdy nepustil, že ne, miláčku?“

Otevřel jsem ústa k odpovědi, ale doktor Gobie mě nenechal domluvit a vstal.

„Vidím, že tě tu budeme muset ještě nějakou dobu

nechat, ale nemysli si, že to bude navždycky. Vysvětlím jim to,“ řekl.

Ve dveřích se otočil: „Musíš být strašně opatrná, holčičko. Je to tak strašně složité a delikátní. Třesu se hrůzou, když pomyslím, jaké nadělení bys způsobila, kdybys, řekněme, byla sama sobě předkem.“

„Z toho strach mít nemusíš, já jsem na poboční větvi.“

„Máš pravdu, to je tedy štěstí. Tak tedy au revoir, má drahá a sire — chci říci, pane Lattery, uznávám, že to má své příjemné stránky, navštívit vás jinak než jako pouhý pozorovatel. Pevně věřím, že se ještě setkáme.“

„Strýčku Donalde, teď se ti podařilo udeřit hřebíček na hlavičku.“

Káravě zavrtěl hlavou: „Ty asi nikdy díru do světa jako historik neuděláš. Tavie, nejsi dost pečlivá. Tohle úsloví je z počátku dvacátého století, a myslím, že už tehdy -nebylo dost elegantní.“

K očekávanému incidentu se střelbou došlo o týden později. Na cestě v údolí se objevili tři muži, oblečení dosti věrně jako zemědělci. Tavie jednoho z nich poznala pomocí dalekohledu. Když jsem se objevil s brokovnicí ve dveřích, pokusili se krýt, ale nebylo jim to nic platné. Jeden z nich dostal pár broků do zadní části, a tak urychleně opustili bojiště.

Pak už byl klid. Začali jsme pracovat na podmořském rádiu. Velice jednoduché, když ovšem člověk ví, jak na to. Tavie spěchala.

„Nevím, kolik máme času. Pořád se snažím rozpomenout, jaké datum bylo na tvém dopisu, ale marně. Víím jen, že bylo podtrženo. Přečetla jsem si, že tě tvoje první žena opustila, ale nevím kdy. Opustila, to je hrozné, takhle tomu říkat, jako kdybych tě mohla dobrovolně opustit. Takže si musíme pospíšíť, protože kdybys to nevynalezl, byl by to příšerný chronoklasmus.“

Zamyslíla se. „Stejně si myslím, že k nějakému chronoklasmu už došlo,“ řekla zasněně. „Já totiž budu mít děťátko.“

„Ne!“ vykřikl jsem nadšeně.

„Jaképak ne. Budu. Dělá mí to starosti. Tohle se žádnému cestujícímu historikovi ještě nikdy nestalo. Strýček Donald by se zlobil, kdyby to věděl.“

„Ať jde k čertu,“ řekl jsem, „teď se bude oslavovat.“

Týdny rychle mýjely. Vynálezy už byly patentovány, a my jsme si povídali o budoucnosti; jestli se bude jmenovat Donald nebo Alexandra, za jak dlouho začnu dostávat peníze, abychom si mohli koupit Bagford House, a jaký to bude pocit, až ji budou oslovovat lady Latteryová.

A pak přišlo to prosincové odpoledne. Vrátil jsem se z nějakého jednání v Londýně a už jsem ji nenašel. Nechala po sobě ani řádek, ani slovo na rozloučenou. Jenom dveře byly dokořán a v pokoji ležela převrácená židle ...

Tyto řádky jsem začal psát, protože mám stále výčitky svědomí ohledně původnosti vynálezů. Ale teď, když jsem všechno sepsal, vidím, že kdybych to použil a uveřejnil jako zdůvodnění, proč odmítám přijmout šlechtický titul, byly by z toho jen nepříjemnosti, takže budu mlčet a nechám věcem volný průběh. Koneckonců, když přemýšlím o jistých inspirovaných vynálezech přede mnou, nejsem si jist, jestli k nim nedošlo podobně jako v mém případě.

Nikdy jsem nepředstíral, že rozumím a chápu všechno, co jsem měl možnost prožít. Ale teď ještě něco musím udělat. Nejen proto, že bych mohl způsobit chronoklasmus. Bojím se, že kdybych to neudělal, mohl bych se po čase domnívat, že se mi to jen zdálo. Proto musím napsat ten dopis.

Napřed obálku: *Své pra pra praneteři, slečně Octavii Latteryové (otevřít při jejích 21. narozeninách, 6. června 2136.)* Pak ještě dopis, a hlavně datum. Datum podtrhnout.

Moje sladká, vzdálená Tavie, miláčku můj krásný...

ISAAC ASIMOV

VTIPÁLEK

Noel Meyerhof přemýšlel nad pozorně připraveným seznámením, dokud se nerozhodl, s kterým číslem začne. Jako obvykle spoléhal hlavně na intuici. Ze stroje, proti němuž seděl, bylo vidět, jen nepatrnou část, a přesto si

připadal jako trpaslík. Ale to mu nedělalo těžkou hlavu. Meyerhof promlouval s nedbalou sebedůvěrou člověka, který ví, že je pánem.

„Johnson,“ začal Meyerhof, „se neočekávaně vrátil domů a našel svou ženu v objetí svého nejlepšího přítele. Podíval se na něj a řekl: Já si tu ženskou vzal, tak musím. Ale proč ty?“

Tak to bychom měli, pomyslel si Meyerhof, spolykej to a trochu si zapřemýšlej.

„Hej,“ řekl hlas za jeho zády.

Meyerhof si hlasu nevšímal a přepnul okruh, s kterým pracoval, na neutrální. Pak se otočil a řekl: „Pracuji. Copak neumíte zaklepat?“

Když jindy pozdravil vedoucího operátora Timothyho Whistlera, s kterým se pracovně stýkal více než s jinými, obvyčejně se usmál. Tentokrát ne. Zamračil se, jako by byl vyrušen někým úplně neznámým, a na obličeji mu naskočilo ještě víc vrásek než obvykle.

Whistler pokrčil rameny. Měl na sobě bílý pracovní plášť; ruce měl zaraženy tak hluboko do kapes, že se mu na plášti rýsovaly tenké vodorovné záhyby. „Zaklepal jsem, nikdo neodpovídal. Červené světlo nebylo rozsvíceno.“

Meyerhof se zamračil. To nebylo samo sebou. Tak intenzívně myslel na nový projekt, že zapomínal na maličkosti.

Přesto si mohl stěžít něco vyčítat. Tohle bylo opravdu důležité.

Meyerhof samozřejmě nevěděl, proč to bylo tak důležité. Ostatně Velmistři to věděli málokdy. Právě to z nich dělalo Velmistry; fakt, že se neřídili pouze rozumem. Jak jinak by lidský mozek mohl udržet krok s patnácti kilometry dlouhým kvádrem neomylného rozumu, jež lidé pokřtili na Multivac. Multivac byl nejnáročnější počítač, jaký kdy byl postaven.

„Já opravdu pracuji,“ řekl Meyerhof. „Chcete mi něco důležitého?“

„Tak důležité to zrovna není. V odpovědi na hyperspatialu je několik děr.“ Whistler rozhodil rukama a na jeho obličeji se najednou objevil žalostný výraz nejistoty. „Vy pracujete?“

„Ano. Co je na tom?“

„Ale —,“ Whistler se rozhlédl kolem. V místnosti nikdo nebyl. „Nikdo tu není.“

„A kdo vám říkal, že tu někdo je?“

„Vyprávěl jste jednu ze svých anekdot, ne?“

„No a?“

Whistler se přinutil k úsměvu. „Nevykládejte mi, že jste ji povídal Multivaku.“

Meyerhof ztuhl. „Proč ne?“

„Opravdu?“

„Ano.“

„Proč?“

Meyerhof si Whistlera přeměřil od hlavy k patě. „Nemusím se vám zpovídat z toho, co dělám. Nikomu se nemusím zpovídat.“

„Dobrotivý bože, samozřejmě že ne. Byl jsem pouze zvědavý, to je vše. A jestli pracujete, tak zmizím,“ a Whistler se ještě jednou rozhlédl kolem.

„Buďte tak hodný,“ řekl Meyerhof. Pohledem pronásle-

doval Whistlera až ven a potom divokým úderem pěsti rozsvítil červené světlo.

Prošel se po místnosti, aby se znovu dostal do správné nálady. Čert aby vzal Whistlera a s ním i ostatní. Jenom proto, že si nadržel všechny ty techniky, operátory a mechaniky od těla, jenom proto, že se k nim choval jako ke kolegům schopným vlastního myšlení, mohlo se stát, že si takhle dovolovali.

Ani vtipy neumějí pořádně vyprávět, pomyslel si mrzutě.

To ho okamžitě vrátilo k úkolu, na němž pracoval. Opět se posadil. Ať táhnou všichni k čertu!

Zapnul správný okruh Multivaku a začal: „Lodní stevard během jedné zvlášť bouřlivé plavby zpozoroval u zábradlí muže, jehož předklon přes zábradlí i intenzita jeho pohledu do hlubin až příliš jasně naznačovaly útrapy mořské nemoci.

Steward jemně poklepal muži na rameno. „Hlavu vzhůru, pane,“ prohodil. Já vím, je to zlé, ale na mořskou nemoc ještě nikdo neumřel.”

Dotyčný vzhlédl zeleným, zmučeným obličejem do tváře svého utěšitele a sípavě ze sebe vyrazil: „Tohle neříkejte, člověče. Tohle proboha neříkejte. Jenom naděje, že už brzo umřu, mě drží při životě.”

Trochu ustaraný Tirnothy Whistler se usmál, když míjel stůl sekretářky. Sekretářka jeho úsměv opětovala.

Není to archaický prvek? pomyslel si Whistler. Co dělá sekretářka ve světě počítačů? Ale třeba je právě přirozené, že taková stará funkce přežívala zrovna tady, v hlavním sídle počítačového království; v gigantické společnosti, která obhospodařovala Multivac. Vedle Multivaku, jenž každého uváděl v úžas, by se malé počítače pro jednoduché úkoly vyjímaly špatně.

Whistler vstoupil do pracovny Abrama Traska. Vládní zmocněnec přerušil komplikovaný úkon zapalování dýmky. Tmavé oči pohlédly směrem k Whistlerovi a jeho zobákovitý nos se ostře rýsoval proti oknu.

„Ach, to jste vy, Whistlere. Posad'te se. Jen si sedněte.”

Whistler se posadil. „Vypadá to, že budeme mít problémy.”

Trask se usmál. „Doufám, že ne technického rázu. Jsem jenom obyčejný politik.” (To byla jedna z jeho oblíbených frází.)

„Týká se to Meyerhofa.”

Trask se okamžitě posadil a najednou vypadal, jako by se mu udělalo špatně. „Víte to jistě?” „Skoro jistě.”

Whistler dobře chápal zatrpkllost toho člověka. Trask byl vládním zmocněncem a měl na starosti oddělení počítačů a automatizace. Musel rozhodovat o věcech, které se týkaly lidí kolem Multivaku stejným způsobem, jako oni jednali se samotným Multivakem.

Jenže Velmistr byl něco víc. Dokonce něco víc než obyčejný člověk.

V raném stadiu Multivaku se zjistilo, že nejdůležitější ze všeho je systém otázek. Multivac dokázal odpovídat na problémy lidstva, na všechny problémy, jestliže — jestliže mu byly kladeny hodnotné otázky. Jenže jak se vědomosti během času shromažďovaly ve stále vzrůstajícím

tempu, bylo stále těžší a těžší takové otázky nalézat. Rozum sám o sobě nestačil. Bylo třeba vzácného typu intuice; přesně takového mozku (jenomže ještě o něco lepšího), jenž z člověka dokáže udělat velmistra v šachu. Bylo třeba mozku, který by dokázal promyslet kvadriliony šachových rovnic a nalézt nejlepší tah, a to všechno během několika minut.

Trask si nervózně poposedl. „Co je s Meyerhofem?”

„Začal s novým způsobem otázek, který se mi nelíbí.”

„Ale, ale, Whistlere. To je všechno? Přece víte, že nemůžete Velmistrovi zabránit v jakémkoli způsobu otázek, který si vybere. Ani já, ani vy nemáme schopnosti na posouzení hodnoty jeho otázek. To přece víte. Jsem si jist, že to víte.”

„Samozřejmě že ano. Ale znám Meyerhofa. Už jste se s ním někdy sešel ve společnosti?”

„To víte, že ne. Copak se někdo stýká s Velmistrem ve společnosti?”

„Nebud'te tak úzkostlivý, Trasku. I Velmistři jsou jenom lidé a měli bychom je spíš občas politovat. Už vás někdy napadlo, jaké to musí být, když je člověk Velmistrem? Vědět, že je vás na celém světě pouze dvanáct, že jenom na vás záleží, jak to bude se světem vypadat, že tisíce matematiků, logiků, psychologů a vědců se třesou na každé vaše slovo?”

Trask pokrčil rameny. „Panebože, cítil bych se jako král.”

„Myslím, že ne,” řekl vedoucí operátor netrpělivě. „Oni se necítí vůbec vládci. Nemají, s kým by si popovídali jako rovný s rovným, nikam nepatří. Uvedu příklad. Meyerhof si nikdy nedá ujít příležitost jít na večírek s hochy z laboratoře. Není ženatý, je abstinent, nemá žádný vrozený společenský šarm, a přesto to dělá, protože cítí, že musí. A víte, co dělá, když jsme tak všichni pohromadě?”

„Nemám ponětí,” řekl vládní zmocněnec. „Slyším o tom od vás poprvé.”

„Proměň se ve vtipálka.”

•• „Cože?”

„Vypráví anekdoty. A dobré anekdoty. Umí to výborně. I ty nejstarší a nejhluupější vtipy vycházejí v jeho podání fantasticky. Prostě to umí.”

„Aha. To není špatné.”

„Třeba ne. Ale ty anekdoty jsou pro něho nesmírně důležité.” Whistler se oběma lokty opřel o desku Traskova psacího stolu, okusoval si nehty na rukou a zíral do prázdna. „Liší se od nás. Ví o tom a anekdoty jsou jeho jediným prostředkem, kterým nás, obyčejné smrtelníky, může přimět k tomu, abychom ho přijali aspoň na chvíli mezi sebe. Smějeme se, poklepáváme mu po ramenou, a dokonce i zapomeneme, že je Velmistr. Je to jeho jediná možnost, jak se k nám přiblížit.”

„To je všechno zajímavé. Nevěděl jsem, že jste takový psycholog. Ale co tím chcete naznačit?”

„Chci se vás tím zeptat, co si myslíte, že se stane, až Meyerhofovi dojdou anekdoty?”

„Co?” Vládní zmocněnec se nepřítomně zadíval na Whistlera.

„Co když se začne opakovat? Co když se jeho obecnostvo přestane smát tak srdečně? Co když se vůbec pře-

stane smát? Anekdoty jsou jeho záchranou. Bez nich bude sám a jak mu bude? Koneckonců, Trasku, vždyť on je přece jedním z dvanácti mužů, bez nichž se lidstvo neobejde. Nemůžeme dovolit, aby se mu něco stalo. Nemyslím jenom na konkrétní zranění. Nemůžeme si dovolit, aby byl zas nešťastný. Kdo ví, jaký vliv by to mělo na jeho intuici?"

„A začal se opakovat?"

„Pokud vím, ne. Ale mám dojem, že sám myslí, že ano!"

„Jak jste na to přišel?"

„Slyšel jsem ho, jak vypráví Multivaku anekdoty."

„To snad ne."

„Ale ano. Vyrušil jsem ho a on mě vyrazil. Choval se hrozně. Většinou má dobrou náladu. Rozčilil se a to já považuji za špatné znamení. Faktem zůstává, že zrovna vyprávěl Multivaku vtip, a já jsem přesvědčen, že ten vtip byl pouze jeden z celé řady dalších."

„Ale proč?"

Whistler pokrčil rameny a energicky se poškrabal na bradě. „Mám svou teorii. Myslím, že zamýšlí vytvořit v paměťových buňkách Multivaku sklad anekdot a tak získat nové variace. Už chápete? Chce mít mechanického vtipálka, který mu bude dodávat nekonečné množství anekdot, a on tím pádem nikdy nebude mít strach, že mu jednou dojdou."

„To nemyslíte vážně!"

„Objektivně by na tom nemuselo být nic špatného, ale já považuji za špatné znamení, když Velmistr začne používat Multivaku k řešení svých osobních problémů. Všichni Velmistři jsou mentálně poněkud labilní a musíme si na ně dávat pozor. Meyerhof se může blížit ke hranici, za kterou pro nás přestane být užitečný."

„A co mám podle vás podniknout?" zeptal se Trask přímo.

„Můžete mou teorii prověřit. Možná že k němu mám příliš blízko, abych mohl odpovědně posuzovat jeho chování. A posuzovat lidské bytosti tak jako tak není moje specializace. To přísluší spíš vám, politikům."

„Ale jen pokud jde o obyčejné lidi, a ne o Velmistry."

„Jsou to také jenom lidé. Kromě toho, kdo jiný než vy to může udělat!"

Traskovy prsty podrážděně zabubnovaly o stůl.

„Asi budu muset. Nic jiného mi nezbývá," řekl.

Meyerhof vyprávěl Multivaku: „Zamilovaný mladík trhal květiny pro svou vyvolenou a najednou byl nepříjemně překvapen, když zjistil, že stejné pole s ním sdílí velký býk, který se netváří příliš přátelsky, a navíc ho probodává očima a výhružně hrabe kopytem. Mladík zahlédl za plotem farmáře a zavolal na něj: ‚Hej, pane, je ten býk bezpečný?‘ Farmář kritickým okem zhodnotil situaci, uplivil si a odpověděl: ‚Ten je v bezpečí kdekoliv. Ale rád bych to řekl také o vás.'"

Když se Meyerhof zrovna chystal na další anekdotu, dostal předvolání. Nebylo to opravdové předvolání. Velmistra si nikdo nemohl dovolit jen tak předvolat. Byl to pouhý vzkaz, v němž stálo, že vládní zmocněnec by velmi rád pohovořil s Velmistrem, ovšem jenom za předpokladu, že nebude Velmistrovi ubírat jeho drahocenný čas. Meyerhof mohl klidně zahodit vzkaz do koše a pokračovat s prací; žádná disciplína se na něj nevztahovala.

Kdyby to však opravdu udělal, určitě by ho obtěžovali znovu. Dávali by si dál záležet na zdvořilosti, ale přesto by to bylo obtěžování.

A tak zneutralizoval obvody Multivaku a odebral se do Traskovy kanceláře.

Trask si odkašlal. Pod Meyerhofovým výbojně zatvrzelým pohledem se cítil poněkud nepříjemně. „Zatím jsme k mé velké lítosti neměli možnost, abychom se vzájemně poznali, Velmistře."

„Podal jsem vám zprávu," řekl Meyerhof úsečně.

Trask by rád věděl, co se skrývá za tím nadaným a nespoutaným pohledem. Nedovedl si představit, že by se Meyerhof s tím svým obličejem, černými, rovnými vlasy a atmosférou zaneprázdněnosti, která z něj vyzařovala, mohl vůbec kdy uvolnit natolik, aby vyprávěl vtipy.

„Zprávy nedělají z lidí známé," řekl. „Doslechl jsem se, že máte nepřebornou zásobu anekdot."

„Jsem vtipálek, pane. Aspoň tak se říká takovým jako já. Vtipálek."

„Přede mnou se o vás takhle nevyjadřovali. Řekli mi ..."

„Ať jdou k čertu! Mně je úplně fuk, co vám řekli. Heleďte, Trasku, chcete slyšet anekdotu?" Meyerhof se nepřátelsky naklonil nad Traskův psací stůl.

„To víte, že chci. Samozřejmě," řekl Trask, pokoušeje se o srdečný tón.

„Dobře. Tak třeba tuhle. Paní Jonesová se zadívala *nu* kartičku pro štěstí, která vypadla z pouliční váhy, do níž její muž před chvílí vhodil dvacetník. ‚Podle toho, co je tu napsáno, Georgi,‘ řekla, ‚jsi společenský, inteligentní, pracovitý a přitažlivý pro ženy.‘ Pak kartičku obrátila, spokojeně přikývla a dodala: ‚A v tvé váze se ta váha taky spletla.'"

Trask se zasmál.

Nebylo možné se nezasmát. Pointa se sice dala předpokládat, ale způsob, kterým Meyerhof přesně vyjádřil opovržení v ženině hlase, a to, jak tomuto opovržlivému tonu přizpůsobil svůj obličej, donutily Traska k nezadržitelnému chechtotu.

„Co je na tom směšného?" zeptal se Meyerhof úsečně.

Trask vystřízlivěl. „Prosím?"

„Ptám se, co je na tom směšného? Proč se smějete?"

„Především," řekl Trask ve snaze podat rozumné vysvětlení. „Poslední věta vrhá na všechno, co bylo řečeno předtím, nové světlo. Neočekávanost, s kterou je ..."

„Jenže ve skutečnosti," řekl Meyerhof, „jsem popsal manžela, který je pokořen svou ženou. Neúspěch jejich manželství ženu přesvědčil, že manžel postrádá jakoukoliv ctnost či schopnost. A přesto se tomu smějete. Co kdybyste tím manželem byl vy? Také by vám to připadalo směšné?"

Meyerhof se na chvilku odmlčel a zamyslel se. Pak řekl: „A co tenhle vtip, pane Trasku? Pan Abner Smith sedí u smrtelného lože své ženy a usedavě pláče. Jeho žena zmobilizuje všechny své síly a opře se o loket.

‚Abnere,‘ zašeptá žena, ‚nemohu předstoupit před Všemohoucího, aniž bych se ti vyzpovídala ze svého hříchu.‘

‚Ted' ne,‘ zašeptá zarmoucený manžel. ‚Ted' ne, miláčku. Natáhni se a odpočívej.‘

‚Nemůžu odpočívat,‘ zapláče žena. ‚Musím ti to říct teď,‘

nebo má duše nikdy nespočine v pokoji. Byla jsem ti nevěrná, Abnere. Ani ne před měsícem, právě v tomto domě ...'

„Psst, miláčku," utěšuje ji Abner, všechno vím. Proč bych tě byl jinak otrávil?""

Trask se pokusil zachovat vážnou tvář, ale koutky svých úst neovládl.

„Tak tohle se vám zdá také směšné," řekl Meyerhof. „Cizoložnice. Vrah. Velmi zábavné."

„No tak," bránil se Trask, „dobře víte, že analýza humoru je námětem celé řady knih."

„To je pravda, řekl Meyerhof. „Přečetl jsem spoustu takových knih. A navíc jsem většinu těchto knih přečetl i Multivaku. A přesto se lidé, kteří je napsali, pouze dohadují. Někteří z nich tvrdí, že se smějeme, protože se cítíme nadřazeni lidem vystupujícím v anekdotách. Někteří říkají, že pravý důvod našeho smíchu spočívá v tom, že si náhle uvědomíme směšnou absurditu vtipů nebo že pocítíme náhlé uvolnění napětí nebo že se smějeme pozměněné interpretaci popisovaných událostí. Ale existuje nějaký jednoduchý důvod? Různí lidé se smějí různým vtipům. Žádný vtip není univerzální. Někteří lidé se vtipům vůbec nesmějí. Nejdůležitější však je, že člověk je jediný živočich na světě s opravdovým smyslem pro humor; jediný živočich, který se směje."

„Rozumím," řekl Trask, „snažíte se analyzovat humor. A proto vyprávíte Multivaku vtipy."

„Od koho to víte? No jistě, od Whistlera, už si vzpomínám. Vyrušil mě. Co je na tom?"

„Vůbec nic."

„Snad nepopíráte mé právo dodat do pamětního centra Multivaku, cokoliv si přejí, a položit mu jakoukoli otázku?"

„Ale ne, vůbec ne," pospíšil si Trask. „Naopak, domnívám se, že výsledky budou neobyčejně podnětné pro práci celé řady psychologů."

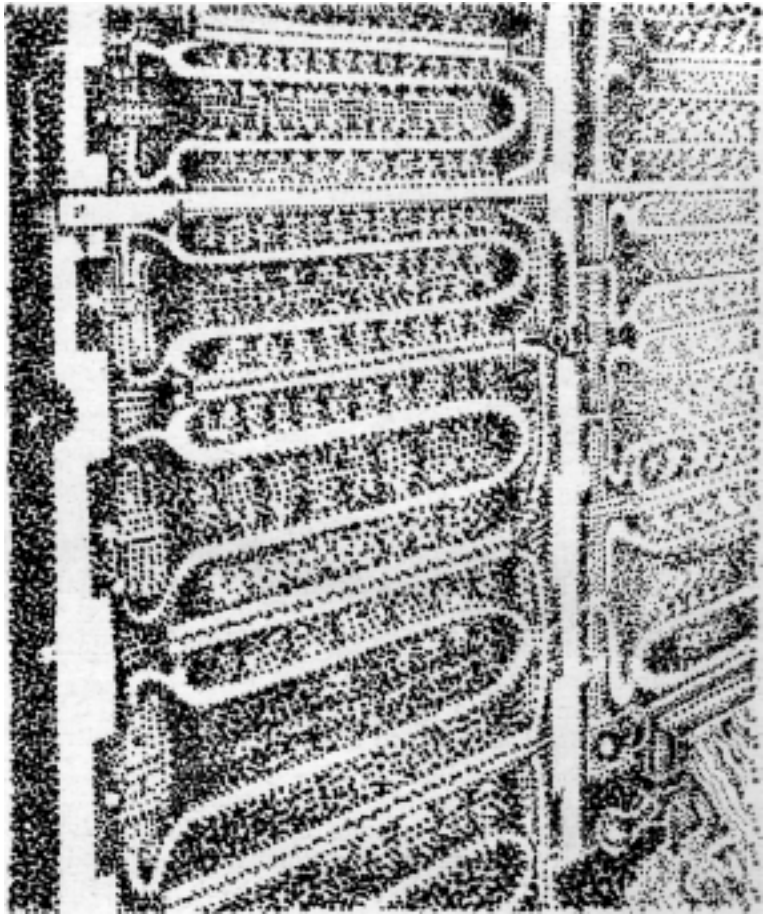
„Hm. Možná. Přesto mě však trápí něco, co je daleko důležitější než všeobecná analýza humoru. Musím se dozvědět odpověď na jednu specifickou otázku. Vlastně na dvě."

„A copak to je?" Trask byl zvědav, jestli mu to Meyerhof poví. Kdyby se rozhodl, že ne, nemohl by ho nijak přinutit.

Meyerhof se však nezdráhal. „První otázka je tato: Od kud vtipy pocházejí?"

„Cože?"

„Kdo si je vymýšlí? Podívejte se, asi před měsícem jsem se jeden večer bavil tím, že jsem si vyměňoval vtipy s lidmi. Jako obvykle jsem většinu vtipů vyprávěl já a jako obvykle se ti pošetilci smáli. Snad si opravdu mysleli, že vtipy jsou dobré, možná se mi jenom chtěli zavděčit. Jeden z nich si mi dokonce dovolil poklepat na rameno a prohlásit: ‚Pane Meyerhof, vy znáte víc vtipů než deset lidí dohromady.‘ Určitě měl pravdu, ale já jsem se nad jeho slovy zamyslel. Během svého života jsem vyprávěl stovky a tisíce vtipů. Jedno však vím jistě. Ani jeden z těch vtipů jsem si nevymyslel. Ani jeden. Pouze jsem je opakoval. Buď jsem je slyšel, nebo četl. Nikdy jsem se nesetkal s nikým, kdo by tvrdil, že si vymyslel vtip. Vždycky se říká: ‚Tuhle jsem slyšel pěkný vtip.‘ Nebo:

„Neznáš nějaké dobré vtipy?' Všechny vtipy jsou staré! To je také důvod, proč vtipy tak často zaostávají za přítomností. Vyprávějí se vtipy o mořské nemoci, a přitom se mořské nemoci dá za našich dnů lehce předejít. Anebo se v nich vypráví o váhách s kartičkami pro štěstí, a přitom se takové váhy už dávno nevyrábějí a najdete je jen v obchodech se starožitnostmi. Kdo si tedy vymýšlí vtipy?"

„Tak na tohle se snažíte přijít?" řekl Trask a málem se neubráníl, aby z něj nevyklouzlo: Proboha, co je nám do toho? ale ovládl se. Velmistrovovy otázky vždycky dávaly smysl.

„Samozřejmě že bych se to rád dověděl. Podívejte se na to takhle. Nejde jen o to, že všechny vtipy jsou staré; aby pobavily, musejí být staré. Je nezbytně nutné, aby vtip nebyl originální. Známe jeden druh humoru, který je, nebo alespoň občas bývá, originální. A to je aforismus. Slyšel jsem aforismy, které za svůj vznik vděčí náhlému nápadu. Sám jsem některé vymyslel. Ale nikdo se jim nesměje. Usmíváte se. Čím je aforismus lepší, tím víc se usmíváte. Originální humor však nevyvolává smích. Proč?"

„To tedy opravdu nevím."

„Tak vidíte. Musíme na to přijít. Podal jsem Multivaku veškeré dostupné informace o humoru, a teď mu vyprávím vybrané anekdoty."

Trask vypadal zmateně. „Jak vybrané?"

„Nevím," řekl Meyerhof. „Prostě jsem měl dojem, že jsou to ty pravé. Jak víte, jsem Velmistr."

„Ó jistě, jistě.“

„Seznámím Multivac se všeobecnou filozofií humoru a s vybranými vtipy. Nejdříve budu chtít, aby mi pokud možno objasnil jejich původ. Když už o tom Whistler ví a považoval za nutné, aby vám to ohlásil, pošlete ho pozítří do laboratoře. Připravím mu práci.“

„Dobře. Mohu se také zúčastnit?“

Meyerhof pokrčil rameny. Traskova účast mu zřejmě byla naprosto lhostejná.

Poslední vtip vybral Meyerhof se zvláštní péčí. Na čem se jeho pečlivost zakládala, nemohl říct, ale přesto si nějaký čas v hlavě neustále probíral celý tucet možností, aby skutečně vystihl jejich nedefinovatelnou smysluplnost.

„Jeskynní muž Ug,“ rozhodl se Meyerhof, „pozoroval, jak se k němu v slzách řítí jeho družka s potrhanou leopardí sukníčkou. ‚Ugu,‘ křičí družka, ‚dělej rychle něco! Do matčiny jeskyně skočil krvelačný tygr. Tak dělej něco!‘ Ug si povzdychl, pevněji sevřel ohryzanou buvolí kost a řekl: ‚Proč? Proč bych se k čertu měl zastávat nějakého krvelačného tygra?‘“

Pak teprve Meyerhof položil Multivaku své dvě otázky, poodstoupil stranou a zavřel oči. Byl hotov.

„Neviděl jsem na tom vůbec nic špatného,“ řekl Trask Whistlerovi. „Hned mi řekl, co dělá; i když je to podivné, má na to právo.“

„Mohl vám říci, co se mu líbí,“ prohlásil Whistler.

„I kdyby to tak bylo, nemohu mu to zakázat. Vypadal podivínsky, ale koneckonců o Velmistrech se předpokládá, že vypadají podivínsky. Neřekl bych, že zešílel.“

„Používat Multivaku k objevení zdroje vtipů,“ opakoval si vedoucí operátor nevěřicně. „Copak to není šílenství?“

„Jak to mám vědět?“ zeptal se Trask otráveně. „Věda dosáhla hranice, kdy všechny smysluplné otázky jsou nsmyslné. Na ty rozumné přišli lidé už dávno, položili je a dostali odpověď.“

„Nevyznám se v tom. Dělá mi to starosti.“

„Nevím, ale nemáme na vybranou, Whistlere. Navštívíme Meyerhofa a vy provedete všechna nezbytná uspořádání reakcí Multivaku. Pokud nějaké reakce budou. Co se mě týče, já mám na starosti jediné administrativu. Vždyť ani nevím, co takový vedoucí operátor jako vy má dělat.“

„To je velmi jednoduché,“ řekl Whistler. „Velmistr, jako například Meyerhof, dává otázky a Multivac je automaticky zakóduje do svých symbolů. Zařízení pro tento proces zabírá největší část Multivaku. Odpovědi pak získáváme v symbolech Multivaku, které kromě těch nejjednodušších a nejobvyklejších případů nejsou překládány zpět do slov. Kdyby měl stroj vyřešit celý překlad, musel by být nejméně čtyřikrát větší.“

„Aha. A vaším úkolem je přeložit tyto symboly do slov.“

„Ano. Tím se zabývám já a ostatní operátoři. Když je to nezbytné, používáme menších, zvláště k tomu účelu zkonstruovaných počítačů.“ Whistler se pochmurně zašklebil. „Multivac, zrovna tak jako delfské kněžky starověkého Řecka, poskytuje prorocké a obskurní odpovědi. Jenomže my, na rozdíl od starých Reků, máme překladatele. Chápete?“

Dorazili na místo. Meyerhof je už očekával.

„Jaké obvody jste použil, Velmistře?“ zeptal se Whistler.

Meyerhof mu to řekl a Whistler se dal do práce.

Trask se snažil porozumět dění kolem sebe, ale nic z toho, co viděl, nedávalo smysl. Vládní zmocněnec pozoroval, jak se před ním v nekonečné nesrozumitelnosti odvíjí pásek s děrovaným vzorkem. Velmistr stál neúčastně stranou a Whistler napjatě pozoroval odvíjející se vzorek.

Pak si nasadil sluchátka s mikrofonem a v krátkých přestávkách zahučel do mikrofonu vždy řadu instrukcí, které jeho asistenti předložili kdesi daleko odtud menším počítačům.

Whistler se občas zaposlouchal a pak vyťukal kombinace na složité klávesnici, jejíž symboly jako. by vzdáleně připomínaly nějaké matematické vzorce.

Uplynula více než hodina.

Vráska na Whistlerově čele se prohlubovala. Pojednou se zadíval na oba muže a řekl: „Ale to je neuvěří...“ a zase se vrátil ke své práci.

Nakonec sípavě pronesl: „Mohu vám dát předběžnou odpověď.“ Jeho oči vypadaly unaveně. „Na oficiální odpověď si počkáme až po definitivním zhodnocení celého procesu. Chcete to slyšet neoficiálně?“

„Prosím,“ řekl Meyerhof.

Trask přikývl.

Whistler se úkosem podíval na Velmistra a ušklíbl se. „Jak se do lesa volá ...,“ a pak vážně pokračoval: „Multivac usoudil, že anekdota je mimozemského původu.“

„Co to říkáte?“ dožadoval se Trask.

„Neslyšel jste mě? Vtipy, kterým se smějeme, nebyly vymyšleny žádným člověkem. Multivac analyzoval všechna data, která mu byla předložena, a jediná odpověď, která nejlépe odpovídá jeho analýze, je, že nějaký mimozemský mozek, všechny ty vtipy vymyslel a umístil je do vybraných lidských mozků v určitém čase a místě. Udělal to takovým způsobem, aby si žádný člověk nebyl vědom toho, že by jediný vtip vymyslel sám. Všechny další vtipy jsou pouze pozměněné verze velkolepých originálů.“

Meyerhof, jehož obličej nesl známky triumfu, náležejícího pouze Velmistrovi, jenž opět dokázal položit tu správnou otázku, jej přerušil: „Všichni autoři komedií,“ řekl, „přetvářejí staré vtipy k novým účelům. Odpověď je správná.“

„Ale proč?“ zeptal se Trask. „Proč by si vymýšleli vtipy?“

„Multivac usoudil,“ pokračoval Whistler, „že jediným účelem, pro který byly tyto vtipy vymyšleny, je studium psychologie lidí. My studujeme psychologii krys tím, že je nutíme vyřešit bludiště. Krysy nevědí, proč to dělají, a nevěděly by to, ani kdyby si mohly uvědomit, že to dělají. A ony si to neuvědomují. Mimozemské bytosti studují individuální reakce na pečlivě vybrané anekdoty. Každý člověk reaguje jinak. Mimozemské bytosti jsou nám pravděpodobně tím, čím my jsme krysám.“ Whistler se otfásl;

Trask, s pohledem upřeným do prázdna, řekl: „Velmistr tvrdí, že lidé jsou jediní živočichové se smyslem pro humor. Zdá se, že tento smysl pro humor je nám vnucen zvenčí.“

„A humoru, který pochází od nás," dodal Meyerhof vzrušeně, „se nesmějeme. Mluvíme o aforismech."

„Mimozemské bytosti pravděpodobně ruší reakce na spontánní vtipy, aby vyloučily nedorozumění," řekl Whistler.

„Prosím vás, vy tomu opravdu věříte?" zeptal se zničeně Trask.

Whistler ho poctil chladným pohledem. „Multivac usoudil, že to tak je. Ukázal nám, kdo jsou opravdoví vtipálci vesmíru, a jestliže chceme vědět víc, musíme ve výzkumu pokračovat tímto směrem. Pokud si někdo troufne pokračovat."

„Jak víte, položil jsem dvě otázky," vložil se do debaty Meyerhof. „Zatím byla zodpovězena pouze ta první. „Myslím, že Multivac má dost informací, aby zodpověděl i druhou."

Whistler pokrčil rameny. Vypadal, jako by ho už netěšilo žít. „Jak zněla druhá otázka?"

„Zeptal jsem se, jaký důsledek pro lidstvo bude mít objevení odpovědi na mou první otázku?"

„Proč se na to ptáte?" zahučel Trask.

„Mám prostě pocit, že se zeptat musím," řekl Meyerhof.

„Je to šílenství," řekl Trask. „Je to všechno nesmysl." Trask se odvrátil. Dokonce i on pocítil, jak podivně si s Whistlerem vyměnili úlohy. Teď to byl on, kdo mluvil o šílenství.

Whistler pracoval potichu a se zaťatými zuby. Opět zapojil Multivac a jeho podpůrné, menší kolegy. Uplynula další hodina a Whistler se přerývaně zasmál. „Připadám si jako ve zlém snu,"

„Jak zní odpověď?" zeptal se Meyerhof. „A chci slyšet verzi Multivaku, ne vaši."

„Dobře. Jak je libo. Multivac usuzuje, že jakmile třeba jen jediný člověk objeví pravdu o této metodě psychologické analýzy lidského myšlení, metoda jako objektivní způsob přestane být pro mimozemské bytosti, které ji užívají, užitečná."

„To jako, že nám už neposkytnou žádné další vtipy?" hlesl Trask. „Nebo co vlastně chcete říct?"

„Žádné vtipy nebudou," řekl Whistler. „Od této chvíle! Multivac tvrdí, že od této chvíle! Bude vymyšlena jiná metoda."

Tři muži se na sebe dívali a minuty ubíhaly.

„Multivac má pravdu," řekl Meyerhof pomalu.

„Já vím," připojil se k němu zničený Whistler.

Dokonce i Trask řekl šeptem: „Je to tak."

Byl to Meyerhof, který to nakonec dokázal v praxi. „Je konec," řekl, „opravdu je konec. Už pět minut to zkouším, a nenapadá mě žádný vtip. Ani jeden vtip. A kdybych si nějaký přečetl v knize, tak se mu nezasměji. Víím to určitě."

„Dar humoru je pryč," řekl Trask unaveně. „Nikdo se už ani jednou nezasměje."

A tak tam stáli, dívali se do prázdna a cítili, jak se svět zmenšuje do rozměrů experimentální klece pro krysy. Bludiště bylo odstraněno a něco, něco jiného je nahradí.

DANIEL KEYES

RŮŽE PRO ALGERNON

Vívojová sprava: 1 — 5 březen

Doktor Strauss říká. abich psal co myslím a každou věc co se stane odteďka. Nevím proč ale říká že je to důležité tak že budou vidět jestli mně můžou užít. Snad můžou. Slečna Kinianová říká že snad mě udělej chitřý. Chci být chitřý menuju se Charlie. Gordon. Sem 37 let starý a před 2 tejdny sem mněl narozeniny. Nemám co psát tak toho teď nechám

vívojová správa 2 — 6 březen

Dnes sem dělal skoušku. Myslím že sem propad a myslím že mně asi neužijou. Dělo se to že byl v pokoji hezkí mladík a mněl nějakí bílí karty srozmazaným inkoustem nanich. Řeknul Charlie co vidíš na týdle kartě. Moc sem se bál i když sem měl zaječí tlapku v kapse poněvadž dyž sem byl malej dycky sem propad ve všech skouškách ve škole a rozlil ingoust.

Řek sem mu že vidím ingoustovou skvrnu. Von řek ano a mně bylo dobře. Myslel sem že to bylo sečko ale dyž sem chtěl jít von mě zastavyl a řek Charlie sedni si ešte sme neskončily. Pak si to dobře nepamatuju ale von chtěl abich řek co bylo v ingoustu. Já sem nevyděl nic v ingoustu ale von řek že tam sou vobrásky a že vostatní lidi viděly vobrásky. Já sem ale žádný vobrázky neviděl. Vopravdu sem to skusil. Já si držel kartu u vočí a pak od vočí. Pak sem řek kdybych mněl brejle já bich viděl líp já vobvykle nosím brejle jen do kina nebo u televize ale já řek že sou na chodbě. Já sem je dostal. Pak sem řek podívám se ešte na tu kartu a sadím se že to najdu. Moc sem to skoušel ale pořád sem nemoh najít ty vobrásky viděl sem jenom ingoust. Řek sem mu možná že potřebuju noví brejle. Von napsal něco na papir a já se bál žesem propad. Tak mu povýdám že je to moc heská ingoustová skvrna s malejma tečkama kolem vokraje. Von zase vipadal moc smutnej tak to nebylo vono. Řek sem prosim nechte mi to skusit ešte. Já to za pár mynut poznám někdy nejsem tak rychlej. Já taky pomalejc čtu ve třídě slečny Kinianový pro pomalí dospělí, ale já se vopravdu snažim.

Tak to skusil s jinou kartou na který bili rosmazaný 2 druhy ingoustu červenej a modrej.

Von byl moc hodnej a mluvil pomalu jako slečna Kinianová a visvjetlil *mně že* to byl grošák. Řek lidí vidí věci v ingoustu. Já řek ukaž mi kde. Von řek misli. Řek - sem mu že mislim na ingoustovou skvrnu ale to taki nebylo dobře. Von povydá co ti to připomíná. Představuj si něco. Já sem zavřel voči na dlouhou dobu abich si představoval. Řek sem mu že sem si představil plnicí péro s íngoustem rozlitým po velkým ubruse. Von se zvedl a vodešel. Ne mislím že sem udělal toho grošáka.

Vívojová sprava 3 — 7 březen.

Doktor Strauss a doktor Nemur říkají že to nevadí ty ingoustoví skvrny. Já sem jim řek že sem nerozlil ingoust na ty karty a že sem nic neviděl v ingoustu. Voní

řekli snad že mně stejně užijou. Já *sem* řek že slečna Kinianová mně nikdy tak neskouší jen psaní a čtení. Voni řekli že slečna Kinianová řekla že sem její nejlepčí žák ve večerní škole pro dospělí protože já se nejvíc snažím a vopravdu se chci učit. Pak řekli jak si sám Charlie začal chodit do večerní školi pro dospělí jak si to našel. Já řek že sem se ptal lidí a někdo mě řek kde se můžu učit číst a psát. Voni řekli proč si chtěl. Já sem řek poňvadž celej život sem chtěl bejt chitrej a né hloupej. Ale to je moc těžké bejt chitrej. Voni řekli víš to bude chvíli trvat já řek ano. Slečna Kinianová to taky řekla. Pak sem udělal eště bláznivější skouški. Ta hodná paní co mi je dala mi řekla méno a já se zeptal jak se to píše abich to moh napsat do svý správy vívojoví. Tematický apercepční test. Ja neznám ty první 2 slova ale vim co znamená test. To je jako skouška. Musíte to udělat nebo dostanete špatný známki. Tahle skouška vipadala lechká poňvadž sem viděl vobrásky. Jenže vona nechtěla abich řek co vidím v ingoustu vona řekla to je jedno. Vona řekla vimisli si povídky vo lidích na vobráskách. Já sem jí řek jak můžu viprávět vo lidích na vobráskách když je neznám. Já sem řek co bich si vymejšlel lži. Já už nikdy nelžu mně na to dycky přídou. Vona řekla tadle skouška a ta druhá ten grošák to je pro poznání vosobnosti Charlie. To sem se nasmál. Povídám jak můžete poznat tu vjec s ingoustovejch skvrn a fotek. Vona se rozlobila dala ty vobrásky přič. Mně to nevadí. Bilo to hloupí. Misiím že sem tu skoušku taki neudělal.

Pak nějakí lidi v bílejch kabátech mně vzali do jiný části nemocnice a dali mně zahrát hru. To bilo jako závod s bílou miší. Voni ji říkali Algernon. Algernon bila v krabici. Bilo tam moc koutů a zatáček a moc takovejch zdi a voni mně dali tušku a papír s namalovanejma čárama a moc krabicema. Na jedny straně bilo napsáno start na druhým bilo napsáno cíl. Voni řekli že to je bludižště a že Algernon a já máme projít stejným bludižštěm. Já sem neviděl jak můžete mít stejný bludižště dyž Algernon má krabici a já papír ale neřek sem nic. Taki nebyl čas protože závod začal. Jeden muž mněl hodinky a snažil se to skovat abich to neviděl tak se skoušel se nedívat a to mně snervóznilo. Ale ta skouška bila nejzlejší než všechny vostatní protože sme to dělali 10 X s různými bludižštěmi a Algernon dycky vyhrála. Nevěděl sem že miši sou tak chytrý. Možná že je to proto že Algernon je bílá miš. Možná bílí miši sou víc chitřý než jiný miši.

Vývojová správa 4 — 8 březn

Voni mně užijou. Já sem tak roscílenej že můžu taktak psát. Doktor Nemur a doktor Strauss se vo tom prvně hádali. Doktor Nemur bil v kanceláři dyž mně doktor Strauss přived. Doktor Nemur mně nechtěl užít ale doktor Strauss řek že slečna Kinianová mně doporučila jako nejlepčí ze všeckejch co učí. Já mám rád Slečnu Kinianovou protože vona je moc chitří učitel. A vona řekla Charlie dostaneš možnost. Dyž posloužíš tomudle pokusu možná budeš chitří. Voni nevědí jestli to bude napořád ale možnost je. Proto sem řek jó i když sem se bál protože to je voperace. Vona řekla neboj se Charlie ty si udělal tak moc s tak málo že si zasloužíš nejvíc.

Tak sem dostal hroznej strach dyž doktor Nemur a doktor Strauss se vo to hádali. Doktor Strauss řek že já mám něco co je moc dobrý. Von řek že mám dobrou motorvací. Já sem nikdy nevěděl že to mám. Já sem hrozně pišnej dyž von řek že ne každej s IQ 68 to má. Tu věc. Já neviní co to je nebo kde sem to dostal ale voň řek že Algernon to má taki. Algernonova motor-vace je sír co daj do krabice. Ale to nemůže bejt to protože já sem tendle tejden žádnej sír nejed. Pak von říkal doktoru Nemurovi něco co sem nerozumněl. Tak co mluvili já sem si napsal někteří slova. Von řek doktoru Nemurovi já vim že Charlie není to co si měl na misií. Jako první s tvího novího druhu intelekt — — nechit sem to slovo človjeka. Ale vjetčina lidí jeho nízkí ment — — sou nekooper — — a voni sou obvikle apat — —. Von má dobrou povahu von se zajímá a je dichtivej pomoct. Doktor Nemur řek pamatuj že von bude první lidská bitost co bude mít intelig — — zmněněnou pomocí chirurg - Doktor Strauss řek právě. Podívej jak von se dobře naučil číst a psát na jeho nízkej mentelní věk to je právě tak vobrovskí víkon jako dyž my se naučíme enštejnevu tériji — — vity. To ukazuje intenz — — motor-vací. To je nesrovnatelněj víkon. Já říkám užijeme Charlieho. Já sem nechit všecky slova a voni mluvili moc richle ale se mi zdálo že doktor Strauss je na mí straně a že ten druhěj ne. Pak doktor Nemur kejvnul a řek no dobře možná máš pravdu. Užijem Charlieho. Dyž to von řek já sem měl takovou radost že sem viskočil a potřás mu rukou že je ke mně tak hodnej. Já sem řek děkuju doktore nebudete litovat že ste mě dal možnost. A já to misiím jak sem to řek. Po tý voperaci budu skoušet schitřet. Já to budu skoušet strašně moc.

Vývojova sprava 5. — 10. března

Já mám strach. Moc lidí co tu pracuje a sestri a lidi co mně dávali skoušky mně přinesli bonbóny a přáli my štěstí. Snad mám štěstí. Já mám svou zajčí tlapku a desetník a podkovu. Jenže sem viděl černou kočku dyž sem šel do nemocnice. Doktor Strauss říká nebuť povjerčivej Charlie todlenc je věda. Ale stejně mam sebou zajčí tlapku. Ptal sem se doktora Strausse esli porazím Algernon v závodě po voperaci a von řek možná. Esli voperace pude dobře já tý miši ukážu že můžu bejt zrovna tak chitrej jako vona. Možná eště chitřejší. Pak budu moct číst a psát slova dobře a vědět moc věcí a bejt jako jiný lidi. Já chci bejt chitrej jako jiní lidi. Esli to pude dobře tak voni udělaj chitřího každího na celím světě. Dnes ráno mně nedali nic najíst. Já nevím co má jezení společnýho s chitrostí. Já mam velkí hlad ale doktor Nemur mně vzal všecky bombony. Tendle doktor Nemur je ale mlsnej. Doktor Strauss říká že to dostanu spátky po voperaci. Nesmite jíst před voperaci...

Vývojová zpráva 6. — 15. března

Voperace nebolela. On to udělal *zatímco* sem spal. Sundali mně dnes vobvazi s vočí a s hlavy tak můžu napsat vývojovou zprávu. Doktor Nemur se podíval na ty co sem psal a řek že píšu vývojová zpráva špatně a řek mně jak to psát dobře. Musím to skusit a pamatovat. Já mám moc špatnou pověst na psaní. Doktor Strauss říká že je to

dobře psát šhecko co se mně stane ale říká že mam víc psát co čítím a misiím. Když sem mu řek ja nevim jak mislet von řek skus to. Celej čas co sem mněl vobvazi na vočích sem skoušel mislet. Možná že když se ho zeptám von my řekne jak mám mislet teť co se mám stát chitřejší. Vo čem chitrí lidi mislej. Hezkí věci asi. Já chci abich znal už náký hezky věci.

Vývojová zpráva 7. — 19. 3.

Nic se neděje. Dělal sem moc skoušek a různéjch druhů závodů s Algernon. Já tu miš nenávidím. Vona mně dycky porazí. Doktor Strauss říká že s tou miší musím vihrát a někdy říká že to musím znova skoušet. Ty inkoustoví skvrny sou hloupí. A ty vobrázky sou taki hloupí. Já rád maluju obrázky lidí ale nebudu si vymejšlet lži. Bolí mně hlava jak skouším mislet tak moc. Já mislel že doktor Strauss je můj. přítel ale on mně nepomáhá. On mně neřekne vo čem mislet nebo kdy budu chitrý. Slečna Kinianová mně nepřišla navštívit. Mislim že psaní vývojových zpráv je taky hloupí.

Vývojová zpráva 8. — 23. 3.

Jdu zpátky do továrny. Oni říkají že je to lepčí abych šel pracovat ale nemůžu říct nikomu co to bilo za voperaci a musím chodit do nemocnice každej večer na hodinu. Oni mně budou platit peníze každej měsíc za to že se učím bejt chitrý. Sem rád že du zpátky pracovat protože se mně stejská po mí práci a přátelech a po legraci co tam máme.

Doktor Strauss říká že mám pořád psát dál ale nemusím každej den jen když na něco misiím nebo když se stane něco zvláštního. On říká nestrácej vodvahu protože to trvá dlouho a de to pomalu. On říká že to trvalo dlouho s Algernon, než se stala 3 X chitřejší. Proto mně Algernon dycky porazí protože vona měla taky voperaci. To mně potěšilo. Asi bych to bludižště dělal rychlejš než vobyčejná miš. Možná jednou porazím Algernon. Človječe to by bilo něco. A Algernon zatím vypadá že zůstane chitrá pořád.

25. březen

Nemusím už psát vždycky Vývojová zpráva nahoru jen jednou tejdně když to dávám doktorovi Nemurovi. Musím psát jen datum (to šetří čas). Dneska jsme měli moc legrace v továrně Joe Carp řek hej co si to měl za voperaci Charlie co ti udělali. Charlie dali ti novej mozek. Chtěl jsem mu to říct ale vzpomněl jsem si doktor Strauss řek ne. Pak Frank Reilly řek cos dělal Charlie zapomeň na to a vodevři dveře. Oni jsou mí vopravdoví přátelé a máj mě rádi.

Vobčas někdo řekne hej podivejte se na Franka nebo Joea von si vopravdu vistřelil s Charlie Gordona. Já nevím proč to říkaj ale vždycky se smějou. Dnes ráno Amos Borg co je předák u Doneganů užil mí méno když křičel na poslíčka Ernieho. Ernie stratil balík. On řek sakra Ernie chceš bejt jako Charlie Gordon. Nerozuměl sem proč to řek. Já sem nikdy žádněj balík nestratil.

28. březen

Doktor Strauss přišel dnes večír za mnou do pokoje a

ptal se proč sem nepřišel jak sem měl. Řek sem mu že už nechci závodit s Algernon. On řek že teda na nějakěj čas nemusím ale že jsem měl přijít. Měl pro mě dárek jenže to nebyl dárek ale: jen něco na pučení. Mislel jsem že je to nějaká malá televize ale nebyla. On řek že to mám zapnout když du spát. Řek sem děláte si legraci co bych to zapínal když du spát. Esli někdo slyšel vo takoví věci. Ale on řek esli chci být ohitrý tak musím dělat co řek. Řek jsem mu že si nemislim že se stávám chytřejší ale on mě dal ruku na rameno a řek Charlie ty vo tom nevíš ale ty se lepčíš každým dnem. Někakej čas si toho nevšimneš. Mislim že chtěl jen na mě být hodnej protože já nevypadám vo nic chytřejc. Skoro bych zapoměl. Ptal jsem se ho kdy budu moct jít zpátky do třídy slečny Kinianový. On řek že už tam nepudu. On řek že brzo slečna Kinianová přijde do nemocnice a bude mě učit vzvlášť. Mrzelo mě že se na mě nepřišla podívat do nemocnice když jsem měl tu voperaci ale mám ji rád tak možná budeme zase dobrejma přátelama.

29. března

Ta cvoklá televize mě nenechala celou, noc spát. Jak můžu spát když mě něco celou noc piští do uch. A ty praštěný obrázky. Já nevím co to říká když jsem vzhůru tak jak to můžu vědět když spím. Doktor Strauss říká že to je dobrý. On říká že můj mozek se učí když spím a že mě to pomůže až mě zase slečna Kinianová začne učit v nemocnici. Jen jsem se dozvěděl že to není ne-

mocnice ale laboratoř. Myslím že je to celí bláznivý. Jestli můžete schytračit když spíte tak proč lidi choděj do školy. Nemyslim že se to podaří. Dřív jsem se pořád díval na večerní a noční program v televizi a nikdy mě to neudělalo chytřejší. Možná že musíte spát když se na to díváte.

Vývojová zpráva 9. — 3. dubna

Dr. Strauss mně ukázal jak pouštět televizi tiše takže teď můžu spát. Vůbec nic neslyším. A pořád nerozumím co to říká. Zkoušel jsem si to pustit ráno abych viděl co sem se v noci naučil ale nerozuměl jsem. Slečna Kinianová říká možná že je to cizí řeč nebo co. Ono to mluví tak rychle rychlejc než slečna Goldová co je učitelka 6 třídy a pamatuju se že ona mluví tak rychle že jsem jí nerozuměl. Řek jsem doktoru Straussovi to je nanic být chytrý když spím. Chci být chytrý když jsem vzhůru. On řek že to je stejný a že mám dva druhi vnímání. Podvědomý a vědomý. A jeden neřekne druhý inu co dělá. Ani si spolu nepovídaj. To proto mám sny. A člověče já mívám blázniví sny. Uf. Vod tý první noci s televizí. Vod těch nočních představeních.

Zapoměl jsem se zeptat jestli má každěj dvě vnímání nebo jen já. (Teď jsem se podíval na to slovo do slovníku. To slovo je podvědomí, subst.)

Ono je tam toho víc ale já stejně nevím co to znamená. To není moc dobrej slovník pro hloupí lidi jako jsem já. Bolí mě hlava z mejdanu. Mí přátelé z továrny Joe Carp a Frank Reilly mě pozvali abych se snimi šel napít do Mugsbyho hospody. Já nepiju rád ale oni řekli že tam bude fůra legrace. Bylo to dobrý. Joe Carp řek že bych měl holkám ukázat jak uklízím záchod v továrně a přines mně hadr. Tak jsem ukázal a všickni se smáli když jsem řek že pan Donegan řek že jsem nejlepčí uklízeč co kdy měl protože to dělám dobře a vždycky přídu a nikdy nezaspím. Řek jsem slečna Kinianová vždycky říká Charlie buď hrdej na svou práci protože to děláš dobře.

Všickni se smáli a měli sme se dobře a oni mně kupovali fůru pití a Joe řek Charlie je dělo když se napálí. Nevím co to znamená ale všickni mě maj rádi a máme legraci. Nemůžu se dočkat abych byl chytrý jako mí nejlepčí přátelé Joe Carp a Frank Reilly. Nepamatuju se jak ten mejdan skončil ale myslim že jsem šel koupit noviny a kafe pro Joea a Franka a když jsem se vrátil už tam nebyli. Hledal jsem je dlouho. Pak už se nepamatuju ale myslim že mě bylo špatně. Hodnej polda mě přived domu. Aspoň to říká moje domácí pani Flynnová.

Ale bolí mě hlava a mám na ni velkou bouli a ta je celá černá a modrá. Misiím že jsem asi spad ale Joe Carp řek že to byl ten polda oni prej mlátěj vožralí. Já si to nemyslim. Slečna Kinianová říká že poldové jsou aby pomáhali lidem. Ale mě moc bolí hlava a je mi úplně špatně.

Myslím že už vůbec nebudu pít.

6. dubna

Porazil jsem Algernon! Vůbec jsem to nevěděl až mně to řek asistent Burt. Po druhý jsem zasejc prohrál protože jsem byl tak rozrušenej že jsem spad ze židle. Ale pak jsem jí porazil. Asi se stávám chytřejší když porazim

takovou chytrou myš jako Algernon. Ale vůbec se chytřejší necejtím.

Chtěl jsem závodit s Algernon ale Burt řek že to stačí. Nechali mně jí chvilku podržet. Není tak zlá. Je celá měkká jak kulička peří. Mrká a když otevře oči jsou černý a růžový.

Řek jsem můžu jí nakrmit protože mě bylo líto že jsem jí porazil a chci být na ní hodnej a. skamarádit se s ní. Burt řek že Algernon je moc zvláštní myš s voperací jako mám já a je první zvíře co zůstalo na živu tak dlouho. Řek že Algernon je tak chytrá protože každěj den musí udělat zkoušku když jde jíst. To je jak zámek na dveře co se mění vždycky když Algernon jde jíst tak se musí naučit něco novýho aby dostala jídlo.

Byl jsem celej smutnej protože kdyby se to nemohla naučit měla by hlad.

Myslím že to není správný muset napřed udělat zkoušku aby dostala jíst. Jak by se líbilo doktoru Nemurovi kdyby vždycky když má hlad musel udělat zkoušku.

Myslim že se s Algernon spřátelíme.

9. dubna

Dnes večer po práci byla slečna Kinianová v laboratoři. Vypadala že je ráda že mě vidí ale že má starost. Řek jsem jí nebojte se slečno Kinianová eště nejsem chytrý a ona se smála. Řekla věřila jsem ti Charlie protože si se tak moc snažil číst a psát líp než ostatní.

Čteme moc těžkou knihu. Nikdy jsem tak těžkou knihu nečet. Menuje se to Robinson Crusoe. Je o člověku který se dostane na vopuštěný vostrov. Je chytrý a umí dělat moc věcí a tak má dům jídlo a dobře plave. Jen je mně líto že je sám a nemá žádný přátele. Ale myslim že tam na vostrově musí být eště někdo protože je tam jeho obrázek s legračním deštníkem jak se dívá na stopi. Doufám že bude mít přátele a nebude sám.

10. dubna

Slečna Kinianová mě učí psát líp. Říká podívej se na to slovo a zavři oči a říkej to pořád a pořád až si to zapamatuješ. Mám moc starostí s psaním i a y protože říkám vipadat a píšu vypadat a říkám chitří ale píšu chytrý. Tak jsem to psal špatně než jsem začal být chytřejší.

Jsem z toho popletenej ale slečna Kinianová říká to se podá.

14. dubna

Dočet jsem Robinsona Crusoe. Chci se dovědět víc co se s ním stalo ale slečna Kinianová říká že to je všecko. Proč

15. dubna

Slečna Kinianová říká že se učím rychle.

Četla některé vývojové zprávy a divně se na mě podívala. Říká že jsem dobrej člověk a že jim všem ukážu. Ptal jsem se proč. Řekla to nic ale nevadilo by mně kdybych vinašel že každěj není tak hodnej jak si myslím. Řekla na to jak ti bůch dal málo pro tebe udělal víc než pro moc jinejch chytrých lidí. Řek jsem že všichni moji přátelé jsou chytrý ale taky dobrý lidi. Maj mě rádi a

nikdy neudělali nic špatného. Pak se jí dostalo něco do oka a musela běžet do umývárn.

16. dubna

Dnes, jsem se učil, čárku, tohle je čárka (,) tečka s vocasem, slečna Kinianová, říká že je to důležitý, protože, je to nutný, pro psaní, dobře, řekla že někdo, by mohl přijít, o moc peněz, když čárka, není, na správným místě, já žádný, peníze, nemám a nevím, jak čárka, zabrání, abyste, o ně nepřišli.

Ale ona říká, všichni, píšou čárky, tak já, budu taky,

17. dubna

Užíval jsem čárku špatně. Říká se interpunkce. Slečna Kinianová mně řekla abych si hledal složitá slova ve slovníku a učil se je psát. Řek jsem to je jedno hlavně když umím číst. Ona řekla to je část vzdělání tak teď si vždycky najdu složitá slova. Psaní trvá takhle dlouho, ale myslím, že si to budu pamatovat. Stačí se podívat jednou. Tak jsem si taky našel slovo interpunkce. (takhle je to ve slovníku). Slečna Kinianová říká, že tečka je taky interpunkce a ještě jiný význam. Řek jsem jí, že jsem myslel, že všechny tečky mají vocas ale řekla že ne.

Musíš je střídat, ukázala mně? jak" je mám střídat a (tak teď; můžu střídat všechny" druhy interpunkce, v pravopise? Má, to moc! pravidel? a musím? se je všechny! naučit.

Jedna věc? se mně líbí na, Milá slečno Kinianová: (takhle se začíná! dopis jestli budu, nějak psát?), že mně vždycky všechno vysvětlí" když — se na něco ptám. Ona; je génijus. Chtěl bych! být tak, chytrý jako je ona; (interpunkce, je: prima!)

18. duben

Jsem to ale popleta! Vůbec jsem to nepochopil. Včera večer jsem četl gramatiku a celý jsem to pochopil. Pak jsem taky uviděl, co se mně slečna Kinianová snažila vysvětlit. V noci jsem se probudil a celá věc mi byla jasná.

Slečna Kinianová mi řekla, že ta televize mi pomohla. Řekla, že jsem dosáhl úroveň. To je jako vrchol kopce.

Když jsem pochopil interpunkci, přečetl jsem si všechny starý vývojové zprávy od začátku. Člověče, já měl bláznivej pravopis a interpunkci! Řekl jsem slečně Kinianové, že bych měl všechny ty chyby opravit, ale ona řekla: „Ne, Charlie, doktor Nemur je chce právě takový. Proto ti je nechal ofotografovat, abys viděl ten pokrok. Učíš se rychle, Charlie."

Bylo mně moc dobře. Po hodině jsem si hrál s Alger-non.

Už spolu nezávodíme.

20. dubna

Není mi dobře. Nejsem nemocný, ale uvnitř se cítím prázdný jako provrtaný a spálený zároveň.

Nechtěl jsem o tom psát, ale myslím, že musím, protože je to důležité. Dnes jsem poprvé nešel do práce.

Včera večer mě pozvali Joe Carp a Frank Reilly na večírek. Bylo tam moc děvčat a několik mužů z továrny.

Vzpomněl jsem si, jak mně bylo minule špatně a tak jsem řekl Joemu, že nechci nic pít.

Přinesl mi coca-colu. Chutnalo to divně, ale myslel jsem, že to byla pachut' v mé puse.

Ze začátku tam byla legrace. Pak Joe řekl, že bych měl tancovat s Ellen, že mě bude učit stepovat. Několikrát jsem upadl, ale nemohl jsem pochopit proč, když mimo mě a Ellen nikdo netancoval. A pořád jsem klopýtal o něčí nohu.

Pak, když jsem vstal, uviděl jsem, jak se Joe dívá, a měl jsem divný pocit v žaludku.

„S ním je legrace," řeklo jedno z děvčat.

Všichni se smáli.

Frank řekl: „Tak jsem se nenasmál od té doby, co jsme ho tenkrát u Mugsbyho poslali pro noviny a zdrhli."

„Podívejte se, jak je celej rudej."

„On se červená. Charlie se červená."

„Hej, Ellen, co jsi udělala Charliemu? Nikdy jsem ho takhle neviděl."

Nevěděl jsem, co dělat a kam se dívat. Všichni se na mě koukali a smáli se a já se cítil jako nahý. Chtěl jsem se někam schovat. Utekl jsem ven. Pak jsem šel domů. To je zvláštní, že mě nikdy před tím nenapadlo, že si mě Joe a Frank a ti ostatní brali s sebou jenom proto, aby si ze mě dělali legraci.

Teď už vím, co to znamená, když někdo řekne „vyštělit si z Charlie Gordona".

Stydím se.

Vývojová zpráva 11. — 21. dubna

Ještě jsem nešel do práce. Řekl jsem paní Flynnové, aby zavolala panu Doneganovi, že jsem nemocný. Paní Flynnová se na mě divně dívá, jako by se mne bála.

Myslím, že je dobře vědět, jak se mi všichni smějou. Moc jsem o tom přemýšlel. To je proto, že jsem tak hloupý a ani o tom nevím, když něco hloupého udělám. Lidé si myslí, že je to legrační, když hloupý člověk neumí věci jako oni.

Teď už vím, že se každý den stávám chytřejší. Znáám interpunkci a píšu téměř bez chyb. Rad si hledám těžká slova ve slovníku a zkouším si je zapamatovat. Taky hodně čtu a slečna Kinianová říká, že čtu rychle. Někdy dokonce tomu co čtu, rozumím a pamatuji si to. Někdy zavřu oči a myslím na nějakou stránku a vidím ji před sebou jako ve skutečnosti.

Slečna Kinianová řekla, že bych se měl vedle dějepisu, zeměpisu a aritmetiky začít učit nějaké cizí řeči. Doktor Strauss mi dal další pásky na přehrávání, když spím. Pořád nerozumím jak to vědomí a podvědomí pracuje, ale doktor Strauss říká, abych se tím ještě netrápil. Musel jsem mu slíbit, že až se příští týden začnu učit univerzitní předměty, nebudu číst žádné knihy o psychologii, dokud mi to on osobně nepovolí.

Dnes je ml trochu líp, ale pořád se ještě zlobím, že celou dobu se mi lidé posmívali, protože jsem nebyl tak chytrý jako oni. Až tenhle pokus skončí a já budu mít 3 X větší IQ, než jsem měl na začátku, pak snad budu jako ostatní lidé a oni mě budou mít rádi. Nevím jistě, co to IQ je. Doktor Nemur řekl, že je to něco, podle čeho se určuje, jak jste inteligentní. Jako váhy v krámě. Doktor

Strauss se s ním však hrozně pohádal a říkal, že IQ vůbec inteligenci neměří, Řekly, že IQ pouze ukazuje, jak velkou inteligenci byste mohli mít. Zrovna tak jako čísla na mírce. A tu mírku je podle doktora Strausse třeba naplnit.

Pak jsem se na to zeptal Buřta, který mi dává testy a pracuje s Algernon.

Burt řekl, že se oba doktoři mýlí (ale musel jsem slíbit, že to nikomu neřeknu). Burt tvrdí, že IQ se měří podle mnoha různých věcí, včetně toho, čemu jste se již naučili a že to stejně není k ničemu.

Tak pořád ještě nevím, co to je IQ, kromě toho, že to moje bude brzy přes 200. Nic jsem neřekl, ale nechápu, že když oni nevědí, co to je, nebo kde to je, jak je možné, že mohou vědět, kolik toho máte.

Doktor Nemur řekl, že zítra budu dělat Rofschachův test.

Co to může být?

22. dubna

Už vím, co to je Rorschach. Dělal jsem ho už před operací — je to ten test s inkoustovými skvrnami na kartách. Člověk, který mi ho tenkrát dával, byl dnes ten samý. Těch inkoustových skvrn jsem se k smrti bál. Věděl jsem, že na mně bude chtít, abych našel obrázky, a já to nesvedu. Přemýšlel jsem, jak bych se jenom mohl dovědět, které obrázky tam byly schované. Ale možná, že tam vůbec žádné obrázky nebyly. Možná že to byla jenom léčka, kterou ten člověk použil, aby poznal, jestli jsem natolik hloupý, že budu někde hledat to, co tam není. Už jenom to přemýšlení o tom mě popudilo proti němu.

„No tak, Charlie," řekl. „Tyhle karty jsi už viděl. Vzpomínáš si?"

„Samozřejmě že ano."

Jak jsem to řekl, hned poznal, že se zlobím, a vypadal překvapeně.

„Ano, samozřejmě, tak se teď podívej na tuhle. Co by to mohlo být? Co na té kartě vidíš? Lidé v těchto skvrnách vidí nejrozličnější věci. Řekni, co ti to připomíná."

Byl jsem šokován. Něco takového jsem vůbec nečekal. „Říkáte, že v těch kartách nejsou schované žádné obrázky?"

Zamračil se a sundal si brýle. „Cože?"

„Obrázky. Schované ve skvrnách. Minule jste mi řekl, že je vidí každý, a chtěl jste, abych je našel taky."

Vysvětlil, že tenkrát užil téměř přesně takových slov jako dnes. Nevěřil jsem mu, a pořád mám podezření, že mne tenkrát úmyslně popletl. Jinak si to neumím vysvětlit, ledaže bych byl tak slabomyslný.

Probírali jsme ty karty pomalu. Jedna vypadala jako pár netopýrů, kteří něco táhnou. Druhá vypadala jako dva muži šermující meči. Představoval jsem si všechno možné. Asi jsem se nechal unést. Ale jemu jsem už nevěřil a pro jistotu jsem se podíval na zadní stranu každé karty, jestli tam náhodou není přece jenom něco schovaného. Když si do bloku dělal poznámky, nahlédl jsem mu přes rameno a snažil jsem se je přečíst. Bylo to celé v kódu, který vypadal asi takhle:

WF + ADF — Ad orig. WF — A SF + obj.

Ten test mi pořád nedával smysl. Mám dojem, že každý by si mohl vymýšlet věci, které nevidí. Jak mohl vědět, že si z něj nedělám legraci? Mohl jsem přece vyprávět o věcech, které si skutečně nepředstavuji. Možná tomu budu rozumět, až mě doktor Strauss nechá studovat psychologii.

25. dubna

Vypočítal jsem nový způsob seřazení pracovních linek v továrně. Pan Donegan říká, že mu to při zvýšené produkci uspoří nejméně deset tisíc dolarů. Dostal jsem od něj dvacet pět dolarů jako prémii.

Chtěl jsem pozvat Joea Carpa a Franka Reillyho na oslavu na oběd, ale Joe se vymluvil, že musí nakoupit něco pro svou ženu, a Frank řekl, že se musí sejít s bratrancem. Hádám, že jim to chvíli potrvá, než si zvyknou na změnu, která se se mnou stala. Zdá se, že se mě všichni trochu obávají. Když jsem šel kolem Amose Borga a poklepal mu na rameno, lekl se, „až vyskočil. Lidé si se mnou moc nepovídají a také nežertují jako dříve. Cítím se teď v práci trochu osamělý.

27. dubna

Dnes jsem sebral veškerou svou odvalu a zeptal se slečny Kinianové, jestli by tu prémii se mnou neoslavila tím, že bychom spolu šli na večeři.

Nejdříve si nebyla jistá, jestli je to správné, ale zeptal jsem se doktora Strausse a ten řekl, že je to v pořádku. Zdá se, že doktor Strauss a doktor Nemur spolu v poslední době příliš dobře nevycházejí. Pořád se hádají. Dnes večer, když jsem se přišel doktora Strausse zeptat na tu večeři se slečnou Kinianovou, slyšel jsem, jak křičel. Doktor Nemur tvrdil, že to byl jeho pokus provedený na základě jeho výzkumu, a doktor Strauss na něj řval, že přispěl stejnou měrou, protože mě přes slečnu Kinianovou objevil a provedl operaci. Doktor Strauss řekl, že možná jednou tisíce neurochirurgů na celém světě budou používat jeho techniky.

Doktor Nemur chtěl výsledky pokusu zveřejnit ještě tento měsíc. Doktor Strauss žádal, aby se s tím ještě nějaký čas počkalo. Doktor Strauss pak prohlásil, že doktor Nemur se víc zajímá o křeslo psychologie v Princetonu než o celý pokus.

Doktor Nemur řekl, že doktor Strauss není nic jiného než mizerný oportunist, který se snaží o slávu založenou na výsledcích jeho (Nemurovy) práce.

Když jsem potom odešel, všiml jsem si, že se třesu. Nevím určitě proč, ale bylo mi, jako bych je oba dva poprvé jasně uviděl. Vzpomínám si, jak Buřt říkal, že Nemur má za ženu megeru, která ho pořád nutí, aby publikoval věci a tak se stal slavným. Burt řekl, že její životní cíl je mít za muže velké zvíře.

Opravdu se doktor Strauss snaží těžit z výsledků práce doktora Nemura?

28. dubna

Nevím, proč jsem si nikdy nevšiml, jak je slečna Kinianová krásná. Má hnědé oči a kaštanově hnědé vlasy, které jí spadají až na ramena. Je jí jenom třicet čtyři let! Zvláštní — kdysi jsem si myslel, že je nedosažitelný

génius a velmi, velmi stará. Ted', pokaždé když ji vidím, zdá se mi mladší a hezčí.

Pověčeřeli jsme a dlouho jsme si povídali. Když řekla, že pokračuji tak rychle, že ji brzo nechám pozadu, zasmál jsem se.

„Je to pravda, Charlie, už ted' jsi lepší čtenář. Přečteš celou stránku jediným pohledem, zatímco já jen několik řádek, A pamatuješ si všechno, co čteš. Já jsem šťastná, když si vzpomenu na podstatné myšlenky a hlavní smysl.“

„Necítím se inteligentní. Je tolik věcí, kterým nerozumím.“

Vzala si cigaretu a já jí připálil. „Musíš být trochu trpělivý. Ve dnech a týdnech dokážeš to, co jiným lidem trvá půl života. To je na tom tak úžasné. Jsi jako obrovská houba, která do sebe vstřebává věci. Fakta, čísla, všeobecné znalosti. A brzy je také začneš dávat do souvislostí. Poznáš, jak jsou jednotlivé předměty studia navzájem propojené. Je mnoho stupňů, Charlie. Jsou jako příčky na obrovském žebříku a vedou tě stále výš a výš, abys poznal víc a víc ze světa kolem sebe. Já z toho všeho poznám jen o malý kousek a o moc výš, než jsem ted', už ani nevystoupím, ale ty, Charlie, šplhej a každá příčka ti otevře svět, o jehož existenci jsi neměl ani tušení.“

Slečna Kinianová se zachmuřila. „Jen doufám, při Bohu všemohoucím doufám, že ...“

„Co?“

„To nic, Charlesi. Jen doufám, že jsem neudělala chybu, když jsem ti radila, abys to zkusil.“

Zasmál jsem se. „Jak byste mohla? Podařilo se to, ne? A Algernon je pořád ještě chytrá.“

Pak jsme seděli chvíli tiše. Hrál jsem si s řetízkem od zaječí tlapky, co mám na přívěsku od klíčů, a věděl jsem, na co myslí.

Nechtěl jsem o té možnosti uvažovat, stejně jako starší lidé nechtějí myslet na smrt. Věděl jsem, že tohle je jen začátek. Věděl jsem, co myslela těmi stupni, protože jsem už některé zahlédl. Bylo mi smutno, že ji nechám za sebou.

Jsem zamilován do slečny Kinianové.

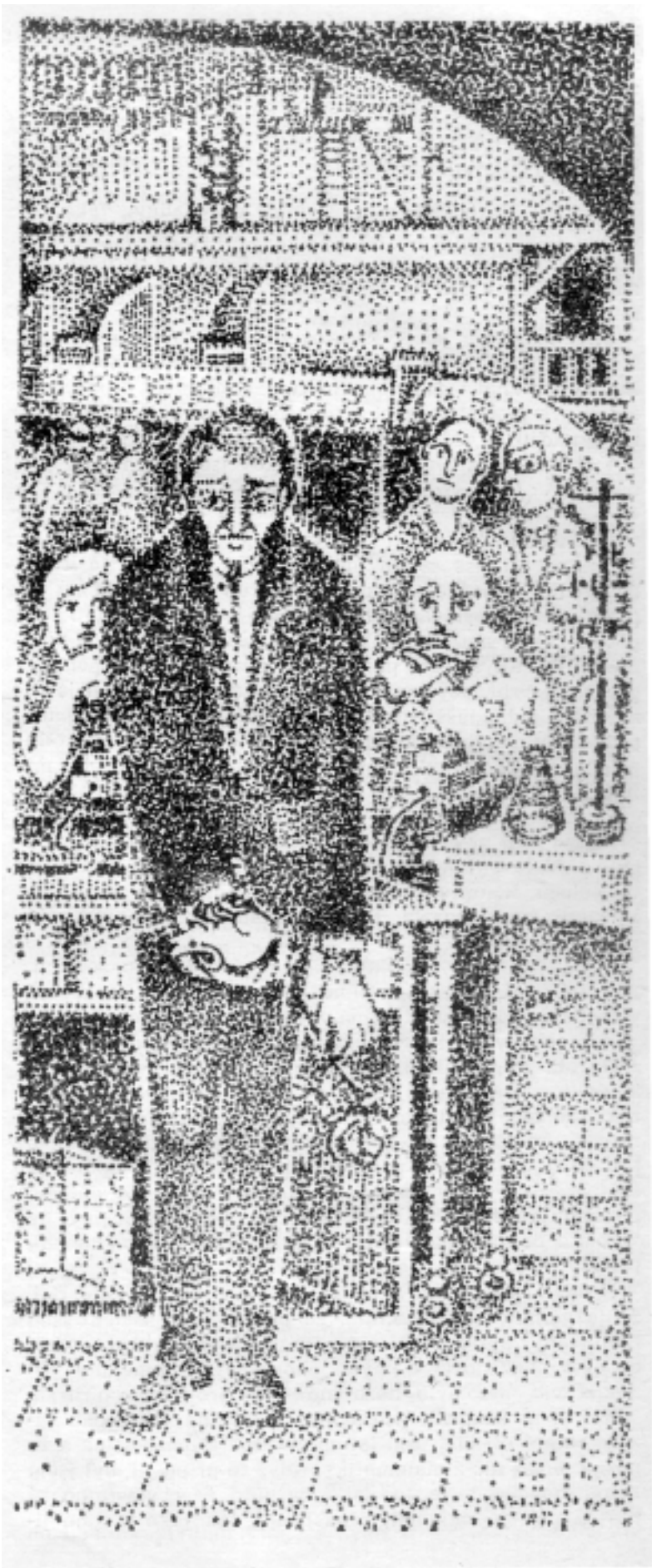
Vývojová zpráva 12. — 30. dubna

Dal jsem výpověď u Doneganovy Plastic Box Company. Pan Donegan tvrdil, že pro všechny bude lepší, když odejdu. Co jsem udělal, že mě tak nenávidí?

Poprvé jsem se o tom dověděl, když mi pan Donegan ukázal petici. Osm set čtyřicet podpisů lidí pracujících v továrně. Byli tam všichni, kromě Fanny Girdenové. Rychle jsem ten seznam přelétl očima a hned jsem viděl, že její jméno je jediné, které schází. Všichni ostatní žádali, abych byl propuštěn.

Joe Carp a Frank Reilly o tom se mnou nemluvili. Ani nikdo jiný, jenom Fanny. Ta patří k těm několika málo lidem, které znám a kteří, když si jednou něco pořádně rozmyslí a rozhodnou se, tak tomu věří, i kdyby celý zbytek světa dokázal, řekl a udělal opak. A Fanny nevěřila, že bych měl být propuštěn. V zásadě byla proti petici a vzdor nátlaku a výhrůžkám vytrvala. ,

„To ale neznamená,“ poznamenala, „že si nemyslím, že se s tebou neděje nic divného, Charlie. Ty změny. Nevím. Býval jsi dobrý, spolehlivý, obyčejný člověk. Mož-

ná ne moc bystrý, ale poctivý. Kdoví co jsi udělal, abys najednou tak zchytřel. Všichni tady říkají, že to není správné."

„Ale jak můžeš takhle mluvit, Fanny? Co je špatného na člověku, který se stane inteligentním a chce získat tolik znalostí a vědomostí, aby porozuměl světu kolem sebe?"

Strnule se dívala na svou práci a vypadala, jako by chtěla odejít. Aniž se na mne podívala, řekla: „Kdyby Eva neposlouchala hada a nejedla ovoce ze stromu poznání, nikdo z nás by nebyl starý, nemocný a nikdo by nezemřel."

Opět mám ten pocit, jako by mé nitro bylo spalováno studem. Tahle intelligence postavila zeď mezi mne a lidi, které jsem znal a miloval. Předtím se mi smáli a pohrdali mnou pro mou ignoranci a tupost, teď mě nenávidějí pro mé znalosti a vědomosti. Co, proboha, ode mne chtějí?

Vyštvali mě z továrny. Ještě nikdy jsem se necítil tak osamělý ...

15. května

Doktor Strauss se na mě zlobí, že jsem za poslední dva týdny nenapsal žádnou vývojovou zprávu. Má na to právo, neboť dostávám od laboratoře pravidelný plat. Odpověděl jsem mu, že jsem příliš zaměstnán čtením a přemýšlením. Když jsem podotkl, že psaní je příliš pomalý proces, navrhl, abych se naučil psát na stroji. Nyní je to mnohem jednodušší, protože už dokážu napsat téměř sedmdesát slov za minutu. Doktor Strauss mi neustále připomíná, že je nutno psát a mluvit jednoduše, aby mi lidé mohli rozumět.

Pokusím se zrekapitulovat všechno, co se mi v posledních týdnech přihodilo. Minulé úterý jsme Algernon a já byli představeni Americké asociaci psychologů. Stalo se to během konference Světové psychologické asociace. Vyvolali jsme senzaci. Doktor Nemur a doktor Strauss na nás byli hrdí.

Předpokládám, že doktor Nemur, kterému je šedesát, je totiž o deset let starší než doktor Strauss, nezbytně potřebuje ukázat hmatatelné výsledky své práce.

Bezpochyby výsledek naléhání paní Nemurové.

Oproti svému dřívějšímu dojmu jsem si nyní vědom, že doktor Nemur není žádný génius. Má velmi dobrý mozek, ale ten v jednom kuse zápasí s vlastními pochybnostmi. Chce, aby ho lidé považovali za génia. Proto je pro něj tak důležité vědět, že jeho práce je akceptována světem. Jsem přesvědčen, že doktor Nemur se dalšího odkladu obával hlavně ze strachu, že někdo jiný by v tomto oboru mohl udělat podobný objev, a on by tak přišel o všechny své zásluhy.

O doktoru Straussovi by se na druhé straně dalo říci, že je génius, ačkoliv cítím, že oblasti jeho vědění jsou limitovány. Byl vzdělán v tradici úzké specializace. Širší aspekty souvislostí s jinými obory byly opomenuty poněkud víc, než bylo nezbytné — i pro neurochirurga.

Byl jsem šokován poznáním, že jediné starověké jazyky, které ovládá, jsou latina, řečtina a hebrejšтина a že nezná téměř nic z matematiky. Když to připustil, byl jsem téměř pobouřen. Je to, jako by tuto část vlastního já ukryl, aby mě oklamal, předstíraje, tak jako mnoho ji-

ných lidí, které jsem poznal, že je to, co není. Nikdo, koho jsem kdy znal, není tím, čím se na povrchu zdá být.

Zdá se, že doktor Nemur se v mé přítomnosti necítí pohodlně. Někdy, když se s ním pokouším mluvit, se na mne tak divně podívá a odvrátí se. Když mi doktor Strauss řekl, že způsobují doktoru Nemurovi komplex méněcennosti, nejdříve jsem se rozhněval. Myslel jsem, že se mi posmívá, a já jsem na zesměšňování přecitlivělý.

Jak jsem mohl vědět, že tak vysoce hodnocený psychoexperimentátor jako doktor Nemur nemá ani ponětí o hindštině a čínštině? Je to absurdní, když uvážíte, jaké obrovské dílo bylo vytvořeno v Číně a v Indii právě v oblasti jeho specializace.

Zeptal jsem se doktora Strausse, jak mohl Nemur vyvrátit Rahajamatovu polemiku s jeho metodami a výsledky, když si ji ani nemohl přečíst v originále.

Divný výraz na tváři doktora Strausse může znamenat jen jedno ze dvou věcí. Buď nechce Nemurovi sdělit, na čem se v Indii pracuje, anebo — a to mi dělá starosti — doktor Strauss to sám neví.

Musím mluvit opatrně a psát jednoduše, aby se mi lidé zase nesmáli.

18. května

Jsem velmi znepokojen. Včera večer jsem poprvé po týdnu zase viděl slečnu Kinianovou. Chtěl jsem se vyvarovat veškerých diskusí i intelektuálních dimenzí a držet konverzaci na běžné, každodenní úrovni. Ale ona na mne jen nechápavě zírala a pak se zeptala, co jsem to vlastně mínil tou matematickou ekvivalentní variací v Dobermanově Pátém koncertu.

Když jsem se to snažil vysvětlit, přerušila mě a smála se. Myslí si, že se na ni trochu zlobím, ale tuším, že se k ní obracím na nesprávné úrovni. Ať s ní zkouším hovořit o čemkoliv, jsem neschopný navázat s ní komunikaci.

Musím se znovu podívat na Vorstadtovu práci Roviny sémantického postupu. Shledávám, že nejsem schopný komunikovat s lidmi. Díky bohu za knížky, hudbu a věci, o kterých můžu přemýšlet.

Většinu času trávím ve svém bytě u paní Flynnové a zřídka kdy s někým mluvím.

20. května

Kdyby se nestal ten incident s nádobím, asi bych si nepovšíml nového pomocníka v bistro na rohu, kam večer občas zajdu na večeři.

Nádobí se rozbilo o podlahu a kousky bílého porcelánu se rozlétly na všechny strany. Chlapec tam stál, omámený a polekaný, a držel v ruce prázdný tác. Pískot a pokřik zákazníků (výkřiky jako: „hele, na co půjde zisk" a „dlouho tady nepracoval a pracovat nebude") a vůbec všechno, co se odehrává v restauraci, když někdo rozbije nádobí, se ho jakoby netýkalo.

Když se majitel přišel podívat, co způsobilo celý ten řev, chlapec se přikrčil, jako by čekal ránu, a zvedl se, jako by se chtěl bránit před úderem.

„No tak, hlupáku," křičel majitel, „nestůj tady jako

solný sloup! Vezmi koště a zameť ten svinčík! Koště ... koště, ty idiote! Je v kuchyni. Zameť všechny střepy!"

Chlapec vycítil, že nebude trestán. Výraz strachu z jeho tváře zmizel, a když se vrátil s koštětem, tiše si pro sebe cosi broukal a usmíval se. Hlučnější zákazníci se bavili na jeho účet uštěpačnými poznámkami.

„Tady máš pěkněj střep, zrovna za sebou ..."

„No tak, udělej to ještě jednou ..."

„Není tak hloupý. Je snazší nádobí rozbít než umýt..."

Když se jeho nepřítomné oči rozhlédly po podniku, zrcadlil se v nich smích pobavených diváků a on se nakonec nejistě šklebil vtipu, kterému zřejmě naprosto nerozuměl.

Když jsem viděl jeho hloupý, do prázdna upřený úsměv, bylo mi špatně. Velké, jasné oči dítěte, jež se snaží vyhovět.

Smáli se mu, protože byl mentálně retardován.

A já se mu smál také.

Najednou jsem se rozezličil na sebe a na všechny ostatní. Vyskočil jsem a zakřičel: „Držte huby a nechtě ho na pokoji! Není to jeho vina, nechápe! Co může dělat! Ale, proboha ... je to také člověk!"

Místnost ztichla. Proklínal jsem se, že jsem ztratil kontrolu a vyvolal scénu. Nedíval jsem se na chlapce, když jsem platil účet. Vyšel jsem ven, aniž bych se dotkl jídla.

Stydl jsem se za nás oba.

Jak je to divné, že normální, citově vyrovnaní lidé, kteří by ani pohledem neublížili člověku, jenž se narodil bez nohou či rukou, najednou bez nejmenších pochybností snesou týrání člověka narozeného s nízkou inteligencí. Rozzuřilo mě pomýšlení, že před nedlouhou dobou i já, tak jako tento chlapec, jsem ze sebe dělal šaška.

A pak jsem na to téměř zapomněl.

Skryl jsem před sebou obraz starého Charlieho Gordona, protože nyní, když jsem inteligentní, to je něco, co musí být vytlačeno z mé mysli.

Ale dnes, když jsem pozoroval toho chlapce, viděl jsem poprvé, čím jsem vlastně byl. Byl jsem stejný jako on!

Teprve před časem jsem poznal, že se mi lidé smějí. A já se k nim nevědomky připojil a smál se sám sobě. To mě zraňuje ze všeho nejvíc.

Často jsem pročítal své vývojové zprávy a četl jsem v nich o negramotnosti, dětské naivitě, o stavu nízké inteligence pokukující z temného pokoje klíčovou dírkou na oslňující světlo venku. Poznal jsem, že i ve své tuposti jsem věděl, že jsem méněcenný a že ostatní lidé mají něco, co mi bylo odepřeno. Ve své mentální slepotě jsem myslel, že to souviselo se schopností číst a psát. Byl jsem přesvědčen, že kdybych se to dokázal naučit, automaticky bych tím získal inteligenci.

I slabomyslný člověk chce být jako ostatní lidé. Dítě nemusí vědět, jak se nakrmit anebo co jíst, a přece velmi dobře ví, co je to hlad.

Takový jsem byl i já. Nikdy jsem nevěděl. Ani se svým darem intelektuálního vědomí jsem nikdy nevěděl.

Tento den pro mě hodně znamenal. Viděl jsem minulost zřetelněji a rozhodl jsem se použít svých vědomostí i dovedností k práci v oboru zvyšování lidské inteligence. Kdo je lépe kvalifikovaný pro tuto práci? Kdo jiný žil v obou světech? Toto jsou moji lidé. Nechtě mě

využít mého nadání k tomu, abych pro ně mohl něco udělat.

Zítřka se s doktorem Straussem poradím o způsobu, jakým bych v této oblasti mohl pracovat. Mohu mu být nápomocen ve vypracování postupu, kterým by se stejná technika, již bylo použito na mně, mohla široce uplatnit. Mám několik dobrých nápadů.

Co by se jen s touto technikou dalo udělat! Jestli ze mě udělala génia, co ty ostatní tisíce lidí? Jaké fantastické úrovně vzdělanosti by mohlo být dosaženo užitím této techniky na normálních lidech? A na géních?

Tolik dveří čekajících na otevření. Chci začít co nejdříve.

Vývojová zpráva 13. — 23. května

Stalo se to dnes. Algernon mě kousla. Přišel jsem za ní clo laboratoře, a když jsem ji vzal z klece, chňapla mi po ruce. Dal jsem ji zpátky a chvíli jsem ji pozoroval. Byla nezvykle zneklidněná a vzdorovitá.

24. května

Burt, který má na starosti experimentální zvířata, mi sdělil, že se s Algernon něco děje. Je méně kooperativní, odmítá běhat v bludišti a všeobecná motivace klesla. A také nežere. Každý se rozčileně ptá, co to může znamenat.

25. května

Nakrmil jsem Algernon, která nyní odmítá řešit zámkový problém. Každý mě s Algernon ztotožňuje. Svým způsobem jsme oba první svého druhu. Všichni předstírají, že chování Algernon není nezbytně signifikantní pro mě. Je však těžké zamlčet fakt, že i některá jiná zvířátka, která byla použita v tomto pokusu, se začínají chovat podivně.

Doktor Strauss a doktor Nemur mě požádali, abych už nechodil do laboratoře. Víím, co si myslí, ale nemohu to akceptovat. Půjdu vpřed se svými plány a popostrčím jejich výzkum o stupínek dále. Při vši patřičné úctě k těmto dvěma vědcům jsem si vědom jejich limitace. Jestliže existuje odpověď, naleznu ji sám pro sebe. Najednou se pro mě čas stal strašně důležitý.

29. května

Dostal jsem svou vlastní laboratoř a povolení pokračovat s výzkumem. Na něco jsem narazil. Pracuji ve dne v noci. Dal jsem si do laboratoře přinést skládací lehátko. Většinu mého času vyhrazeného na psaní zabírají poznámky, které třídím do několika šuplíků, ale čas od času pocítím ze zvyku potřebu zapsat své myšlenky a dojmy.

Shledávám, že počet inteligence je fascinující studium. Mohu zde aplikovat všechny vědomosti, které jsem si osvojil. V jistém smyslu je to problém, o který jsem se zajímal celý život.

31. května

Doktor Strauss si myslí, že pracuji příliš mnoho. Doktor Nemur říká, že se snažím vecpat celoživotní výzkum

do několika týdnů. Vím, že bych si měl odpočinout, ale

jakási vnitřní síla mě pohání a nedovolí mi zastavit se. Musím najít důvod pro náhlou regresi u Algernon. Musím se dovědět, jestli se to stane i v mém případě a kdy.

4. června
Dopis doktoru Straussovi (kopie)
Vážený doktore Straussi,
v příloze Vám zasílám kopii své zprávy pod názvem Výsledek Algernon-Gordonova pokusu, Studie struktury afunkce zvěšené inteligence. Byl bych rád, kdybyste si ji přečetl a nechal ji publikovat.
Jak vidíte, moje pokusy jsou u konce. Ke zprávě jsem předložil všechny vzorce a pravidla, do appendixu jsou pak zařazeny matematické analýzy. Ty by měly být samozřejmě ověřeny.
Vědom si důležitosti, jakou tato práce má pro Vás a doktora Nemura (a nemusím snad zdůrazňovat také sebe), přezkoumal jsem snad tucetkrát všechny výsledky v naději, že snad někde najdu chybu.
Je mi líto, ale výsledky jsou správné.
Pro svatou věc vědy jsem však přesto vděčný, že jsem mohl malým dílem přispět ke zkoumání funkcí lidského mozku a zákonů, které určují a řídí umělý růst lidské inteligence.
Vzpomínám si, jak jste mi jednou říkal, že neúspěch experimentu či vyvrácení teorie je pro další vývoj výzkumu stejně důležitý jako úspěch. Dnes vím, že je to pravda. Přesto lituji, že můj vlastní příspěvek k tomuto oboru musí vyvracet zrovna práci dvou mužů, kterých si tak hluboce vážím.
V úctě
Charles Gordon

5. června
Nesmím se stát precitlivělým. Fakta a výsledky mých pokusů jsou jasné a sebesenzačnější aspekty mého prudkého vzestupu nemohou zakrýt skutečnost, že změna inteligence pomocí chirurgické techniky vyvinuté doktorem Straussem a Nemurem nemá žádný praktický, tj. déletrvající význam.
Když- jsem znovu prohlížel záznamy a údaje o Algernon, zjišťuji, že je u ní patrná mentální regrese. Motorická aktivita je snížena, je patrná všeobecná redukce činnosti žláz a zrychlená ztráta koordinace.
Také se objevují náznaky progresivní amnézie. Jak je zřejmé z mé zprávy, toto i další fyziologické a mentální zhoršení syndromů může být poměrně spolehlivě předpovězeno aplikováním mé definice.
Výsledkem operace, kterou jsme oba podstoupili, bylo zintenzívnění a urychlení všech mentálních procesů.
Nepředvídaný vývoj, který jsem si dovolil nazvat Algernon-Gordonův pokus, je tudíž logický. Hypotéza, která je tímto dokázána, může být vyjádřena následující definicí: uměle zvýšená inteligence deterioruje v časové jednotce, která je přímo úměrná zvýšení.
Tuším, že tohle je sám o sobě významný objev.
Pokud budu schopen psát, budu i nadále zaznamenávat své myšlenky v těchto vývojových zprávách. Je to jedna z mých mála radostí. Má vlastní mentální deteriorace bude velmi rychlá.

Již jsem si sám na sobě začal všimnout příznaků emocionální nestability a zapomnitlivosti, prvních symptomů...

10. června
Deteriorace pokračuje. Stávám se roztržitým. Algernon zemřela přeci dvěma dny. Pitva prokázala, že má předpověď byla správná. Její mozek ztratil na váze a bylo na něm možno pozorovat všeobecné vyhlazení mozkových dutin.
Předpokládám, že totéž se brzo začne dít se mnou. Teď když už je to jisté, nechci, aby se to stalo.
Dal jsem Algernonino tělo do krabičky od sýra a pochoval jsem je na dvorku. Plakal jsem.

15. června
Doktor Strauss mě opět přišel navštívit. Neotevřel jsem a řekl jsem mu, aby odešel. Chci, aby mě nechali na pokoji. Jsem, teď opět nedůtklivý a vznětlivý. Cítím, jak mě počíná obklopovat tma. Je těžké nepřemýšlet o sebevraždě. Pořád si říkám, jak jednou tenhle deník bude důležitý.
Je to divný pocit, vzít si do ruky knihu, kterou jste si ještě před několika měsíci s potěšením přečetli a objevit, že si to nepamatujete.
Vzpomínám si, jak úžasný se mi zdál John Milton, ale když jsem teď listoval ve Ztraceném ráji, vůbec jsem tomu nerozuměl. Tak jsem se rozčilil, že jsem knihou mrštil o podlahu.
- Musím se pokusit zachovat si alespoň něco z toho, co jsem se naučil. Pane Bože, prosím Tě, neber mi to všechno!

19. června
Někdy večer se jdu projít. Včera v noci jsem si nemohl vzpomenout, kde bydlím. Domů mě vedl strážník.
Měl jsem zvláštní pocit, že tohle se mi už jednou přihodilo. Kdysi dávno. Stále si říkám, že jsem jediný člověk na světě, který může popsat to, co se se mnou děje.

21. června
Proč si nemohu vzpomenout? Musím bojovat. Ležím celé dny v posteli a nevím, kdo nebo kde jsem. Pak se mi to najednou v okamžiku vrátí. Příznaky amnézie. Symptomy senility — druhé dětství. Sleduji, jak přicházejí. Naučil jsem se tak mnoho a tak rychle. Nyní se má paměť rapidně zhoršuje. Nepřipustím, aby se to stalo. Budu s tím bojovat. Nemohu zapomenout na toho chlapce v bistru: prázdný výraz, hloupý úsměv a smějící se lidé. Ne, prosím, tohle ne ...

22. června
Zapomínám věci, které jsem se naučil nedávno. Zdá se, že to postupuje podle klasického vzorce: poslední naučené poznatky jsou zapomenuty nejdříve. Nebo je ten vzorek jinak? Raději bych se na to měl jít znovu podívat ...
Pročetl jsem si znovu svoji práci Algernon-Gordonův pokus a měl jsem podivný pocit, že to psal někdo jiný.

Některým částem už vůbec nerozumím. Motorická aktivita se také zhoršuje. Nedokážu se soustředit a psaní na stroji je čím dál tím těžší.

23. června

Úplně jsem přestal používat psací stroj. Má koordinace je špatná.

Cítím, že se pohybuji čím dál tím pomaleji. Prožil jsem dnes hrozný otřes. Prohlížel jsem si článek, kterého jsem použil ve svém výzkumu. Kruegerův — Uber Psychische Ganzheit. Nejdříve jsem myslel, že mám něco s očima. Pak jsem teprve pochopil, že už neumím německy. Zkoušel jsem se z ostatních jazyků. Všechno je pryč.

30. června

Uplynul celý týden, než jsem se opět pokusil psát. Proklouzává mi to jako písek mezi prsty. Většina knih, které vlastním je pro mě příliš obtížná. Jsem na ně naštvaný, protože vím, že ještě před několika týdny jsem je četl a rozuměl jim.

Stále si vštěpuju do hlavy, že musím psát tyto zprávy, aby někdo věděl, co se se mnou děje. Ale najít správné výrazy je stále obtížnější a totéž se dá říct i o pravopisu. I jednoduché věci musím vyhledávat ve slovníku a jsem netrpělivý sám se sebou.

Doktor Strauss sem dochází téměř denně, ale řekl jsem mu, že s nikým nechci mluvit a nikoho nechci vidět. Cítí se provinile. Všichni se tak cítí. Ale já přece nikoho neobviňuju. Dobře jsem věděl, co se může stát. Ale jak to zraňuje!

7. července

Nevím, kam se ten týden poděl. Dnes je neděle, to vím, protože za oknem vidím jak jdou lidé do kostela. Myslím, že jsem zůstal celý týden v posteli a pamatuju se, že mně paní Flynnová několikrát přinesla jídlo. Pořád a pořád si umiňuju, že musím něco udělat, ale potom to zapomenou nebo je snazší neudělat co říkám že udělám.

V těchto dnech hodně myslím na matku a otce. Našel jsem fotografii, která mě ukazuje s nimi na pláži. Otec má pod paží velký míč a matka mě drží za ruku. Nepamatuju se na ně jaký jsou na tom obrázku. Pamatuju si že otec byl většinou opilý a hádal se s matkou o peníze.

Nikdy se moc neholil a když mě objímal, vždycky mi poškrábal obličej. Matka řekla že zemřel ale bratranec říkal že slyšel svou matku a otce mluvit o tom, že můj otec utekl s jinou ženou. Když jsem se zeptal matky dala mi pohlavek a řekla že otec je mrtvý. Nepamatuju se, že bych někdy zjistil co je pravda, ale moc se o to nestarám. (Táta říkal že mě jednou vezme na farmu podívat se na krávy ale nikdy to neudělal. On nikdy neplnil, své sliby...)

10. července

Moje domácí paní Flynnová má o mě starosti. Říká, že to jak ležím celej den v posteli a nic nedělám, jí připomíná jejího syna těsně před tím než ho vyrazila z domu. Říká že nemá ráda povaleče. Jestliže prej sem nemocnej to je jedna věc, ale jestli jsem povaleč to je

druhá a to ona nestrpí. Řekl jsem jí že si myslím že jsem nemocný.

Zkouším trochu číst. Většinou jsou to povídky ale někdy musím tutéž věc číst několikrát za sebou protože tomu na poprvé nerozumím. A taky se mi těžce píše. Víím že bych si měl vyhledat všechny slova co neznám ve slovníku ale je to složité a já jsem většinou 'velmi unaven.

Tak jsem taky dostal nápad že budu užívat jen krátkých lehkých slov místo těch dlouhých těžkých. Šetří to čas. Asi tak jednou týdně dávám květiny na Algernonin hrob. Paní Flynnová si myslí že jsem se zbláznil když dávám květiny na hrob myši ale já jsem jí řekl že Algernon byla něco zvláštního.

14. července

Je zase neděle. Nemám co dělat abych se zaměstnal protože můj televizor se polámal a já nemám peníze na jeho opravení. (Myslím že jsem ztratil šek z laboratoře za tenhle měsíc. Nevzpomínám si.)

Mám strašné bolení hlavy a aspirin mi moc nepomáhá. Paní Flynnová ví že jsem opravdu nemocný a velice mě lituje. Paní Flynnová je vynikající žena kdykoliv je někdo nemocný.

22. července

Paní Flynnová pozvala clo domu divného doktora. Bála se že umřu. Řekl jsem doktorovi že nejsem nemocný že jenom někdy zapomínám. On se mě zeptal jestli mám nějaké příbuzné nebo přátele a já řekl ne já žádný nemám. Řekl jsem mu že jsem jednou měl přítelkyni která se jmenovala Algernon a že to byla myš a že jsme spolu závodili. Doktor se na mě tak nějak divně podíval jako-by si myslel že jsem blázen.

Když jsem mu řekl že jsem kdysi byl génius tak se usmál. Mluvil se mnou jako bych byl nemluvně a přitom mrkal na paní Flynnovou.

Rozzuřil jsem se a vyhnal jsem ho poněvadž si ze mě dělal legraci tak jako si ji kdysi dělali všichni.

24. července

Nemám žádný peníze a paní Flynnová říká že si musím najít práci abych mohl zaplatit za činži kterou jsem už dva měsíce nezaplatil. Neznám jinou práci než tu kterou jsem měl u Doneganovy Plastic Box Company. Nechci tam jít zpátky protože tam mě všichni znali když jsem byl chytrý a možná že by se mi vysmívali. Ale nevím co jiného bych měl dělat abych sehnal nějaký peníze.

25. července

Díval jsem se na nějaké staré vývojové zprávy a je to velmi zajímavé ale nemohl jsem přečíst co jsem tenkrát psal. Vyluštím některý slova ale nedávají mi smysl.

Slečna Kinianová mě přišla navštívit ale řekl jsem jí běžte pryč nechci vás vidět. Plakala a taky křičela ale nepustil jsem jí dovnitř protože jsem nechtěl aby se mi vysmívala. Řekl jsem jí že už jí nemám rád. To není pravda. Pořád ji miluju a pořád chci být chytrý ale musel jsem jí to říct aby šla pryč. Taky dala paní Flynnové peníze na zaplacení činže. Musím si sehnat práci.

Prosím... prosím ať nezapomenou číst a psát.

27. července

Pan Donegan byl velice hodný když jsem přišel a požádal jsem ho o svoje staré místo uklízeče. Napřed se tvářil strašně podezřívavě ale když jsem mu řekl co se stalo dal mi ruku na rameno a řekl Charlie Gordone ty máš odvahu.

Každý se na mě díval když jsem přišel dolů a začal vytírat záchod tak jak jsem to vždycky dělal. Rek jsem si Charlie až se ti budou smát nenaštvi se protože víš že nejsou tak chytrý jak sis myslel. A taky byli jednou tvoji přátelé a když se smáli tak to neznamenalalo že tě nemají rádi.

Jeden z nových lidí co tam začali pracovat když jsem odešel přišel a udělal vošklivou poznámku. Řekl hele Charlie ty jsi prej byl chytrý opravdový génius. Řekni něco inteligentního. Bylo mi špatně ale Joe Carp přišel a popad ho za košili a řekl nech ho na pokoji zatracenej vtipálku nebo ti zakroutím krkem. Nemyslel jsem že se Joe postaví na moji stranu a tak si myslím že je opravdu můj přítel.

Pozdějš za mnou přišel Frank Reilly a řekl Charlie kdyby tě někdo obtěžoval nebo si z tebe utahoval zavolej mě nebo Joea a my mu dáme pořádně zabrat.

Řekl jsem děkuju Franku a tak jsem se zakuckal že jsem se musel otočit a jít do skladu aby mě neviděl brečet. Je to prima mít přítele.

28. července

Dneska sem udělal hloupou věc a zapoměl sem že už nejsem v slečny Kinianové třídě jak sem byl. Přišel sem tam a sed sem si na moje starý místo vzadu a ona vypadala divně a řekla Charlesi. Nezapamatuju si že by mě říkala takhle vždycky předtím jenom Charlie a tak sem řekl nazdar slečno Kinianová přišel jsem na hodinu jenom sem ale stratil ten slabikář co sme zněj četli. Ona se rozplakala a vybjehla ze třídy a každej se na mě díval a já viděl že to nejsou ty samý žáci co byli v mojí třídě.

Pak sem si najednou vzpomněl na voperaci a řek sem to sem tenkrát byl jinej Charlie Gordon a odešel sem než přišla spátky.

Proto odejdu nafurt z Newyorku. Nechci nic takovýho udělat znovu. Nechci aby mně slečna Kinianová litovala. Všickni ve fabryce mně litujou a to já nechci a tak du někam kde nevěděj že Charlie Gordon byl jednou génijus ted' nemůže ani číst knihu a neumí pořádně ani psát.

Beru si sebou nějaký knihy i když je neumím číst budu hodně cvičit a je možný že budu chitřejší než sem byl před voperaci. Taky mám zaječí tlapku a šťastnej desetník možná že mně pomůžou.

Esli to někdy budete číst slečno Kinianová nelitujte mně sem rád že sem dostal příležitost bejt chitřý poňvádž sem se naučil móc novejch věcí vo kterejch sem nevěděl že byly na tomdle svjetě a sem rád že sem je trochu poznal. Neviní co sem dělal nebo proč sem zase hloupí možná poňvádž sem se dost nesnažil. Ale je možný že když se budu snažit budu trochu chitřejší a zase najdu ty slova. Trošku si pamatuju jak mě bylo prima dyž sem čet tu knihu co má tu natrženou vobálku. Proto se budu hodně snažit abich mněl ten pocit znovu. Je to dobrej

pocit vědět věci a bejt chitřý. Dybych ted' byl hned bych si sednul a znovu to přečet. Stejně si mislim že sem první hloupí člověk na svjetě co udělal něco pro vědu. Pamatuju si že sem něco takovýho udělal ale nepamatuju si co že. Tak mislim že sem to udělal pro všechny hloupí lidi jako já.

Zbohem slečno Kinianová a Doktore Straussi a všichni. A P. S. prosím řekněte doktorovi Nemurovi ať se tak neštve dyž si lidi z něho dělaj legraci nebo nebude mít žádný přátele. Je to lehký mít přátele dyž jim dovolíte aby si zvás dělaly legraci. Tam co du budu mít přátelů. Ps. esli budete mít příležitost dejte nějaký kytky tam co má Algernon hrob na dvorku ...

ALAN NELSON

N A R A P O I A

„Nevím, jak vám to přesně vysvětlit, pane doktore," začal mladý muž. Sčísl si dozadu své hladké, černé vlasy, které svítily jako gramofonová deska, a zamrkal dětsky modrýma očima. „Zdá se, že je to opak stihomame."

Doktor Manly J. Departure byl malý, přísný muž, který si zakládal na tom, že se nikdy nenechal ničím překvapit. „Opak stihománie?" řekl a zvedl jedno obočí. „Co myslíte tím • opakem stihománie, pane McFarlane?" „Tak za prvé, mám pořád dojem, že někoho sleduji." Růžolící McFarlane seděl klidně se založenýma rukama ve velkém pohodlném křesle. Byl to obraz zdraví a dobré pohody. Doktor se nervózně zavrtěl. „Spíš máte dojem, že někdo sleduje vás, ne?" opravil svého návštěvníka.

„Ne, ne! Když kráčím po ulici, najednou dostanu pocit, že je někdo právě přede mnou. Někdo, koho sleduji. Někdo, za kým jdu. Někdy dokonce začnu utíkat, abych jej dostihl. To se ví, že nikde nikdo není. Je to nepříjemné. Zatraceně nepříjemné. A já tolik nesnáším běhání."

Doktor si pohrával s perem. „Aha. Ještě něco?"

„Ano. Mám pořád ten pocit, že lidé ... že lidé ... no, je to opravdu velice hloupé ..."

„Je to docela v pořádku," zavrčel doktor. „Klidně mi všechno řekněte."

„No, mám pořád ten divný pocit, že se lidé spikli, aby mi prokazovali dobro. Že se snaží být ke mně shovívaví a laskaví. Nevím přesně, kteří nebo proč mi tu laskavost dopřávají, ale ... zní to všechno velice fantasticky, že?"

Ten den pracoval doktor Departure hodně dlouho. Na víc příznaků se najednou necítil. Zbytek hodiny se zaměstnával běžným vyplňováním chorobopisu. McFarlane byl starý třicet dva let, normální dětství, s dobrým místem opraváře radiopřijímačů, žádné poruchy zdraví, žádné špatné sny, žádné pití, žádní rozvedení rodiče, žádné finanční starosti. Nikde nic.

„Tak tedy příští čtvrtek v deset," usmál se doktor, když doprovázel McFarlana ke dveřím.

Ve čtvrtek, za deset minut deset, se doktor Departure podíval do svého záznamníku a zamračil se. Třeba nepřijde. To se stávalo velmi často. Doufal, že tohle bude

jeden z těch případů. Opak stihománie! Přeludy dobročinnosti! No tohle! Ten člověk musí být... rychle se zkontroloval. Téměř řekl blázen. V tu chvíli zazněl zvonek na dveřích a McFarlane mu s úsměvem potřásl pravicí.

„Vida, kdo to přišel." Vlídlost doktora Departura zněla trochu falešně. „Nic nového?"

„Zdá se mi, že se to horší." McFarlane zářil. „Ta věc s tím pronásledováním někoho. Ano, pane. Včera jsem musel ujít nejméně deset kilometrů."

Doktor Departure se usadil v křesle za stolem.

„Co kdybyste mi o tom řekl víc. Všechno. Všechno, na co si vzpomenete."

McFarlane se zachmuřil.

„Jak to myslíte, doktore, všechno, na co si vzpomenu?"

„Prostě začnete povídat o všem možném. Cokoliv vás napadne."

„Nevím, jestli vám rozumím. Mohl byste mí ukázat, co tím myslíte, pane doktore? Něco pro ilustraci."

Doktor si tiše odkašlal.

„Je to velice jednoduché... tak třeba zrovna teď myslím na to, jak jsem jednou matce vykradl peněženku :.. a teď myslím na svoji ženu, přemýšlím, co jí koupit k výročí našeho sňatku ..."

Doktor nadějně vzhlédl. „Je vám to jasné? Prostě cokoliv."

„Prostě cokoliv? Pořád tomu nerozumím." Ale McFarlane se netvářil podrážděně. Z jeho obličeje vyzařovala dychtivost. „Můžete mi dát ještě několik příkladů? Je to velice zajímavé."

Doktor začal shromažďovat nesouvislé, polozapomenuté představy. McFarlane se usadil s podivně soustředěným výrazem.

Na konci hodiny byl doktor Departure zcela vyčerpán. Hlas mu zdrsněl a límeček i kravata jej škrtily. „Má žena ... úplně mě ovládá ... vždycky jsem velmi trpěl tím, že lehce šilhám ... bylo mi jedenáct let ..." Namáhavě se odmlčel, protřel si oči a podíval se na hodinky.

„Cítím se daleko líp," prohlásil McFarlane. „Co takhle příští úterý v deset?"

Příští úterý v deset se doktor Departure na schůzku vnitřně připravil. „Nic takového jako minulý čtvrtek se nebude opakovat," ujistil se, ale jak se později ukázalo, nebylo ani třeba. McFarlane byl podivně tichý a roztržitý. Přinesl s sebou velkou krabici z lepenky, a než se usadil do koženého křesla, opatrně ji položil na zem. Doktor mu položil několik předběžných otázek.

„Obávám se, že mě začínají trápit halucinace," konečně spustil McFarlane.

Doktor si v duchu zamnul ruce. Tohle byl jeho obor. Cítil se daleko příjemněji.

„Ach tak, halucinace?"

„Jenže ony to nejsou tak docela halucinace, pane doktore. Spíše bych řekl, že je to opak halucinací,"

Doktor Departure na chvíli zavřel oči a úsměv z jeho tváře zmizel. McFarlane pokračoval. „Tak například včera v noci se mi zdál zlý sen. Zdálo se mi, že na krátkovlnném přijímači sedí velký, ohavný pták a čeká, až se vzbudím. Opravdu ošklivý pták. Měl tlusté, cibulovité tělo a obrovský, jako srp vzhůru zahnutý zobák. Krvavé

oči a pod nimi váčky. A ty uši, pane doktore, ty uši! Už jste někdy viděl ptáka s ušima? Malé, tenké, svislé uši. Něco jako kokršpaněl. Probudil jsem se, srdce mi bilo jako zvon a co byste řekl? Na krátkovlnném přijímači opravdu seděl ohavný, tlustý pták s ušima."

Dr. Departure se opět zaradoval - - velmi jednoduchý případ záměny skutečného s neskutečným; takřka klasický případ!

„Opravdový pták na krátkovlnném přijímači?" otázal se opatrně. „S krvavýma očima?"

„Ano," odpověděl McFarlane. „Vím, že to zní hloupě. Málokdo tomu uvěří."

„Ale kdepak. Vůbec ne. Tenhle typ vizuální aberace je dosti běžný jev." Doktor se povzbudivě usmál. „Nic, co by se ..."

McFarlane se sehnul a postavil krabici na stůl. „Vy mi nerozumíte, pane doktore," řekl. „Prosím. Otevřete to."

Doktor se letmo podíval na McFarlana a potom na krabici, která byla opatřena otvory a převázána provazem. Doktor roztržitě přetřel provaz a zvedl víko. Naklonil se, podíval se dovnitř a zatajil dech. Váčkovité, krvavé oči na něj zamrkaly. Svislé uši, obrácený zobák. Ten pták vypadal neslušně.

„Jmenuje se Lafayette," oznámil McFarlane a vhodil "do krabice několik chlebových střídek, které pták s hlasitým a odporným polknutím okamžitě pozřel. „Člověk si na něj časem zvykne, nemyslíte?"

Když McFarlane se svou halucinací zmizel, doktor se

na chvíli posadil a přemýšlel. Cítil lehkou závrať a povznesenost, jako by právě podstoupil jízdu peklem někde na pouti. Možná že sleduji vznik úplně nové a neznámé psychózy, řekl si. Na světě se dnes dějí podivné věci. Už se viděl, jak na kongresu amerických psychiatrů přednáší řeč na téma: Vznik a vývoj nové psychózy. Ta nová porucha má zjevně opačné symptomy než paranoia - bude ji nazývat narapoia. Třeba někteří kolegové budou trvat na tom, aby se jmenovala po svém objeviteli: departuromania. Bude slavný. Jeho jméno bude spojováno s Freudem. Náhle ho zarazila ošklivá myšlenka. Co když ten McFarlane simuluje. Simulant! Proboha, musí se přesvědčit! Rychle zazvonil na -svou sekretářku, slečnu Armstrongovou, a nařídil jí, aby pro zbytek dne zrušila všechny pacienty. Popadl klobouk a zmizel z budovy.

O tři dny později zazvonil v ordinaci doktora Departura telefon. Zvedla jej slečna Armstrongová. Byla to paní Departurová.

„Ne, není tady," řekla slečna Armstrongová. „Po pravdě řečeno, nebyl tady už tři dny, kromě toho, že si tu občas vyzvedne poštu."

„Nevím, co se s ním děje," šuměl ve sluchátku podrážděný hlas doktorovy ženy. „Polovinu noci je také pryč a domů přichází úplně vyčerpaný. Co myslíte, že si tak může do toho svého malého zápisníku pořád psát?"

„Také o něj mám strach. Je tak rozrušený. A pořád někam spěchá."

„Vypadáte zničeně, pane doktore," řekl o týden později McFarlane na jejich další schůzce. Poprvé po mnoha dnech seděl doktor opět za stolem. Nohy jej bolely. Pokradmu si pod stolem zul ošlapané boty, aby aspoň na chvíli ulevil oteklým nohám.

„O mě se nestarejte," vyštěkl doktor. „Jak se daří vám?" Doktor nervózně luskl prsty. Poslední dobou zhubl a jeho obličej plný unavených rysů byl bledý.

„Myslím, že se to zlepšuje," oznámil, McFarlane. „Poslední dobou mám pocit, že někdo sleduje mě."

„Nesmysl!" vyjel doktor vztekle. „To jsou jenom vaše představy." Přimhouřil oči a pátravě se zahleděl na McFarlana. Kdyby jen měl jistotu, že McFarlane nesimuluje. Až dosud tu nebylo nic, co by tomu nasvědčovalo. Koneckonců jeho náhlá potřeba někoho na ulici předběhnout vypadala skutečně opravdově. McFarlane vždy zvedne hlavu, zrychlí krok a už je pryč. Musím jej sledovat o něco déle, řekl si doktor. Za přivřenýma očima se mu promítal minulý týden: dlouhé honičky přes celé město, v nichž McFarlana několikrát téměř ztratil; dlouhé hodiny strávené před restauracemi a bary, když čekal, až se McFarlane opět objeví. Musím to vydržet, dokud neshromáždím všechna fakta, přemýšlel. Přesto mu trochu vadilo, že ztratil na váze, a také jej nedávno začaly zlobit podivné, zvonivé zvuky ...

Na konci hodiny se McFarlane po špičkách vykradl z ordinace. Doktor hlasitě chrápal.

Když se McFarlane dostavil na další návštěvu, přivítala ho slečna Armstrongová. „Doktor tu není," informovala ho. „Omluvil se na tři měsíce, možná na rok."

„To mě mrzí," řekl McFarlane. „Vypadal tak zničeně. Kde je? Na dovolené?"

„Po pravdě řečeno, je v psychiatrické léčebně."

Na McFarlanově tváři se usadil zvláštní výraz a mladý muž chvíli bezmyšlenkovitě zíral do prázdna. Pak se na sekretářku usmál.

„Zrovna mě přepadl ten nejzvláštnější pocit," řekl. „Najednou cítím, že jsem úplně vyléčen. Úplně a najednou. Stačilo, abyste mi řekla to o panu doktorovi."

Doktoři v léčebně měli s Departurem spoustu práce.

„Povězte nám cokoliv, co vám přijde na mysl," naléhali, ale Departurovy oči byly zastřené.

„Říkám vám, že ho musím sledovat! Nesmím ho ztratit z dohledu. Ani na chvíli! Má toho ptáka s váčkovitýma očima a svislýma ušima."

„Velmi zajímavé. To je všechno nadmíru zajímavé!" Doktoři vědecky potřásali hlavami.

„Je to něco úplně nového."

„Něco jako stihomame, že? Jenže naopak!"

„Jak se zdá, trpí vizí, že někoho pronásleduje. Podivuhodné, že?"

„Pravděpodobně stojíme při zrodu úplně nové psychózy. Navrhuji, abychom ho velmi pozorně sledovali."

A v tomto okamžiku jeden z doktorů zašel tak daleko, že navrhl, aby doktoru Departurovi bylo umožněno pohybovat se svobodně po městě. Je samozřejmé, že bude sledován pečlivě vybranými členy lékařského kolegia. Takže všechna jeho činnost bude svědomitě zaznamenána ...

ROBERT A. HEINLEIN

...POSTAVIL SI DOMEČEK, V TOM DOMEČKU...

Na celém světě jsou Američané považováni za blázny.

S tímto obviněním Američané v zásadě souhlasí, avšak za ohnisko nákazy považují Kalifornii. Kalifornané však tvrdí, že jejich špatnou reputaci způsobilo výlučně vystupování obyvatel města Los Angeles. Ti váhavě přiznávají, že na tomto obvinění něco je, avšak ihned dodávají: Za to může Hollywood. My jsme jej tady nechtěli. Vyrosl nám tu sám.

Lidem v Hollywoodu tato špatná pověst nevadí, naopak, jsou na ni pyšní. Budete-li mít zájem, vezmou vás do Vavřínového kaňonu — tam máme ty nejkřiklavější případy. Obyvateli kaňonu jsou opálené ženy a muži v trenýrkách, kteří neustále stavějí a přestavují své bláznivé, nedokončené domy, shlížejí s mírným opovržením na nudné bytosti žijící v bytech a ve svých srdcích opatrují tajné poznání, že oni — jen oni — vědí, jak žít.

Z Vavřínového kaňonu odbočuje postranní kaňon. Lookout Mountain Avenue. Obyvatelé Vavřínového kaňonu o něm slýchají jen velmi neradi — musí se přece odlišovat od těch, kteří k nim nepatří!

Vysoko na Lookout Mountain, v čísle 8775, naproti poustevníkovi — pravému hollywoodskému poustevníkovi - žil architekt Quintus Teal.

Ona totiž i architektura jižní Kalifornie je jiná. Párky se prodávají ve stavbách, které se nápadně podobají té-

to uzenině. Kornoutky se zmrzlinou dostanete v obrovském zděném zmrzlinovém kornoutu a neón, který vás vyzývá - - Dejte se na pepřové poháry!, je vztyčen na střeše stavby, která neklamně připomíná pepřový pohár. Benzín a olej si koupíte (se zdarma přiloženou automapou) pod křídly třímotorových dopravních letadel; v trupu letadla jsou toalety a umývárny, uklízené k vaší spokojenosti každou hodinu. Tyto věci mohou turistu překvapit, mohou mu i připadat směšné, avšak místní obyvatelé, kteří se pod kalifornským poledním sluncem pohybují prostovlasí, je považují za samozřejmost.

Quintus Teal považoval snahy svých kolegů architektů za projev slabé vůle, neohrabanosti a bázlivosti.

- „Co je to dům?" zeptal se Teal svého přítele, Homéra Baileyho.

„Obecně vzato," začal Bailey opatrně, „vždycky jsem si myslel, že dům je věc, která má člověka chránit před deštěm."

- „Hloupost! Jsi stejný jako všichni ostatní."

„Netvrdím, že moje definice je vyčerpávající..."

„Vyčerpávající! Už od samého začátku je nesprávná. Podle ní bychom se stále ještě mohli krčit v jeskyních. Ale já ti to nevyčítám," pokračoval Teal velkoryse, „nejsi o nic horší než ti tupci, kteří provozují architekturu. Ani modernisté nejsou lepší — ti jen vyměnili styl sva-tebního dortu za styl benzínové pumpy. Odhodili perník a místo něj začali používat chrom. V hloubi duše jsou však stejně konzervativní a tradiční jako okresní soud. Neutra! Schindler! Co je na nich tak zvláštního? Má snad Frank Lloyd Wright něco, co bych neměl já?"

„Zakázky," odvětil stručně přítel.

„Cože? Co jsi říkal?" Vodopád Tealovy výřečnosti se zastavil. Zaražený architekt se však brzy vzpamatoval: „Zakázky. Souhlasí. A proč? Protože si nepředstavuji dům jako čalouněnou jeskyni. Představuji si jej jako stroj na bydlení, jako životní proces, živou, dynamickou věc, která se bude měnit podle nálady obyvatele, a ne jako mrtvou statickou a předimenzovanou rakev. Proč by nás měly svazovat strnulé představy našich předků? Každý hlupák, který má jen trochu ponětí o deskriptivní geometrii, může navrhnout tradiční dům. Je euklidovská statická geometrie jedinou matematikou? Máme zcela zahrhnout Picard-Vessiotovu teorii? A co modulární systémy? A to jsem ještě nemluvil o bohatých podnětech ze stereochemie. Cožpak v architektuře není místa pro transformace, pro homomorfologii, pro akční struktury?"

„O tom já nemám ani ponětí," odpověděl Bailey. „Pro mne za mne bys mohl stejně tak mluvit o čtvrté dimenzi — pro mne je to všechno španělská vesnice."

„A proč ne? Proč bychom se měli omezovat na ... počkej!" Zarazil se a zahleděl někam do dálky. „Myslím, Homére, že jsi na něco přišel. U všech všudy, proč ne? Jen si představ to nekonečné bohatství tvarů a vztahů ve čtyřech rozměrech. To by byl dům..." Teal tiše stál a jeho bledé, výrazné oči zamyšleně pomrkávaly.

Bailey ho vzal pod paží a zatřásl jím. „Nech to plavat. O čem to sakra mluvíš? Čtvrtá dimenze! Čtvrtý rozměr — to je čas, a do něj přece nemůžeš zatlouct hřebíky."

Teal ho odstrčil. „To ne. To máš pravdu. Čtvrtým roz-

měrem je čas, avšak já mám na mysli čtvrtý prostorový rozměr, jako je délka, šířka a hloubka. Z hlediska hospodaření s materiálem a snadnosti uspořádání bys nenašel nic lepšího. Nehleď na úsporu v zastavěné ploše! Na rozlohu, na které dnes stojí jednopokojový domek, by se vešel osmipokojový dům. Jako například čtyřrozměrná krychle ..."

„Co to je?"

„Copak jsi nechodil do školy? Čtyřrozměrná krychle, tesseract, je pravouhlý útvar o čtyřech dimenzích, podobně jako je krychle trojrozměrná a čtverec dvojrozměrný. Podívej, ukážu ti to." Teal odběhl do kuchyně, vrátil se s krabičkou páráték a vysypal je na stůl. Nedbale přitom odsunul sklenice a poloprázdnou láhev holandského ginu. „Budu potřebovat ještě kousek plastelíny. Před týdnem jsem jí tu trochu měl." Začal se hrabat v zásuvce neuklizeného stolu, tísnícího se v jednom koutě jídelny. Pak se objevil s kouskem plastelíny. „Tady je."

„Co s ní chceš udělat?"

„Ukážu ti to." Teal rychle uštípl několik malých kousků plastelíny a uválel z nich kuličky velikosti hrachu. Do čtyř kuliček vpíchl párátka a spojil je tak, že tvořily čtverec. „Podívej, čtverec!"

„To vidím."

„Ještě jeden čtverec, k tomu čtyři párátka a budeme mít krychli. Párátka nyní tvořila kostru čtvercové krabičky, krychli. Vrcholy této krychle byly spojeny kuličkami z plastelíny. „Ted' uděláme další krychli, stejnou jako je tahle. Každá z nich bude jednou stranou tesseractu."

Bailey mu začal pomáhat s tvarováním kuliček pro druhou krychli, ale brzy se dal svést poddajností plastelíny a začal si modelovat.

„Podívej," ukázal Tealovi svůj výtvar, drobnou postavku, „to je Gypsy Rose Leeová."

„Vypadá spíš jako Gargantua, měla by tě zažalovat. Ted' dávej pozor. Otevřeš vrchol jedné krychle, vložíš do ní vrchol druhé krychle a pak roh zase zavřeš. Pak si vezmi osm dalších páráték a spoj zadní stěnu první krychle spodní stěnou druhé, úhlopříčně, a stejným způsobem to uděláš s horními stěnami obou krychlí." Zatímco mluvil, jeho prsty rychle pracovaly.

„Co to má být?" ptal se podezřívavě Bailey.

„Je to tesseract, osm krychlí tvoří stěny jedné čtyřrozměrné krychle."

„Mně to spíš připadá jako dětská hra s přebíráním vlny. Máš přece jenom dvě krychle. Kde je ostatních šest?"

„Trochu fantazie, člověče. Uvažuj o horní stěně první krychle ve vztahu k horní stěně druhé — a to bude krychle číslo tři. Pak dva spodní čtverce, pak přední stěny obou krychlí, zadní stěny, a nakonec levé a pravé stěny — dohromady to máme osm krychlí." Ukázal mu je.

„Dobrá, už je vidím. Avšak stále to nejsou krychle. Jak se tomu říká — jsou to hranoly. Nejsou čtvercové. Jsou šikmé."

„To je dáno způsobem, jakým se na ně díváš, tvou perspektivou. Kdybys nakreslil krychli na kousek papíru, byly by postranní stěny krychle také šikmé, nebo snad ne? Je to uzpůsobeno perspektivou. Když se díváš na

čtyřrozměrný útvar zobrazený ve třech dimenzích, tak se přirozeně zdá křivý. Ale přesto jsou to všechno krychle."

„Snad pro tebe, kamaráde, avšak pro mne jsou pořád křivé."

Teal přešel námitky a pokračoval. „Ted' si představ, že těchto, osm krychlí bude tvořit kostru osmipokojového domu. Prostor v přízemí bude pro garáže a skladiště. Z něj vyrůstá další patro se šesti místnostmi. V patře bude obývací pokoj, jídelna, koupelna, ložnice a další. A nahoře, zcela uzavřená a s okny na všechny čtyři strany, je tvoje pracovna. Jak se ti to líbí?"

„Vypadá to, jako by od stropu v obývacím pokoji visela vana. Ty pokoje jsou propleteny jako chobotnice."

„Pouze v perspektivě, pouze v perspektivě. Počkej, sestavím to jinak, abys to lépe pochopil." Tentokrát Teal udělal z páráték krychli a druhou udělal z páráték přelomených vejplů a zasadil ji přesně doprostřed první krychle tak, že vrcholy malé krychle připojil krátkými kousky páráték k velké krychli. „Podívej — velká krychle je tvé přízemí, malá krychle uvnitř je tvá pracovna nahoře. Šest krychlí, které je spojují, jsou obývacím prostorem. Už tomu rozumíš?"

Bailey chvíli studoval útvar a pak zavrtěl hlavou. „Pořád vidím jen dvě krychle, velkou a malou. Ty ostatní ted' místo hranolů spíše připomínají pyramidy, ale krychle to nejsou."

„Nezapomeň, že je vidíš z jiné perspektivy. Pořád to nechápeš?"

„Snad máš pravdu. Ale ta místnost je tady uvnitř. Je úplně obklopena těmi... věcmi. Ty jsi říkal, že má na všech čtyřech stranách okna."

„Pouze se ti zdá, že je obklopena. To je právě obrovskou výhodou tesseractového domu — každá místnost je na všechny strany volná, a přitom každá stěna slouží zároveň dvěma místnostem. Osmipokojový dům potřebuje jen takové základy, jaké se staví pro jednopokojový domek. Je to revoluční řešení."

„To je dost mírně řečeno. Ty jsi se, chlape, zbláznil, takový dům nemůžeš postavit. Ten vnitřní pokoj je uvnitř a tam zůstane."

Když Teal ovládl svůj hněv, pohlédl na přítele. „Právě díky takovým, jako jsi ty, je architektura pořád tam, kde byla na začátku. Víš, kolik čtvercových stěn má krychle?"

„Šest."

„Kolik z nich je uvnitř?"

„Žádná. Všechny jsou vně."

„Tak dobře. Dávej pozor — tesseract má osm krychlových stěn, a všechny jsou vně. Ted' rozložím tuto čtyřrozměrnou krychli tak, jako se rozkládá krychlová kartónová krabice. Tak uvidíš všech osm krychlí." Velmi rychle sestavil čtyři krychle, a to tak, že je položil na sebe do jakési nestabilní věže. Protože formelové kuličky netvořily příliš pevné spojení, stavba se poněkud pohupovala, avšak zůstala stát. Osm krychlí v obráceném dvojitém kříži, ze kterého ve čtyřech směrech vyčnívaly čtyři krychle. „Už to vidíš? Dům spočívá na přízemní místnosti, dalších šest místností tvoří obývací trakt a tady nahoře je tvá pracovna."

Na tento model se již Bailey díval s větším pochopením. „Tomu alespoň rozumím. Říkáš, že tohle je také tesorakt?“

„Je to tesorakt rozložený do tří rozměrů. Složíš ho tak, že horní krychli přeložíš na dolní krychli, pak složíš postranní krychle tak, aby se dotkly horní krychle -- a to je vše. Je to ovšem skládání prostřednictvím čtvrté dimenze — krychle přitom ani neporušíš, ani je nebudeš skládat do sebe.“

Bailey si ještě chvíli prohlížel křehkou stavbu. „Poslyš, řekl nakonec, proč nenecháš skládání téhle stavby čtvrtým rozměrem — stejně je to nemožné — a proč nepostavíš takovýhle dům?“

„Ty myslíš, že to nejde? Je to prostý mechanický problém —“

„Jen se, kamaráde, nerozčiluj. Matematicky to může být hračka, ale nikdo ti takové plány neschválí. Nech to plavat. Takový dům by však snad měl nějaké výhody.“

Zaražený Teal se zahloubal do modelu. „Hm . . . snad na tom něco je. Získali bychom tak stejný počet místností a přitom bychom ušetřili stejné množství stavebního pozemku. Střední křížové patro bychom orientovali na severovýchod a jihozápad, takže by každá místnost byla po celý den osvětlena sluncem. Střední osa se výborně hodí pro ústřední topení. Na severovýchod dáme jídelnu, kuchyni na jihovýchod a každá místnost bude mít panoramatická okna. Dobře, Homére, dokážu to! Kde ti to mám postavit?“

„Počkej, to jsme si nedomluvili! Neřekl jsem ti, že to budeš stavět pro mne.“

„Samozřejmě že ti ten dům postavím. Kdo jiný? Tvoje žena chce nový dům — tady ho máš.“

„Ale ona chce dům ve starém koloniálním stylu —“

„To se jí jen zdá. Zeny nevědí, co chtějí —“

„Moje žena to ví.“

„To je jen představa, kterou jí nasadil do hlavy nějaký staromódní architekt, jezdí novým autem, nebo ne? Chodí podle poslední módy — tak proč by měla žít v domě z osmnáctého století? Tenhle dům bude ještě novější, než jsou letošní modely, bude o mnoho let napřed, v budoucnosti. Celé město o tom bude mluvit.“

„Nejdříve si o tom budeme muset promluvit my s ní.“

„Aní nápad. Bude to překvapení. Dej si ještě jednu skleničku.“

„Stejně s tím teď nemůžu nic udělat. Zítra s ní jedu do Bakersfieldu. Firma totiž zítra zahajuje provoz několika vrtů.“

„Nesmysl. To je právě ta příležitost, kterou potřebujeme. Až se vrátíte, bude překvapena. Jen mi teď hned vyplň šek a máš po starostech.“

„Neměl bych dělat něco takového bez ní. Nelíbilo by se jí to.“

„Tak mi tedy řekni, kdo je u vás hlava rodiny?“

Šek byl podepsán v polovině další láhve.

V jižní Kalifornii jde všechno rychle. Obyčejné domy se tam staví obvykle měsíc. Nadšený Teal stavbu popoháněl a tesoraktový dům rostl ne po týdnech, nýbrž po dnech, a jeho křížové druhé poschodí brzy začalo vyčnívat na všechny čtyři světové strany. Zpočátku se inspektorům ze stavebního úřadu čtyři vystupující místnosti nelíbily,

avšak když Teal použil silnější nosníky a vstrčil inspektorům nějaký ten úplatek, dospěli k názoru, že jeho projekt je v naprostém pořádku.

Podle dohody přijel Teal před rezidenci Baileyových hned druhý den ráno po jejich návratu do města. Zastavil a zaimprovizoval na dvojhlasnou houkačku. Bailey vystrčil hlavu z hlavních dveří. „Proč nezazvoníš?“

„To jde příliš pomalu,“ odpověděl vesele Teal. „Jsem mužem činu. Je tvoje žena připravena? A, tady jste, paní Baileyová! Nastupte si, máme pro vás překvapení!“

„Znáš Teala, miláčku,“ poznamenal stísněně Bailey.

Paní Baileyová významně popotáhla. „Znám. Pojedeme, Homére, naším autem.“

„Jak chceš, miláčku.“

„Dobrý nápad,“ souhlasil Teal, „je silnější než to může. Budeme tam rychleji. Budu řídit, znám cestu.“ Převzal od Baileyho klíče, vklouzl za volant a nastartoval dříve, než se paní Baileyová stačila vzpamatovat.

„Nebojte se, řídím dobře,“ otočil se k paní Baileyové a přitom se silným autem vystřelil z uličky na Sunset Boulevard, „je to dynamický proces a chce to jen trochu síly a ovládání. Řízení mi jde — ještě nikdy jsem neměl vážnou nehodu.“

„Tu budete mít jen jednu,“ řekla kousavě. „Byl byste tak laskav a soustředil se na řízení?“

Pokusil se jí vysvětlit, že dopravní situace není věcí zraku, nýbrž intuitivní integrací dráhy, rychlosti a pravděpodobnosti, ale Bailey ho včas přerušil: „Kde je ten dům, Quintusi?“

„Dům?“ zeptala se paní Baileyová podezřívavě. „Jaký dům, Homére? Ty jsi podnikal něco, o čem jsi mi neřekl?“

Teal nasadil své nejlepší diplomatické schopnosti. „Ano, dům, paní Baileyová. A jaký dům! Je to překvapení od milujícího manžela. Jen počkejte, až ten dům uvidíte —“

„Počkám,“ odvětila přísně. „V jakém je stylu?“

„Tento dům vytváří nový styl. Je novější než televize, novější než příští týden. Musíte jej vidět, abyste jej mohla ocenit. Mimochodem,“ navázal rychle, aby odvrátil každou případnou námitku, „probudilo vás dnes v noci zemětřesení?“

„Zemětřesení? Jaké zemětřesení? Homére, ono bylo nějaké zemětřesení?“

„Jen takové slabé,“ pokračoval Teal, „asi ve dvě po půlnoci. Kdybych nebyl býval vzhůru, ani bych o něm nevěděl.“

Paní Baileyová se otřásla. „Tahle strašná země! Slyšel jsi to, Homére? Mohli jsme být usmrcení ve spánku a nikdy se o tom nedovědět. Proč jsem se jen od tebe vůbec dala přesvědčit a odstěhovala se z Iowy?“

„Ale miláčku,“ bezmocně protestoval, „ty jsi přece chtěla jet sem do Kalifornie; v Des Moines se ti nelíbilo.“

„Tím se teď nebudeme zabývat,“ odvětila přísně paní Baileyová. „Jsi muž a takové věci bys měl předvídat. Zemětřesení, to je hrozné!“

„Téhle věci se ve vašem novém domově nemusíte obávat, paní Baileyová,“ řekl jí Teal. „Je absolutně odolný vůči zemětřesení, neboť každá jeho část je v dokonalé dynamické rovnováze se všemi ostatními částmi.“

„Doufám. Kde je ten nový dům?"
„Hned za zatačkou. Tamhle už je nápis." Velký reklamní panel ve tvaru šipky, takový, jakých používají obchodníci s nemovitostmi, hlásil písmem, jež bylo příliš velké a nápadné i na jižní Kalifornii:

DŮM BUDOUCNOSTI!!!
KOLOSÁLNÍ – NEVÍDANÝ – REVOLUČNÍ
Podívejte se, jak budou žít Vaši vnukové!
Q. Teal, architekt

„To bude samozřejmě odstraněno," dodal spěšně, když si povšiml jejího výrazu, „jakmile se svého majetku ujmete." Míhl se kolem rohu a s kvílením brzd zastavil před domem budoucnosti. „Voilà!" a pozoroval, co tomu říkají.

Bailey nemohl věřit svým očím a paní Baileyová se dívala s neskrývanou nechutí. Viděli prostou krychlovou hmotu s dveřmi a okny, bez jakýchkoli architektonických zvláštností. Jedinou dekoraci tvořily složité geometrické vzory. „Teale," zeptal se pomalu Bailey, „co jsi to, prosím tě, postavil?"

Teal se obrátil k domu. Bláznivá věž se čtyřmi vystupujícími místnostmi ve druhém poschodí byla pryč. Po sedmi místnostech nad přízemím nebylo ani stopy. Zůstala jen jediná, přízemní. „U sta hromů!" zavyl. „Byl jsem oloupen!"

Začal pobíhat kolem domu.

Nic lepšího však nezjistil. Zepředu i zezadu bylo vidět totéž — sedm místností zmizelo, úplně se vytratily. Bailey k němu přistoupil a vzal ho pod paží. „Tak mi to vysvětlí. O jakém oloupení to mluvíš? Jak je možné, že jsi vůbec postavil něco takového — vždyť jsi nedodržel smlouvu!"

„Ale já jsem tohle nepostavil. Postavil jsem přesně to, co jsme plánovali — osmipokojový dům ve tvaru rozložené čtyřrozměrné krychle. Určitě se jedná o sabotáž! Závist! Ostatní architekti mne nenechali tuhle práci dokončit, tušili, že by pak byli vyřízeni." „Kdy jsi tady byl naposled?"

„Včera odpoledne."

„Všechno bylo v pořádku?"

„Ano. Zahradníci právě dokončovali poslední úpravy."

Bailey se rozhlédl po dokonale upraveném okolí domu. „Nechápu, jak bylo možné odmontovat sedm místností, odvézt je a to vše za jedinou noc; a přitom nezničit zahradu."

I Teal se rozhlédl. „Nevypadá to na to. Já tomu nerozumím.

Paní Baileyová se k nim připojila: „Co tohle má znamenat? To mne tu necháte takhle samotnou? Když už jsme tu, měli bychom si dům prohlédnout, i když bych tě, Homére, ráda upozornila, že se mi nebude líbit."

„To bychom mohli," souhlasil Teal. Vytáhl z kapsy klíč a otevřel jim hlavní vchod.

Vstupní hala byla v dokonalém pořádku. Posuvné stěny, které ji oddělovaly od garážového prostoru, byly zataženy, takže bylo možno vidět celý vnitřek. „Vypadá to dobře," poznamenal Bailey. „Pojďme nahoru na střechu a pokusme se zjistit, co se vlastně stalo. Kde jsou schody? Také byly ukradeny?"

„Ty ne," odvětil Teal, „podívej!" Stiskl tlačítko pod

vypínačem. Na stropě se odklopila deska a elegantní schodiště se neslyšně a lehce sneslo. Zábradlí bylo z matně stříbřitého duralu, schody z průhledné umělé hmoty. Teal se zatvářil jako chlapec, kterému se podařil trik s kartami, a paní Baileyová viditelně roztála.

Bylo to překrásné.

„Nádhera," přiznal Bailey. „Ale vždyť ty schody nikam nevedou —"

„Ale vedou," Teal sledoval jeho pohled. „Když se přiblížíš k hornímu konci schodů, kryt se zdvihne. Otevřená schodiště jsou anachronismem. Jen pojd'te. Jakmile se přiblížíli, poklop schodiště se podle Tealovy předpovědi zdvihl, takže mohli vystoupit nahoru. Neocitli se však nu střeše, jak očekávali, nýbrž uprostřed jedné z pěti místností, tvořících druhé patro původní stavby.

Teal nejdříve nevěděl, co říct. Mlčící Bailey žvýkal konec doutníku. Všechno bylo v nejlepším pořádku. V otevřených dveřích bylo skrze průsvitnou přepážku vidět kuchyni, která by se svou nejmodernější technikou, průběžnou kuchyňskou linkou, nepřímým osvětlením i funkčním uspořádáním stala snem každého šéfkuchaře. Nalevo očekávala hosty důstojná, ale útulná a pohostinná jídelna s reprezentačním nábytkem.

Teal už tušil, že i přijímací pokoj a hala budou stejně hmotně a přitom neskutečně existovat.

„Musím přiznat, že je to tu kouzelné," pochvalovala si paní Baileyová, „a ta kuchyně — to nelze vyjádřit slovy. Zvenčí bych si ani nepomyslila, že je tu nahoře tolik místa. Budeme samozřejmě muset udělat některé změny. Tenhle sekretář dáme sem, lavici posuneme tamhle —"

„Přestaň, Matyldo," přerušil ji rázně Bailey. „Jak si to vysvětluješ, Teale?"

„Homére Bailey, co to má znamenat? Samotný ná —"

„Řekl jsem, přestaň! Tak co, Teale?"

Architekt pokrčil rameny. „Netroufám si odpovědět. Pojďme nahoru."

„Jak se tam dostaneme?"

„Takhle." Dotkl se. dalšího knoflíku. Tmavší protějšek onoho pohádkového mostu, který je vpustil z přízemí, jim otevřel cestu do dalšího patra. Vystoupili nahoru, tiše protestující paní Baileyová jako poslední; ocitli se v hlavní ložnici. Stejně jako v nižším patře i zde byly závěsy zataženy, avšak automaticky se rozsvítilo tlumené světlo. Teal stiskl jiný vypínač, ovládající další schodiště, a tak mohli vstoupit do pracovny v nejvyšším patře.

„Podívej, Teale, navrhl Bailey, když se stačil nadechnout. „Můžeme vylézt na střechu nad touto místností? Tam bychom se mohli rozhlédnout."

„Samozřejmě, je tam vyhlídková plošina." Vystoupili po čtvrtém schodišti, ale když se zvedl horní poklop a když vystoupili nahoru, zjistili, že nejsou na střeše, nýbrž že stojí v přízemní místnosti, kterou vstoupili do domu.

Obličej pana Baileyho se zbarvil do nemocné šedi. „Bože na nebesích," vykřikl, „v tomhle domě straší. Musíme odtud pryč." Popadl svou ženu za ruku, prudce otevřel hlavní vchod a vyrazil ven.

Teal byl příliš zabrán do svých úvah, než aby se dal vyrušit jejich odchodem. To vše bylo možno vysvětlit, avšak on tomu vysvětlení nevěřil. Najednou musel své

úvahy přece jen přerušit, neboť kdesi nad ním se ozvaly slabé výkřiky. Spustil schodiště a vyběhl nahoru. V prostřední místnosti se shýbal Bailey nad svou ženou. Byla v bezvědomí. Teal pochopil situaci, přistoupil k vestavěnému baru, nalil jí velkou sklenici koňaku a vrátil se k Baileymu. „Tohle ji postaví na nohy.“

Sklenici do sebe obrátil Bailey.

„To bylo pro tvou ženu," řekl Teal.

„Nekecej," odsekl Bailey, „přines jí další." Teal si tentokrát prozřetelně nejdřív sám jednu nalil a pak se vrátil se sklenicí určenou pro ženu svého klienta. Právě otvírala oči.

„Tady se napijte, paní Baileyová, konejšil ji, to vám pomůže.“

„Nikdy nepiji alkohol," protestovala, ale napila se.

„*Ted* mi řekněte, co se stalo," navrhl Teal. „Myslel jsem, že jste odešli.“

„Vyšli jsme hlavním vchodem a octli jsme se zde, v hale.“

„To je pitomost! Ale... počkejte!" Teal šel do haly. Tam uviděl, že panoramatické okno na konci místnosti je otevřeno. Opatrně se podíval ven. Nebyla však před ním kalifornská krajina, nýbrž přízemní místnost. Mohla to však být i její věrohodná kopie. Nic neřekl, vrátil se k otevřenému schodišti a podíval se dolů. Přízemní místnost byla na svém místě. Nějakým tajemným způsobem dokázala být na dvou různých místech současně, ve dvou různých rovinách.

Vrátil se do prostřední místnosti a posadil se naproti Baileymu do hlubokého, nízkého křesla a všiml si, jak vyhublá jsou jeho čnějící kolena. „Homére, řekl dojatě, „víš, co se stalo?"

„Ne, nevím — avšak nedozvím-li se to hezky brzo, něco se stane, a bude to hodně nepříjemné!"

„Homére, to je potvrzení mých teorií! Tento dům je skutečně čtyřrozměrnou krychlí!"

„O čem mluví, Homére?"

„Ale počkej, Matyldo ... tedy, Teale, to je směšné. Ty jsi tady udělal nějaký podfuk a to se mí nelíbí. Vystrašil jsi mou ženu k smrti a i mně jsi pocuchal nervy. Chci odtud pryč, chci mít pokoj od tvých propadlišť a hloupých kanadských žertíků.“

„Mluv za sebe, Homére," přerušila jej paní Baileyová. „Já jsem se nebála — jen mne na chvíli přemohla slabost. Mám slabé srdce; lidé jako já jsou jemní a precitlivělí. A teď něco o tom kostkovatém domě; vysvětlete nám to, pane Teale, nenechte se pobízet.“

Pokud to vzhledem ke stálému přerušování bylo možné, vysvětlil jí myšlenky tvořící teoretický základ domu. „Nyní se mi zdá, paní Baileyová," uzavřel, „že tento dům, přestože trojrozměrně je dokonale stabilní, není stabilní ve čtyřech rozměrech. Postavil jsem jej ve tvaru rozložené čtyřrozměrné krychle, tesseraktu; něco se stalo, nějaké chvění či postranní náraz, a stavba se zhroutila do svého normálního stavu — složila se." Najednou luskl prsty. „Už to mám! Bylo to zemětřesením!" „Zemětřesením?"

„Ano, byl to ten malý otřes, který nastal dnes v noci. Ze čtyřrozměrného hlediska se tento dům podobal rovině vyváženě spočívající na jedné hraně. Stačilo trochu po-

strčit a dům se zhroutil kolem přirozených spojů do stabilního, čtyřrozměrného tvaru."

„Vždyť jste se vychloubal, jak je ten dum bezpečný?"

„Je bezpečný, ale jen ve třech rozměrech."

„Pro mne není bezpečný takový dum," komentoval to kousavě Bailey, „který se zhroutí při prvním slabém otřesu."

„Ale jen se rozhlédněte!" protestoval Teal. „Nic nebylo porušeno, ani jediná sklenice se nerozbila. Rotace skrze čtvrtou dimenzi nemůže o nic více ovlivnit trojrozměrný útvar, než můžete z potišťené stránky setřást písmena. Kdybyste tady dnešní noc spali, ani byste se neprobudili."

„Právě toho se bojím. Jen tak mimochodem, napadlo tvého velkého génia, jak se z téhle klece dostaneme?"

„Tak se na to podíváme. Chtěli jste se ženou odejít a skončili jste tady nahoře, že ano? Určitě to nebude tak těžké — dostali jsme se dovnitř, dostaneme se ven. Jdu to zkusit." Ještě než domluvil, zvedl se, a rozběhl se dolů po schodech. Prudce otevřel vstupní dveře, prošel jimi a octl se tváří v tvář společníkům, stojícím na druhé straně haly. „Zdá se, že se objevily jisté potíže," přiznal Teal. „Je to jen maličkost, můžeme přece vždycky vylézt oknem." Rozhrnul dlouhé závěsy, zakrývající vysoké francouzské okno po jedné straně haly. Najednou se zarazil.

„Hm. To je velmi zajímavé."

„Co je zajímavé?" zeptal se Bailey a přistoupil k němu.

„Tohle." Okno nesměřovalo ven, nýbrž přímo do jídelny. Bailey ustoupil do rohu, kde v úhlu devadesáti stupňů navazovaly hala s jídelnou na prostřední místnost.

„Ale to není možné," protestoval, „to okno je pět, možná i sedm metrů od jídelny."

„Ale ne v tesseractu," opravil ho Teal. „Podívej se." Otevřel okno a prošel jím.

Přitom se stále díval na Baileyovy.

Pro ně však prostě zmizel.

Nezmizel však sobě. Chvilí mu trvalo, než nabral dech. Pak se opatrně uvolnil z růžového kefe, do kterého se zapletl jak Šípková Růženka. Předseval si, že nikdy nebude projektovat takové úpravy terénu, ve kterých by byly trnité rostliny, a rozhlédl se.

Byl venku. Masivní přízemní místnost se tyčila vedle něj. Zřejmě spadl ze střechy.

Proběhl kolem rohu domu, otevřel dveře a vyběhl po schodech. „Homére!" volal. „Paní Baileyová! Nalezl jsem cestu ven!"

Když ho Bailey spatřil, nevypadal příliš nadšeně. „Co se ti stalo?"

„Vypadl jsem. Byl jsem venku! I vy se můžete snadno dostat ven — stačí projít tím francouzským oknem. Musíte však dát pozor na růže. Možná budeme muset postavit další schodiště."

„Jak jsi se dostal zpátky?"

„Hlavním vchodem."

„Tak to zkusíme i my. Pojd', miláčku." Bailey si pevně nasadil klobouk, vzal manželku za ruku a vykročil dolů po schodech.

Teal je potkal v hale. „Mohl jsem vám říci, že to nepůjde," ohlásil jim. „Podle mne má trojrozměrný člověk pokaždé, když překračuje spojovací stěnu nebo práh, dvě možnosti. Obvykle se ve čtvrtém rozměru obrátí o de-

vadesát stupňů, jenom to ve svých třech rozměrech neucítí. Podívej!" Vykročil tím samým oknem, kterým před chvílkou vypadl. Prošel oknem, objevil se v jídelně a zastavil se. Přitom nepřestal mluvit.

„Díval jsem se, kam jdu, a došel jsem tam, kam jsem chtěl." Vrátil se do haly. „Předtím jsem se nedíval, pohyboval jsem se normálním prostorem a vypadl jsem z domu. Musí se zde jednat o podvědomou orientaci."

„Nerad bych závisel na podvědomé orientaci, až si půjdu ráno pro noviny."

„Nebudeš muset, to bude automatické. Teď se z domu dostanete — paní Baileyová, postavte se laskavě zde zády k oknu a vyskočte pozadu. Určitě přistanete na zahradě."

Tvář paní Baileyové prozrazovala, co si myslí o Tealovi a o jeho nápadech. „Homére Bailey," řekla pronikavým hlasem, „to tu jen tak stojíš a necháš ho říkat takovéhle —"

„Ale paní Baileyová," pokoušel se vysvětlovat Teal, „můžeme vás uvázat na lano a snadno vás spustit do—"

„Nech toho, Teale," přerušil ho rázně Bailey. „Musíme nalézt nějaký lepší způsob. Ani moje žena, ani já se necítíme na vyskakování z okna."

Teal byl na okamžik zmaten; zavládlo krátké mlčení. Bailey je přerušil otázkou: „Slyšel jsi, Teale?"

„Co?"

„Někdo v dálce mluví. Myslíš, že by v domě mohl být ještě někdo jiný, někdo, kdo by si z nás dělal dobrý den?"

„To je nemožné. Mám jediný klíč."

„Ale určitě tu někdo je," potvrzovala paní Baileyová. „Od té chvíle, kdy jsme sem vstoupili, slyším nějaké hlasy. Homére, já už to nemohu dál vydržet. Dělej něco!"

„Ale paní Baileyová," utišoval ji Teal, „neklesejte na mysli. V domě nemůže být nikdo jiný, ale já se pro jistotu půjdu podívat. Homére, zůstaň zde s paní Baileyovou a sleduj místnosti v tomto patře." Šel z haly do přízemní místnosti, pak do kuchyně a do ložnice. Tak se dostal přímo do haly. Tím, že šel stále rovně, se dostal tam, odkud vyšel. „Není tu nikdo," hlásil. „Otevřel jsem všechny dveře a všechna okna, až na tohle." Přistoupil k okno, které bylo proti tomu oknu, kterým před chvílí vypadl, a odhrnul závěs.

O čtyři místnosti dále viděl člověka, obráceného k němu zády. Prudce otevřel francouzské okno, proběhl jím a vykřikl:

„Tamhle je! Chyt'te zloděje!"

Postava ho zřejmě zaslechla, neboť se spěšně dala na útěk. Teal ji začal pronásledovat, a kupodivu při tom dokázal sladit pohyby svých neohrabaných končetin. Přehnal se přijímacím pokojem, kuchyní, jídelnou, halou, jedním pokojem za druhým, avšak ani s největším úsilím nemohl zmenšit náskok čtyř místností, který měl vetřelec na začátku honičky.

Teal viděl, jak pronásledovaný neohrabaně, avšak energicky skáče přes nízký práh francouzského okna a přitom ztrácí klobouk. Když doběhl k místu, kde jeho oběť ztratila pokrývku hlavy, zastavil se a zvedl ji. Měl vítanou omluvu, aby se mohl zastavit a nadechnout. Byl opět v hale.

„Zdá se, že mi utekl," přiznal. „Ještěže máme jeho klobouk! Snad ho budeme moci identifikovat."

Bailey vzal klobouk, podíval se na něj, a pak jej s úšklebkem narazil Tealovi na hlavu. Padl mu dokonale. Překvapený Teal si sundal klobouk a začal jej zkoumat. Na vnitřní pásce byl monogram „Q. T." Byl to jeho vlastní klobouk.

Na Tealovi bylo vidět, že mu začíná pomalu svítat. Vrátil se k francouzskému oknu a díval se řadou místností, kterými pronásledoval tajemného cizince. Začal pohybovat rukama jako železniční návěstidlo. „Co to děláš?" ptal se Bailey.

„Pojď se podívat." Připojili se k němu a podobně jako on strnuli. O čtyři místnosti dál viděli záda tří postav, dvou mužských a jedné ženské. Vyšší, hubenější muž potrhle mával rukama.

Paní Baileyová vykřikla a znovu omdlela.

Po několika minutách byla paní Baileyová opět při sobě; když se už poněkud vzpamatovala, pokusil se Bailey s Tealem zhodnotit situaci. „Teale," řekl Bailey, „Nechci ztrácet čas tím, že bych ti dělal nějaké výčitky: bylo by to zbytečné a ty jsi určitě nepočítal s tím, že se nám tohle stane. Asi si však uvědomuješ, že jsme se dostali do pěkného maléru. Jak se dostaneme ven? Vypadá to, jako bychom tu měli umřít hladu. Každý pokoj vede do nějakého jiného pokoje."

„Tak špatné to zas není. Jednou jsem se přece ven dostal."

„Ano, ale zopakovat to nedokážeš — přece jsi se o to pokusil."

„Nezkusili jsme ještě všechny pokoje. Pořád nám zbývá pracovní."

„Máš pravdu. Procházeli jsme jí, hned jak jsme sem přišli. Myslíš, že bychom se mohli dostat jejími okny ven?"

„Hlavně se nesmíme vzdávat naděje. Matematicky by měla směřovat do čtyř postranních místností v tomto patře. Ještě jsme však neodhmrnuli závěsy. Měli bychom se tam podívat."

„To nám nemůže uškodit. Miláčku, myslím, že bys měla počkat tady a trochu si odpoči —"

„Zůstat sama na tomhle strašném místě? To tedy ne!" Paní Baileyová ani nedomluvila a už vstávala z pohovky, na které se zotavovala.

Vyšli po schodech nahoru. „To je vnitřní místnost, vidíš, Teale?" zeptal se Bailey, když procházeli hlavní ložnicí a stoupali nahoru do pracovní. „Je to přece ta malá krychle z tvého náčrtu, která je uprostřed velké krychle a která je úplně obestavěna."

„Máš pravdu," souhlasil Teal. „Hned se na to podíváme. Myslím, že by tohle okno mělo vést do kuchyně." Zatáhl za šňůru a vytáhl žaluzie.

Okno nevedlo do kuchyně. Zmocnila se jich závrať. Bezděčně se vrhli na zem a snažili se zachytit vzorku na koberci, jakoby se mohli zachránit před pádem. „Zavři to! Dělej!" prosil plačtivým hlasem Bailey.

Když se Tealovi alespoň zčásti podařilo zvládnout atavistický strach, odplížil se k oknu a úspěšně žaluzie zatáhl. Okno nesměřovalo ven, nýbrž dolů. Pod nimi byla obrovská propast. Paní Baileyová opět omdlela.

Teal šel pro další koňak a Bailey jí zatím masíroval zápěstí. Když se probrala, šel Teal opatrně k oknu a rázně vytáhl žaluzii; vkleče studoval vyhlídku. Pak se obrátil k Baileymu. „Pojď se na to podívat. Zajímalo by mě, jestli to poznáš."

„Homére Bailey, zůstaneš tady a nikam nepůjdeš!"

„Ale Matyldo, já dám pozor." Bailey se přidal k Tealovi a vyhlédl ven.

„Vidíš to? Vsadím se, že támhle je Chryslerův mrakodrap. A támhle je East River a Brooklyn." Dívali se podél jednoduchého štítu ohromné vysoké budovy. Několik set metrů pod nimi bylo město kypící životem. Podobalo se hračce. „Pokud mohu soudit, díváme se podél Empire State Buildingu. Jsme zřejmě těsně pod jeho špičkou."

„Co to má znamenat? Fata morgána?"

„Nezdá se mi. Je to příliš dokonalé. Prostor je zřejmě složen čtvrtým rozměrem a my se díváme podél ohybu."

„To znamená, že jde o zrakový klam?"

„Ne, my to skutečně vidíme. Nevím, co by se stalo, kdybychom vylezli z tohoto okna, raději to však nezkoušej: Ten rozhled! Kamaráde, to je nádhera! Pojďme se podívat z ostatních oken!"

Když přistoupili k dalšímu oknu, byli již opatrnější. Byl to rozumný nápad, neboť pohled byl ještě překvapivější a ještě nepochopitelnější než pohled z ohromujících výšin mrakodrapu. Uviděli oceán a modré nebe — avšak oceán byl tam, kde mělo být nebe a naopak. Tentokrát už byli poněkud připraveni, avšak přesto je přemohla

mořská nemoc, když viděli, jak se nad jejich hlavami valí viny. Rychle zaclonili, aby se paní Baileyová znovu nerozrušila.

Teal se podíval na třetí okno. „Zkusíme to Homére?“

„Neměli bychom klid, dokud bychom to nezkusili. Jen se neboj.“ Teal trochu povytáhl žaluzie. Neviděl nic. Vytáhl je tedy o něco výše — stále nic. Pomalu je vytáhl až nahoru. Před jejich vytřeštěným zrakem bylo — nic.

Nic, vůbec nic. Jakou barvu má nic? Nebuďte naivní! Jaký má tvar? Tvar je vlastností něčeho. Tohle však nemělo ani tvar, ani hloubku. Nebylo to ani černé. Bylo to nic.

Bailey přežvykoval doutník. „Tak co si o tom myslíš, Teale?“

Tealova bezstarostnost byla poprvé otřesena. „Nevím, Homére, opravdu nevím — ale myslím si, že by to okno mělo být zazděno.“ Zadíval se na spuštěnou žaluzii. „Snad jsme se dívali na místo, ve kterém není prostor. Podívali jsme se za čtyřrozměrný vrchol a nic tam nebylo.“ Mnul si oči. „Bolí mě hlava.“

Chvíli počkali a pak přistoupili ke čtvrtému oknu. Podobně jako neotevřený dopis nemuselo obsahovat špatnou zprávu. Pochyby zanechávaly naději. Nakonec bylo napětí příliš silné a Bailey, přes protesty své manželky, sám zatáhl za šňůru. Nebylo to tak špatné. Bylo vidět krajinu, zvyšující se směrem doprava, takže se zdálo, že pracovní je v přízemí. Byla to však velmi nehostinná krajina.

Z citrónově zbarveného nebe pražilo horké slunce. Zdálo se, že na této ploché, neúrodné zemi nemůže nic vyrůst. Spatřili jakési nepatrné projevy života — zakrnělé stromy, ze kterých se zvedaly zauzlené, pokroucené větve. Na konci těchto znetvořených výrůstků rostly chomáčky špičatých listů.

„Dnešní den je plný zázraků,“ vydechl Bailey. „Kde je tohle?“

Teal zavrtěl hlavou, oči měl zarudlé. „Nemám ponětí.“

„Vůbec to tu nevypadá jako na Zemi. Jako by to byla nějaká jiná planeta, snad Mars.“

„Nevím. Mohlo by to však, Homére, být ještě horší, horší než jiná planeta.“

„Co tím chceš říct?“

„Možná je to něco úplně mimo náš vesmír. Obávám se, že to vůbec není naše Slunce. Vypadá příliš jasně.“

Paní Baileyová se k nim poněkud vystrašeně připojila a dívala se s nimi na nevídaný výjev. „Homére,“ tiše oslovila manžela, „bojím se těch ošklivých stromů.“

Vzal ji za ruku.

Teal se potýkal s okenní západkou.

„Co to děláš?“ ptal se Bailey.

„Řekl jsem si, že když otevřu a. rozhlédnu se, budeme pak snad moudřejší.“

„No tak to zkus,“ zabručel Bailey, „ale buď opatrný.“

„To budu.“ Pootevřel okno a nadechl se. „Alespoň vzduch je v pořádku.“ Otevřel okno dokořán.

Svůj plán však už nestačil provést. Přerušil jej znepokojivý otřes, který, podobně jako první projev nevolnosti, otřásl na delší chvíli celou budovou a pak se ztratil.

„Zemětřesení!“ Všichni to vyslovili současně. Paní Baileyová se vrhla manželovi kolem krku.

Teal polkl a vzpamatoval se:

„Všechno je v pořádku, paní Baileyová. Tento dům je dokonale bezpečný. Po takovém otřesu, jaký byl dnes v noci, můžete očekávat už jen menší záchvěvy.“ Sotva stačil nasadit uklidňující výraz, přišel druhý otřes. Ten už nebyl jen nějakým slabým záchvěvem. Zahoupal jimi jak mořské vlny.

Každý Kalifornan, jak rodák, tak i ten, kdo sem byl přesazen, má jeden hluboce zakořeněný primitivní reflex. Zemětřesení jej naplňuje silnou klaustrofobií, která velí, aby se slepě snažil dostat ven z domu. I vzorný skaut odstrčí věkovitou babičku, jen aby uposlechl tohoto vnitřního příkazu. Zde je nutno zaznamenat, že Teal s Baileyem přistáli na paní Baileyové. Musela proto vyskočit oknem jako první. Toto pořadí nelze připsat jejich rytířství; dá se prostě předpokládat, že byla pohotovější.

Když se vzpamatovali, vytřeli si písek z očí a s úlevou zjistili, že pod nohama cítí pevný písek pouště. Pak si Bailey povšiml něčeho, co je postavilo na nohy a co zabránilo paní Baileyové spustit její vodopád výmluvnosti, který měla na jazyku.

„Kde je dům?“

Zmizel. Nebylo po něm ani vidu. Stáli uprostřed pusté roviny, v krajině, kterou předtím viděli z okna. Avšak mimo zubožených pokroucených stromů bylo vidět jen žluté nebe. Vycházela z něj téměř nesnesitelná žhavá záře.

Bailey se pomalu rozhlédl a pak se obrátil k architektovi.

„Tak co, Teale?“ Jeho hlas nesliboval nic dobrého.

Teal bezradně pokrčil rameny. „Rád bych věděl, co se vlastně stalo, a rád bych věděl, jestli jsme vůbec na Zemi.“

„Tady zůstat nemůžeme. To by znamenalo jistou smrt. Kterým směrem se dáme?“

„Myslím, že na tom moc nezáleží. Zkusíme se orientovat podle slunce.“

Nějaký čas se plahočili, až si paní Baileyová chtěla odpočinout. Zastavili se. Teal prohodil stranou k Baileyovi: „Už tě něco napadlo?“

„Zatím ne. Ale počkej, neslyšíš něco?“

Teal se zaposlouchal. „Snad něco slyším, pokud to není jen výplod mé fantazie.“

„Zní to jako auto. Určitě je to auto!“

Přišli k silnici, která nebyla vzdálena ani sto metrů. •Když se auto přiblížilo, ukázalo se, že je to starý rozvrzaný nakladač, který řídil nějaký farmář. Na jejich znamení hned zastavil. „Nemůžeme se odsud dostat. Můžete nám pomoci?“

„Jasně. Nastupte si.“

„Kam máte namířeno?“

„Do Los Angeles.“

„Do Los Angeles? A kde to tedy jsme?“

„Přímo uprostřed Národního parku Joshua-Tree Forest.“

Návrat byl stejně skličující jako ústup Napoleona od Moskvy. Manželé Baileyovi seděli vpředu s řidičem a Teal se kodrcal vzadu na plošině a snažil si uchránit hlavu před úžehem. Bailey vstrčil řidiči nějaké peníze, aby udělal zajížděku, ke čtyřrozměrnému domu — ne proto, že by jej chtěl znovu spatřit, nýbrž proto, že si chtěl vyvezdnout auto.

Konečně farmář projel poslední zatáčkou. Vrátili se tam, kde byli na začátku. Avšak dům už tam nebyl.

Dokonce ani přízemní místnost už tam nebyla. Zmizela. Baileyovi, kteří nemohli překonat svou zvědavost, si spolu s Tealem prohlíželi základy.

„Máš pro to nějaké vysvětlení?" zeptal se Bailey Teala.

„Při posledním otřesu se dům musel propadnout do jiné části prostoru. Teď vidím, že jsem ten dům měl dát zakotvit do základů."

„Ještě něco jsi měl udělat."

„Nevím, proč bychom z toho měli být smutní. Dům byl pojištěn! Co všechno jsme se jen dozvěděli! Ty možnosti, kamaráde, ty možnosti! Zrovna teď mám nový velký, revoluční nápad, jak postavit dům —"

Teal uhnul včas. Vždycky byl mužem činu.

ALBERT HERNHUTTER

TEXASKÝ TÝDEN

Naleštěné černé auto zajelo do rovné, široké ulice a s měkkým zhoupnutím zastavilo před čistounkým bílým domem. Z auta vystoupil muž, který svižně vykročil ke dveřím. Natáhl růžovou ruku a jedním dobře pěstěným prstem zmáčkl zvonek.

Otevřela mu paní domu. Byla oblečena clo bílé blůzy, zelené sukně a zelené, bíle lemované zástěry. Na nohou měla oranžové sandály a její světlé vlasy byly vyčesány do úpravného drdolu. Oblékla se přesně tak, jak to bylo vládou na tento týden předepsáno.

„Jste paní Nestová?" zeptal se muž. V její odpovědi byla patrná stopa strachu. „Ano. A vy jste ..."

„Jmenuji se Maxwell Hanstark. Jak už asi víte, byl jsem ustanoven úředním psychiatrem pro tento okres. Funkci budu vykonávat do konce roku."

Paní Nestová jej pozvala dál. Vešli, do uklizeného obývacího pokoje. V jednom rohu byl televizní přijímač, v druhém stálo několik křesel. Nebylo tam nic kromě televize, křesel a šedivého koberce, který se rozprostíral po celé délce pokoje.

„Tak tedy, čím trpí váš manžel, paní Nestová?"

Paní Nestová si z velké mísy vybrala kousek pražené kukuřice, a než odpověděla, důkladně jej rozžvýkala.

„To bych taky ráda věděla. Celý den nedělá nic jiného, než že sedí na dvorku a zírá do trávy. Tvrdí, že stojí na vrcholu útesu."

Hanstark vytáhl malý blok a krátkou propisovací tužku. Než opět promluvil, něco si poznamenal.

„Je nebezpečný? Rozrušil se, když jste mu řekla, že u vás žádný útes neexistuje?"

Paní Nestová se na chvíli odmlčela a opět hrábla po pražené kukuřici. Hanstarkovo pero strnulo ve svislé poloze nad blokem.

„Ne, nenaštval se."

Hanstark si to poznamenal a hned jí položil další otázku. „Jaká tedy byla jeho reakce?"

„Rekl, že jsem se musela zbláznit."

„Přesně takhle to řekl?"

„Ne, řekl že jsem —," paní Nestová se na chvíli zamyslela, „— loco. Ano, tak to řekl."

„Loco?"

„Ano, řekl to zrovna tak, jako ti kovbojové v televizi."

Hanstark se zamračil. „Snad byste mně o tom měla říct něco bližšího. Kdy se takhle začal chovat?"

Paní Nestová se podívala na televizní obrazovku a pak znovu na Hanstarka. „Bylo to zrovna poté, co skončil Texaský týden. Pamatujete se, jak ukazovali všechny ty, staré kovbojské filmy?"

Hanstark přikývl.

„Zůstal vždycky celou noc vzhůru a díval se na ně. Někdy vůbec nešel spát. Dokonce i když už televize byla vypnutá, seděl jenom tak v křesle a zíral na obrazovku. Když jsem dnes ráno vstala, nebyl v domě. Hledala jsem ho všude, ale nemohla jsem ho najít. Zrovna jsem chtěla zavolat policii, když jsem se náhodou podívala z okna na dvorek a tam jsem ho uviděla."

„Co dělal?"

„Seděl uprostřed dvora a jen koukal. Vyšla jsem ven a snažila jsem se ho přemluvit, aby šel dovnitř. Řekl, že někoho vyhlíží. Když jsem se ho zeptala, o kom to mluví, řekl, že jsem se zbláznila. Pak jsem zatelefonovala vám, pane Hanstarku."

„Dobře jste udělala, paní Nestová. Ukážete mně, kde je váš pan manžel právě teď?"

Paní Nestová přikývla a povstala z křesla. Prošli obývacím pokojem a kuchyní. U zadních dveří se Hanstark zastavil.

„Vy raději zůstaňte tady, paní Nestová."

„Buďte opatrný, prosím vás."

Hanstark se usmál. „To víte, že budu."

Vyšel ze dveří a sešel po třech betonových schůdcích. Když se podíval trochu doprava, uviděl muže sedícího na bobku. Přišel k němu.

„Vy jste pan Nest?"

Muž vzhlédl a chvilku se na Hanstarka díval. „Jo," odpověděl. Pak se otočil a opět zíral do trávy.

„A můžu se vás zeptat, co tu děláte?"

Nest odpověděl, aniž by zdvihl hlavu. „Hlídám stezku."

Hanstark si něco zapsal do svého notesu. „A proč hlídáte stezku?"

Nest se postavil a změřil si Hanstarka od hlavy až k patě.

„Nezdá se vám, že se nějak moc vyptáváte, cizince?"

Hanstark viděl, že Nest je mnohem větší než on, a tak se na, chvilku rozhodl ještě pokračovat ve hře. Je to přece jenom taktické, říkal si.

„Ide mi jen o vaše dobro, pane Neste."

Nest pokrčil rameny. Z kapsičky u košile vytáhl pytlík s tabákem a kus papíru. Na papír, který si podržel v jedné ruce, dovedně nasypal něco tabáku a jedním rychlým pohybem si ubalil cigaretu. Sáček s tabákem a papír uložil zpátky do kapsy, vytáhl dřevěnou zápalku, škrtl ji o chodidlo a připálil si. Rozdýmal cigaretu a odhodil zápalku, která ještě chvíli hořela ve vlhké trávě a pak dohasla. Tam, kde dohořela, stoupal z trávy jemný proužek kouře, a i ten po chvíli zmizel.

„Proč tu hlídáte stezku?" zeptal se znovu Hanstark.

Nest si opět dřepł do trávy. „Dostal jsem hlášku, že zloděj dobytka Špinavý Dan se chce pokusit o moje stádo." Nest si poklepal na imaginární pouzdro u boku. „A já mu to chci zarazit."

Hanstark se na chvíli zamyslel. Taktiku, musí jednat takticky.

„Pane Neste, co kdybych vám řekl, že tam dole není žádná stezka?"

„Zatraceně, cizince, řekl bych, že jste žvýkal locový kořen."

„A kdybych to mohl dokázat?"

„Pak myslím, že bych byl loco já," odpověděl Nest po chvíli přemýšlení.

Bude to lehké, řekl si Hanstark. „Pane Neste, je přece velmi dobře známo, že nikdo nemůže chodit ve vzduchu. Je to pravda?"

Nest vydatně zatáhl z cigarety a vypustil kouř nosem.

„Jistě."

„Takže když budu kráčet nad tou vaší stezkou, musíte uznat, že žádná není."

„Počítám, že jo."

Hanstark vykročil směrem k Nestovu útesu. Nest vyskočil a zachytil úředního psychiatra za rukáv.

„Co to děláte?" vykřikl Nest rozzlobeně. „Chcete se zabít?"

Hanstark jej setřásl. „Pane Neste, já se nezabiji. Pouze půjdu tímto směrem." Ukázal k místu, kde by měl být útes. „Vám se možná bude zdát, že kráčím ve vzduchu."

Nest spustil ruce podél těla. „Zatraceně, je mi úplně jedno, jestli se zabijete nebo ne. Já jenom, že by mi to mohlo vyplašit dobytek."

Hanstark ho poctil chladným pohledem a vykročil. „Uvidíte, pane Neste, žádný útes tam není."

Nest se na něj podíval a zasmál se. „Ještě jeden krok a přijdete na to, že tam útes je."

Hanstark udělal ještě jeden krok - - dlouhý krok. Na jeho obličeji se zračil překvapený výraz, když mizel pod trávou. Ještě chvílku bylo slyšet jeho jek, a pak se tam dole rozbil o skálu.

Nest došel až k okraji útesu, podíval se dolů na zkroutené tělo a s pohnutím smekl.

„Ten malej chlapík měl zatraceně moc odvahy." Pak ještě dodal. „Chudák malá."

Opět si nasadil klobouk a zadíval se do údolí. Ze skal se vynořil kůň s jezdcem.

„Špinavý Dan!" zvolal Nest. Zalehl k zemi a přitáhl si k sobě pušku ...

ROBERT SHECKLEY

COKOLIV

Pilot Pid zpomalil chod vesmírné lodě na minimum. Netrpělivě si prohlížel zelenou planetu, která se rozprostírala pod ním.

Ani se nepotřeboval ujistit pohledem na přístroje. Věděl, že dorazili na správné místo. Byla to přece třetí planeta Slunce a zároveň jediná z celé soustavy, kde existoval život. Planeta, ověčená korunou mračen, se mírumilovně otáčela a plula na své cestě kolem Slunce.

Z výšky vypadala velmi nevinně. A přesto zde přišli o život účastníci všech výprav, které kdy byly z planety Glom na planetu Zemi vyslány.

Pid se ještě chvílku rozmýšlel a pak začal s lodí klestat. On a dva členové jeho posádky byli připraveni. Jejich malé přeměňovače byly ukryty v malých pouzdrech na těle. Stačilo je jen zapojit.

Pid chtěl promluvit k posádce, ale nevěděl, jak začít.

Posádka čekala. Radista Ilg právě vysílal poslední depeši na Glom. Detektor Ger jedním pohledem přelétl všech šestnáct přístrojů. „Ani stopa po nepřátelské činnosti," nahlásil. Povrch jeho o těla se nepravidelně rozvlnil.

Pid si vlnění povšiml a dobře věděl, co by měl říct. Od té doby, co opustili Glom, posádka přestala dodržovat předpisy týkající se předepsaných podob. Invazní šéf ho sice předem varoval, ale on teď přesto musel něco podniknout. Byla to přece jeho povinnost. Nižší kasty jako radisté a detektoři měly odporné sklony k beztvarosti.

„Všichni vkládají do naší výpravy velké naděje," začal pomalu. „Teď jsme daleko od domova."

Detektor Ger přikývl. Radista Ilg opustil svou předepsanou podobu a pohodlně se přilepil ke zdi.

„Přesto si myslím," pokračoval Picl přísně, „že bezbřehá beztvarost se nedá omluvit sebevětší vzdáleností."

Ilg rychle zaujal předepsanou podobu radisty. „Exotických tvarů a podob si jistě ještě užijeme dost a dost," pokračoval Pid. „Na to jsme dostali zvláštní povolení. Ale nezapomeňte — jakákoliv přeměna, která nespadá do rámce vašich povinností, je úkladem Beztvarého d'ábla."

Gerovo tělo se náhle přestalo vlnit.

„To je všechno," řekl Pid a splynul s řízením vesmírné lodi. Loď se začala snášet dolů tak jemně a přesně, že se Pid nadmul pýchou.

Je to dobrá posádka, rozhodl se. Nemůže přece od nich očekávat, že svou podobu budou dodržovat tak úzkostlivě jako pilot. Piloti přece odedávna patřili k těm vyšším kastám.

„Pide," řekl invazní šéf při rozmluvě před startem, „tuhle planetu zoufale potřebujeme."

„Ano, pane," odpověděl Pid. Stál v pozoru a. ani na zlomek vteřiny se neodchýlil z nejvzornější podoby pilota.

„Jeden z vás," pokračoval šéf, „se musí dostat dovnitř a umístit atomový přeměňovač poblíž zdroje atomové energie. Naše armáda bude v pohotovosti připravená k průniku."

„Dokážeme to, pane," řekl Pid.

„Tahle výprava musí uspět," řekl šéf. Byl tak unavený, že rysy jeho obličeje na okamžik ztratily pevnost a zavlnily se. „Důvěrně vám můžu prozradit, že celý Glom vře neklidem. Tak například příslušníci hornické kasty stávkují. Chtějí novou podobu raziče. Ta stará je podle nich už málo výkonná."

Pid se zatvářil náležitě pobouřeně. Podoba horníka byla ustanovena dávnými předky, kdysi před padesáti tisíci lety, zrovna tak jako všechny ostatní základní podoby. A tihle zmetkové se najednou dožadují změny!

„A to není všechno," pokračoval invazní šéf. „Odhalili jsme nový kult beztvarosti. Sbalili jsme téměř osm tisíc Glomů a kdo ví, kolik nám jich upláchlo."

Pid věděl, že beztvarost byla proradným dílem Beztvarého d'ábla a že to je největší zlo, které mohl Glom spáchat. Ale jak to, že nějaký Glom tak snadno upadne do tenat?

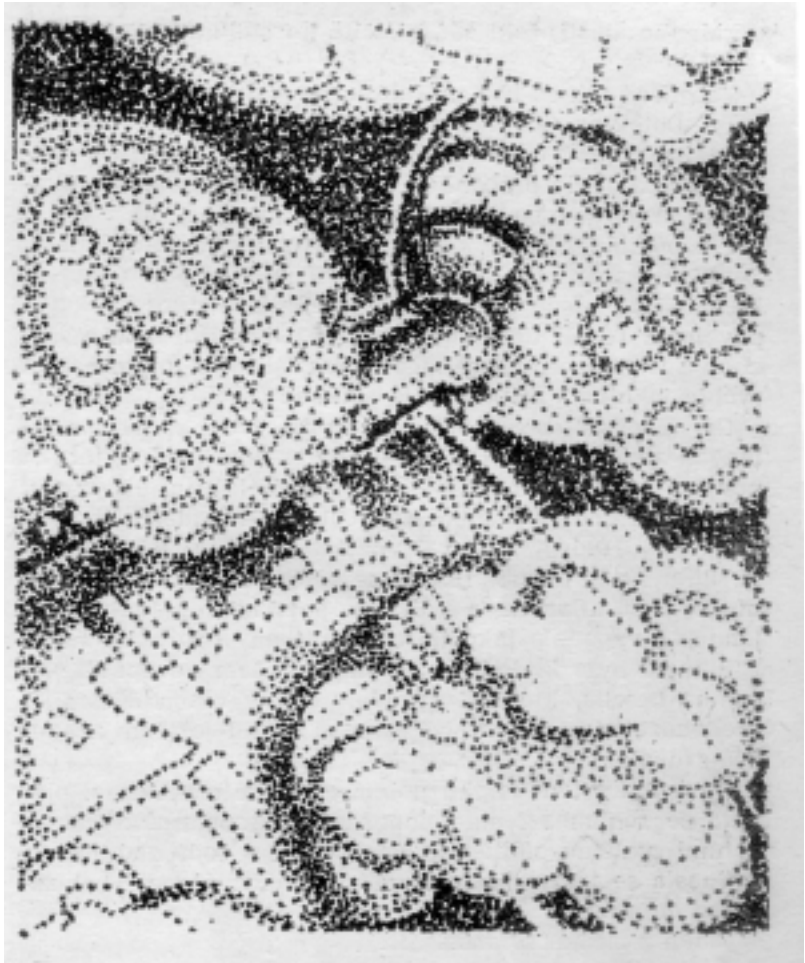
Šéf uhodl, na co myslí. „Pide," řekl, „vy tyhle věci těžko chápete, že? Líbí se vám pilotování?"

„Ano, pane," odpověděl Pid prostě. Jestli se mu líbí pilotování! Vždyť mu v životě na ničem jiném tolik nezáleží. Bez vesmírné lodi nic neznamená.

„Bohužel ne všichni domové mají stejné názory jako vy," prohlásil invazní šéf. „Já to také nechápu. Všichni mí předci byli invazní šéfové. Už od pradávných časů. Já tím pádem chci samozřejmě také být invazním šéfem. Je to jen přirozené a zákonné. Jenže nižší kasty to takhle necítí." Smutně zakroutil hlavou.

„Mám dobrý důvod, proč vám tohle povídám," řekl invazní šéf. „My Glomové potřebujeme více životního prostoru. Jsme namačkaní jeden na druhého a z toho jsou pak všechny tyhle nepokoje. V tom jsou všichni naši psychologové zajedno. Potřebujeme se zabydlet na další planetě a tím se všechno vyřeší. Takže, spoléháme na vás, Pide."

„Ano, pane," řekl Pid a rozzářil se pýchou.

Invazní šéf vstal, aby ukončil rozmluvu. Pak si to zamyslel a opět se posadil.

„Budete si muset dávat pozor na svou posádku," dodal. „O jejich oddanosti nemůže být řeč, ale pocházejí z nižších kast. A znáte přece tyhle nižší kasty."

Pid chápal, co má šéf na mysli. Nižší kasty dobře znal.

„Váš detektor Ger je v podezření, že v sobě skrývá choutky k přeměnám. Jednou dokonce dostal pokutu za to, že se přeměnil v cosi jako lovce. Proti Ilgovi jsme nikdy nic konkrétního neměli. Ale prý občas podezřele dlouho setrvává v nehybnosti. Třeba si představuje, že je myslitel."

„Ale pane," protestoval Pid, „jestliže jsou sebemeně v podezření z beztvarosti, proč je tedy posíláte se mnou na tuto výpravu?"

Invazní šéf se na chvíli zamyslel. „Znám spoustu Glomů, kterým bych mohl stoprocentně důvěřovat," pronesl pomalu. „Tihle dva jsou však vynalézaví a mají představivost, což jsou kvality, které na vaší výpravě budete potřebovat." Povzdychl si. „Opravdu nechápu, proč se právě tyhle dvě vlastnosti obvykle spojují s beztvarostí."

„Ano, pane," řekl Pid.

„Dávejte si na ně pozor."

„Ano, pane," řekl opět Pid. Uvědomil si, že rozmluva je u konce a zasalutoval. V úkrytu na těle ucítil přeměňovač -- přístroj, který z energie nepřítele dokáže vystavět most vesmírem, po němž se vydají dobytelské armády Glomů.

„Mnoho štěstí, řekl šéf. „Určitě ho budete potřebovat.“

Vesmírná loď se tiše snášela k povrchu nepřátelské planety. Detektor Ger udělal analýzu mračen pod nimi a předal potřebné údaje zvláštní kamuflážní jednotce, jednotka se dala do práce. Loď na sebe během několika okamžiků vzala podobu načechráného mraku.

Pid pomalu klouzal s lodí k povrchu záhadné planety. Zvolil pro sebe teď tu nejvhodnější podobu pilota, nejvýkonnější ze všech čtyř podob, které jsou pilotské kastě povoleny. Téměř doslova splynul s palubní deskou a všechnu svou pozornost věnoval tomu, aby loď plula stejně rychle jako ostatní mračna a stala se jejich součástí.

Ger poctivě setrval v jedné ze dvou podob přidělených detektorům. Opět nakrmil kamuflážní jednotku novými údaji a loď se pomalu přeměnila v altokumulus.

Na nepřátelské planetě se nedělo nic podezřelého.

Ilg zjistil zdroj atomové energie a předal údaje Pido-vi. Pilot změnil kurs. Dostal se s lodí na spodní hranici mraků, asi kilometr a půl nad povrchem planety. Teď jeho loď vypadala jako tlustý, rozdrbaný bouřkový mrak.

Planeta byla klidná, žádný poplach tam nevypukl. Neznámá hrozba, která si vyžádala životy všech účastníků předcházejících dvaceti výprav, se pořád ještě nijak neprojevovala.

Když Pid s lodí doplul poblíž atomové elektrárny, planeta se zvolna začínala ponořovat do soumraku. Pid se vyhnul malému sídlišti a kymácel se s lodí nad lesem.

Snesla se tma a osamělý měsíc zelené planety byl zahalen clo mraků.

Jeden z mraků se snesl níž.

A přistál.

„Všichni rychle ven!“ křičel Pid odpoutávaje se od pilotní desky. Vzal na sebe pilotskou podobu, která se nejlépe hodila k utíkání a překotně se protáhl poklopení. Ger a Ilg pospíchali za ním. Padesát metrů od lodí se zastavili a čekali.

Uvnitř lodě se uzavřel samočinný okruh. Loď se tiše zachvěla a začala se hroutit. Plastické hmoty se rozpouštěly, kov se bortil. Brzy se z lodí stala velká hromada šrotu, ale tím to nekončilo. Velké kusy se rozlamovaly do menších kousků a ty se lámaly v ještě menší kousky.

Pid pozoroval, jak se jeho loď sama sešrotovává, a náhle si připadal nesmírně bezmocný. Byl přece pilot a patřil k pilotské kastě. Jeho otec byl pilot, jeho dědeček také, všichni jeho předkové byli piloti už od těch dávných časů, kdy Glomové začali stavět vesmírné lodě. Celé své dětství strávil na kosmodromech a od té doby, co dospěl v muže, nedělal nic jiného, než že řídil vesmírné lodě.

Teď byl bez lodě a připadal si jako nahý v trní nepřátelského světa.

Za pár minut zůstala na místě, kde přistála loď, jen hromádka popela. Noční vítr rozfoukal popel po lese. A pak už nezbylo vůbec nic.

Čekali. Nic se nestalo. Slyšeli vzdechy větru a skřípání stromů. Veverky pobíhaly ze stromu na strom a ptáci se převalovali ve svých hnízdech.

Na zem dopadl žalud.

Pid si zhluboka vydechl úlevou a posadil se. Jedena-dvacátá glomská výprava bezpečně přistála.

Do rána stejně nemohli nic dělat, a tak Pid alespoň začal plánovat. Přistáli tak blízko u atomové elektrárny, jak si jen troufali. Teď se musejí dostat ještě blíž. Jeden z nich se bude muset nějak dostat co nejbliž k reaktoru, aby mohl uvést do provozu přeměňovač.

Bude to těžké. Ale Picl si byl jist úspěchem. Konec-konců na nedostatek vynalézavosti si Glomové nikdy stěžovat nemohli. Na nedostatek vynalézavosti, to tedy opravdu ne, pomyslí si hořce. Zato však si stěžovali na hrozný nedostatek radioaktivních materiálů. To byl další důvod, proč tahle výprava byla tak nesmírně důležitá. Na všech světech Glomů bylo zoufale málo radioaktivních pohonných hmot.

V dávných dobách Glomové spotřebovali své zásoby radioaktivních zdrojů k tomu, aby prozkoumali všechny okolní světy a okupovali ty, na nichž mohli žít. Kolonizace však sotva stačila držet krok se vzrůstající porodností. Neustále bylo třeba dalších nových světů.

Také tohoto světa, který byl objeven průzkumnou expedicí, bylo zapotřebí. Glomům výborně vyhovoval. Jenže byl příliš daleko. Glomové neměli dostatek pohonných látek na to, aby sem mohli vypravit celou dobovyatelskou flotilu.

Naštěstí tu však byl ještě jeden způsob. Lepší způsob.

Glomští vědci vyvinuli během staletí přeměňovač. Tento triumf glomské vědy umožňoval pohyb hmoty mezi

dvěma spojenými body.

Jeden z těchto bodů byl umístěn v jediném glomském atomovém reaktoru. Druhý konec přeměňovače musel být zapojen někde poblíž zdroje atomové energie. Oběma konci pak proudila řízená energie, která byla neustále přeměňována.

Díky tomuto zázraku techniky mohli Glomové přecházet z planety na planetu. Přeměněná energie jim umožňovala vrhat na planety obrovské dobovyatelské armády. Bylo to docela jednoduché. Ale dvaceti výpravám se nepodařilo uvést do provozu přeměňovač na Zemi. Co se jim stalo, to se nikdy nikdo nedozvěděl. Ani jediná glomská vesmírná loď se nevrátila. Před rozbřeskem se po špičkách prodírali lesem. Zbarvili se stejně jako okolní rostliny. Jejich přeměňovače vycítily blízkost atomové energie a začaly neznatelně pulsovat.

Těsně před nimi se mihl malý, čtyřnohý tvor. Ger si okamžitě nechal narůst čtyři nohy a dlouhé, štíhlé tělo a pustil se za tvorem.

„Gere! Okamžitě se vrať!“ Pid zapomněl na opatrnost a rozkřikl se na Gera.

Ger zvíře předebral a srazil je k zemi. Chtěl se clo něho zakousnout, ale zapomněl si nechat vyrůst zuby. Zvíře vyskočilo a zmizelo v podrostu. Ger vycenil čerstvé zuby a napnul své svaly ke skoku. „Gere!“

Detektor se neochotně otočil a tiše přiklusal k Pido-vi.

„Měl jsem hlad,“ řekl. „Neměls,“ odpověděl Pid přísně.

„Měl," trval na svém Ger.

Pid si vzpomněl na slova invazního šéfa. Ger docela určitě měl lovecké choutky. Bude si na něj muset dávat větší pozor.

„Už se to nebude opakovat," řekl Pid. „Nezapomeňte, že exotické podoby a tvary se nepovolují. Buďte spokojeni s podobou, do níž jste byli zrozeni."

Ger přikývl a opět splynul s podrostem. Vydali se dál.

Došli na kraj lesa, odkud bylo vidět na atomovou elektrárnu. Pid se změnil v keřík a z Gera se stala stará kláda. Ilg chvíli přemýšlel a pak se stal mladým doubkem.

Elektrárna byla dlouhá, nízká budova obehnaná kovovým plotem. V plotě byla brána a před ní stál strážný.

Za prvé, přemýšlel Pid, se musíme dostat skrz bránu. Začal uvažovat o způsobech a prostředcích.

Z neúplných hlášení průzkumových výprav Pid věděl, že lidé na Zemi jsou svým způsobem podobní Glomům. Lidé, zrovna tak jako Glomové, pěstují domácí zvířata, stavějí domy, mají děti a kulturu. Obyvatelé Země jsou zrovna tak jako Glomové technicky značně na výši.

Jenže také tu byly nesmírné rozdíly. Lidé mají pouze jedinou podobu — jako kameny či stromy. Jako kdyby si tento nedostatek chtěla planeta vynahradit, mohla se pochlubit nepřebornou přehrší všech živočišných i rostlinných druhů, odrůd a typů. To bylo něco úplně jiného než na Glomu, kde existovalo pouze osm určitých forem života.

A lidé byli docela určitě velmi schopní, když šlo o to odhalit nezvané návštěvníky, přemýšlel Pid. Hrozně rád by věděl, proč všechny předcházející výpravy neuspěly. Hned by měl všechno jednodušší.

Prošel kolem nich muž na dvou nesmírně neohrabaných nohou. V každém jeho pohybu byla patrná ztuhlost. Muž si ničeho nevšiml a pospíchal dál.

„Už to mám," řekl Ger, když se bytost dostatečně vzdálila. „Změním se v člověka, projdu bránou, dostanu se k reaktoru a zapnu přeměňovač."

„Neumíš mluvit jejich jazykem," oponoval Pid.

„Nebudu vůbec mluvit. Budu je ignorovat. Podívejte se." Ger se rychle převtělil do podoby člověka.

„Docela to ujde," řekl Pid.

Ger si vyzkoušel několik kroků a snažil se přitom napodobit nemotornou člověčí chůzi.

„Jenže se bojím, že to nevyjde," řekl Pid.

„Je to naprosto logické," odporoval Ger.

„Já vím. Právě proto to jistě vyzkoušely i posádky ostatních výprav. A nikdo z nich se nevrátil."

Na to se nedalo nic říct. Ger se opět změnil v kládu.

„Co tedy dál?" zeptal se.

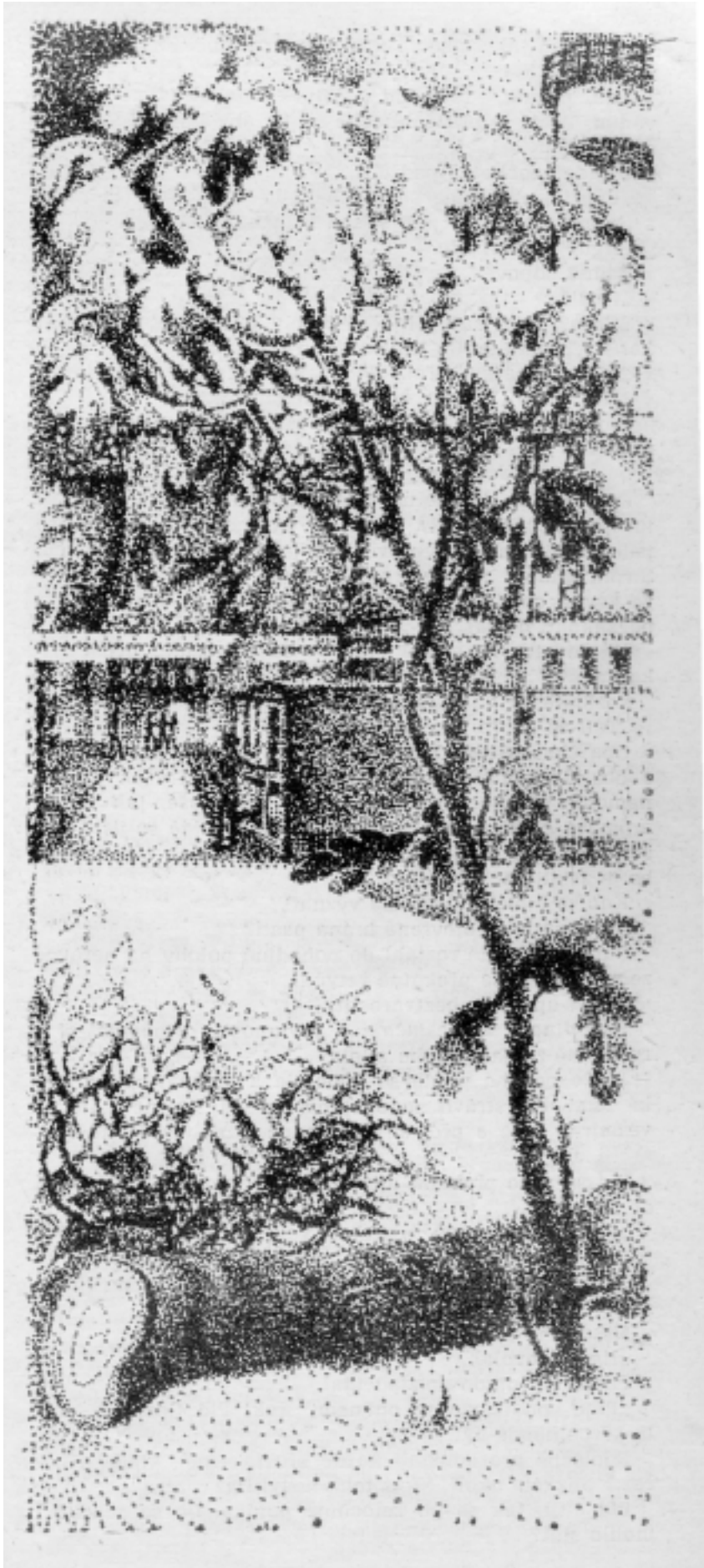
„Nechtě mě přemýšlet," řekl Pid.

Přehnal se kolem nich další tvor na čtyřech nohách. Pid v něm rozpoznal psa. Pozorně ho sledoval.

Pes se s hlavou svěšenou doloudal k bráně. Nikým neobtěžován prošel dovnitř a ulehl na trávu.

„Hmmm," řekl Pid.

Pozorovali dál. Jeden z lidí prošel koleni psa a pohladil ho po hlavě. Pes vyplázl jazyk a překulil se na záda.

„To bych taky uměl," hlesl Ger vzrušeně. Začal se přeměňovat v psa.

„Ne, počkej," řekl Pid. „Zbytek dne strávíme uvažováním. Tohle je příliš důležité na to, abychom něco úspěchali,"

Ger se neochotně podřídil.

„Pojďte, stáhneme se hlouběji do lesa," řekl Pid. Pid s Gerem vyrazili a pak si Pid vzpomněl na Ilga.

„Ilgu?" zvolal tiše.

Žádná odpověď.

„Ilgu!"

„Cože? Ach, ano," řekl dub a v mžiku se z něj stal keřík. „Promiňte. Co jste to říkali?"

„Jdeme zpátky," řekl Pid. „Nepřemýšlels náhodou?"

„Ne," ujistil ho Ilg. „jen jsem odpočíval."

Pid se nechtěl přít. Tak jako tak měl plnou hlavu starostí.

Celý zbytek dne se ukrývali hluboko v lese a probírali to. Nakonec jim zbyly pouze dvě možnosti. K reaktoru se jeden z nich mohl vypravit buď jako pes, či jako člověk. Strom nemohl bránou projít a kromě toho stromy neměly ve zvyku chodit. Nic jiného se přes bránu nemohlo bez povšimnutí dostat.

Jít dovnitř v podobě člověka se jim zdálo příliš riskantní.

Rozhodli se, že ráno se Ger vypraví v podobě psa.

„Ted se dobře vyspěte," řekl Pid.

Oba členové jeho posádky se poslušně roztáhli na zem a oba okamžitě upadli clo beztvorosti. Pid však usnout nemohl. Všechno vypadalo příliš jednoduše. Jak to, že atomová elektrárna není lépe střežena? Lidé se jistě museli poučit od zajatých členů předcházejících výprav. Nebo je zabili bez výsledku?

Kdo se v těch lidech má vyznat! Co když je ta otevřená brána pastí? Pid se znaveně roztáhl do pohodlné polohy na nerovné zemi. Vzápětí se překotně vztyčil. Vždyť upadl do beztvorosti!

Pohodlnost se neslučuje s povinností, připomněl si a rozhodně zaujal podobu pilota.

Jenže podoba pilota se nehodila k přespávání na vlhké zemi. Pid strávil nepokojnou noc. Myslel neustále na vesmírné Sodě a přál si, aby jednu z nich opět řídil.

Pid se ráno probudil unavený a ve špatné náladě. Rýpl do Gera.

„Pojď, ať to máme za sebou," řekl,

Ger se vesele rozvlnil a v mžiku stál na nohou.

„Pojď, Ilgu," řekl Pid našťvaně a rozhlédl se koleni sebe. „Vzbud' se."

Nikdo mu neodpověděl.

„Ilgu!" zavolal.

Pořád mu nikdo neodpovídal.

„Pojď, díváme se po něm," řekl Pid Gerovi. „Musí tu přece někde být."

Společně prozkoumali každé křoví, strom, kládu a pařez v blízkém okolí. Nic z toho nebyl Ilg.

Pid cítil, jak se ho zmocňuje panika. Co se radistovi mohlo stát?

„Třeba se rozhodl, že projde bránou na vlastní pěst," navrhl Ger.

Pid se nad touto možností zamyslel. Zdálo se to nepravděpodobné, Ilg nikdy nepřekypoval iniciativou. Vždycky mu stačilo jen plnit rozkazy.

„Dál už čekat nemůžeme," řekl Pid a oba se vydali lesem. Pid se snažil přesvědčit sám sebe, že Ilg se asi přece jenom pokusil projít bránou na vlastní pěst. Na Ilga se přece hodilo přísloví, že tichá voda břehy mele.

Ale nic nenasvědčovalo tomu, že Ilg měl úspěch. Pid musel předpokládat, že radista je buď mrtvý, nebo že ho lidé zajali.

Zbyli teď pouze dva, aby uvedli přeměňovač do chodu.

A pořád nevěděl, co se stalo ostatním výpravám.

Na kraji lesa se Ger přeměnil do podoby psa. Pid ho podrobil pečlivé prohlídce.

„Uber trochu ocasu," řekl

Ger si zkrátil ocas.

„Víc uší."

Ger si prodloužil uši.

„Teď je vyrovnej." Pid si prohlédl hotový produkt. Zdálo se mu, že Ger je perfektní. Od konce jeho ocasu až po černý vlhký čenich na něm nezpozoroval jedinou chybičku.

„Mnoho štěstí."

„Díky."

Ger se opatrně vykradl z lesa. Snažil se při chůzi napodobit trhavé pohyby psů a lidí. U brány na něj strážný cosi zavolal. Pid zatajil dech.

Ger prošel kolem strážného bez povšimnutí. Muž k němu vykročil a Ger se rozběhl.

Pid si utvořil pár silných nohou a připravil se vyběhnout Gerovi na pomoc.

Ale strážný se vrátil k bráně. Ger okamžitě přestal utíkat a tiše se došoural k hlavnímu vchodu.

Pid vydechl úlevou a rozpustil své silné nohy.

Jenže hlavní vchod byl zavřený. Pid doufal, že detektor se nepokusí dveře otevřít, protože takové věci psi obvykle nedělají.

Ke Gerovi přiběhl jiný pes. Ger před ním couvl. Pes k němu popoběhl a začal ho očichávat. Ger očichávání opětoval.

Pak se oba psi rozběhli kolem budovy.

To je chytré, pomyslel si Pid. Někde na druhé straně musí být přece zadní vchod.

Pid pohlédl do odpoledního slunce. Jakmile Ger zapojí přeměňovač, začnou sem proudit armády Glomů. Než se lidé proberou ze šoku, bude tu milión či více glomských vojáků. A další budou následovat.

Den se pomalu krátil k večeru a pořád se nic nedělo.

Pid nervózně pozoroval hlavní vchod do budovy. Jestliže Ger uspěl, musí to už co nejdřív začít.

Čekal dlouho do noci. Hlavní bránou atomové elektrárny přicházeli a odcházeli lidé. Psi štěkali. Ale Ger se neobjevoval.

Ger zklamal. Ilg byl pryč. Zbýval pouze Pid.

A pořád ještě nevěděl, co se vlastně stalo.

K ránu byl Pid už úplně zoufalý. Uvědomoval si, že je-

denadvacátá glomská výprava na tuto planetu nemá daleko ke katastrofě. Teď všechno záleželo na něm.

Neohroženě se rozhodl, že se dovnitř vydá v podobě člověka. Nic jiného mu nezbývalo.

Viděl, že bránou oběma směry prochází čím dál tím víc lidí. Pid uvažoval, zda se mezi ně má vmísit nebo zda má počkat, až ruch trochu pomine. Nakonec se rozhodl, že využije zjevného zmatku, a počal s přeměnou v člověka.

K okraji lesa, kde se Pid skrýval, přiběhl pes.

„Zdravíčko," řekl pes.

Byl to Ger!

„Co se stalo?" vydechl Pid úlevně. „Proč ti to trvalo tak dlouho? Nemohl ses dostat dovnitř?"

„Nevím," řekl Ger a zavrtěl ocasem. „Nezkoušel jsem to."

Pidovi se nedostávalo slov.

„Byl jsem na lovu," řekl Ger spokojeně. „Tahle podoba se naprosto ideálně hodí k lovu. Vyběhli jsme si na lov zadní bránou ještě s jiným psem."

„Ale co naše výprava ... tvá povinnost ..."

„Rozmyslel jsem si to," odpověděl Ger. „Víte, pilote, nikdy jsem nechtěl být detektorem."

„Ale ty ses přece narodil jako detektor!"

„To je pravda, přiznal Ger. „Ale to nic neznamená. Vždycky jsem chtěl být lovcem."

Pid se otřásl odporem. „To nejde," řekl velmi pomalu, jako kdyby se pokoušel vysvětlit něco glomskému dítěti. „Podoba lovce je zakázaná." „Tady ne," řekl Ger a opět zavrtěl ocasem.

„Tak už dost těch nesmyslů," řekl Pid rozzlobeně. „Vrať se do elektrárny a zapoj svůj přeměňovač. Budu dělat, že o tvé úchylce nic nevím."

„Kdepak," řekl Ger. „Já tu žádné Glomy nechci. Všechno by nám to tu pokazili."

„V tom má pravdu," promluvil dub.

„Ilg!" Pid zalapal po dechu. „Kde jsi?"

Větve zaševalily. „Jsem pořád tady. Přemýšlel jsem."

„Ale — co tvoje kasta? Ta přece ..."

„Pilote," řekl Ger smutně, „probudte se konečně. Téměř všichni na Glomu jsou nespokojení. Jenom zvyk a zákony nás nutí, abychom na sebe brali podobu svých předků."

„Pilote," řekl Ilg, „všichni Glomové jsou zrozeni bez-tvaří!"

„A když je někdo zrozen beztvarý, měl by mít svobodu vybrat si podobu, která mu vyhovuje," řekl Ger.

„Přesně tak," řekl Ilg. „Jenže on tomu nikdy neporozumí. A teď mě omluvte, chci přemýšlet." Dub se odmlčel a už nepromluvil.

Pid se suše zasmál. „Lidé vás zabijí," řekl. „Zrovna tak jako zabili účastníky všech ostatních výprav."

„Ani jeden Glom nebyl zabit," odpověděl mu Ger. „Všichni jsou tady."

„Živí?"

„Jistě. Lidé ani nevědí, že existujeme. Ten pes, se kterým jsem byl na lovu, je Glom z devatenácté výpravy. Jsou nás tu stovky, pilote. Líbí se nám tu."

Pid se snažil strávit, co se právě dozvěděl. Dobře věděl, že nižší kasty se s dodržováním předpisů o podo-

bách a tvarech nikdy moc nepáraly. Ale tohle! To bylo neuvěřitelné!

Tato planeta v sobě skrývala to největší nebezpečí — svobodu!

„Přijďte se k nám, pilote," pokračoval Ger. „Žijeme si tu jako v ráji. Víte kolik různých druhů obývá tuto planetu? Nedá se to ani spočítat! Podob a tvarů je tu tolik, že si vybere každý!"

Pid zakroutil hlavou. Tohle žvanění o podobách a tvarech ho nezajímalo. On je *piloti*

Ale lidé neměli ani ponětí o přítomnosti Glomů. Dostat se k reaktoru bude snadné!

„Nejvyšší glomská rada vám to všem pěkně spočítá," zavrčel a přeměnil se v psa. „Zapojím přeměňovač sám!"

Chvilku si sám sebe prohlížel, pak vycenil zuby na Gera a vydal se klusem k hlavní bráně.

Strážní si ho ani nevšimli. Protáhl se hlavním vchodem do budovy a klusal po chodbě.

Přeměňovač ukrytý ve váčku na jeho těle pulsoval a tahal ho za chloupky. Vedl ho k reaktoru.

Rychle vyběhl po schodech a pustil se další chodbou. Za rohem se ozval zvuk kroků a Pid instinktivně vycítil, že psi do budovy nepatří.

Zoufale se rozhlédl po úkrytu, ale chodba byla holá. V poslední chvíli si všiml několika zářivek u stropu.

Pid vyskočil a přilepil se ke stropu. Přetvařoval se do podoby zářivky a doufal, že lidi nezačne zajímat, proč právě tahle zářivka nesvítí.

Primo pod ním proběhli jacísi lidé.
Pid se zformoval do podoby člověka a pospíchal dál.
Musí se dostat blíž.
Do chodby vběhl další muž. Ostře se podíval na Pida, cosi na něj křikl a pak v polovině slova odsprintoval pryč.
Pid nevěděl, oč jde, ale přesto se rozběhl, jak nejrychleji uměl. Přeměňovač ukrytý na jeho těle mu svým silným pulsováním napovídal, že je blízko cíle.
Najednou ho napadlo cosi hrozného. *Všechny výpravy dezertovaly. Do posledního Gloma!*
Mírně zpomalil.
Svoboda vzít na sebe jakoukoliv podobu... to bylo zvláštní pomýšlení. Zneklidňující pomýšlení.
Nesmím podlehnout úkladům Beztvarého d'ábla, řekl si a opět pospíchal dál.
Chodba končila obrovskými zamčenými dveřmi. Pid na ně zíral. Za sebou slyšel zrychlující se kroky a volání lidí.
Co udělal špatně? Jak ho objevili? Rychle se prohlédl a přejel si prsty po obličejí.
Ve spěchu si zapomněl vymodelovat oči, nos a pusu. Zoufale se opřel o dveře. Vyňal z váčku drobounký přeměňovač, ale puls pořád ještě nebyl dostatečně silný. Musel se dostat blíž k reaktoru.
Prohlížel si dveře a všiml si, že mezi podlahou a dveřmi je nepatrná škvíra. Pid se rychle rozpustil do beztvorsti a vlil se pod dveře. Jen s námahou se mu podařilo protáhnout maličký přeměňovač.
Uvnitř místnosti našel ve dveřích další velkou západku. Otočil jí, aby dveře zajistil, a rozhlížel se po něčem, co by proti dveřím mohl postavit.
Byla to maličká místnost. Na druhé straně byla olověná dvířka vedoucí k reaktoru. Napravo od něj bylo malé okno a to bylo všechno.
Pid se podíval na přeměňovač. Přístroj teď už pulsoval silně a pravidelně. Konečně byl dost blízko! Tady už může přeměňovač čerpat energii z reaktoru a upravovat ji. Teď už jen stačí, když ho spustí.
Ale oni všichni dezertovali. Do jednoho ...
Pid chvilku otálel. *Všichni domové jsou zrozeni beztvaní!* To byla pravda. Všechny glomské děti zůstávaly tak dlouho amorfní, dokud nebyly dost staré na to, aby mohly být instruovány, jaká podoba jim podle kastovního pořádku přísluší. Ale svoboda vzít na sebe jakoukoliv podobu?
Pid uvažoval o možnostech. Tady by se mohl bezstarostně změnit v cokoliv! Na téhle rajské planetě by mohl splnit jakékoliv ambice, stát se čímkoliv, dělat cokoliv.
A necítil by se tu osaměle. Byli tu také jiní Glomové těšící se z výhod takové svobody.
Lidé začínali útočit na dveře. Pid se pořád nemohl rozhodnout.
Co má dělat? Svoboda ...
Ale ne pro mě, pomyslně si trpce. Být lovcem či myslitelem bylo jednoduché. Ale on je pilot. Pilotování je jeho jedinou životní láskou, smyslem jeho života. Jak by to mohl dělat tady?
Samozřejmě, lidé mají vesmírné lodě. Mohl by se změnit v člověka, najít si loď ...

Nikdy. Být psem nebo stromem je lehké. Za člověka se tu však vydávat nemůže. Odhalili by ho.
Dveře pod opakovanými údery začínaly povolovat.
Pid přešel k oknu. Ještě dříve než zapojí přeměňovač, chtěl se naposledy podívat na tuto planetu.
Podíval se — a málem omdlel překvapením.
Tak je to opravdu pravda! Zřejmě úplně nerozumněl, když mu Ger říkal, že na této planetě jsou druhy, které uspokojí každého. Každého. Dokonce i jeho!
Tady by mohl uskutečnit starý sen každého pilota. Touhu, která byla silnější než touha po pilotování.
Opět se podíval a pak mrštil přeměňovačem o podlahu. Dveře se rozletěly, ale Pid ve stejném okamžiku vyletěl oknem.
Lidé se přihnali k oknu a dívali se ven. Ale nerozuměli tomu, co vidí.
Spatřili totiž pouze velkého, bílého ptáka. Pták mával křídly sice poněkud neohrabaně, ale stále rychleji. Chtěl dosáhnout hejno ptáků v dálce ...

POUL ANDERSON

NEJDELSÍ PLAVBA

Když jsme poprvé uslyšeli o Nebeské lodi, byli jsme na ostrově, který se jmenuje — pokud naše montalířské jazyky dokáží správně vyslovit tak barbarský zvuk Yarzik. Bylo to téměř rok ode dne, kdy Zlatý skokan vyplul z přístavu Lavre. Soudili jsme tehdy, že máme už za sebou poloviční cestu kolem světa. Naše malá karavela byla tak porostlá chaluhami a škeblemi, že i při plných plachtách se jen pomalu sunula mořem. Ta trocha pitné vody, která nám v kádích zůstala, byla zelená a shnilá. Suchary prožrali červi a u některých námořníků se objevily první příznaky kurdějí.
„Bez ohledu na nebezpečí musíme někde přistát," rozkázal kapitán Rovic. Ještě dnes si vzpomínám, jak se mu tehdy zalesklo v očích. Prohrábl si svůj rudý vous a zamumlal: „A už dlouho jsme se neptali po zlatých městech. Snad tentokrát o nich budou něco vědět."
Pluli jsme podle okrově zbarvené planety, která každým dnem stoupala výš a výš. nad obzor. Plavili jsme se takovou prázdnotou, že nebylo divu, když se opět objevily vzbouřenecké nálady. V duchu jsem posádce nemohl nic vyčítat. Jen si to, vážení pánové, představte. Den co den jsme viděli jen modrá vodstva, bílou pěnu a mraky vysoko na tropickém nebi; slyšeli jsme jen vítr, hukot vln, skřípetí loďního žebroví a někdy v noci i hlučné srkání, žbluňkání a víření — to když se přiblížila mořská obluda. To věru stačilo k vystrašení obyčejných, nevzdělaných námořníků, kteří se stále ještě domnívali, že Země musí být plochá. A k tomu stoupající Tambur, věčně visící nad čelním stěžněm. Všichni to věděli, že nakonec musíme proplout přímo pod onou zavěšenou věcí... a co jen ji to nahoře drží? šeptala si posádka v předním podpalubí. Nesvrhne ji rozhněvaný Bůh na naše hlavy?
A tak na kapitána Rovice čekala deputace. Jak byli

vystrašení a zdvořilí ti hrubí a mohutní muži, když žádali, aby loď obrátila a plula zpět. Dole však byli shromážděni jejich kamarádi; svalnatí, opálení a s připravenými dýkami a vázacími kolíky. Nás bylo jen šest, včetně mne, polekaného chlapce, a starého astrologa Froada, jehož háv a bílý vous sice vyhlížely malebně, avšak pro boj se příliš nehodily.

Když mluvčí vyslovil požadavek, kapitán Rovic dlouho nepromluvil. Mlčení houstlo, až nakonec zbylo jen prázdné sténání lanoví ve větru a prázdný lesk oceánu, sahajícího až k okraji světa. Když se kapitán dozvěděl o deputaci, oblékl si šarlatové nohavice a zvoncovité škorň, zrcadlově lesklou helmici a brnění. Jak skvěle vypadal! Kolem oslňující ocelové hlavy se třepotala pera a proti rubíny vykládané pochvě zářily diamantové prsteny. Pak promluvili, ne však jako rytíř královnina dvora, nýbrž v jadrné andejštině svého rybářského mládí.

„Tak vy byste rádi zpátky, mládenci. Vítr pěkně fouká, sluníčko svítí, a vy byste se radši vobrátili, když už jsme vobepluli půlku zeměkoule? jak jste se změnili! To by vás tátové nepoznali! Znáte přece tu pověst, že dřív věci dělaly to, co člověk přikázal, a že jen lenost Andejců způsobila, že dnes člověk musí makat. Nestačilo jim, že poručili sekeře, aby jim pokácela stromy, a že poručili snopům, aby se vodnesly domů samy. Chtěli dokonce, aby je tam nesly, a to už Boha našťvalo a vzal jim moc. Aby tuhle ztrátu vyrovnal, dal pak Bůh všem Andejcům náhradou štěstí na moři, štěstí v kostkách a štěstí u žen-skejch. Co byste, mládenci, ještě chtěli?“

To mluvčího zmátlo. Pokrčil rameny, zrudl, sklonil hlavu a koktavě prorokoval, že hladem a žízni mizerně zajdeme, že se utopíme, že nás rozdrťí onen příšerný měsíc, že splujeme přes okraj světa, že Zlatý skokan už doplul dál než kterákoli jiná loď a že kdybychom se hned vrátili, naše sláva by i tak byla věčná.

„Ale slávy se nenajíš, Etiene!“ řekl stále ještě mírný a usměvavý Rovic. „Prošli jsme bouřemi, bitvami, užili jsme si i veselé pitky, avšak, u všech rohatých, zlaté město jsme žádné neviděli. Právě tady někde může být, plné pokladů, čekajících na prvního odvážlivce, který by je uloupil. Máte snad mořskou nemoc? Není tohle snadná plavba? Co by nám řekli cizinci? Jak by se nám vysmáli, ti drzí spřeženci Satanášovi, ti špinaví kramáři, jak by se smáli, nejenom nám, celému Montalíru, kdybychom se vrátili!“

A tak je pozvedl na duchu. Stačilo, že se jedenkrát dotkl svého meče, jakoby nevědomky jej povytáhl a zavzpomínal, jak pluli u Xingu orkánem. Nezapomněl ani na vzpouru, která pak propukla, na to, jak ten samý meč rozeklál tři ozbrojené námořníky, kteří se najednou vrhli na kapitána. Z jeho řeči vyrozuměli, že je ochoten na vše zapomenout, jestli ovšem i oni budou ochotni. Oplzlé sliby radovánek s ženami pohanských kmenů, které tam objeví, vyprávění legend o pokladech, to, jak se obracel na jejich námořnickou a montalírskou hrdost, dokázalo strach zmírnit. A pak nakonec, když viděl, že jsou naměkko, zanechal lidového tónu. Vztyčil se na horní palubě v zářící helmě, pohazuje pery pod vlajícím vybledlým montalírským praporem, a promluvil jako rytíř královnin:

„Ted' víte, že se nevrátím, dokud neobeplujeme celou zeměkouli a dokud Jejímu Veličenstvu nepřineseme dar, který jí můžeme dát jen my. Ani zlato, ani otroky, dokonce ani zvěsti o dalekých místech, na které dychtivě čeká ona i její nejskvělejší Společnost obchodních spekulantů. Až my vplujeme do doků lavreských, vložíme jí do rukou úspěch, něco, čeho se dosud žádný člověk na světě neodvážil. Něco, co vykonáme pro její slávu.“

Ještě chvíli tak stál, v tichu naplněném hučením moře. Pak tiše pravil: „Propouštím vás,“ udělal čelem vzad a šel do své kajuty.

Tak jsme pluli ještě několik dní. Podrobená posádka byla v dobré náladě a důstojníci opatrně skrývali své pochyby. Nejvíce času jsem nevěnoval ani úřednické práci, za kterou jsem byl placen, ani sledování kapitánovy práce, ke kterému jsem byl dán do učení — to obojí teď již nebylo příliš důležité —, nýbrž pomoci astrologu Froadovi. Za tohoto přívětivého počasí mohl pracovat dokonce i na palubě. Nezáleželo mu na tom, zda loď pluje, či zda se potápí; už tak žil déle, než činí obvyklý lidský věk. Poznání nebes, kterého zde mohl nabýt, však už bylo něco jiného. V noci stál s kvadrantem, astrolábiem a dalekohledem promočený na přídi a v nebeském svitu připomínal bělovousého svatého v oknech provienského chrámu.

„Pohled, Zheane,“ ukázal vyschlou rukou nad vodstva zářící a vlnící se světlem, purpurovou oblohu a pár hvězd, které se ještě odvažily svítit směrem k Tamburu. O půlnoci byl v úplňku. Zabíral sedm úhlových stupňů jako střídavě azurový a zelený štít, přes nějž jako by běžel vzteklý sobol. U zamženého okraje obra se mihotal světélkující měsíc, který jsme pojmenovali Siett. Balant, kterého jsme u nás mohli zahlédnout jen zřídka a nízko, zde stál vysoko nad obzorem. Svítil pouhý srpek, avšak na tmavou část kotouče dopadal svit Tamburu.

„Všimni si,“ zvolal Froad, „určitě je to tak — je vidět, jak se otáčí kolem své osy a jak v jeho ovzduší vrou bouře. Tambur už není nejasnou, strašidelnou legendou ani hrozným příznakem, který stoupal, když jsme vplouvali do neznámých vod; Tambur je reálný. Je to svět jako ten náš. Zajisté, je nekonečně větší, avšak i on je koulí v prostoru, kolem níž se pohybuje náš vlastní svět, vždy stejnou stranou přivracen k svému vládci. Dohady starých mudrců se skvěle potvrdily. Nejenže je náš svět kulatý, pche, to je přece každému jasné ..., ale my se pohybuje kolem většího centra, které jednou za rok oběhne kolem Slunce. Jak je pak ale velké samo Slunce?“ „Siett a Balant jsou souputníky Tamburu,“ navrhl jsem ve snaze o pochopení. „Vieng, Darou a další měsíce, které běžně vídáme u nás, sledují dráhy, které leží mimo náš svět. Dobrá, ale co je všechny drží pohromadě?“

„To nevím. Snad křišťálová koule s hvězdami vyvolává tlak směrem dovnitř. Může to být ten samý tlak, který svrhl lidi na Zemi při pádu z nebes.“

Ta noc byla teplá, já se však třásl, jako by nad námi byly zimní hvězdy. „Pak tedy,“ vydechl jsem, „mohou žít lidi i na ... Siettu, Balantu, Viengu..., dokonce i na Tamburu?“

„Kdo ví? Bude trvat celá pokolení, než to zjistíme.“

A jaká to budou léta! Díky dobrému Bohu, Zheane, jsi se narodil na počátku tohoto nového věku."

Froad se vrátil ke svému měření. Jiní důstojníci si mysleli, že je to nudná práce, ale já jsem už natolik znal matematiku, abych pochopil, že z těchto nekonečných výpočtů by mohla vyplynout skutečná velikost Země, Tamburu, měsíců a hvězd, dráha, po které putují vesmírem, a směr, ve kterém se nachází Ráj. A tak obyčejní námořníci, kteří reptali a při procházení kolem našich nástrojů vždy udělali znamení proti zlu, byli blíže pravdě než Rovicovi páni: Froad totiž vskutku prováděl tu nejmocnější magii.

Konečně jsme zpozorovali plovoucí rostliny, ptáky a kupovitá mračna, což vše jsou známky země. Po třech dnech jsme spatřili ostrov. Pod oním klidným nebem byl výrazně zelený. Příboj, bouřlivější než na naší polokouli, narážel na vysoké útesy, tříštil se v prškách pěny a s hukotem opět ustupoval. Opatrně jsme se plavili kolem břehů, jako letící holubi hledající místo, kam by se snesli. Dělostřelci stáli u děla s rozžatými zápalkami. Nesetkávali jsme se v minulosti totiž jen se spodními proudy a mělčinami, měli jsme i bitky s lidojedy na kánoích. Zvláště jsme se obávali zatmění. Vážení pánové si zajisté představí, že na této polokouli je Slunce každý den zakryto Tamburem. V této zeměpisné šířce k zatmění docházelo zhruba v půli odpoledne a trvalo téměř deset minut. Byl to hrůzostrašný pohled; primární planeta — tak nyní nazýval Froad planetu podobnou Diellu či Cointu, přičemž náš svět poklesl na pouhého jejího soupevníka — se stala černým kotoučem, který byl obklopen rudým kruhem. Obloha byla najednou plná hvězd. Nad mořem zavanul studený vítr, a dokonce i zpěnné vlny zdánlivě zmlkly. Lidská duše je, však tak troufalá, že jsme dál vykonávali svou práci, zastavovali se jen na krátkou modlitbu při západu Slunce, a mysleli jsme přitom víc na možnost ztroskotání v té temnotě než na boží majestát.

Tambur byl tak jasný, že jsme pokračovali v plavbě kolem ostrova i v noci. Od západu do východu, dvanáct zlověstných hodin, se plavil Zlatý skokan pomalu dál. Druhý den před polednem byla kapitánova vytrvalost odměněna. Mezera mezi útesy odhalila dlouhý fjord. Bažinaté břehy značily, že je v této zátoce vysoký příliv a že tudíž nepůjde o jedno z těch zrádných přístavišť, kterých se námořníci tolik obávají. Protože vítr vanul proti nám, svinuli jsme plachty, spustili čluny a veslováním vtáhli karavelu dovnitř fjordu. V té chvíli jsem se necítil příliš bezpečně, zvláště když jsme ve fjordu spatřili vesnici. „Neměli bychom, pane, dát znamení a vyčkat, až oni přijdou k nám?" navrhl jsem.

Rovic si odplivl přes zábradlí. „Nejlépe bude, když jim nedáme najevo nejistotu," řekl. „Kdyby nás měla přepadnout skupina kánoí, dáme jim našňupat střelného prachu z našeho děla a to by je mělo zastrašit. Když jim na samém začátku ukážeme, že se jich nebojíme, nebude se jim pak chtít nám uchystat léčku."

Ukázalo se, že měl pravdu.

Později jsme poznali, že jsme dorazili na východní "okraj velkého souostroví. Obyvatelé byli zkušenými mořeplavci, uvážíme-li, že se mohli plavit jen ve vydlaba-

ných kánoích, opatřených proti převržení ještě plovákem. Tyto lodice však často dosahovaly délky až třiceti metrů. Svými čtyřiceti vesly, třemi stěžni a lýkovými plachtami se mohly téměř vyrovnat nejvyšší rychlosti naší lodi, a navíc byly na vodě obratnější. Malý nákladní prostor však omezoval vzdálenost, na kterou mohly doplout.

Ačkoli žili v domcích ze dřeva a z došků a měli jen kamenné nástroje, byli tito domorodci mnohého znalí. Obdělávali půdu, lovíli ryby; jejich knězi znali abecedu. Byli to vysocí lidé, poněkud tmavší a méně ochlupení než my. Působili příznivým dojmem jak ve své obvyklé nahotě, tak i v plné zbroji pozůstávající z látky, per a mušlových ornamentů. Z celého souostroví vytvořili volně spojenou říši, útočili na ostrovy dále na sever a uvnitř svých hranic čile obchodovali. Svůj národ zvali Hisagazi a ostrov, na který nás náhoda zanesla, Yarzik.

To vše jsme se pomalu dozvídali, když jsme se učili jejich jazyku. Zůstali jsme totiž v onom městečku po několik týdnů. Vládce ostrova, kníže Guzan, nás uvítal a dal nám střechu nad hlavou, potravu a pomocníky. My jsme jej uctili sklem, rolemi wondské látky a jiným zbožím. Přesto jsme se však setkali s mnoha obtížemi. Pobřeží nad úrovní přílivu bylo příliš bažinaté pro přistání tak těžké lodi jako naše, a my jsme museli před položením lodi postavit suchý dok. Mnozí z nás dostali koliku, patrně jako příznak nějaké nemoci. Všichni se však časem uzdravili. To nás však ještě více zdrželo.

„Stejně se domnívám, že naše potíže budou nakonec požehnaním," řekl mi jednou v noci Rovic. Když poznal, že umím mlčet, zvykl si svěřovat mi mnohé své myšlenky. Kapitán je vždy osamělý a Rovic, rybářský synek, pirát, navigátor—samouk, vítěz nad velkou sathaynskou flotilou, muž povýšený do šlechtického stavu samotnou královnou, musel udržování nezbytného odstupu od mužstva snášet tíživěji než někdo ze vznešeného rodu.

Čekal jsem tiše v oné chatrči ž trávy, kterou mu dali. Mýdlovcová lampa na nás vrhala mihotavé světlo a za nás obrovské stíny, v došcích něco zašustilo. Venku se vlhká půda svažovala kolem, domů k můstku, k šumícím kaprad'ovitým stromům a k fjordu, kde se třpytila ve svitu Tamburu. Zdálky jsem zaslechl dunění bubnů, zpěv a dupot kolem nějakého posvátného ohně. Jak daleko byly chladné vrchy montalírské!

Rovicovo svalnaté tělo, oděné v tom vedru do pouhé námořnické suknice, se opřelo, v civilizované židli, kterou si od nich nechal donést z lodi. „Víš, mladíku," pokračoval v rozhovoru, „jindy bychom se jich prostě zeptali, kde je zlato. Mohli jsme z nich jen vytáhnout pár rad, podle kterých bychom pluli dál. Ale to bychom slyšeli jen staré známé povídačky — ‚Ano, pane, v cizí zemi sto mil odtud na západ je království, kde i ulice jsou dlážděny zlatem.' — Jen aby se nás zbavili. Ale my tu chceme zůstat déle. Šel jsem na knížete a ty modloslužebníky jemně. Nijak jsem se nechlubil tím, odkud jsme a co už víme, a tak mi řekli i to, co by nám jinak zrovna nepodali na talíři."

„O zlatých městech?" vykřikl jsem.

„Buď zticha! Nerad bych, aby se mi posádka vzrušila a vymkla z rukou. Ted' ještě ne!"

Na jeho pevném obličejí s orlím nosem bylo znát, že

přemýšlí. „Vždycky jsem tato města považoval za babské povídačky," řekl. Musel na mně poznat, že jsem rozrušen, ale jen se na mne zašklebil a mluvil dál. „Užitečné povídačky. Jako magnet na tyči nás táhnou kolem celého světa." Jeho veselí bylo totam. Znovu měl onen výraz, který se podobal výrazu Froada uvažujícího o nebeských záhadách. „Samozřejmě, i já chci zlato. Když však na této cestě žádné nenalezneme, nebude mi to vadit. Až budeme zpět ve svých vodách, zajmu pár eralijských či sat-haynských lodí a tak zaplatím za cestu. Bůh ví, Zheane, že když jsem tehdy na palubě říkal, že tato cesta je sama naším cílem, mluvil jsem pravdu. Chci ji věnovat královně Odele, která mne kdysi polibkem povýšila do šlechtického stavu."

Pak se probral ze svého snění a rázně řekl: „Přesvědčil jsem knížete Guzana, že už toho stejně většinu vím, a vytáhl jsem z něj, že na hlavním ostrově hisagazijské říše je něco, na co se ani neodvažuji pomyslet. Říká, že je tam Loď bohů a skutečný živý Bůh, který přišel z hvězd. Tohle ti řekne každý domorodec. Jen urozeným je však vyhrazeno tajemství, že to není žádná legenda ani rituál, že je to holá pravda. Alespoň Guzan to tvrdí. Sám nevím, co si o tom mám myslet. . . Vzal mne do posvátné jeskyně a ukázal mi věc, která z té lodi pochází. Zdálo se mi, že to je jakýsi hodinový stroj. Nevím však jaký. Byl ze stříbrné zářícího kovu, jaký jsem dosud nikdy nespapřil. Kněz mne vyzval, abych jej zlomil. Nebyl to těžký kov a určitě musel být tenký. Můj meč se však o něj ohnul, kámen, kterým jsem do něj uhodil, praskl a můj diamantový prsten na něm nezanechal ani škrábnutí."

Udělal jsem znamení proti zlu. Po zádech, po kůži a hlavou mi přeběhl mráz a nakonec jsem se z toho roztrásl. V temné džungli šeptaly bubny a pod zvrásněným Tamburem se voda podobala rtuti. Každé odpoledne tato planeta dál ujídala Slunce. Vy, provienské zvony, za větrnými andejskými pahorky!

Když byl Zlatý skokan opět vystrojen k plavbě, Rovic bez obtíží získal povolení k návštěvě hisagazijského císaře na hlavním ostrově. Kdyby tak byl neučinil, věru by ho potkaly nepříjemnosti; mezitím totiž kánoe roznesly zprávu o nás clo všech koutů království a velcí páni dychtili spatřit modrooké cizince. Opět upraveni a v dobré náladě jsme se vymanili z náručí snědých dívek a naložili jsme se. Zvedli jsme kotvu a spustili plachty. Nad svahy začali kroužit mořští ptáci, vyrušení našimi pracovními písněmi, a my vypluli na moře. Tentokrát jsme měli doprovod. Vedl nás sám Guzan. Byl to velký muž ve středních letech, jehož krása nebyla příliš narušena vybledlým zeleným tetováním, kterým si jeho lid pokrýval obličej a tělo. Několik jeho synů si rozložilo po palubě slavníky a po našem boku vesloval celý roj bojovníků.

Rovic si clo kajuty pozval Etiena, našeho dělmistra. „Jsi rozumný člověk," řekl. „Dávám ti na starost, aby posádka byla stále v pohotovosti, aby zbraně byly připraveny, i kdyby události vypadaly seabemírumilovněji."

„Ale pane!" Jeho zjizvená tvář se téměř zkřivila nevolí. „Vy myslíte, že domorodci chystají nějakou léčku?" „Kdoví?" řekl Rovic. „A nic posádce neříkej. Neumějí

se přetvařovat. Kdyby se jich zmocnila chamtivost nebo strach, domorodci by to vycítili, začali by mít podezření a to by jen zhoršilo chování našich lidí. Pak by snad jen boží Dcera mohla říci, co se stane. Ty jen co možná nenápadně dbej na to, abychom měli zbraně stále po ruce. a aby se naši lidé drželi pohromadě."

Etien se vzpamatoval, uklonil se a odešel. Odvážil jsem se zeptat, co Rovic zamýšlí.

„Zatím nic," řekl. „V těchto rukou jsem držel takový mechanismus, jaký by si ani velký bán gairský nikdy neuměl představit. Dlouze mi vyprávěli o lodi, která přiletěla z nebes a přivezla Boha či nějakého proroka. Guzan si myslí, že vím víc, než je tomu ve skutečnosti, a doufá, že budu novým, rušivým prvkem v řádu věcí a že to prospěje jeho ambicím. Není náhodou, že vzal všechny ty bojovníky. Co se mne týče — chci se o tom dozvědět víc."

Chvilí seděl mlčky za stolem, upíraje zrak na sluneční paprsek, který se pohyboval po stěně, jak se loď houkala. Nakonec řekl: „V Písmu stojí, že před svým pádem žil člověk daleko, až za hvězdami. Astrologové posledních dvou pokolení tvrdí, že planety jsou hmotnými tělesy stejně jako tato země. Cestovatel z ráje ..."

Vyběhl jsem ven a hlava se mi točila.

Snadno jsme propluli mezi mnoha ostrovy. Po několika dnech jsme spatřili hlavní ostrov, Ulas-Erkilu. Je asi sto mil dlouhý, nejvýše čtyřicet mil široký. Jeho zelené louky se prudce zvedají k horám, kterým vévodí sopečný kužel. Hisagazijsci uctívají dva druhy bohů, vody a ohně, a věří, že tato hora Ulas je sídlem bohů ohně. Když jsem uviděl, jak zasněžený vrcholek pluje po nebi nad smaragdovými útesy a mísí svůj kouř do nebeské modři, pochopil jsem, co ti pohané cítí. Tím nejposvátnějším, co může u nich člověk učinit, je vrhnout se do hořícího kráteru Ulasu; mnohý starý bojovník je vynesena nahoru, aby mohl skočit dovnitř.

Ženám je vstup na svahy hory zakázán.

Nikum, královské sídlo, vévodí fjordu a podobá se vesnici, ve které jsme žili předtím. Je však bohaté a rozsáhlé, velké asi tak jako Roann. Mnoho domů bylo postaveno ne z došků, nýbrž ze dřeva. Na vrcholu útesu je mohutný čedičový chrám, který byl postaven nad městem na pozadí zahrad, džungle a hor. Hisagazijsci mohli užít ke zhotovení pilot tak velkých kmenů, že namísto kotvišť a vorů, které se zvedají a klesají podle vln, a kterými se musí spokojit většina světových přístavů, postavili řádné doky, jaké máme u nás v Lavru i my. Nabídli nám čestné přístaviště u hlavního nábřeží, ale Rovic se vymluvil, že s naší lodí se obtížně manévruje, a nechal ji uvázat až na samém konci.

„Kdybychom byli uprostřed, měli bychom pozorovací věž přímo nad hlavou," zašeptal mi. „Možná že zde ještě neobjevili luk, ale mají dobré vrhače oštěpem. K naší lodi by tak byl snadný přístup a mezi námi a ústím zátoky bychom měli několik kánoí. Zde by však několik z nás mohlo bránit molo, zatímco jiní by se připravovali na rychlé odplutí."

„Ale máme se, pane, vůbec čeho obávat?" zeptal jsem se.

Zahryzl se do knírku. „Nevím. Mnohé záleží na tom,

zda skutečně věří v tu svou loď s Bohem ... a na tom, jaká je pravda. Ale i kdyby se proti nám spiklo peklo se smrtí, my se nevrátíme, dokud nebudeme moci tu pravdu královně Odele přivést."

Když naši důstojníci vystoupili na břeh, zavířily butany a vskočili opeření kopiníci. Nad značkou nejvyššího vzednutí vody byl přistaven královský můstek. (Když v této říši příliv dostoupí až k zápraží domů, prostí lidé mezi domy plavou, a musí-li nést nějaký náklad, berou si malé plátěné čluny.) Nad půvabnými vinicemi a rákosím stál palác, dlouhá budova postavená z klád. Střešní pilíře byly vyřezány do fantastických tvarů.

Iskilip, nejvyšší kněz a císař v Hisagazi, byl starý a zavalitý. Na hlavě pernatý chochol, i oděv byl z peří, dřevěné žezlo zakončené lidskou lebkou, tetování v obličejí, nehybnost — to vše působilo, že císař ani nevypadal jako "člověk. Seděl na vyvýšeném stupni pod sladce vonícími loučemi. U nohou mu se zkříženými nohama seděli synové, po obou stranách byli dvořané. Nestáli v pozoru, jak je to u nás zvykem, byli to však velcí pružní mladíci, se štíty a brněním z šupinaté kůže mořských oblud, s pazourkovými sekerami a obsidiánovými oštěpy, které by mohli zabít stejně snadno jako železné. Měli oholené hlavy, a to jim dodávalo ještě divočejšího vzhledu.

Iskilip nás vlídně přivítal, poslal pro občerstvení a požádal nás, abychom se posadili na lavici, která nebyla o mnoho nižší než jeho trůn. Hisagazijci podnikali plavby v širokém okruhu, a znali tak ostrovy ležící daleko od jejich říše. Dokonce věděli, kde je země mnoha zámků, kterou nazývali Yurakadak, a věděli i, jak je daleko, ačkoliv žádný z nich tam sám nebyl. Soudě podle jejich popisu z třetí ruky, která jiná země to mohla být než Giair, kterého wondský dobrodruh Hanas Tolasson dosáhl po souši? Hořela ve mně myšlenka, že skutečně plujeme kolem světa. Teprve když tento slavnostní pocit poněkud ustoupil, mohl jsem sledovat rozhovor. „Jak už jsem Guzanovi řekl," vykládal Rovic, „přivedla nás sem mimo jiné i pověst, že jste byli požehnáni Lodí z nebes, A on mi dokázal, že pověst je pravdivá."

V sále to zasyčelo. Princové ztuhli, tváře dvořanů dostaly nepřítomný výraz, a dokonce i strážě si začaly vzrušeně šeptat. Vzdáleně skrze stěny jsem uslyšel rachat stoupajícího přílivu. Když Iskilip, skryt za maskou svého obličejí, promluvil, jeho hlas zněl již ostřeji: „Cožpak jsi, Guzane, zapomněl, že tyto věci nejsou pro nezasvěcené?"

„Nezapomněl, Svatosti," odpověděl kníže. Mezi chmuřami na jeho tváři vyrazil pot, nebylo to však strachem. „Kapitán už o tom věděl. Jeho lidé také... pokud jsem mohl poznat. . . stále nemluví tak, abych mu dobře rozuměl ... i jeho lidé jsou zasvěceni. Jejich tvrzení zní věrohodně, Svatosti. Pohleďte na zázračné věci, které přinesli. Tvrdý lesklý kámen, který kamenem není, jako tento dlouhý nůž, který jsem od nich dostal. Cožpak se nepodobá látce, ze které je postavena loď? Trubice, ve kterých vzdálené předměty vypadají na dosah ruky, jako ta, kterou věnoval vám, Svatosti, nepodobá se dalekohledu, který patří poslovi?"

Iskilip se naklonil dopředu k Rovicovi. Ruka, ve které držel žezlo, se tak třásla, že kolíčky spojené čelisti lebky o sebe cvakaly. „To vás hvězdní lidé sami naučili toto vše vyrábět?" vykřikl. „To mne nikdy nenapadlo ... Posel nikdy nemluvil o žádných jiných ..."

Rovic pozvedl obě ruce. „Ne tak rychle, Svatosti, velmi vás prosím," řekl. „Známe váš jazyk jen velmi špatně. Nemohl jsem vám teď rozumět ani slovo."

Byla to lest. Všichni jeho důstojníci dostali příkaz, aby předstírali horší znalosti hisagazijštiny, než ve skutečnosti měli. (Potají jsme se cvičili a díky tomu jsme se v tomto jazyce mohli zlepšit.) Tak měl v rukou zdánlivě nevinný prostředek k jejich oklamání.

„O tom bychom, Svatosti, měli mluvit raději v soukromí," navrhl Guzan a pohlédl na dvořany. Oplatili mu závistivým, vzteklym pohledem.

Iskilip se zahalil do svého nádherného královského roucha. Hlas starého, nejistého muže zněl hluše: „Nevím. Jsou-li tito cizinci již zasvěceni, zajisté jim můžeme ukázat, co máme. Avšak kdyby tomu tak nebylo a kdyby nezasvěcenci měli slyšet poslovo vlastní vyprávění. . ."

Guzan vzal vládce za ruku. Dlouhý život v provincii z něho udělal udatnou a ctižádostivou bytost. Ten den vzplanul: „Svatosti, proč byla celá pravda po všechna ta léta utajována? Zajisté, poddané bylo třeba udržet v poslušnosti. Avšak nebál jste se spolu se svými rádci, že kdyby se o tom svět dozvěděl, přispěchal by zvědavě a zaplavil by nás? Kdyby se tito modroocí muži vrátili s neukojenou zvědavostí domů, myslím, že by pak přišli s mocným vojskem. Nemůžeme tedy nic ztratit, když jim odhalíme pravdu. Kdyby se ukázalo, že nikdy neměli svého vlastního posla, kdyby nám v ničem nebyli užiteční, můžeme je kdykoli pobít. Kdyby však byli dostali stejnou návštěvu jako my, co všechno bychom pak společně nedokázali?"

Mluvil tiše a rychle, abychom mu my, Montalírci, nerozuměli. A naši pánové vsutku nerozuměli. Mé mladé uši však smysl pochytily a Rovic se tak nechápavě usmíval, že jsem věděl, že rozumí každé slovo.

A tak se nakonec rozhodli, že našeho vůdce — a mou maličkost, neboť hisagazijský velmož nikam nejde zcela bez doprovodu — vezme nahoru k chrámu. Vpředu šel sám Iskilip a za ním Guzan se dvěma svalnatými princí. Průvod uzavíral tucet kopiníků. Pomyslel jsem si, že kdyby došlo k boji, Rovicův meč by nám příliš nepomohl. Sevřel jsem jen pevněji rty a vykročil za ním. Byl nedočkavý jako dítě na úsvitu dne díkůvzdání; mezi vousy, zakončenými špičatou bradkou, se mu leskly zuby a do čela si parádívě narazil čepici s pery. Nikdo by nepodezíval, že si je vědom nějakého nebezpečí.

Vyrazili jsme večer; v polokouli Tamburu lidé tolik nerozlišují mezi dnem a nocí jako u nás. Povšiml jsem si polohy Siettu a Balantu v době přílivu, a tak jsem ani nebyl překvapen, že Nikum byl téměř ponořen do moře. Když jsme však šplhali skalní stezkou nahoru k chrámu, napadlo mne, že jsem jakživ nic tak podivného nespatrił.

Pod námi ležela vodní plocha, na níž jako by pluly dlouhé zelené střechy města; plné doky, kde se naše stěžně a plachetní záporý nakláněly nad vyřezávanými hla-

vami na špicích pohanských lodí; fjord se vinul mezi srázy ke svému ústí, kde se bělostně a hrozivě tříštil příboj o útesy. Nad námi se černaly výšiny proti ohnivému západu, který se táhl přes půl oblohy a barvil vodu do krvavá. Skrz mraky jsem zahlédl široký srpek Tamburu. Jeho pásy tvořily jakési znaky, které žádný člověk nedokáže přečíst. Proti kotouči planety se tyčil čedičový sloup, vytesaný do tvaru hlavy. Po obou stranách stezky byla uschlá tráva, jejíž listy měly pilovité okraje. V nadhlavníku bylo nebe bledé, na východě, kde se už objevily první hvězdy, bylo tmavě purpurové. Ten večer jsem ve hvězdách nenalezl klid. Kráčeli jsme všichni mlčky. Bosé nohy domorodců nehlučně našlapovaly. Zato mně to pod botami praskalo a na Rovicových patách slabě klinkaly rolničky.

Chrám byl odvážným stavebním dílem. Ve čtyřúhelníku čedičových zdí opatřených vysokými kamennými hlaviciemi bylo několik budov vystavěných ze stejného materiálu. Jen čerstvě vytesané jehlice, které nad nimi tvořily jakési stříšky, svítily novotou. Vedeni Iskilipem rychle jsme prošli kolem ministrantů a knězi do dřevěného srubu za svatostánkem. Ve dveřích hlídali dva strážci. Před Iskilipem poklekli. Císař zaklepal svým žezlem.

V ústech mi vyschlo a srdce se mi rozbušilo. Když se otevíraly dveře, neměl jsem ani ponětí, jaká bytost se objeví, zda bude zářit nádherou či vzbuzovat ošklivost. Bylo pak pro mne velkým překvapením, když jsem spatřil pouhého člověka, a to nijak mohutného. Ve světle lampy jsem viděl, že jeho pokoj je čistý a prostě vybavený, že však není nepohodlný, tak mohlo vypadat kterékoli hisagazijské obydlí. On sám měl na sobě prostou lýkovou suknicí. Měl křivé a tenké stařecké nohy. Nad jeho stařeckou, avšak stále vzpřímenou postavou se hrdě tyčila bílá hlava. Jeho pleť byla o něco tmavší, než mají Montalírci, světlejší než hisagazijská. Měl hnědé oči a špičatou bradu. Vzezřením, zvláště pak nosem, rty a lícními kostmi, se poněkud lišil ode všech ras, se kterými jsem se dosud setkal. Avšak byl to člověk.

Nikdo jiný to být nemohl.

Vstoupili jsme do srubu; kopiníci zůstali za zavřenými dveřmi. Iskilip třaslavým hlasem pronesl polonábožnou představovací formuli. Viděl, jsem, jak Guzan a princové neklidně přešlapují, aniž by dali najevo překvapení. Jejich vrstva už tento obřad dávno znala. Rovic nasadil nevyzpytatelný výraz. Velmi zdvořile se uklonil před Val Mrou, poslem z nebes, a několika slovy vysvětlil, proč jsme přišli. Povšiml jsem si, že se přitom jejich oči střetly a že si Rovic muže z hvězd měří.

„Tak toto je můj domov," řekl Val Nira. Mluvalo za něj i jeho chování; podával svůj výklad už tolika mladým šlechticům, že jej postupně uhladil a zdokonalil. Dosud si nepovšiml našich kovových nástrojů, nebo snad nepochopil, co pro něj znamenají. „Už jsem tu ... čtyřicet tři let, není-liž pravda, Iskilipe. Zacházíte se mnou tak laskavě, jak jen to je možné. Jestliže je mi občas z té osamělosti do pláče, je to údělem věštce!"

Císař se pohnul v nepohodlném hávu. „Opustil ho jeho démon," vysvětloval. „Teď je to jen člověk z masa a z kostí. To je naše skutečné tajemství. Nebylo tomu tak

vždy. Vzpomínám si, jak se poprvé objevil. Prorokoval neuvěřitelné věci a všichni přicházeli a padali před ním na obličej. Ale pak se jeho démon vrátil ke hvězdám a i jeho kdysi mocná zbraň ztratila sílu. Lid by tomu však neuvěřil, a proto stále předstíráme, že vše zůstalo při starém. Jinak by mezi nimi vznikl neklid."

„A to by se dotklo vašich výsad," řekl unaveným a sardonickým hlasem Val Nira. „Iskilip byl tehdy mlád," obrátil se k Rovicovi, „a následnictví trůnu bylo nejisté. Podpořil jsem ho svým vlivem. Slíbil mi, že za to pro mne něco udělá."

„Snažil jsem se, posle," řekl panovník. „Vzpomeň si. na všechny ty potopené kánoe a utonulé muže a pochopíš, že jsem se snažil. Avšak bohové chtěli jinak."

„Zřejmě," pokrčil rameny Val Nira. „Na těchto ostrovech je málo rud, kapitáne Rovic, a nikdo nedokáže rozpoznat ty, které potřebuji. Pro hisagazijské kánoe je to příliš daleko na pevninu. Ale nepopírám, že ses, Iskilipe, snažil, tehdy ..." Mrkl na nás a pokračoval: „Toto je poprvé, přátelé, kdy se cizincům dostalo tolik císařovy důvěry. Jste si jisti, že se odsud dostanete živí?"

„Cože, co to říkáš, vždyť jsou to naši hosté!" vztekle vybuchl Iskilip s Guzanem téměř současně.

„A navíc," řekl s úsměvem Rovic, „už jsem větší část tajemství znal předtím. Nejen vy, i moje země má svá tajemství. Myslím, Svatosti, že bychom se docela dobře mohli dohodnout."

Císař se zachvěl. Přeskočil mu hlas: „Máte skutečně i vy svého posla?"

„Cože?" Val Nira na nás chvíli strnule zíral. Po jeho tváři střídavě přebíhaly červeň a pobledlost. Pak se posadil na lavičku a začal vzlykat.

„Je to trochu jinak." Rovic mu položil ruku na třesoucí se rameno. „Přiznávám, že v Montalíru nepřistála žádná Nebeská loď. Máme však jiná tajemství, která mají stejnou hodnotu." Jen já, který trochu znám jeho nálady, jsem vycítil, jak je napnutý. Upřel pohled na Guzana. Díval se na něj jako krotitel na divé zvíře. Přitom s mateřskou něhou mluvil s Val Nirou, „Předpokládám, příteli, že tvoje loď ztroskotala u těchto břehů a že by mohla být opravena, kdybys měl jisté látky?"

„Ano, je to tak ... poslouvej ... ," mluvil koktavě při myšlence, že by mohl před smrtí ještě spatřit svůj domov. Začal vysvětlovat.

Věroučné důsledky toho, co říkal, jsou tak překvapující, ba tak nebezpečné, že by si mi pánové zajisté nepřáli, abych mnohé z toho opakoval. Nevěřím však, že by byly nesprávné. Kdyby hvězdy byly skutečně podobné našemu Slunci a kdyby kolem každého obíhaly planety, jako je naše, padla by tím naše teorie o křišťálové kouli. Avšak podle Froada, kterému jsem to pak vyprávěl, se to nedotýká pravého náboženství. V Písmu se nikde přesně nepraví, že ráj je přímo nad rodištěm boží Dcery; to se jen po staletí předpokládalo v době, kdy lidé věřili, že Země je plochá. Proč by rájem neměly být ony planety jiných sluncí, kde slavně žijí lidé, znající všechna starobylá umění a toulají se z jedné hvězdy na druhou tak snadno, jako my se plavíme z Lavru do Západního Alaynu?

Val Nira věřil, že před několika tisíci lety byli naši předkové svrženi na tento svět. Museli prchat před důsledky nějakého zločinu nebo kacírství, že se dostali tak daleko ode všech lidí. Jejich loď nějakým způsobem ztroskotala, trosečníci se vrátili k primitivnímu životu a jejich potomci se jen postupně dopracovávali jistého poznání. Nechápu, v čem by tento výklad popíral dogma o pádu. Spíše je naopak posiluje. Pád nebyl pádem celého lidstva, nýbrž pouze několika jedinců — naší nečisté krve — zatímco ostatní si spokojeně a úspěšně žijí na nebesích.

Dokonce i dnes je náš svět daleko od obchodních cest rajského lidu. Dnes jen velmi málo z nich má vůbec zájem hledat nové světy. Takovým však byl Val Nira. Vydal se na nebezpečnou cestu, až po mnoha měsících náhodou narazil na naši Zemi. Pak i jeho uchvátilo prokletí. Něco se pokazilo. Sestoupil na Ulas-Erkilu a loď už dál letět nechtěla.

„Vím, v čem je závada," řekl vzrušeně. „Nezapomněl jsem to. Jak bych mohl? Jediný den neminul za všechna ta léta, abych si neopakoval, co je nutno udělat. Jeden jemný mechanismus lodi potřebuje rtuť. (Val Nirovi a Rovicovi to chvíli trvalo, než se dohodli, co to slovo znamená.) Když se stroj porouchal, přistál tak tvrdě, že vybuchly nádrže s palivem. Veškerá rtuť, i ta, kterou jsem měl v zásobě, se vylila. Tolik rtuti by mne v torn horkém uzavřeném prostoru zabilo. Vyběhl jsem ven a zapomněl zavřít dveře. Jak byla paluba nakloněna, rtuť tekla za mnou. Než jsem se vzpamatoval ze slepé paniky, tropická bouře splavila veškerý tekutý kov. Byla to řada neuvěřitelných náhod, která mne odsoudila k doživotnímu vyhnanství. Bylo by bývalo lepší, kdybych zašel hned!"

Chytil Rovice za ruku. Hleděl ze sedátka na stojícího kapitána a prosil: „Vy skutečně můžete sehnat rtuť? Nepotřebuji víc, než činí objem lidské hlavy. Jen to ml postačí a pár oprav, které snadno dokáží s nástroji, které na lodi mám. Když kolem mne vznikl kult, musel jsem se vzdát některých věcí, které mi patřily, aby každý venkovský chrám měl svou relikvii. Dal jsem si však pozor, abych se nikdy nevzdal ničeho důležitého. Vše, co potřebuji, je zde. Pár litrů rtuti a — ó bože — moje žena na planetě Terra snad ještě žije!"

Přinejmenším Guzan začal situaci chápat. Pokynul princům, ti pozvedli sekery a přikročili blíže. Dveře byly před doprovázejícími strážci uzavřeny, avšak na zavolání by vešli clo srubu i se svými oštěpy. Rovic se od Val Niry obrátil na Guzana, jehož obličej byl zkřiven napětím. Můj kapitán sáhl po jílci. Ničím jiným nedal najevo, že cítí nějaké napětí.

„Zdá se mi, pane," řekl zlehka, „že vy chcete, aby Nebeská loď mohla znovu vzlétnout."

Guzan byl zaskočen. Tohle nikdy nečekal. „Samozřejmě," zvolal. „Proč bych nechtěl?"

„Váš dobrý Bůh by vás opustil. Co by pak zbylo z vaší moci v Hisagazi?"

„Na to ... na to jsem nikdy nepomyslel," zakoktal Iskilip.

Val Nirův pohled klouzal z jednoho na druhého, jako by pozoroval, jak hrají s míčem. Jeho útlé tělo se zatřásl. „Ne," řekl plačtivě, „to nemůžete. Nemůžete mne držet!"

Guzan přikývl. „Za pár let," řekl ne nelaskavě, „bys tak jako tak odjel na kánoi smrti. Kdybychom tě do té doby zadržovali proti tvé vůli, neměl bys pak pro nás dobré věštby. Buď klidný, my ti tekoucí kámen opatříme. S přivřenýma očima se podíval na Rovice: „Kdo jej přiveze?"

„Moji lidé," řekl rytíř. „Naše loď může snadno doplout do Giairu. Tam jsou civilizované národy, které zajisté mají rtuť. Myslím, že bychom mohli být do roka zpátky."

„V doprovodu celé flotily dobrodruhů, se kterými byste uchvátili posvátné plavidlo?" zeptal se bez obalu Guzan. „Anebo ... jakmile se vzdálíte od našich ostrovů, nedáte se vůbec k Yurakadaku a poplujete až domů, řeknete vše vaší královně a vrátíte se s veškerou mocí, kterou má."

Rovic se pomalu posunul k sloupu, podpírajícímu střechu. Podobal se velkému divokému kocouru ve svých nabíraných šatech, nohavicích a šarlatové kápi. „Myslím si, že jen Val Nira může loď uvést v chod," řekl pomalu. „Záleží na tom, kdo mu pomůže při opravě? Přece si nemyslíte, že vaše či naše země mohou dobýt ráje!"

„Loď se velmi snadno řídí," poznamenal Val Nira. „Každý s ní dokáže létat ve vzduchu. Mnoha urozeným jsem ukázal, kterými pákami se ovládá. Obtížnější je jen navigace mezi hvězdami. Žádný národ na tomto světě by nemohl doletět až k nám bez pomoci — natož proti mému národu bojovat. Proč však myslet na boj? Už tisíckrát jsem ti, Iskilipe, opakoval, že obyvatelé Mléčné dráhy nikoho neohrožují a že každému pomohou. Mají tolik bohatství, že většinou ani nevědí, jak je využít. Rádi by vynaložili značné prostředky, jen aby se všechny národy tohoto světa mohly opět civilizovat." Ustaraným, napůl hysterickým pohledem se obrátil k Rovicovi: „Chci říci úplně civilizovat. Naučíme vás našim uměním. Dáme vám stroje, automaty, roboty, které budou provádět veškerou namáhavou práci, lodě plující vzduchem, pravidelnou osobní dopravu na lodích létajících mezi hvězdami..."

„Tyto věci nám slibuješ už čtyřicet let," řekl Iskilip. „A zatím to jsou pouhé sliby."

„A, teď máte konečně příležitost se o nich přesvědčit," vyhrkl jsem.

Nato řekl Guzan vypočítavým, varovným hlasem: „Věci nejsou tak jednoduché, Svatosti. Pozoruji ty lidi ze zámoří už celé týdny, od doby, kdy ještě žili na Yarziku. Ať se chovají sebelépe, je to zuřivá a nenasytná smečka. Nevěřím jim nic, co neuvidím na vlastní oči. Dnes večer jsem pochopil, jak nás oklamali. Znájí naši řeč lépe, než kdy sami přiznali. A uvěřili jsme jim, že by mohli mít jakéhosi zdání o poslovi. Kdyby loď vskutku vzlétla a byla přitom v jejích moci, kdo ví, co by se jim zachtělo s ní udělat?"

Rovicův hlas se dále zjemnil: „Co navrhuješ, Guzane?"

Viděl jsem, jak prsty pevněji svírají kamenné sekery. Chvilí bylo slyšet jen nepravdivý Val Nirův dech. Guzan stál ve světle lampy, mnul si bradu a z jeho malých černých očí bylo vidět, že je zamyšlen. Nakonec sebou trhl. „Snad by, Rovici, na tvé lodi mohla plout z většiny hisagazijská posádka. Několik tvých mužů by mohlo plout s sebou a našim posloužit radou. Tak bychom přivezli tekoucí kámen. Zbytek by tu zůstal jako rukojmí."

Můj kapitán neodpověděl. Val Nira vzdechl: „Vy mi ne-

rozumíte! Hádáte se o nicotnosti. Až sem přijde můj národ, už nebude válek, útlaku, ze všech těchto nemocí vás vyléčíme. Budeme přátelští ke všem, bez rozdílu. Prosím vás..."

„Dosti už," řekl Iskilip. Jeho hlas zněl hrubě. „Vyspíme se na to. Může-li kdo po tom všem vůbec spát."

Rovic se podíval na císařova pera, pak do Guzanovy tváře. „Než se o něčem rozhodneme ..., "jeho prsty se vřely kuličku na jílci, až mu zbělely nehty. Něco ho napadlo, na hlase to však nebylo znát. „Nejdříve chci vidět Loď. Můžeme tam zítra jít?"

Jeho Svatost Iskilip zůstal bez pohnutí, zabalen v péřovém hávu. K souhlasu přikývl Guzan.

Popřáli jsme mu dobré noci a dali se směrem k Tamburu. Planeta dorůstala do úplňku a zaplavovala dvůr studeným svitem; srub však byl stíněn chrámem. Bylo vidět jen černý obrys, uprostřed pak malý osvětlený obdélník dveří. Rýsovalo se v něm křehké tělo Val Niry, člověka z hvězd. Sledoval nás, dokud jsme nezmizeli z dohledu.

Cestou dolů Guzan s Rovicem vedli stručnými slovy své jednání. Loď byla ve vnitrozemí, vzdálena dva dny pochodu, na svazích hory Ulas. Chtěli jsme se na ni jít všichni společně podívat, jít však směl pouhý tucet Montalírců. Pak jsme hovořili o tom, jak tam půjdeme.

Na zádi naší karavely žlutě svítily lucerny. Odmítli jsme Iskilipovo pozvání a vrátili jsme se s Rovicem na noc na loď. Strážný, který stál s kopím u lodních vrat, se mne zeptal, co jsem se dozvěděl. „Zeptej se mne zítra," odpověděl jsem slabým hlasem. „Mám z toho ještě zamoтанou hlavu."

„Chlapče, než půjdeme spát, pojd' do mé kajuty na skleničku," pozval mne kapitán.

Bůh ví, že jsem víno potřeboval. Vešli jsme do nízkého pokojíku, přeplněného námořními přístroji a knihami. Tištěné mapy, na kterých kartograf nakreslil mořské panny a skřety, mi poté, co jsem už z těch neznámých míst spatřil, připadaly kuriózní. Rovic se posadil za stůl, pokynul mi, abych se posadil na židli proti němu, a naplnil z karafy dvě sklenky, zhotovené z qaynského křišťálu. Poznal jsem, že mu v hlavě víří závažné myšlenky, daleko závažnější než jen záchrana života.

Chvilí jsme beze slova upíjeli. Slyšel jsem, jak drobné vlnky pleskají o trup naší lodi, jak přešlapují strážce, jak v dálce hučí příboj. Jinak nebylo slyšet nic. Konečně se Rovic opřel, pohled upřen na rubínové světlo na stole. Nemohl jsem nic vyčíst z jeho tváře.

„Tak, chlapče," řekl, „co si o tom myslíš?"

„Nevím, co si o tom mám myslet, pane,"

„Vy s Froadem nejste tak překvapeni myšlenkou, že hvězdy jsou jako naše Slunce. Máte vzdělání. Co se mne týče, já jsem už toho v životě viděl tolik, že mi to připadá docela dobře možné. Zbytek našich lidí však —"

„Jaká ironie, že barbaři jako Guzan znají už tak dlouho tu teorii — jak jí nebeský stařec už více než čtyřicet let soukromě káže jejich vrstvě — Je, pane, skutečně prorokem?"

„Popírá to. Hraje proroka, protože musí, avšak je zřejmé, že všechna knížata a hrabata v této říši vědí, že je

to podvod. Iskilip je senilní a téměř věřil své vlastní uměle vytvořené víře. Mumlal něco o dávných Val Nirových proroctvích, prý skutečných proroctvích. Pche! Paměť klame a přání je otcem myšlenky. Val Nira je stejně omylným člověkem jako já. My Montalírci jsme ze stejného masa a kostí jako ti Hisagazijci, i když jsme se naučili používat kov dříve než oni. Val Nirův národ si ce zná více než my, ale, u všech svatých, i oni jsou smrtelní. Musím si to stále opakovat: jsou to smrtelníci."

„To ví i Guzan."

„A jak, mladíku!" Rovic povytáhl jeden koutek úst. „Je chytrý a odvážný. Když přišel, poznal svou příležitost, poznal, že nemusí dál trčet jako bezvýznamný šlechtic na zastrčeném ostrově. Nedá si tuto příležitost ujít bez boje. Jako mnozí podvodníci před ním i on nás obviňuje z věcí, které má za lubem on."

„Ale co má za lubem?"

„Já bych řekl, že chce loď uchvátit pro sebe. Val Nira řekl, že se snadno řídí. Mezihvězdná plavba by byla pro kohokoli jiného příliš obtížná a jen blázen by mohl doufat, že se stane pirátem v Mléčné dráze. Avšak ... kdyby loď zůstala zde, na této Zemi, jen jednu míli vysoko ... válečník, který by ji ovládal, by mohl dobýt víc než sám lame Darveth."

Byl jsem zděšen. „Chcete říci, že se Guzan ani nepokusí o nalezení ráje?"

Rovic se zlověstně mračil do svého vína. Pochopil jsem, že chce být sám, a vykradl jsem se na svou palandu na zádi.

Kapitán vstal už před úsvitem, aby připravil posádku. Bylo zřejmé, že došel k nějakému nesnadnému rozhodnutí. Jakmile se jednou rozhodl, zřídka své rozhodnutí měnil. Dlouho rozmlouval s Etienem, který vyšel z kabiny celý ustrašený. Jako by chtěl ujistit sám sebe, vydával dělmistr rozkazy přísnějším hlasem než jindy. . Náš tucet měl tvořit Rovic, Froad, já, Etien a osm námořníků. Všichni jsme si vzali helmice, brnění, ozbrojili jsme se mušketami a bodnými a sečnými zbraněmi. Protože nám Guzan řekl, že k lodi vede vyšlapaná stezka, naložili jsme v doku vůz se zásobami. Etien dohlížel na nakládání. Byl jsem ohromen, když jsem viděl, že téměř jediným nákladem, kterým byl vůz naložen k prasknutí, byly soudky se stělným prachem. „Ale vždyť s sebou nevezeme dělo!" namítl jsem.

„Kapitánův rozkaz!" odsekl Etien. Obrátil se ke mně zády. Stačil pohled na Rovice a nikdo si netroufl se ho tázat po důvodech. Připomněl jsem si, že půjdeme do hor. Vůz prachu se zapálenou šňůrou, rozjetý po svahu na nepřátelskou armádu, by mohl vyhrát bitvu. Předpokládal Rovic otevřený konflikt skutečně tak brzy?

Z jeho rozkazů mužstvu a důstojníkům, kteří nešli s námi, to zajisté vyplývalo. Měli zůstat na palubě Zlatého skokana a být v pohotovosti pro náhlý boj nebo útek.

Když vyšlo slunce, pronesli jsme ranní modlitbu k boží Dceři a dali se na pochod přístavem. Pod botami nám prázdně dunělo dřevo. V zátoce se vznášely cáry ranní mlhy a nad námi visel bledý srpek Tamburu. Když jsme procházeli Nikumem, bylo město ještě ztichlé,

U chrámu nás uvítal Guzan. Výpravu měl původně vést Iskilipův syn, avšak stejně jako my, si kníže toho mladí-

ka ani nevšiml. Doprovázela je stohlavá garda. Její bojovníci měli na sobě šupinatý oděv a na těle vytetované bitvy a draky. Ranní slunce se odráželo od obsidiánových hlavíc oštěpů. Mlčky pozorovali, jak se blížíme. Když jsme nastoupili před jejích neuspořádané rady, Guzan vystoupil dopředu. I on byl oděn v kůži a po boku měl meč, který mu dal na Yarziku Rovic. Na jeho pernatém plášti se třpytily kapky rosy. „Co máte v tom voze?" vyptával se.

„Potraviny," odpověděl Rovic.

„Na čtyři dny?"

„Když si necháte jen deset bojovníků a ostatní pošlete domů, řekl ledově Rovic, „pošlu tenhle vozík zpět."

Jejich pohledy se střetly, Guzan se otočil a vydal rozkazy. Vyrazili jsme, pár Montalírců obklopených pohan-skými bojovníky. Před námi byla džungle, hluboká a palčivá zeleň, pnoucí se do poloviny svahů U lasu. Pak byla hora holá a černá, až nahoře byl kouřící kráter lemován sněhem.

Val Nira kráčel mezi Rovicem a Guzanem. Napadlo mne, jak je podivné, že nástroj, kterým k nám promlou-vá boží vůle, je tak seschlý. Měl kráčet vzpřímeně a pyšně, a na čele měl mít hvězdu.

Toho dne večer, když jsme se utábořili, a opět příští-ho dne se ho Rovic s Froadem neúnavně vyptávali na jeho domov. Celý jejich rozhovor se skládal z útržků. Ani já jsem neslyšel vše, protože jsem se musel střídat při tažení vozíku po té proklaté, úzké cestě. Hisagazijci nemají žádná tažná zvířata, a proto velmi málo používají kola; nemají proto vhodné cesty. To, co jsem slyšel, mi dlouho nedalo spát.

Byly to větší divy, než jak si básníci představují pohádkové říše! Celá města postavená v jediné, na půl míle vysoké věži! Svítící obloha, takže ani po západu není úplná tma. Potravu si nepěstovali v zemi, nýbrž ji zhotovovali v alchymistických dílnách. I ten nejchudší rolník má řadu strojů, které mu slouží přesněji a poslušněji, než by to dokázalo tisíc otroků, a má vzdušný kočár, kterým může obletět svět ani ne za den, má křišťálové okno, ve kterém se objevují divadelní obrazy, krátící jeho předlouhý odpočinek. Mezi hvězdami plují obchodní lodi, naplněné bohatstvím tisíce planet, všechny lodě však plují neozbrojeny a bez doprovodu, neboť tam nejsou piráti a jejich říše už odpradáвна žije s jinými národy hvězdoplavců v takové shodě, že i války ustaly. (Zdá se, že jiné národy jsou bližší nadpřirozené sféře než Val Nirův, neboť ti, kdo tam žijí, nejsou lidmi, přestože umějí mluvit a myslet.) V této šťastné zemi je málo zločinů. Když se něco takového stane, zločinec je strážníky brzy jat, není však ani pověšen, ani poslán do vyhnanství za oceán. Namísto toho je jeho mysl vyléčena z chuti porušovat zákony. Bývalý zločinec se vrací domů, aby tam žil jako zvláště vážený občan, neboť všichni vědí, že je nyní zcela důvěryhodný. Co se vlády týče — ale zde jsem ztratil souvislost. Myslím, že má formu republiky, v praxi je to společenství oddaných lidí, vybraných zkouškou, kteří dbají o dobro všech ostatních.

Pomyslel jsem si, že to je nepochybně skutečný ráj!

Naši námořníci poslouchali s otevřenými ústy, Rovic

se choval rezervovaně, avšak neustále si hryzal knírek. Guzan, pro kterého to vše nebyly žádné novinky, byl o poznání drsnější. Bylo zřejmé, že se mu nelíbí náš důvěrný vztah k Val Nirovi a snadnost, s jakou jsme chápali jeho myšlenky.

Bylo to tím, že náš národ už dlouho podporuje přírodovědná bádání a pokrok ve všech mechanických dovednostech. Ve svém dosud krátkém životě jsem byl svědkem toho, jak v oblastech chudých na vodu bylo vodní kolo nahrazeno moderním větrným mlýnem. Kyvadlové hodiny byly vynalezeny rok před mým narozením. Četl jsem mnoho dobrodružných románů o létacích strojích. Nemálo lidí se je snažilo sestavit. Život nás, Montalírců, postupuje vpřed tak rychle, že jsme připraveni na ještě dalekosáhlejší myšlenky.

Když jsem v noci seděl s Froadem a Etienem kolem táborového ohně, svěřil jsem se vědátorovi. „Ach," vzdychl roztouženým hlasem, „dnes přede mnou stanula odhalená pravda. Slyšel jsi, co říkal ten muž z hvězd? Tři zákony pohybu planet kolem Slunce, a jeden velký zákon přitažlivosti, který je vysvětluje? Při všech svatých, ten zákon lze vyjádřit jednou krátkou větou, a přesto na ní budou matematikové pracovat tři sta let!"

Díval se přes plameny na ohně, kolem nichž spali pohané, na temnou džungli a na hněvivou sopečnou záři na nebi. Začal jsem se vyptávat. „Nech ho na pokoji, mladíku," zavrčel Etien. „Cožpak nepoznáš zamilovaného?"

Poposedl jsem si, abych byl blíže ztěžklému, pohodlně usazenému mohutnému tělu dělmistra. „Co si o tom všem myslíš?" zeptal jsem se ho tichým hlasem, neboť na všech stranách šeptala a skřehotala džungle.

„Já už jsem tomu dávno přestal rozumět," odpověděl. „Po tom dni, kdy nás na palubě kapitán přemluvil, abychom s ním pluli až tam, kde se kraj světa v pění řítí mezi pekelné hvězdy... víš, já jsem jen prostý námořník, a jen když půjdu za kapitánem, budu mít nádej, že se zas dostanu domů."

„Půjdeš s ním i za hvězdy?"

„Bude to snad méně nebezpečné než se plavit kolem světa. Ten chlapík se dušoval, že jeho plavidlo je bezpečné a že mezi slunci nejsou bouře."

„Můžeš mu věřit?"

„Ale ano. Tak světem protřelý starý mořský vlk jako já už viděl dost lidí na to, aby poznal, když se někdo příliš bojí a je příliš zaujatý svou věcí, než aby lhal. Nebojím se rajského národa, ani kapitán ne. Až na to, že se jich nějak ...," Etien si mnul zarostlou čelist a zaka-bonil se, „nemohu to docela pochopit, ale nějak se jich obává. Nebojí se, že přijdou s pochodněmi a meči; něco na nich ho ale znepokojuje."

Ucítil jsem, jak se země slabě otrásla. Ulas si odkaš-lal. „Jako bychom vskutku na sebe svolávali boží hněv ..."

„Ani to kapitána nijak netrápí. Nikdy to nebyl moc zbožný člověk." Etien se podrbal, zív a vstal. „Jsem rád, že nejsem kapitánem já. On musí přijít na to, co bude nejlepší. My dva už bychom měli jít spát."

Já jsem se tu noc však příliš nevyspal.

Zato Rovicovi se zřejmě odpočívalo dobře. Druhý den jsem na něm pozoroval jakousi zdivočelost. Nevěděl jsem,

čím to je. Myslel si snad, že na nás Hisagazijci zaútočí? A kdyby si to myslel, proč sem vůbec chodil? Stoupání bylo stále prudší a strkání a tažení vozu mne tak vyčerpávalo, že místo myšlenek na strach jsem chytal dech.

Když jsme k večeru dorazili k lodi, zapomněl jsem na únavu. Po spršce překvapených kleteb se naši námořníci opřeli o svá kopí, Hisagazijci, kteří toho nikdy mnoho nenamluvili, se na znamení bázně uklonili. Z nich jen Guzan stál zpříma. Zahlédl jsem jeho výraz, když hleděl na ten div. Byla v něm žádostivost.

Bylo to divoké místo. Byli jsme už nad horní hranicí lesa a země pod námi se podobala zelenému moři ohra-ničenému stříbřitým oceánem. Stáli jsme tam mezi na-padanými černými balvany, pod nohama jsme měli strus-ku a tuf. Hora stoupala v prudkých srážech, stěnách a stržích až ke sněhu a kouří, který se táhl na míli do výše, clo bledého ledového nebe. A na tomto místě stála loď.

Loď byla krása sama.

Vzpomínám si, že délkou, či spíše výškou, neboť stála na ocase, asi odpovídala naší karavele. Tvarem se podobala špičce kopí. I po čtyřiceti letech stále zářila bělostným leskem. To bylo vše. Ale to jsou pouhá slova, můj pane. Co mohou ukázat z čistých, vznešených kří-vek, z duhového třpytu leštěného kovu, z věci tak hrdé a nádherné. Její tvar byl již již se vznášejícím záchvěvem. Jak si mám vybavit kouzelný opar, ve kterém byla zaha-lena loď, jejíž kýl rozrážel svit hvězd?

Dlouho jsme tam stáli. Zamlžil se mi zrak. Utíral jsem si oči a měl jsem na sebe zlost, že tím prozrazuji, jak jsem dojat. Pak jsem si všiml, že i v Rovicově rudém vousu se leskne slza. Kapitánův obličej však zůstal zcela bez výrazu. Když promluvil, řekl klidným hlasem: „Pojďte, rozbijeme tábor.“

Hisagazijské strážce se neodvážily přiblížit více než na několik set metrů — tak mocnou modlou se loď stala; Také naši námořníci zůstali ve stejné vzdálenosti. Po setmění, když vše ostatní už bylo v klidu, zavedl Val Nira Rovice, Froada, Guzana a mne do korábu.

Když jsme se přiblížili, dvojité dveře v boku se bezhlučně otevřely a zevnitř se spustil kovový můstek. Ve světle Tamburu loď odrážela červenavá oblaka kouře a byla už tak nepochopitelná, že jsem to nemohl snést. Když se mi takto otevřela, vyjekl jsem a utekl. Pod nohama mi praskala struska a já se nadechl sirnatého vzduchu.

Až na okraji tábora jsem se vzpamatoval a ohlédl. Temná půda pohlcovala veškeré světlo, a tak loď ve své nádheře vypadala osaměle. Nemeškal jsem a vrátil jsem se

Vnitřek byl osvětlen světélkujícími deskami, na dotek studenými. Val Nira vysvětloval, že velký stroj, který loď pohání — jako by nějaký obr z prstonárodních pověstí byl postaven do šlapacího mlýna — je nedotčen a že stačí pohnout pákou, aby začal pracovat. Pokud jsem pochopil, co říká, dělo se to změnou kovových částic obyčejné soli ve světlo ..., takže tomu přece jen nerozumím. Rtuti bylo zapotřebí pro tu část ovládacího ústrojí, která převáděla sílu ze stroje do jiného mechanismu, vynášejícího loď k nebi. Prohlédli jsme si rozbitý zásobník. Náraz při přistání musel být obrovský, když dokázal tak zkroutit a zohýbat onu silnou slitinu. A přesto byl Val Nira chráněn neviditelnými silami a zbytek lodi nedoznal většího poškození. Přinesl nějaké nástroje, které vypouštěly plamen, bzučely a točily se, a na porouchané části nám předvedl, jak bude postupovat při opravě. Bylo zřejmé, že pro něj bude snadné práci dokončit — a pak jen nalít několik litrů rtuti a loď opět ožije.

Tu noc nám ukázal ještě mnoho dalších věcí. O tom však nic nepovím, protože si takové podivnosti příliš jasně nepamatuji, natož abych pro ně našel slov. Stačí říci, že Rovic, Froad a Zhean strávili v té pohádkové věci několik hodin.

Strávil je tam i Guzan. Ačkoliv byl do lodi zaveden již dříve — bylo to součástí jeho zasvěcení — dosud nikdy toho tolik neviděl. Když jsem ho pozoroval, viděl jsem u něj víc lačnosti než obdivu.

I Rovic bezpochyby učinil stejné pozorování. Ten si vždy všimne téměř všeho. Když jsme opustili loď, jeho mlčení nebylo tak zaražené jako Froadovo či moje. Tehdy jsem se nejasně domníval, že byl podrážděn nepříjemnostmi, které Guzan nepochybně chystal. Když o tom přemýšlím dnes, věřím, že to byl smutek.

Jisté je, že ještě dlouho poté, co my jsme ulehli do spacích pytlů, tam osaměle stál a díval se na planetou osvětlenou loď.

Onoho chladného rána mnou Etien zatřásl a probudil

mne. „Vstávej, mladíku, máme spoustu práce. Nabij si pistoli a opásej se dýkou.“

„Co? Co se bude dít?“ Nemohl jsem se vymotat z mrazem ojíněného lože. Včerejší večer mi připadal jako sen. . „Kapitán nic neříkal, ale zřejmě očekává boj. Hlas se u vozu a pomoz nám jej odtáhnout do té létající věže," Zavalitý Etien si na chvílku dřepl vedle mne. Pomalu mi řekl: „Zdá se mi, že Guzan má v úmyslu všechny pobít, tady, na téhle hoře. Jednoho důstojníka a několik námořníků může přinutit, aby se Zlatým skokanem pluli do Giairu a zpět. Bude pro něj bezpečnější, když nás, kteří tu zůstaneme, dá podřezat.“

S drkotajícími zuby jsem pomalu vstal. Když jsem se ozbrojil, rychle jsem si vzal ze společných zásob trochu jídla. Hisagazijci si na pochod berou sušené, ryby a jakýsi chléb, pečený z prášku usušených rostlin. Jen svatí věděli, kdy se budu moci opět najíst. Přidal jsem se u vozu k Rovicovi jako poslední. Domorodci, kteří nevěděli, co máme za lubem, se pomalu sunuli k nám.

„Pojďme, mládenci," řekl Rovic. Vydal rozkazy. Čtyři muži začali strkat vůz po kamenité cestě k lodi, třpytící se v ranním oparu. My ostatní jsme přihlíželi s pohotovými zbraněmi. Téměř současně k nám vyrazil Guzan a jemu v patách klopýtal Val Nira.

Guzanův obličej byl ztemněn hněvem. „Co to děláte?" vyštěkl.

Rovic na něj. ledově pohlédl. „Ale pane, protože tu nějaký čas setrváváme, abychom se seznámili s divy na palubě lodi..."

„Co?" přerušil ho Guzan. „Co tím chcete říci? Cožpak jste toho za jednu návštěvu neviděli dost? Musíme se zase vrátit domů a připravit se na plavbu pro tekutý kámen.“

„Tak si jděte, chcete-li," řekl mu Rovic. „Já se tu chci zdržet. A protože vy mi nevěříte, dovolu, abych vaše city opětoval. Moji lidé zůstanou v lodi, a tu je možno podle potřeby bránit.“

Guzan zuřil. Rovic si ho však nevšímal. Naši námořníci dál tlačili káru po, nerovné půdě." Guzan dal znamení svým kopiníkům a ti se začali přibližovat v neuspořádaném, avšak k boji připraveném shluku. Etien vydal rozkaz. Zalehli jsme clo palebné linie. Kopí se sklonila, muškety byly namířeny.

Guzan o krok ustoupil. Předvedli jsme mu palné zbraň už na jeho ostrově. Bezpochyby by nás býval mohl přemoci početní převahou, kdyby byl býval dostatečně rozhodný. Cena však byla vysoká. „Je snad nějaký důvod k boji?" spokojeně se otázel Rovic. „Podnikám jen nezbytná opatření. Nejcennější ze všeho je loď. Mohla by znamenat ráj pro všechny. . . anebo nadvládu jedněch nad celou Zemí. Někteří lidé by chtěli právě to druhé. Neobviňuji vás, že mezi ně patříte. Prozíravost mi velí, abych si loď raději nechal jako rukojmí a pevnost tak dlouho, jak zde budu chtít zůstat.“

Myslím, že tehdy jsem by přesvědčen, že Guzanovy úmysly jsou čirou skutečností, a ne pouhým naším dohadem. Kdyby se býval skutečně snažil dostat ke hvězdám, jeho jediným zájmem by bývalo udržet loď v bezpečí. Nebyl by svými silnými rukama uchvátil Val Niru a nebyl by muže z hvězd vlekl jako štít proti palbě. Ne

že by. jeho úmysly byly důležité pro něco jiného než pro mé svědomí. Guzanův pohled byl zkřiven hněvem. Vykřikl na nás: Pak si já ponechám také rukojmí! Přeji vám mnoho štěstí ve vašem úkrytu!"

Hisagazijci pobíhali, mumlali, pozvedali oštěpy a sekery, avšak nechystali se nás pronásledovat. Razili jsme si cestu tmavým horským úbočím. Slunce již zářilo jasněji. Froad si kroutil vousy: „Propána, pane kapitáne, myslíte, že nás budou obléhat?"

„Nikomu bych neradil, aby se sám vzdaloval," řekl suše Rovic.

„Ale když nám to Val Nira nevysvětlí, proč bychom měli v lodi zůstat? Nejlépe bude, když se vrátíme. Chtěl bych se s ním poradit o nějakých matematických textech — hlava se mi točí ze zákona, který spojuje otáčející se planety — musím se zeptat muže z ráje, co soudí o ..."

Rovic ho přerušil drsně vysloveným rozkazem třem námořníkům, aby pomohli nadzdvihovat kola, zakleslá mezi dvěma kameny. Byl v divoké náladě. Zdálo se mi, že jedná jako šílenec. Kdyby měl Guzan za lubem zradu, nic bychom nezískali tím, že jsme se uvázali na loď. Mohou nás v ní vyhladovět. Lépe by bylo ho nechat zaútočit ve volném terénu, kde bychom měli naději, že se proboujeme. Kdyby nás však Guzan nehodlal v džungli — nebo kdekoli jinde — přepadnout, pak by to byla nesmyslná provokace z naší strany. Ale já si netroufal tuto otázku vyslovit.

Když jsme náš vůz dopravili až nahoru k lodi, opět se k nám spustil můstek. Námořníci se zarazili a zakleli. Rovic přemohl svou hořkost a začal je uklidňovat. „Jen se nebojte, mládenci. Víte, že už jsem byl uvnitř. Nic se vám nestane. Teď musíme dostat dovnitř prach a rozmístit jej tak, jak jsem to vymyslel."

Protože jsem drobné postavy, nebyl jsem určen k přenášení těžkých soudků. Stál jsem u můstku, abych pozoroval Hisagazijce. Byli jsme příliš vzdáleni, než aby bylo rozumět hovoru, avšak spatřil jsem, jak si Guzan stoupl na balvan a pronesl k nim řeč. Pohrozili nám zbraněmi a zaječeli. Netroufli si však zaútočit. Snažil jsem se přijít na to, co to vše má znamenat. Kdyby byl Rovic předpokládal, že budeme obklíčení, vysvětlovalo by to, proč s sebou přinesl tolik prachu . . . ne, ani to by nebylo vysvětlením, neboť jich bylo víc, než by náš tucet mohl postřílet za celé týdny střelby, i kdybychom měli dost olova . . . a přitom jsme s sebou neměli téměř žádné potraviny! Podíval jsem se mezi jedovaté sopečné mraky na Tambur, kde řádily takové bouře, že by mohly pohltit celou naši Zemi, a snažil jsem si představit, jací běsové, posedající člověka, se tam asi skrývají.

Vytrhl mne rozhořčený výkřik zevnitř. Froad! Málem jsem vyběhl nahoru po schodišti, ale pak jsem si vzpomněl na svou povinnost. Slyšel jsem; jak na něj Rovic řve a pak přikazuje posádce, aby si ničeho nevšímala. Froad s Rovicem šli zřejmě do pilotovy místnosti a přes hodinu tam spolu hovořili. Když se objevil stařec, už ne protestoval. Když však sestupoval z můstku, plakal.

Za ním šel Rovic se zasmušilejším čelem, než jaké jsem kdy u kohokoli viděl. Následovali námořníci, někteří znechuceně, druhým se zřejmě ulevilo. Především však

sledovali tábor Hisagazijců. Byli to prostí námořníci a loď pro ně byla stěží něčím jiným než cizí a znepokojivou věcí. Poslední vyšel Etien. Sestupoval pozadu z můstku a odvíjel přitom dlouhou šňůru.

„Utvořte čtverec!" vyštěkl Rovic. Námořníci se poklusem seřadili. „Zheane a Froade, raději jděte uprostřed," rozkázal kapitán. „Lépe než bojovat umíte nosit zásoby střeliva." Sám se postavil v čelo.

Zatahal jsem Froada za rukáv. „Prosím vás, pane, řekněte mi, co se to děje?" Avšak on samým pláčem nemohl odpovědět.

Etien se sklonil, v rukou křesací kámen a ocílku. Zaslchl mou otázku — neboť jinak jsme všichni zachovávali hrobové mlčení — a tvrdým hlasem mi odpověděl: „Po celení trupu jsme, mladíku, rozmístili soudky s prachem a propojili je zápalnými šňůrami. A tady je rozbuška.

Bylo to tak zruďné, že jsem nemohl ani promluvit, ba ani myslet, jakoby z nesmírné dálky jsem uslyšel, jak v Etienových rukou třeskl křesací kámen o ocílku, jak rozfoukává jiskru a dodává: „Podle mne to není špatný nápad. Jak jsem ti večer říkal, půjdu za kapitánem a nebudu se bát božího prokletí — i tak bych však raději nezkoušel jeho trpělivost."

„Pochodem vchod!" Rovicův meč vyjel z pochvy. Rychlým pochodem jsme se vzdalovali od lodi a pod nohama nám křupala horská půda. Neohlédl jsem se. Nemohl jsem, stále jsem byl obestřen hrůzou. Protože by nás Guzan tak jako tak zadržel, šli jsme rovnou k jeho družině. Když jsme se zastavili na okraji tábora, vykročil k nám; roztřesený Val Nira se belhal za ním. Slabě jsem zaslechl:

„Tak, Rovici, co teď? Jsi připraven jít domů?"

„Ano," řekl kapitán ztěžklým hlasem, „až domů." V Guzanovi rostlo podezření. „Proč jste opustili svůj vůz? Co jste tam nechali?"

„Zásoby. Pojďte, dáme se na pochod."

Val Nira upřel zraky na kruté tvary našich kopí. Několikrát si musel olíznout rty, než vykoktal: „O čem to mluvíte? Nemá smysl tam nechávat potravu. Zkazí se dříve, než se . . . než se —" Když se podíval Rovicovi do očí, selhal mu hlas. Krve by se v něm nedořezal.

„Co jste to udělal?" zašeptal.

Rovic si přikryl svou volnou rukou obličej. „Udělal jsem, co jsem musel," zamumlal. „Dcero boží, odpusť mi to."

Muž z hvězd se na nás ještě na okamžik podíval. Pak se obrátil a rozběhl se. Přehnal se kolem ohromných bojovníků a běžel po struskovitém svahu vzhůru k lodi.

„Vrať se!" zařval Rovic. „Ty blázne, už se nikdy..."

Těžce polkl. Meč mu poklesl v ruce, jak se díval za tím malým, klopýtajícím osamělým tvorem, spěchajícím po ohnivé hoře k Nádherné. „Snad je to tak nejlépe," řekl, jako by to bylo požehnání na poslední cestu.

Guzan vytáhl svůj meč. V šupinatém kabátci a ve větrem čechraných perech vzbuzoval stejně mohutný dojem jako Rovic v ocelovém brnění. „Řekni mi, cos udělal," zavrčel, „nebo tě bez váhání zabiju!"

Vůbec nevěnoval pozornost našim mušketám. I on měl své sny.

I on spatřil jejich konec, když loď vybuchla.

Při výbuchu ani onen nezničitelný trup nemohl odolat tak velké náloži pečlivě rozmístěného prachu, navíc odpáleného najednou. Náraz mne srazil na kolena a trup se roztrhl. Po svazích" svištěly doběla rozžhavené kusy kovu. Viděl jsem, jak jeden z nich narazil na balvan a rozrazil jej vejpůl. Val Nira zmizel, zničen příliš rychle, než aby spatřil, co se stalo. Bůh mu tedy nakonec byl přece jen milostiv. Skrze plameny a kouř a v apokalyptickém hřmotu jsem viděl, jak se loď kácí. Kutálela se po svahu a nechávala za sebou své znetvořené vnitřnosti. Pak v hoře zadunělo, uvolněná půda začala loď pronásledovat, až jí pohřbila a oblohu zakryl prach. Na další se ani neodvažuji vzpomínat. Hisagazijci se s křikem rozprchli. Muselo se jim zdát, že na Zemi vystoupilo peklo. Guzan zůstal stát. Když nás zahalil prach, ukryl hrob lodi a bílý kráter vulkánu a zbarvil slunce do červena, vrhl se na Rovice. Mušketýr zdvihl zbraň, Etien ji však srazil. Stáli jsme a pozorovali, jak ti dva bojují na otřesené struskovité půdě, a v hloubi duše jsme věděli, že na to mají právo. Při střetávání jejich mečů létaly jiskry. Nakonec zvítězila Rovicova obratnost. Probodl Guzanovi hrdlo. Řádně jsme Guzana pohřbili a jali se sestupovat džunglí. Tu noc domorodí strážci sebrali dostatek odvahy a zaútočili na nás. Pomohly nám naše muškety, především jsme však museli užít mečů a kopí. Museli jsme si prosekat cestu, neboť jsme nemohli jinak než k moři.

Nakonec útoku zanechali, poslali však o nás dopředu zprávu. Když jsme dorazili do Nikumu, veškeré síly, které Iskilip dokázal shromáždit, obléhaly Zlatého skokana a chystaly se zabránit vstupu Rovice na loď. Znovu jsme utvořili čtverec, a tak z těch mnoha tisíců bojovníků s námi mohla vždy bojovat jen hrstka. Přesto jsme však zanechali ve zkrvaveném bahně těch ulic šest mužů. Když si naši na karavele uvědomili, že se Rovic vrací, začali ostřelovat město. Zapálili doškové střechy a odvrátili pozornost nepřátel natolik, že se s námi mohla spojit skupina, která provedla výpad z lodi. Prosekali jsme si cestu k molu, nalodili se a začali zvedat kotvu.

Uražení, stateční Hisagazijci přiveslovali na kánoích až k trupu naší lodi, kde jsme už nemohli použít děla. Vystupovali jeden druhému na ramena, aby tak dosáhli na naše zábradlí. Jedné skupině se podařilo prodrat na palubu a teprve po urputném boji se nám podařilo vystrnadit je. Právě tehdy jsem přišel ke zlomenině klíční kosti, která mne trápí dodnes.

Konečně jsme z fjordu přece jen vypluli. Vanul svěží východní vítr. S plnými plachtami jsme nepříteli nechali vzadu. Spočetli jsme mrtvé, ovázali raněné a šli spát. Za úsvitu, probuzen bolestí v rameni, a ještě větší bolestí v trupu, jsem vyšel na horní palubu. Nebe bylo zachmuřené. Vítr zesílil, moře se ochladilo a zezelenalo. Protí šedavě zamračenému obzoru se bělaly zpěněné vlny. Žebroví sténalo a v ráhnoví kvílel vítr. V ledovém větru, utišujícím bolest, jsem stál tam na zádi dobrou hodinu.

Když jsem za sebou uslyšel kroky, ani jsem se neotočil. Věděl jsem, že je to Rovic. Dlouho stál prostovlasý

kapitán vedle mne. Všiml jsem si, že začíná šedivět. . Museli jsme přivírat oči, neboť vítr bičoval oči až k slzám. Nakonec, aniž na. mne pohlédl, řekl: „Mluvil jsem toho dne s Froadem. Byl zdrcen, avšak přiznal, že mám pravdu. Mluvil s tebou o tom?"

„Ne," odpověděl jsem.

„Kdo z nás by o tom chtěl ještě mluvit," řekl Rovic.

Po chvíli dodal: „Neobával jsem se, že Guzan či někdo jiný uchvátí loď a stane se dobyvatelem. My Montalírci bychom se s každým takovým ničemou snadno vypořádali. Nebál jsem se ani obyvatelů ráje. Ten ubožák nepochybně mluvil pravdu. Nikdy by nám neuškodili... úmyslně. Přivezli by nám vzácné dary a naučili by nás svým tajným uměním a vzali by nás na návštěvu na všechny své hvězdy."

„Tak proč tedy?" vypravil jsem ze sebe.

„Jednou Froadovi nástupci rozřeší záhady vesmíru," řekl kapitán. „Jednou postaví naši potomkové svou vlastní loď a poletí k takovému cíli, jaký si sami zvolí."

Kolem nás se přehnala vzedmutá zpěněná vlna. Promočila nám vlasy a na rtech jsme měli sůl.

„Do té doby," dodal Rovic, „se budeme plavit po mořích této Země, vystupovat na její hory. Zmapujeme ji, podrobíme si ji a začneme jí rozumět. Chápeš to, Zheane? To všechno by nám loď vzala."

Pak jsem se rozplakal. Položil mi ruku na zdravé rameno a stál tam se mnou, zatímco Zlatý skokan plul s plnými plachtami k západu.

JACK FINNEY

TAK UŽ PŘESTAŇ MÁVAT TĚMA RUKAMA

Tak už přestaň mávat těma rukama ve vzduchu, chlapče. Já vím, že jsi letec. Vyznamenal ses v minulé válce, jak by ne, nadarmo nejsi můj pravnuuk. Ale jen si nemysli, že se doopravdy vyznáš ve válkách, nebo snad v létacích strojích. Ta válka, kterou jsme vybojovali v pětadesátém, je pořád tou nejtěžší válkou, co jsme kdy měli. Byla to slavná válka a válčili v ní velcí muži. Ti tvoji Pattonové, Arnoldové a Stilwellsové — přiznávám, že se tužili —, ale Grant, to byl, panečku, generál! Nikdy jsem ti o tom neřekl, protože mě sám generál zapřísahal, abych mlčel. Ale teď, když moje přísaha vypršela, snad můžu. Buď zticha, chlapče! Dej si ruce do kapes a poslouchej.

Té noci, o které ti budu vyprávět, té noci, kdy jsem se setkal s generálem, jsem neměl ani tušení, že k něčemu takovému dojde. Pamatuji se, že jsme jeli po Pensylvánské třídě, já i můj major, který se ani slovem nezminil o cíli naší cesty; seděl mlčky na koni, jednou rukou držel otěže a k sedlu měl připoutanou velkou černou krabici; jeho malá, špičatá bradka se v rytmu jízdy pohupovala nahoru a dolů.

Bylo už hodně po desáté a všichni spali. Úplněk jasně svítil nad větvemi stromů a foukal příjemný větřík. Pro-

vázely nás ostře řezané stíny koní *a* v celé ulici nebylo slyšet nic jiného než dusot kopyt na udusané hlíně. Jeli jsme už dva dny. Cestou jsem se živil jablky — tenkrát se tomu neříkalo osvobození, ale plundrování — klímal jsem v sedle a do zad mě tlačila polnice. Pak mě najednou major rýpl do žeber, já se probral a vidím, že před námi stojí Bílý dům. „Rozkaz, pane," řekl jsem.

Podíval se na mě, zlaté epolety se mu blýskaly v měsíčním světle, a on potichu povídá: „Dnes v noci, kamaráde, možná vyhrájeme válku. My dva." Záhadně se usmál a zálibně si poklepal na černou krabici.

„Víš vůbec, kdo jsem?"

„Ano, pane."

„Ale kdepak, nevíš. Jsem profesorem Harvardovy univerzity. Nebo jsem jím aspoň býval. Teď jsem rád, že sloužím v armádě. Většina profesorů na univerzitě jsou pošetilci, kteří si nevidí ani na špičku vlastního nosu. Dnes v noci, kamaráde, možná vyhrájeme válku."

„Ano, pane," řekl jsem. Většina důstojníků od kapitána nahoru to neměla stejně v hlavě v pořádku a -já si všiml, že to zvlášť platilo na majory.

Tak to aspoň tenkrát chodilo a mám dojem, že od té doby se moc nezměnilo. Zastavili jsme na okraji trávníku poblíž Bílého domu, posadili jsme se a pozorovali rezidenci. Byl to velký, starý dům, ve světle měsíce stříbitě bílý. Lucerna upevněná nad vstupními dveřmi svítila přes portály na příjezdovou cestu.

V jednom z přízemních oken svítilo světlo a já doufal, že uvidím prezidenta, jenže nic takového se nestalo. Major otevřel svou krabici.

„Víš, co to je?"

„Nevím, pane."

„To je můj vlastní vynález postavený výhradně na základě mých vlastních teorií. Na univerzitě sice tvrdí, že jsem blázen, ale já doufám, že to bude fungovat. Vyhraje nám. to válku." Pohnul malou páčkou uvnitř krabice. „Nemůžeme se nechat poslat příliš dopředu, kamaráde, nebo těm technickým vymoženostem neporozumíme. Takových devadesát let snad postačí. Co myslíš?"

„Jistě, pane."

Major palcem stiskl malý knoflík uvnitř krabice. Ozvalo se hučení, které se neustále zvyšovalo, až mě začalo píchat v uších. Pak major zdvihl ruku. „Tak a je to," řekl. Usmíval se, kýval hlavou a jeho špičatá bradka opět putovala nahoru a dolů. „Právě uplynulo nějakých devadesát let." Pokynul hlavou směrem k Bílému domu. „Jsem rád, že ještě stojí."

Pohlédl jsem na Bílý dům. Vypadal úplně stejně jako před chvílí. Raději jsem nic neříkal.

Major přitáhl uzdu a obrátil se. „Čeká nás spousta práce, jedem," a vyrazil klusem po Pensylvánské třídě; a já za ním.

Když jsme zabočili k jihu, major se obrátil v sedle. „Otázka zní, co mají v budoucnosti?" A jako učitel ve škole zdvihl ukazováček. „Sice to nevíme," pokračoval major, „ale zato víme, kde to hledat. Zajedení si do Smithsonova muzea, stojí-li ještě. Pro nás by to mělo být důvěryhodné skladiště budoucnosti."

Minulý týden ještě stálo, říkal jsem si. A taky že ano. Za chvíli jsme přes trávník uviděli velkou, kamennou bu-

dovu s věžemi. Muzeum vypadalo stejně jako vždycky. „Pořád ještě stojí, pane," oznámil jsem majorovi. „Výborně," řekl major. „K průzkumu vpřed!"

Dojeli jsme až na křižovatku a tam jsme zahrnuli do boční ulice. Před námi se tyčilo několik budov, kterých jsem si nikdy předtím nepovšiml. Dojeli jsme až k nim a seskočili z koní. „Dáme se cestou mezi budovami," řekl major. „A potichu. Nezapomeň, že jsme na průzkumu."

Budova napravo vypadala zrovna jako muzeum, takže musela být jeho součástí. Tu nalevo jsem nikdy předtím neviděl. Major mi vzrušeně pošeptal: „Hledáme nějakou novou zbraň, která by zlikvidovala všechny povstalecké armády najednou. Řekni mi, až něco takového uvidíš." „Rozkaz, pane," řekl jsem a skoro jsem vrazil do něčeho, co tu stálo na trávníku před budovou nalevo. Bylo to velké a celé z kovu. Místo kol to mělo dva pohyblivé pásy složené z velkých, kovových, placatých desek.

„Vypadá to jako nádrž," řekl major. „Kdo ví, co v tom přechovávají. Jdeme dál, tahle věc se docela jistě pro válku nehodí."

Popošli jsme jen o pár metrů dál a vidíme, že přímo před námi stojí na chodníku obrovský kanón. V životě jsem tak velký kanón neviděl. Měl neuvěřitelně dlouhou hlaveň, jeho kola mi sahala až po prsa a byl natřen podivným způsobem. Klikaté pruhy a skvrny způsobily, že jsme ho v měsíčním světle málem přehlédli. „Jen se podívej," řekl major tiše. „Tohle by generála Leea vyřídilo během jedné hodiny, jenomže nevím, jak bychom to utáhli. Ne," řekl a zakroutil hlavou, „to není ono. Jsem zvědav, co mají uvnitř." Vystoupil ke dveřím a začal nahlížet sklem dovnitř. Pak překvapeně zalapal po dechu a obrátil se ke mně.

Postavil jsem se vedle něj a podíval se dovnitř. Uviděl jsem velkou, dlouhou místnost, jejímiž okny z jedné strany dopadaly měsíční paprsky. Po celé podlaze byly rozloženy ty nejpodivnější věci, které jsem kdy v životě viděl. Některé dokonce visely na lanech od stropu. Každá z těch věcí byla velká jako žebříňák, některé dokonce větší, a všechny měly kola; ale jenom dvě, a to ještě umístěné vpředu. Zrovna jsem si lámal hlavu s tím, co to je, když se majorovi opět vrátil hlas.

„Letadla!" řekl. „Mají letadla! Vyhrájeme válku!"

„Cože mají, pane?"

„Letadla. Létající stroje. Copak nevidíš křídla, kamaráde?"

A opravdu. Z každého stroje po straně vyčuhovaly dvě podlouhlé desky, něco jako přehnaně velká žehlicí prkna. Zdálo se mi, že jsou tuhé, a nedovedl jsem si představit, že by mávaly jako křídla. Ale nic jiného, co by major mohl mít na mysli, jsem neviděl.

„Vidím, pane," řekl jsem.

Ale major už opět kroutil hlavou. „Je to na nás příliš složité. Nikdy bychom se s nimi nenaučili zacházet. Potřebujeme něco jednoduššího, a nic takového tu nevidím. Pojd', neloudej se!"

A tak jsme odvedli koně k další budově. Nahlédli jsme dovnitř a viděli jsme, že na podlaze pokryté nářadím a prázdnými bednami, které vypadaly, jako by je někdo právě vybalil, stála další z těch věcí, kterým major říkal

létající stroje. Jenže tenhle stroj byl daleko menší a jako nějaký škatulovitý drak se skládal pouze z dřevěného rámu a měl malá, plátnem potažená křídla. O stěnu byl opřen nápis, který asi někdo chtěl zítra vyvěsit: První na světě. A o kousek níž: Kitty Hawk. Stroj neměl kola, jenom pár sanic.

Major stál asi minutu bez pohnutí a zíral na to jak v transu. Pak zabručel. „Velmi podobné náčrtům Leonarda da Vinciho. Jenže tenhle model asi fungoval." Pak se najednou usmál a radostně zvolal: „To je ono, kamaráde! Pro tohle jsme si přišli!"

Věděl jsem, co má za lubem, a moc se mi to nezamlouvalo. „Dovnitř, se nikdy nevloupáme, pane," řekl jsem. „Ty dveře vypadají pěkně bytelně a vsadím se, že to tu hlídají jako nějakou mincovnu." Major se záhadně posmál. „To víš, že hlídají, kamaráde. Vždyť je to pokladnice národa. Nikdo se tam nemůže dostat s nadějí, že by mohl něco odcizit — za normálních okolností. Ale o to se nestarej, nech to na mně. Teď potřebujeme pohonnou hmotu."

Otočil se na podpatku a vrátil se ke svému koni. Vzal ho za uzdu a odvedl kousek stranou. Já jsem jej se svým koněm následoval. Pod stromy, blízko prostoru, který vypadal jako park, major nařídil páčku uvnitř krabice - a stiskl knoflík.

„Tak a jsme zase ve čtyřiašedesátém," řekl a popotáhl nosem. „Vzduch je tu rozhodně lepší. Teď skoč na koně, jeď na velitelství a přivez tolik benzínu, kolik uvezeš. Používají ho na čištění uniform. Řekni, že je to na mou zodpovědnost, rozumíš?"

„Rozumím, pane."

„Tak rychle běž. Až se vrátíš, sejdem se tady." Major se otočil a odváděl svého koně pryč.

Na velitelství strážný nejdříve vzbudil vojína, ten vzbudil desátníka, desátník vzbudil seržanta, který vzbudil poručíka, poručík vzbudil kapitána, ten si nejdříve zanařádal, a pak šel vzbudit vojína, kterému nařídil, aby mi dal, co potřebuji. Vojín s tichými kletbami odešel a za chvíli se vrátil s šesti dvacetilitrovými demižony. Přivázal jsem si je k sedlu, trojmo jsem podepsal šest stvrzenek a okusuje jablko odvedl jsem koně zpátky po měsícem osvětlených ulicích Washingtonu.

Schválně jsem šel opět kolem Bílého domu. Tentokrát se v jednom z osvětlených oken rýsovala silueta stojícího muže. Byl to velký štíhlý muž, mírně nahrbený, hlavu měl skloněnou na prsa. Vyzařovala z něj únava, cílevědomost a obrovská důstojnost. Říkal jsem si, že je to jistě on, ale opravdu tvrdit, že jsem viděl prezidenta, to nemůžu. Jsem znám tím, že se držím jenom dokazatelných faktů a nemám ve zvyku přehánět. Major už na mě čekal na smluveném místě a mně málem vylezly oči z důlků, protože vedle něj stál ten létající stroj.

„Pane majore, jak jste jenom . . ."

Major se usmál, pohladil si svou bradku a přerušil mě.

„Velmi jednoduše. Postavil jsem se ke hlavnímu vchodu," major láskyplně poklepal na svou krabici, „a tímhle časostrojem jsem odcestoval do doby, kdy muzeum ještě neexistovalo. Pak jsem s krabicí postoupil na správné místo a za moment už jsem stál uvnitř muzea vedle tohoto stroje. Z muzea jsem pak odešel stejným způsobem,

jenže tentokrát jsem vzal stroj s sebou. Můj kůň pak stroj odtáhl na sanicích až sem."

„Rozumím, pane," řekl jsem. Moc mě zajímalo, jak ten stroj dostal ven, ale napadlo mě, že bláznům se nemá odporovat.

Major ukázal dopředu. „Prozkoumal jsem půdu. Je kamenitá a nerovná." Sáhł clo krabice a stiskł knoflík. „Teď jsme v parku. Někdy ve čtyřicátých letech příštího století."

„Rozkaz, pane," řekl jsem.

Major ukázal na nádrž létajícího stroje. „Napln ji," řekl. Odvázal jsem jeden z demižonů, odzátkoval jsem jej a začal s naléváním. Benzín se se šplouchnutím dotkl dna a z otvoru se vyvalil mrak prachu. Major odvázal a odzátkoval další demižony. „Vylej to tam," řekl, a zatímco jsem pokračoval s naléváním, přecházel z místa na místo a mluvil sám k sobě. „Chceme-li stroj nastartovat, pravděpodobně otočíme vrtuli. Aby se stroj vznesl nahoru, budeme mu muset nějak pomoci." Rázoval tam nahoru a dolů a popotahoval se přitom za bradku. Pak souhlasně pokýval hlavou. „Ano, to je ono." Zastavil se a zadíval se na mě. „Máš nervy v pořádku, kamaráde? Netřesou se ti ruce?"

„Ne, pane."

„Výborně. S létáním nebude problém. Předpokládám, že je to záležitost rovnováhy." Ukázal na něco jako sedlo v přední část stroje.

„Myslím, že si prostě lehneš na břicho do tohoto sedla. Procházejí tudy dráty, které spojují křídlo s kormidlem. Vychylováním těla ze strany na stranu kontroluješ rovnováhu stroje a směr." Major ukázal na páku. „Tohle se ovládá ručně," řekl. „Podle toho, jak zatáhneš, jdeš nahoru či dolů. A to je podle mě všechno. Jestli jsem se v nějaké maličkosti spletl, opravíš to ve vzduchu pomocí malého experimentu. Myslíš, že to zvládneš, kamaráde?"

„Zvládnou, pane."

„Dobře," řekl, popadł jednu z vrtulí a začal jí otáčet. Já jsem se chopil druhé vrtule.

Otáčeli jsme vrtulemi vši silou, ale nic se nestalo, pouze skřípaly. Nepřestávali jsme a točili jsme stále rychleji a rychleji. Malý motor si najednou začal s přestávkami odkašlávat. „Do toho, kamaráde," zakřičel major, a tak jsme se clo vrtulí opravdu opřeli a motor odkašlával stále častěji. Nakonec jsme vrtulemi točili tak rychle, že jsme se chodidly sotva dotýkali žerně a motor pokašlával, jako by se chtěl ukašlat k smrti. Pak přestal kašlat a začal koktat a najednou se umoudřil a začal tiše a rovnoměrně příst. Vrtule vířily v měsíčním světle tak rychle, že jsme je skoro ani neviděli, a létací stroj se klepal jako zmáčený pes. Nad jeho jednotlivými částmi se vznášely malé obláčky prachu.

„Výborně," řekl major a rozkýchal se ze zvířeného prachu. Pak odvázal koňům uzdy, spojil je dohromady a udělal z nich jednu dlouhou otěž. Zavedl koně před stroj a řekl: „Nastup si, kamaráde. Máme před sebou rušnou noc." Položil jsem se do sedla stroje, major si vylezl na horní křídlo a lehl si na břicho. Chop se páky a já budu držet otěže. Připraven?"

„Připraven, pane."

„Nahoru!" zvolal major. Povolil otěže a koně vyrazili. Létací stroj sebou na sanicích nejdříve házel ze strany na stranu, ale pak se umoudřil a začal vyrovnaně klouzat po trávě jako správně naložené saně po udusaném sněhu. Koně zdvihli hlavy a zaržáli. „Zatrub jim do klusu," zvolal major. Sňal jsem polnici a zatroubil do klusu. Koně se dali do klusu a my jeli rychlostí dvacet až třicet kilometrů za hodinu. Možná rychleji.

„A teď k útoku," zakřičel major a já zatroubil do útoku. Podkovy zvonily po cestě, koně rzali a odfrkovali, motor se rozbíhal stále rychleji a vrtule tvořily nad našimi hlavami vzdušné víry. A najednou jsme postřehli, že tráva ubíhá nejméně dva metry pod námi a otěže visí kolmo dolů. Pak — a to mě na moment vyděsilo — jsme přeletěli nad hlavami koní.

Major pustil otěže a zvolal: „Zatáhni za páku!" Překotně jsem jeho rozkaz vykonal a vystřelili jsme do vzduchu jako rakety.

Vzpomněl jsem si, jak major mluvil o experimentech, a pokusil jsem se páku trochu povolit. Létací stroj se hned poslušně vyrovnal. A tak jsme letěli. Bylo to nádherné. Podíval jsem se dolů a pode mnou se rozkládal Washington, daleko větší, než jsem si ho představoval. Do města se tu noc snad přestěhovala všechna světla na světě. Světla byla tak jasná; vůbec nevypadala jako naše petrolejové a kerosenové lampy. Hluboko pod námi, někde ve středu města, jsem spatřil červená a zelená světla, která svým jasnem ozařovala oblohu.

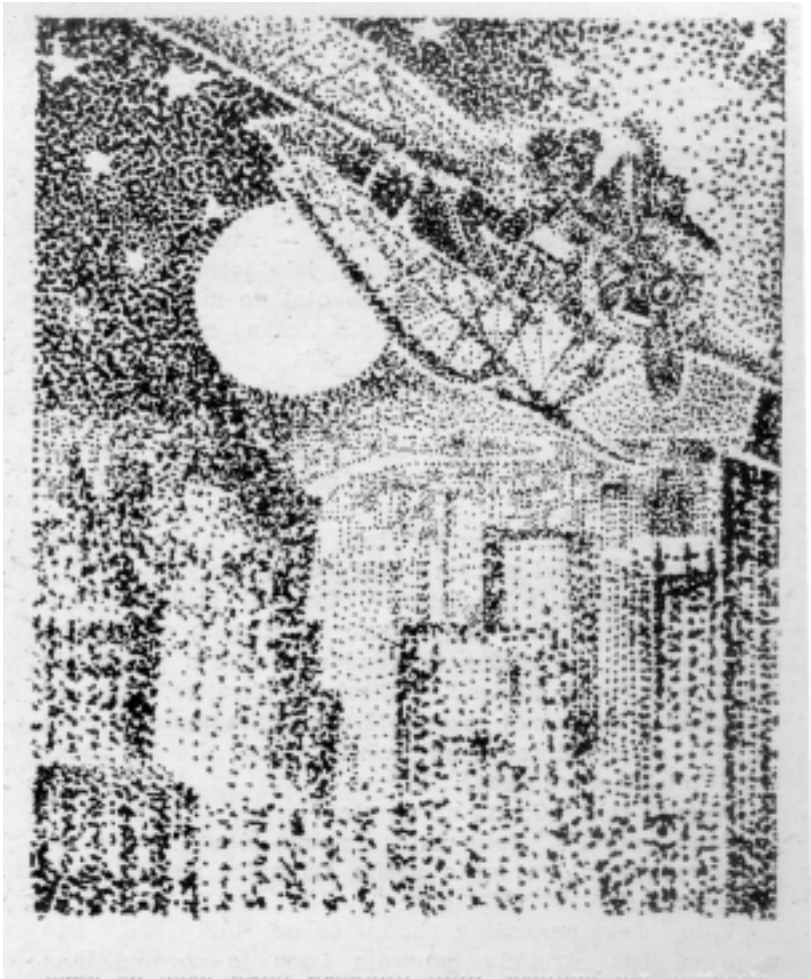
„Pozor!" vykřikl major a já viděl, že přímo na nás se řítí obrovský, kamenný obelisk, který vypadá jak velká, dlouhá, kamenná jehla. Nevím, jak mě to napadlo, ale rychle jsem se v sedle zavrtěl doleva a přitáhl páku k sobě. Křídla se vychýlila a létající stroj se stočil na stranu. Taktak, že jsme neškrtili o obelisk. Stroj se vyrovnal a mně bylo, jako když jsem poprvé řídil drožku. V kostech jsem cítil, že jsem rozený vozká létajících strojů.

„Zpátky na velitelství," řekl major. „Najdeš cestu?"

„Najdu, pane," řekl jsem a stočil jsem létající stroj k jihu. Major si pohrál se svou černou krabicí, stiskl knoflík a já jsem hluboko pod námi spatřil, kterak měsíční svít odhaluje úzkou cestu vinoucí se ven z Washingtonu, směrem k našemu hlavnímu stanu. Naposledy jsem se ohlédl na město, ale už jsem nespatriil tolik světél, a ta, která jsem zahlédl, ani zdaleka nesvítily tak jasně jako předtím. Červená a zelená světla zmizela úplně.

Cesta se však v měsíčním světle rýsovala jasně. Vedla-li rovně, řítily jsme se přímo nad ní, když se zatáčela, řezali jsme si to rovně přes zatáčky. Letěli jsme rychlostí nejméně šedesát kilometrů za hodinu. Foukal ostrý, studený vítr, a tak jsem vytáhl z chlebníku pletený šál od babičky a uvázel jsem si jej kolem krku. Jeden jeho konec splýval dozadu a v poryvech větru sebou házel a pleskal.

Napadlo mě, že mi ulítne čepice, a tak jsem si ji obrátil štítkem dozadu a teprve pak jsem si připadal jako správný vozká létacího stroje. Bylo mi jenom líto, že mě nemohou vidět holky u nás doma. Chvíli jsem si pohrával s pákou a vrtěl jsem sebou -v sedle. Vylétávali jsme nahoru tak prudce, až se motor občas zakuckal. Pak

jsem se zase hned propadli dolů, protože mě zajímalo, co všechno se dá vidět na cestě. Nakonec na mě major zařval, abych toho nechal. Každou chvíli jsme zahlédli, jak v některém z venkovských stavení vzplálo světlo. Když jsme se ohlédl, viděli jsme, že světlo se houpavě pohybuje po dvorku, a hned nám bylo jasné, že je to farmář, který se s rozžehnutou lampou vyšel podívat, co se to vlastně děje na obloze.

Několikrát jsme po cestě doplnili nádrž a za chvíli, ani ne po dvou hodinách letu, začaly pod našimi křídly ubíhat táborové ohně; major, obhlížeje terén, se nedočkavě vykláněl přes boky létacího stroje. Pak zabodl ukazovák do vzduchu. „Tamhle je pole, kamaráde, dokážeš přistát s vypnutým motorem?"

„Dokážu, pane," řekl jsem a zastavil jsem motor. Stroj začal klouzat dolů. Povoloval jsem páku dopředu a pozoroval jsem, jak se k nám pole přibližuje a každou vteřinu se zvětšuje. Stroj teď, kromě ve větru vrzajících drátů, nevydal ani hlásku. Snášeli jsme se dolů jako strašidlo, s křídly zalitými měsíčními paprsky.

Přistání se povedlo náramně. Těsně předtím, než jsme se dotkli země, přitáhl jsem páku k sobě, a pak už sanice klouzaly po trávě jako po másle. Trochu jsme poskočili, zastavili se a chvíli jsme seděli potichu. V lesích opodál začali koncertovat cvrčci. Major řekl, že na pokraji pole je skála. Našli jsme ji, ukryli jsme stroj za jeden z jejích výstupků a začali jsme obcházet pole ve snaze najít cestu, nebo aspoň stráž.

Do strážného jsem téměř narazil. Spal na cestě, kterou měl hlídat. Jablíčka mi už došla, tak jsem ho probudil několika kopanci a vysvětlil jsem mu, jaký mám problém. „Kolik máš?“ zeptal se. Když jsem mu řekl, že mám asi dolar, odešel někam do lesa a za chvíli se vrátil s demižonem. „Je to dobrá whisky,“ řekl. „Ta nejlepší. A stojí přesně dolar. Demižon je skoro plný.“ Ochutnal jsem — whisky byla opravdu dobrá — zaplatil jsem mu a odnesl jsem demižon ke stroji, kde jsem jej uvázal. Pak jsem se vrátil na cestu a zavolal na majora. Major přispěchal z druhého konce pole a strážný nás zavedl do generálova stanu.

Byl to čtvercový stan s prohnutou střechou, uvnitř svítila lucerna a přední dílec byl rozeprt. Strážný zasalutoval: „Dostavil se major od kalvárie, pane.“ Vyslovil to slovo přesně jako každý blbý pěšák. „Tvrdí, že je to tajné a že to spěchá.“ •-

„Pošlete kavalerii dovnitř,“ řekl generál hlasem, který nasvědčoval, že byl srdcem i duší jezdec.

Vstoupili jsme a zasalutovali. Generál seděl na kuchyňské židli a jeho nohy obuté do starých armádních bot spočívaly na větším dřevěném soudku s pípou. Na hlavě měl černý klobouk s širokým okrajem, sako od uniformy a vestu měl rozeprnuté a na náramenících jsem zahlédl tři velké, stříbrné hvězdy. Nosil dlouhé vousy a měl modré a pronikavé oči.

„Pohov,“ řekl. „Copak mi nesete?“

„Pane generále,“ řekl major, „máme letací stroj a navrhujeme, abychom jej s vaším svolením použili proti povstalcům.“

„Vida.“ řekl generál a zhoupł se na židli. „Přišli jste v pravý čas. Armáda generála Leea je shromážděna v Cold Harbore a já tu celou noc sedím a popí — přemýšlím. Musíme je rozdrtit, než se ... Létaající stroj, říkáte?“

„Ano, pane,“ přisvědčil major.

„Hmm,“ zabručel generál. „Jak jste k němu přišli?“

„To je dlouhá a komplikovaná historie, pane.“

„To si myslím,“ řekl generál. Natáhl se dozadu a zdvihl ze stolu nedokouřený doutník a chvíli jej zamyšleně převaloval mezi zuby.

„Kdybych celou noc vytrvale a soustavně nepřemýšlel, nevěřil bych vám ani slovo. Co s tím létajícím strojem chcete udělat?“

„Naložíme do něj granáty!“ Majorovy oči se začínaly lesknout.

„Vyhodíme granáty rovnou na jejich velitelství! Budeme žádat okamžitou kapitulaci...”

Generál zakroutil hlavou. „Ne,“ řekl, „nesouhlasím. Dej na má slova, synku, převaha ve vzduchu nikdy nenahradí obyčejného pěšáka. Ale má svůj význam a vy jste vykonali dobrou práci.“ Pohlédl na mě.

„Ty jsi vozka, chlapče?“

„Ano, pane.“

Opět se obrátil na majora. „Chci, abyste šli tam nahoru s mapou. Zaznamenejte pozice generála Leea. Udělejte to, majore, a zítra, po bitvě u Cold Harbouru, vás osobně povýším na generálporučíka. Protože já ten Richmond obsadím — stůj co stůj. A pokud jde o tebe, synku,“ generál se podíval na můj jediný proužek, „z tebe udě-

láme desátníka. Možná pro vás vymyslím nějaký nový odznak. Co takhle pár křídel?“

„Rozkaz, pane,“ řekl jsem.

„Kde je ten stroj?“ zeptal se generál. „Asi se s vámi projdu a podívám se na něj. Ukažte mi cestu.“ Zasalutovali jsme, otočili jsme se na podpatku a vykročili ze stanu. „Běžte napřed,“ řekl generál, „doženu vás.“

Když nás na poli generál opravdu dostihl, zrovna si zasunoval něco do kapsy u kalhot — nejspíš kapesník. „Tady je vaše mapa,“ řekl a podal majorovi na několikrát složený papír.

Major mapu přijal, zasalutoval a řekl: „Za státy Unie, pane. Ať žije naše ...“

„Ty řeči si nechtě, až budete kandidovat ve volbách,“ řekl generál.

„Provedu, pane,“ řekl major a obrátil se ke mně. „Doplň nádrž!“

Doplnil jsem nádrž, natočili jsme vrtule a motor tentokrát zabral okamžitě. Nastoupili jsme a já si zase obrátil čepici štítkem dozadu a uvázal šálu pod krk.

„Výborně,“ řekl generál spokojeně. „Vaše chování má říz. Je na vás vidět, že jste u kavalerie prošli dobrou školou.“

Generál nás trochu popostrčil, my nabrali rychlost a země se pod námi opět začala míhat. Pak se křídla zakousla do vzduchu, já jsem přitáhl páku a vystřelili jsme. Jak jsme se škrabali nahoru, motor dýchavičně pochrchlával. Vychýlil jsem se na stranu a obletěl pole. Jednou ve výšce dvaceti metrů a podruhé ve čtyřiceti metrech. Když jsem oblétał pole poprvé, generál tam nehybně stál s hlavou zvrácenou nazad a já viděl, jak se mu v měsíčním světle lesknou knoflíky uniformy. Držel si ruku u úst a popíjel sklenici vody. To vím přesně, protože zrovna, když jsem to vyrovnal a namířil na jih, generál vši silou zahodil sklenici do křoví. Pak se dal rychle na útěk ke svému stanu. Pravděpodobně se chtěl co nejrychleji dostat zpátky ke svému přemýšlení.

. Stroj si vpředu odfrkoval, trochu vyhazoval zadkem a já dělal, co bylo v mých silách, aby se nezjančil úplně, a litoval jsem, že nemám uzdu. Pod sebou jsem viděl, jak od východu k západu plyne řeka James River. Viděl jsem také světla Richmondu, ale na prohlížení pamětihodností nebyl čas. Stroj byl v náladě, choval se neukázněně, třásl se v bocích, a než jsem se nadál, něco jej popadlo a hnál si to rovnou dolů. Vítr v jeho lanové skřípal a vlnky na řece se strašnou rychlostí přibližovaly.

Jenže já už měl se splašenci co dělat dříve, a tak si na mě nepřišel. Přitáhl jsem páku, donutil jsem stroj, aby zdvihl hlavu jako nějaký hřebec před překážkou, a namířil jsem si to vzhůru. Tentokrát se motor při stoupání nezakuckal. Zdivočelý svou mocí si hlasitě odfrkoval skrze nozdry a já jsem stačil na majora zakřičet: „Držte se!“

Stroj se obrátil nazad a začal padat opět do řeky. Major křičel a ve mně bublala jablíčka; nikdy předtím jsem se tak neodvázal. Rval jsem. také a kromě toho jsem se řehtal na celé kolo a ječel jsem. Pak jsem opět přitáhl páku k sobě, zakřičel jsem „Hyjé!“ a udělali jsme nový přemet. Křídla skřípala jako sedlo pod pádícím koněm. Na vrcholu jednoho stoupání jsem se vychýlil prudce

doleva a udělali jsme nádhernou, širokou zatačku. V životě, jsem se tak dobře nepoměl.

Potom se stroj trochu uklidnil. Věděl jsem, že nemůže být porouchaný, jednoduše cítil, že jej kučíruje opravdový vozka, a lak jen čekal na příležitost a přemýšlel, co dalšího by vyvedl. Major se nadechl a začal nadávat. Počastoval mě jmény, která jsem v životě neslyšel, a to jsem už nějaký pátek u kavalerie strávil. Nadával nádherně a já jsem ho za to obdivoval. „Rozumím, pane," řekl jsem, když mu opět došel dech.

Chtěl ještě pokračovat, jenže to už byly vidět táborové ohně, a tak musel vytáhnout mapu a dát se do práce. Léтали jsme dopředu a dozadu podél řeky a major horečně zakresloval něco clo mapy. Pro mě i pro stroj to bylo velice jednotvárné. Napadlo mě, jestli nás povstalcí vidí či slyší. Přibližoval jsem se blíže a blíže k zemi a brzy jsem uviděl oheň, kolem kterého seděli vojáci. Už si nevzpomínám, jestli to tenkrát napadlo mě nebo můj stroj, ale sotva jsem se dotkl páky, stroj se naklonil a namířil si to přímo na oheň.

Uviděli nás a taky nás uslyšeli. Rozprchli se od ohně, křičeli a kleli, já se vykláněl přímo nad nimi, ječel jsem a smál se jako blázen. Ani ne tři metry nad ohněm jsem páku přitáhl opět k sobě a ocas našeho stroje málem chytil od jisker, jak jsme fičeli nahoru. Motor na vrcholu stoupání však najednou dostal škytavku. Musel jsem obrátit a klouzat dolů, aby se mohl opět nadechnout. Tentokrát se však muži dole rozzuřili a vytáhli ručnice. Pálili po nás z kleku a sledovali nás hledími svých ručnic, jako bychom byli nějaká kachna. Koule kolem nás hvízdaly jedna za druhou.

„Do nich," zaječel jsem, poplácal jsem stroj po boku, sňal ze zad polnici a zatroubil k útoku. Řítili jsme se dolů jako blázni, stroj řval jako pominutý, vojáci zahodili muškety a dali se na zběsilý útek. Ještě jsme stáčili křídly ztlumit oheň a už jsme se s triumfálním řevem opět drali nahoru. Na vrcholu křivky jsem se otočil, a jak jsme brali zatačku, jedno z křidel bylo namířeno přesně na měsíc. „Promiňte, pane," řekl jsem, než major zase chytil dech. „Stroj je zdivočelý, ale myslím, že ho zvládnou."

„Leť zpátky na velitelství, než nás zabiješ," řekl major úsečně. „O tomhle si promluvíme později."

„Rozkaz, pane," řekl jsem. Po levé straně jsem spatřil reku, zaletěl jsem nad ni, a když major získal orientaci, navedl nás zase na přistání na poli.

„Počkej tady," řekl a odklusal ke generálovu stanu. Byl jsem docela rád, že nechtěl, abych šel s ním. Měl jsem chuť na skleničku a kromě toho jsem si stroj oblíbil a chtěl jsem se o něj postarat. Celý jsem jej otřel svým šálem a přišlo mi líto, že jej nemohu něčím nakrmit. Šátral jsem kolem stroje, ale demižon s whisky nikde. Strážnému, který mi ji prodal, jsem nadával tak vydatně, že jsem pravděpodobně zlomil majorův rekord. Tušil jsem, co udělal. Jakmile jsme zmizeli v generálově stanu, připlížil se zpátky a demižon ukradl. Teď asi sedí někde na strážnicí, spokojeně popíjí a vysmívá se mi.

Ale to už major přiklusal nazpět. „Honem do Washingtonu," řekl. „Musíme tohle vrátit na své místo před rozedněním, nebo se poruší časově prostorová rovnováha."

Naposledy jsme doplnili nádrž a vydali se na cestu do Washingtonu. Cítil jsem únavu a létací stroj na tom byl asi stejně, protože teď už si na cestě ke stáji jenom tiše pobrukoval.

Přistáli jsme opět blízko stromů a vystoupili jsme. Byli jsme unavení a zkřehlí. Stroj ještě chvíličku vzdychal a skřípěl a pak už jenom bez hlesu seděl na zemi. Kromě několika děr po kulkách, které procestovaly křídly, a trochy sazí na ocasu vypadal nezměněně.

„Probud' se, kamaráde," řekl major. „Běž se poohlédnout po koních a já zatím dám stroj tam, kam patří." Major se postavil k ocasu stroje a začal jej tlačit po trávě. Když se vrátil, téměř svítalo a my se vydali na cestu domů.

To povýšení jsem nikdy nedostal. A odznak s křídly ...

Sluníčko začalo hřát a já usnul.

Po chvíli jsem slyšel, jak major volá: „Kamaráde, kamaráde!" Vzbudil jsem se a řekl jsem, rozkaz, ale majorovo volání neplatilo mně.

Přiběhl k nám chlapec s novinami, major zaplatil, rozevřel noviny a já mu nahlédl přes rameno. A ták jsme tis seděli v sedlech na okraji Washingtonu a zírali na palcový titulek: BITVA U COLD HARBOURU. Hned pod tím byla spousta menších titulků: Pohroma pro armády Unie. Překvapivý útok za rozbřesku ztroskotat! Odražení v osmi minutách! Nedostatečné znalosti nepřátelských pozic! Ztráty Konfederace malé, naše ztráty velké! Grant nechce podat uspokojivé vysvětlení! Zahajte vyšetřování! Pak tam byl ještě velký článek, ale ten už jsme nečetli. Major zahodil noviny do stoky, pobídl koně ostruhami do klusu a já jej následoval. Následující den v poledne jsme byli zpátky u svého útvaru, ale generála jsme nevyhledali. Ani jsme se o to nepokusili, protože nám bylo jasné, že generál hledá nás. Nikdy nás nenašel. Možná proto, že jsem si nechal narůst vousy a major si tu svou bradku zase oholil. A také proto, že jsme mu nikdy neřekli, jak se jmenujeme.

Grant nakonec Richmondu dobyl. Byl to zkušený generál, ale tenkrát se přece musel spolehnout na obléhání.

Později jsem ho viděl už jen jednou, ale to bylo o mnoho let později, když už nebyl generálem. Bylo to na Nový rok a já náhodou přijel do Washingtonu a před Bílým domem jsem spatřil dlouhou frontu lidí, kteří čekali, až na ně dojde řada. Řekl jsem si, že to musí být veřejná recepce, kterou prezidenti tenkrát na Nový rok pořádali.

Postavil jsem se na konec a o hodinu později už jsem stál před prezidentem. „Vzpomínáte si na mě, generále?" zeptal jsem se.

Přimhouřil oči, podíval se na mě, pak zrudl a v jeho očích se zablýskalo. Pak se hluboce nadechl, asi si uvědomil, že jsem volič, přinutil se k úsměvu a ukázal na jedny z mnoha dveří. „Počkej tam," řekl. Když recepce brzy nato skončila, generál usedl naproti mně za svůj velký psací stůl a ukousl konec krátkého doutníku.

„No tak," řekl bez dlouhých okolků, „proč to nevyšlo?"

A tak jsem mu všechno vysypal. Vždyť jsem o tom sám moc dlouho přemýšlel. Vylíčil jsem mu, jak se létací stroj splasil, jak dělal takové přemety, že isme nevěděli, čím jsme, takže jsme letěli místo na jih na sever a mapovali své vlastní linie.

„Na to jsem přišel taky," zabručel generál, „hned jak jsem vydal rozkaz k útoku."

Pak jsem mu pověděl o strážném, který pro mě ukradl whisky, a jak jsem ho neprávem podezříval z další krádeže,

Generál přikývl. „Vylil jsi whisky do stroje, vid’? Spletl jsi si ji s benzínem."

„Ano, pane," přiznal jsem.

Generál opět pokýval hlavou. „je jenom přirozené, že se stroj splašil. Byla to má soukromá značka whisky, zrovna taková, jakou měl rád Lincoln. Ta potvora strážný mi ji kradl celou válku." Rozvalil se v křesle a zadýmal z doutníku. „Konečně je dobře, že se vám to nepodařilo. I generál Lee sdílí můj názor. Mluvili jsme o tom u Appo-tomaxu, těsně před podepsáním formální kapitulace. Hezky jsme si tenkrát poklábosili. Nikdy jsem se ani slovem nezmínil o obsahu našeho rozhovoru a kdekdo si od té doby láme hlavu, o čem jsme to tenkrát vlastně mluvili. Probírali jsme vzdušný boj. Lee byl proti a já také. Války se mají vybojovat na zemi, synku, dej na má slova. Jestliže se jednou lidé dostanou do vzduchu, začnou shazovat bomby a pak bude boží dopuštění. Tak jsme se s Leem dohodli, že o vzdušných silách nikomu nic neřekneme, a dohodu jsme. dodrželi. V mých ani v jeho vzpomínkách o tom nenajdeš ani řádku. Vzpomeň si, synku, jak ta řekl Billy Sherman: ‚Válka je peklo a nemá cenu, aby si lidé začali vymýšlet, jak ji ještě vylepšit.' A na tobě chci, abys o tom také nikde nemluvil. Nikomu ani slovo, i kdyby ses měl dožít sta let."

„Rozkaz, pane," řekl jsem a slib jsem také splnil. Jenže teď už je mi hodně přes sto, a kdyby si generál přál, abych i dále mlčel, jistě by se nezapomněl zmínit. Tak nemávej pořád těma rukama, chlapče! Počkej, až první pilot na světě domluví!

WILLIAM TENN

JDI NA VÝCHOD, MLADÝ MUŽI

Newjerseyská silnice byla pro koně tvrdá. Jižně od Brunswicku byly díry tak hluboké a roztroušené kameny tak četné, že oba muži museli jet pomalým klusem, aby nezchromili svá tři převzácná zvířata. Tak daleko na jihu farmy už samozřejmě neexistovaly. Oba už nějaký čas neměli v ústech nic jiného než sušený proviant, který si prozíravě vzali s sebou do sedlových brašen. Minulou noc strávili v jedné benzínové pumpě. Hamaky si napnuli mezi stará zrezivělá čerpadla.

Ale pořád to byla ta nejlepší a nejkratší cesta, kterou Jerry Franklin znal. Byla to vládní silnice, jejíž šterkovitý povrch byl upravován jednou za osm let. Urazili tu vzdálenost ve vynikajícím čase, a co víc, rezervní kůň ani jednou neklopýtl. Projeli poslední zatáčkou kolem rozervaného pahýlu s nápisem Na shledanou v Trentonu a Jerry si s úlevou vydechl.

Jeho otcové, otcovi kolegové, prostě všichni, by na něj jistě byli pyšní.

Hned nato však Jerry opět zpozorněl. Pobídl koně a dojel svého společníka, mladého muže přibližně stejného věku.

„Dodržuj protokol," připomněl mu. „Já jsem tu vůdce. Přibližujeme se k Trentonu a měl bys vědět, že nemůžeš jet přede mnou."

Jerry velmi nerad připomínal svou nadřazenost. Ale fakta byla fakta, a jestliže se podřízený neoprávněně povyšoval, pak si sám říkal o to, aby byl usazen.

On byl přece synem, a to nejstarším synem, známého senátora ze státu Idaho. Otec Sama Rutheforda byl pouhým státním podtajemníkem a jeho matka pocházela z rodiny docela obyčejného poštovního úředníka.

Sam omluvně kývl, přitáhl koni otěže a zařadil se několik předepsaných stop za Jerryho.

„Měl jsem dojem, že jsem viděl něco zvláštního," vysvětlil. „Vypadalo to. jako předsunutá hlídka u okraje silnice a přísahal bych, že měli na sobě bizoní róby."

„Seminolové nenosí bizoní kůže, Sammy. Copak si nezpomínáš na přednášky z politických věd ve druhém ročníku?"

„Nikdy jsem nechodil na žádné politické přednášky, pane Franklin. Studoval jsem archeologii. Hrabat se v ruinách, to bylo vždycky moje. Z toho mála, co vím, nechci popírat, že bizoní kůže patřily k Seminolům. Jenom • mě napadlo ...'

„Dávej pozor na koně se zásobami," poradil mu Jerry. „Vyjednávání nech na mně," řekl, a nedokázal si odpustit, aby se špičkami prstů nedotkl váčku na prsou. Uvnitř bylo jeho posláním, pečlivě rozepsané strojem na jednom z posledních vzácných listů s hlavičkou vlády. Skutečnost, že druhá strana papíru byla popsána jakýmsi čmáranicemi, protože ji kdysi dávno použili jako úředního oběžníku, nemohla jeho význam ani trochu snížit. Poslání bylo podepsáno samotným prezidentem. A to inkoustem prosím!

Existence takového dokumentu byla v pozdějším životě nesmírně důležitá. Jerry jej sice pravděpodobně bude muset předat na některé z konferencí v hlavním městě, ale posláním, ke kterému se vztahoval, bude zaneseno do archívu. A až jeho otec zemře a on se usadí v Kongresu na jednom z křesel určených státu Idaho, dokument mu dodá tolik vážnosti, že se bude moci pokusit dostat se do apropriačního výboru, anebo, proč to nehnat rovnou až nahoru, rovnou do vládního výboru.

Žádný senátor Franklin ještě nikdy nebyl členem vládního výboru.

Dva vyslanci minuli první skupinu Jerseyanů pracujících na čištění silnice a poznali, že jsou na předměstí.

Vystrašené obličeje na ně letmo pohlédly, a pak se opět sklonily k práci. Skupiny pracovaly bez viditelného dohledu. Seminolové se zřejmě domnívali, že jednoduché instrukce úplně stačí.

Pomalu projížděli uklizenými ruinami a blížili se k centru města; pořád ještě nenarazili na nikoho důležitějšího než na pár bělochů. Jerrymu se začalo vnucovat jiné vysvětlení. Tohle všechno byl vzhled města, které je pořád ještě ve válce. Kde jsou však jeho obránci? Téměř jistě na druhé straně Trentonu, kde bojují o řeku Delaware. To byl směr, odkud by se noví vládci Trentonu mohli

obávat útoku, nikoli od jihu, tam byly jenom Spojené státy americké.

Jestliže to byla pravda, tak proti komu se, proboha, brání? Přes Delaware a dále na jih nebyl nikdo jiný než zase další Seminolové. Je to možné? Je to možné, že Seminolové už klesli tak hluboko, že bojují mezi sebou?

Anebo je možné, že by Sam Rutheford měl pravdu? Fantastické. Bizoní róby v Trentonu! Žádné bizoní kůže by neměly být blíže než sto mil na západ, v Harrisburgu.

Když však zabočili na státní ulici, kousl se Jerry do rtů. Tak Sam přece jenom viděl správně!

Na širokém trávníku byly roztroušeny desítky vigvamů. Vysocí, černovlasí muži, kteří nehnutě seděli nebo procházeli mezi stany, byli oblečení do bizoních kůží.

Jerry si ani nepotřeboval spojit malůvky na jejich tvářích se zapamatovanou lekcí z politických věd - - tohle byli Siouxové!

Znamenalo to, že vládní informace o totožnosti nájezdníka byla jako obyčejně falešná. Koneckonců na tak velkou vzdálenost se nedají očekávat žádné komunikační zázraky.

Jenže tahle nepřesnost věcí zkomplikovala. Jeho posláání může nyní být zcela znehodnoceno, už proto, že bylo adresováno přímo Osceolovi VII., jedinému vládcí všech Seminolů. A jestli si Sam Rutheford myslí, že tohle mu dává právo, aby se vytahoval. . . Jerry se varovně ohlédl. Ne, se Samem nebudou žádné potíže. Sam dobře věděl, že diskuse na téma vidíš, já jsem ti to říkal, teď nejsou na místě. Pod pohledem svého velitele sklopil Sam také hned oči pokorně k zemi.

Upokojený Jerry zapátral ve své paměti po důležitých údajích o nedávném vývoji politických vztahů se Siouxí. Víc než na dvě či tři poslední smlouvy si nevzpomněl. Bude to muset stačit.

Jerry zastavil před důležitě vyhlížejícím válečníkem a opatrně sesedl. Mluvit ze sedla se stojícím Seminolem vám může projít. Se Siouxem ne. Siouxové si velmi zakládají na protokolu.

„Přicházím v míru," řekl válečníkovi, jenž stál vzpřímeně jako kopí, jež svíral v pravé ruce, a rovně jako puška, která mu spočívala na zádech. „Přicházíme k vašemu náčelníkovi se vzkazem a mnoha dary. Přicházíme z New Yorku, domova našeho náčelníka." Jerry se na chvíli zamyslel a pak dodal: „Znáte přece Velkého bílého otce?" Hned však svého dodatku litoval. Válečník krátce zakašlal a jeho oči se rozsvítily pobaveným zábleskem.

„Ano," řekl, „slyšel jsem o něm. Kdo by neslyšel o bohatství, moci a velkých državách Velkého bílého otce? Pojd', zavedu tě k našemu náčelníkovi. Následuj mne, bílý muži."

Jerry naznačil Samovi, aby počkal.

U vchodu do velkého, bohatě zdobeného stanu se Indián postavil stranou a posunkem naznačil Jerrymu, aby vstoupil dovnitř.

Uvnitř bylo sice zakouřeno, ale osvětlení bylo tak jasné, že Jerrymu to na chvíli vyrazilo dech. Petrolejové lampy! Tři petrolejové lampy! Tihle lidé si nežili špatně.

Před sto lety, dávno předtím, než se celý svět roztřískal v poslední velké válce, ferryho národ vlastnil mnoho petrolejových lamp. Jestliže se dalo věřit příběhům, které

inženýři vyprávěli u táborových ohňů, pak tu bylo dokonce ještě něco lepšího než petrolejové lampy.

Tyhle historky se příjemně poslouchaly, ale nakonec nebyly ničím jiným než oslavou vzdálené minulosti. Podobně jako ty povídačky o přeplněných obilnicích a přecpaných samoobsluhách; člověk z nich byl pyšný na historii svého národa, ale nic z toho neměl. Leda tak sliny na jazyku.

Indiáni, kteří se svou kmenovou organizací první přizpůsobili podmínkám naší nové doby, tito Indiáni měli sýpky, vlastnili petrolejové lampy a ...

Dva vystrašení bílí muži přinášeli pokrmu skupině, která byla rozložena po zemi. Starý muž s ostře řezanými rysy byl patrně náčelník. Mimo něj tu ještě byli tři válečníci, z nichž jeden byl do válečné rady příliš mladý. A pak ještě černochove ve středních letech, který byl oblečen do stejných hadrů jako Franklin, jenom snad s tím rozdílem, že vypadaly čistěji a nověji.

Jerry roztáhl ruce a hluboce se poklonil náčelníkovi.

„Přicházím z New Yorku od našeho náčelníka," zamumlal.

Dostal přece jenom trochu strach. Rád by znal jejich jména, aby je mohl spojit se specifickými událostmi. Přibližně věděl, jaká jména to asi budou. Siouxové, Seminolové, všechny indiánské kmeny zrozené v moci i počtu, se honosili jmény ověřenými minulostí. Ach, ta podivná směs několika období minulosti vždy se prolínající s domyšlivou a rozpínající se přítomností. Tak třeba pušky a kopí — jedno pro realitu boje a druhé jako symbol, který je důležitější než realita.

Nebo to jejich přebývání ve vigvamech, když přece podle pověstí, které se roznesly po zemi, zotročili si řemeslníky, kteří byli schopni postavit i tomu nejmizernějšímu Indiánovi vznešený a pevný příbytek, o jakém se prezidentovi Spojených států, odpočívajícímu na svém speciálním slaměném lehátku, ani nesní. Nebo třeba ty pomalované tváře, naklánějící se nad znovuobjevenými mikroskopy. Jak vlastně vypadají mikroskopy?

Jerry se snažil vzpomenout si, co jej prvním rokem na univerzitě učili ve strojnickém kursu, ale nevybavilo se mu nic. Stejně ale byli ti Indiáni nějak divní, až jim to člověk záviděl.

Někdy vás i napadlo, že je osud předurčil k tomu, aby byli dobyvatelé. Někdy ...

Jerry si povšiml, že ostatní čekají, jak bude pokračovat.

„Od našeho náčelníka...," opakoval spěšně. „Přišel jsem s mnoha dary a důležitým poselstvím."

„Pojez s námi," řekl starý muž. „Pak nám předáš své dary a poselství."

Jerry se vděčně usadil na podlaze, nedaleko od nich. Měl hlad a mezi ovocem na míse si povšiml čehosi, co mohl být i pomeranč.

Po chvíli starý muž řekl: „Jsem náčelník Tři vodíkové bomby. Zde," a náčelník ukázal na mladíka, „je můj syn Vydává mnoho záření. A tady," ukázal na černochove ve středních letech, „je něco jako tvůj krajan."

Na Jerryho zvědavý pohled náčelník zdvihl prst a černochove pohotově vysvětlil: „Silvestr Thomas, velvyslanec Konfедераčních států Ameriky u Siouxů."

„Konfederace? To ještě existuje? Doneslo se nám, že před deseti lety . . ."

„Konfederace se drží velmi dobře, pane. To znamená Západní Konfederace s hlavním městem Jackson v Mississippu. Východní Konfederace s centrem v Richmondu ve Virginii se podrobila Seminolům. My jsme šťastnější, Arafové, Čejenové a," — s úklonou k náčelníkovi — „zvláště Siouxové k nám byli velice laskaví. Povolili nám žít v míru tak dlouho, pokud budeme pokojně obdělávat svou půdu a odvádět desátky."

„Pak asi víte," začal Jerry dychtivě. „Totiž, rád bych se zeptal, je to možné, že Texas, je možné, že Texas také?" Pan Thomas se smutně zadíval na otevřené cípy vigvamu. „Milý pane, republika osamělé hvězdy Texas s vzdala Kiowům a Komančům před mnoha lety, to jsem byl ještě malý kluk. Nepamatuji si přesně datum, ale vím, že se to stalo ještě předtím, než byly poslední zbytky Kalifornie anektovány Apači a Navaji, a hodně dávno předtím, než národ mormonský pod císařským velením ..."

Vydává mnoho záření pohodil rameny a protáhl si pažní svaly. „Tyhle řeči," zabručel, „řečičky bledých tváří. Unavuje mě to."

„Pan Thomas není bledá tvář!" přerušil jej ostře jeho otec. „Ukaž, že se umíš chovat! Pan Thomas je naším hostem a akreditovaným vyslancem. V jeho přítomnosti bys takových slov jako bledá tvář neměl užívat."

Jeden ze starších válečníků nedaleko mladíka prohodil: „Za starých časů, za časů hrdinů, by se hoch stejného věku jako Vydává mnoho záření ani neodvážil pozdvihnout před svým otcem hlas. Pro ty, co mají zájem, cituji jako pramen poučení důležitou knihu Roberta Lowieho ‚Vraní Indiáni‘ a Lesserův nádherný antropologický přehled nazvaný ‚Tři typy siouxského příbuzenství‘. A zatímco se nám ještě nepodařilo rekonstruovat vzorek siouxských rodinných vztahů tak pěkně popsanych Lesserem, podařilo se nám vyvinout takové pracovní vztahy a podmínky, že ..."

„Tvoje potíže je, Obálko chytré knihy," vmísil se do hovoru válečník sedící nalevo od náčelníka, „že jsi až příliš velký klasicista. Žiješ spíš v době zlatého věku než v přítomnosti a zlatý věk nemá se Siouxy mnoho společného. Jistě, uznávám, že jsme zrovna tak Dakotové jako Vraní Indiáni, aspoň z lingvistického hlediska, a že tudíž vše, co se týká Vraních Indiánů, se vztahuje taky na nás. Co se však stává, když mnohoslovně citujeme Lowieho a necitlivě se snažíme jeho teorie převést do každodenního života?"

„Dost," přerušil debatu rezolutně náčelník. „Už toho nechtě, Dlouhá pohádka, i ty, Obálko chytré knihy. Tohle jsou soukromé záležitosti kmene. Tyto diskuse stejně nevedou k jinému závěru, než že bledé tváře byly kdysi mocné, dokud se z nich nestaly nemravné, zkorumpované a zbabělé bytosti. Cožpak muži jako Lesser, či Robert H. Lowie, jejichž knihy nás učí zapomenutému siouxskému umění žít, nebyli bledými tvářemi? Vzpomínáme-li na ně, měli bychom prokázat trochu více porozumění."

„Bah," odfrkl Vydává mnoho záření netrpělivě. „Co se mě týče, jedině mrtvá bledá tvář za něco stojí. Tak je to. Kromě jejich žen," dodal po chvilce zamyšlení. „Ženy bí-

lých tváří jsou prima, zvláště když je daleko domů a člověk si chce trochu zařadit."

Náčelník Tři vodíkové bomby umlčel svého syna pohledem. Pak se obrátil k Jerrymu.

„Tvé poselství a dary. Napřed poselství."

„Nikoliv, náčelníku," přerušil jej Obálka chytré knihy uctivě, ale pevně. „Napřed dary a potom poselství. Tak se to vždy dělávalo."

„Musím je přinést, hned jsem zpátky." Jerry vyšel ze stanu a rozběhl se k Samovi.

„Dárky," vydechl spěšně, „dárky pro náčelníka." Oba rychle přeřízli popruhy a Jerry prošel s plnou náručí skupinou válečníků, kteří se tu shromáždili a s tichou arogancí pozorovali jejich činnost. Vstoupil do stanu, rozložil dárky po podlaze a opět se hluboce uklonil.

„Zářivé ozdoby pro náčelníka," řekl, předáváje dva hvězdovité safíry a velký bílý diamant, největší, který, byl za posledních deset let vydolován z newyorských rozvalin.

„Látky pro náčelníka," řekl, předáváje balík ložního prádla a balík vlny upředené v New Hampshire speciálně pro tuto příležitost a nákladně dopravené do New Yorku.

„Krásné hračky pro náčelníka," řekl, předáváje velký, jenom trochu zrezivělý budík a drahocenný psací stroj. Obě věci byly uvedeny do původního stavu stovkami řemeslníků a inženýrů. Inženýři luštili zažloutlé staré dokumenty po dva měsíce.

„Zbraně pro náčelníka," řekl, předáváje překrásně zdobený jezdecký kordík, cenný to dědičný majetek náčelníka generálního štábu letectva Spojených států, jenž proti této rekvizici hořce protestoval: „Sakra, to si myslíte, pane prezidente, že půjdu proti Indiánům s holýma rukama?"

„Ne, to ne, Johnny, ale jistě můžeš šlohnout přesně takový některému ze svých mladých, dychtivých důstojníků."

Tři vodíkové bomby pečlivě prozkoumal dary a pak je rozdál mezi členy Velké rady. Sám si ponechal psací stroj a jeden ze safírů. Rapír dal svému synovi.

Vydává mnoho záření poklepal prstem na ocel. „To je toho," prohlásil. „Pan Thomas z Konfederace přinesl mnohem lepší věci na zasvěcovací obřady mé sestry." A ledabyly odhodil rapír na zem. „Co taky můžete očekávat od bandy líných, ničemných, bílých smradlochů."

Při posledním slově Jerry ztuhl. Znamenalo to, že bude muset zápasit s náčelníkovým synem, a vyhlídka na něco takového jej úplně zničila. Nevyzvat Vydává mnoho záření na zápas by znamenalo, že by před Indiány úplně ztratil tvář. Smradloch byl výraz z Matcherova systému a v té době jím byli nazýváni všichni bílí lidé, kteří byli svými indiánskými vládci připoutáni k polím nebo manufakturám. Smradloch byl ještě něco nižšího než nevolník. Jediným smyslem jeho existence bylo, aby svou prací dal svému pánovi čas na pravé mužské zábavy: boj, lov a filozofování.

Když vás někdo nazval smradloch a vy jste jej na místě nezabili, pak jste skutečně byli smradloch a nedalo se proti tomu nic dělat.

„Jsem akreditovaný zástupce Spojených států amerických," řekl Jerry pomalu, ale důrazně. „Jsem také nej-

starším synem senátora z Idaha. Až můj otec zemře, nastoupím v senátu místo něho. Jsem svobodný muž s vysokým postavením v úřadech své vlasti, a kdokoli mě nazve smradloch, není nic jiného než ničemný, mizerný, zapáchající lhář!"

Tak, a bylo to venku. Jerry čekal, až se Vydává mnoho záření zvedne. Chmurně hleděl na dobře živeného svalnatého, mladého náčelníka. Věděl, že v boji muže proti muži, který bude muset podstoupit, nemá naději.

Vydává mnoho záření zvedl kordík ze země a namířil jeho špičkou na Jerryho.

„Mohl bych tě rozseknout vedví jako nahnitou cibuli," utrousil. „Nebo bych tě mohl vyzvat na souboj a rozpárat ti nožem břicho. Přemohl jsem a zabil Seminola, bojoval jsem s Apačem. Dokonce jsem zápasil a zabil Komanče. Ale nikdy jsem si nepošpinil ruce krví bledé tváře a nezamýšlím tak učinit ani nyní. Sprostou řezničinu ponechávám drábům na plantážích. Otče, dokud tu nebude čisto, čekám venku." Pak Vydává mnoho záření hodil kordík k Jerryho nohám a odešel. Ještě než opustil stan, zastavil se a prohodil přes rameno: „Nejstarší syn senátora z Idaha! Idaho bylo součástí pozemků rodiny mé matky po celých čtyřicet pět let! Kdy si už konečně tyhle romantické děti přestanou hrát a začnou žít v současném světě?"

„To je celý můj syn," pronesl starý náčelník. „To je ta mladá generace. Jsou trochu divocí a dost nesnášliví. Ale myslí to dobře. Opravdu."

Náčelník pokynul jednomu z bílých nevolníků a ten přinesl velkou, pestře pomalovanou truhlu.

Zatímco se náčelník štrachal v truhle, Jerry Franklin pomalu rozmrzal. Dopadlo to příliš dobře, aby to mohla být pravda. Nebude muset bojovat s Vydává mnoho záření a přitom neztratil tvář. Všechno se zatím vyvíjelo víc než dobře. A co se týče té poslední poznámky — ale kdo by od Indiána očekával pochopení takových věcí, jako jsou tradice a sláva těchto symbolů, které věčně přetrvávají? Když se otec postavil pod zborcenou střechou Madison Square Garden a zahřměl přes celou halu na viceprezidenta Spojených států: „Lidé nezávislého idažského státu nikdy nebudou a nikdy nemohou souhlasit s daní z brambor. Brambory byly odpradáвна spojovány s Idaho, brambory byly pýchou Idaho. Obyvatelé Boisse říkají n 6 dani z brambor, obyvatelé Pocatella říkají ne dani z brambor, dokonce i na Diamantových horách říkají ne, tisíckrát ne na daň z brambor!" Když otec tehdy mluvil, bylo to opravdu pro lidi z Boisse a Pocatella. Ne pro zborcené Pocatelle a opuštěné Boisse dneška, ale pro nádherná města, jak tomu bylo kdysi, i pro bohaté farmy na obou stranách Hadí řeky ... a také pro Sluneční údolí, Idaho Falls, American Falls, Wieser, Garantville, Twin Falls ...

„Neočekávali jsme tě, a proto ti nemůžeme nabídnout na oplátku mnoho dáreků," vysvětloval Tři vodíkové bomby. „Nicméně, tady je pro tebe taková maličkost."

Jerry ji vzal a zalapal po dechu. Byla to pistole. Opravdová, úplně nová pistole! A malá krabička nábojů. Jistě byla vyrobena v některé z těch siouxských otrokářských dílen na Středozápadě, o kterých slyšel. Teď ji držel v ruce a věděl, že náleží pouze jemu!

Byla to Crazy Horse, pětatřicítka, a podle všeho daleko lepší než apačská Geronimo dvaatřicet, která tak dlouho ovládala Západ. Tohle byla zbraň, kterou vrchní velitel — prezident Spojených států, nikdy vlastnit nebude. A teď byla jeho!

„Já nevím, jak ... opravdu ... já jsern ..."

„To je v pořádku," srdečně odvětil náčelník. „Můj syn sice nesouhlasí s darováním zbraní bledým tvářím, ale já se domnívám, že záleží především na osobě každého jedince. Vypadáš na bledou tvář jako odpovědný muž. Víím, že s darem budeš nakládat rozumně. A teď tvé poselství."

Jerry se vzchopil a otevřel váček, který měl zavěšen na krku. Opatrně vyndal drahocenný dokument a předal jej náčelníkovi.

Tři vodíkové bomby jej rychle přečetl a podal jej válečníkům. Poslední, na koho přišla řada, Obálka chytré knihy, jej zmačkal a hodil zpět bledé tváři.

„Je to špatně napsáno," řekl. „O b d r ž e t i je napsáno třemi různými způsoby. Pamatuji si: po o se vždycky v tomto slově píše B a nikoliv P. Co s tím máme my společného? Je to přece adresováno Osceolovi VII., jehož žádáte, aby nařídil svým válečníkům vrátit se na jižní břeh řeky Delaware, nebo aby vrátil rukojmí, které dostal od vlády Spojených států jako projev dobré vůle a mírových snah. Nejsme Seminolové, tak proč nás s tím obtěžuješ?"

Než Jerry pečlivě uhladil zmačkaný papír a složil jej zpátky do váčku, ozval se Silvestr Thomas. „Domnívám se, že mohu podat vysvětlení," navrtil, dívaje se pátravě z jedné tváře na druhou.

„Ano, pánové? Je zřejmé, že vládě Spojených států se konečně donesla zvěst, že na tomto místě překročil řeku Delaware indiánský kmen, a oni samozřejmě předpokládají, že jsou to Seminolové. Poslední pohyby Seminolů, jak jistě vzpomínáte, byly namířeny na Filadelfii, což mělo za následek, že hlavní město muselo opět přesídlit, tentokrát do New Yorku. Komunikace amerických států, ať těch Spojených, nebo Konfederálních," — zde si Silvestr Thomas lehce diplomaticky odkašlal — „nebyly v poslední době tak dobré, jak by se koneckonců dalo očekávat. Je evidentní, že ani tento mladý muž, ani vláda kterou tady tak schopně a dobře zastupuje, neměli tušení, že Siouxové se rozhodli napadnout Jeho Veličenstvo Osceolu, a proto na tomto místě překročili řeku Delaware." „Ano, tak je to," přerušil jej Jerry. „Přesně tak! Jakožto akreditovaný vyslanec prezidenta Spojených států mám povinnost formálně požádat národ Siouxů, aby dodržoval smlouvu uzavřenou před patnácti lety — aspoň se domníváni, že před patnácti lety — a stáhl se opět za řeku Susquehanna. Musím vám připomenout, že když jsme vyklidili Pittsburgh, Altonu a Johnstown, přísahali jste, že Siouxové nám již nikdy nevezmou žádnou půdu a budou ochraňovat to málo, co nám zbylo. Jsem si jist, že Siouxové chtějí být známi jako národ, který dodržuje své sliby."

Tři vodíkové bomby se pátravě zadíval na Obálku chytré knihy a Dlouhou pohádku. Pak si položil lokty na kolena a naklonil se dopředu.

„Krásně hovoříš, mladý muži," prikyvoval. „Jsi pro

svého náčelníka opravdová posila. Samozřejmě že Siouxové by rádi byli vyhlášeni jako národ, který plní smlouvy a dodržuje sliby. A tak dále a tak dále. Jenže náš národ se rozrůstá. Váš národ se nerozrůstá. Potřebujeme . víc půdy. Vy zneužíváte většinu půdy, kterou máte. Máme sedět a dívat se, jak ta půda leží ladem, anebo, což je horší, máme se dívat, jak tu půdu zaberou Seminolové, kteří beztoho už ovládají území od Filadelfie až po Key West? Buďte rozumní. Můžete se stáhnout na jiná území. Zbyla vám skoro celá Nová Anglie a velká část státu New York. Jistě si můžete dovolit vzdát se New Jersey."

Jerry Franklin zapomněl na svou úlohu vyslance a začal křičet. Bylo toho najednou i na něj trochu moc. Něco jiného by bylo nešťastně krčit rameny doma ve zříceninách New Yorku; avšak tady, kde se skutečně všechny ty věci odehrávaly — ne, to je trochu příliš.

„A čeho všeho se ještě podle vás můžeme dovolit vzdát? Kam máme jít? Ze Spojených států už kromě pár čtverečních kilometrů nic nezbylo, a přesto máme ustoupit zpátky! Za časů mých předků jsme podle legend byli velkou . zemí, která se táhla od oceánu k oceánu, a teď jsme zmáčknutí v mizerném koutečku, jsme hladoví, špinaví, nemocní, umíráme a je nám hanba. Na severu nás utlačují Odžibvejové a Vrány, z jihu jsme neustále zatlačováni Montaignaisy; Seminolové nás kousek po kousku zabírají a na západě nám Sioux bere New Jersey. Pak si přijdou Čejenové a rozkouskují Elmiru a Buffalo. Kde to skončí? Kam máme jít?"

V Jerryho hlase bylo zřejmé podráždění a starý náčelník se nespokojeně otřepal. „Já víím, že je to těžké. Ano, je to těžké, to nepopírám. Ale fakta jsou fakta a slabší lidé jsou vždy tlačeni ke zdi ... A teď, co se týče zbytku tvého poselství. Jestliže se nestáhneme na místa, která žádáte, máš nás požádat o vrácení rukojmí. To je podle mého názoru rozumné řešení. Ať z toho něco máte. Přesto, i kdyby mě mučili, nevzpomenu, jak to vaše rukojmí vypadá. Máme my vůbec nějaké rukojmí?"

„Ano," zavrčel vyčerpaně Jerry se svěšenou hlavou. „Všechny indiánské národy, s nimiž máme společné hranice, mají naše rukojmí. Jako projev dobré vůle a mírových úmyslů."

Obálka chytré knihy luskl prsty. „Ta dívka. Sára Cameronová nebo Cantonová nebo jak se vlastně jmenuje."

Jerry vzhlédl. „Calvinová?" zeptal se. „U vás je Calvinová? Sára Calvinová? Dcera předsedy Nejvyššího soudu Spojených států?"

„Sára Calvinová. Ano to je ona. Je tu s námi- pět nebo šest let. Vzpomínáte si, náčelníku? Je to ta dívka, se kterou má váš syn nějaké pletky."

Tři vodíkové bomby se překvapeně zatvářil. „Tak ona je rukojmí? Myslel jsem, že je to nějaká žena bledých tváří, kterou si přivezl ze svých plantáží v jižním Ohio. Vydává mnoho záření je jako jablko, které nepadne daleko od stromu." Náčelník nasadil vážný tón. „Ale ta dívka nikdy zpět nepůjde. Má ráda indiánské milování. Je do toho celá pryč. A také si dělá naděje, že si ji můj syn eventuálně vezme. Nebo něco takového."

Náčelník se ještě jednou podíval na Jerryho. „Něco ti povím, kamaráde. Počkej chvílku venku a my to tu zatím

proberem. A vezmi si ten kordík. Vezmi si jej s sebou. Můj syn o něj asi nemá zájem."

Jerry unaveně sebral kordík a vypotácel se ze stanu. Prázdným a nechápavým pohledem postřehl skupinu siouxských válečníků seskupených kolem Sama Rutheforda a koní. Když se skupina na chvilku rozestoupila, uviděl Jerry Sama s lahví v ruce. Tequila! Ten blázen se nechal Indiány opít tequilou a teď vypadá jako prase.

Copak nevěděl, že bílí muži nesmějí pít, že si vůbec nemohou dovolit pít? Bílí muži s jejich neúrodnou půdou byli v jednom kuse na hranici hladovění a v jejich rozpočtu takové věci jako omamné nápoje neměly vůbec místo, Žádný bílý muž se během svého života nedostal blíž než k jedné skleničce. Podejte někomu z nich plnou láhev a promění se vám v zapáchající prase.

Tak jako teď Sam Rutheford. V nepravidelných polokruzích vrávoral sem a tam, držel láhev za hrdlo a tupě s ní mával. Siouxové se pochechtávali, navzájem se rýpali pod žebra a ukazovali si na Sama. Ten začal roztržitě zvracet na své hadry, prsa a břicho a pokoušel se dát si ještě jeden doušek a pak upadl nazad. Vytékající tekutina z láhve mu kapala po obličejí. Sam hlasitě chrápal. Siouxové potřásali hlavami, znechuceně se zašklebili a odešli.

Jerry se na to všechno díval a bolest v srdci byla stále ostřejší. Kam mohli jít? Co mohli dělat? A jaký v tom byl rozdíl? Měl by se ožrat zrovna tak jako Sammy. Aspoň by nic necítil.

Podíval se na kordík v jedné ruce a pistoli v druhé. Nejrozumnější by bylo je zahodit. Není to poněkud neuvěřitelné, když se nad tím zamyslíte? Není to dojemné — bílý muž se zbraněmi?

Ze stanu vyšel Silvestr Thomas. „Připravte si koně, pane," zašeptal. „Buďte připraveni na cestu, hned jak se vrátím. Pospěšte si."

Mladý muž se naklonil přes koně a poslouchal pokyny. Může zrovna udělat tohle jako cokoli jiného. Kam jet? Co dělat?

Jerry zvedl Sama a uvázal jej na koně. Má jít zpátky domů? Zpátky do toho, co kdysi bývalo velké, mocné a uznávané hlavní město Spojených států?

Pak se Silvestr Thomas vrátil: na rukou nesl svázanou dívku s roubíkem v ústech, která sebou mocně házela. Z jejích očí vyzařoval hněv a vzpoura. Pokoušela se pokopat velvyslance Konfederace. Byla oblečena do překrásných šatů indiánské princezny. Vlasy měla upraveny tak, jak to bylo nyní i u Siouxů v módě. A na obličejí měla pečlivě rozetřený jakýsi tmavý pleťový krém.

Byla to Sára Calvinová, dcera předsedy Nejvyššího soudu. Uvázali ji na rezervního koně. „Tři vodíkové bomby," vysvětlil černocho, „nerad vidí, když se jeho syn příliš mnoho točí kolem žen bledých tváří. Rád by se jí zbavil. Hoch se musí usadit a připravit se na odpovědný život náčelníka. Tohle může pomoci. A poslouvejte, víte, že se staroušovi líbíte? Řekl mi, abych vám něco sdělil."

„Jsem vám vděčný. Jsem vděčný za každou laskavost, ať je jakkoliv malá, jakkoliv ponižující."

Silvestr Thomas rozhodně potřásl hlavou. „Nebuďte tak zatrpklý, mladý muži. Jestliže chcete žít, musíte být připraven na všechno. A nemůžete být připraven na všechno

a zároveň být zatrpklý... Náčelník si přeje, abyste pochopil, že nemá cenu jezdit zpátky domů. Nemohl to říct tak otevřeně na Velké radě, ale skutečný důvod, proč Siouxové přitáhli do Trentonu, nemá vůbec nic společného se Seminoly. Je to proto, že se povážlivě zkomplikovala situace s Odžibveji a Montagnaisy na severu. Ohi se totiž rozhodli, že anektují východní pobřeží, což zahrnuje i zbytek vaší země. Touhle dobou jsou už pravděpodobně v Yonkers nebo v Bronxu, prostě někde uvnitř New York City. Tím, že náčelník okupuje New Jersey, zabraňuje tomu, aby se Seminolové a Odžibvejové spojili... Ale zalíbil jste se mu a přeje si, abych vás varoval před návratem domů."

„To je od něj hezké. Ale kam mám jít? Do nebe? Nebo se mám spustit do studně?"

„To ne," přiznal Thomas bez úsměvu a pomohl Jerrymu na koně. „Ale mohl byste jít se mnou zpátky do Konfederace." Thomas se odmlčel, a když se Jerryho zamítavý výraz nezměnil, pokračoval. „Pak vám mohu navrhnout, ale pozor, je to jen moje rada, ne náčelníkova, abyste jel přímo do Ashburského parku. Není to daleko. Když pojedete rychle, můžete tam být celkem brzy. Podle zpráv, které jsem zaslechl, by tam měly být jednotky námořnictva Spojených států. Desátá flotila, abych byl přesný. Ale proboha, pane, už jste měl být na cestě."

Jerry se sklonil dolů a uchopil jeho ruku.

„Děkuji," řekl. „Měl jste kvůli mně spoustu potíží. Jsem vám vděčný."

„S tím si nedělejte starosti," řekl pan Thomas upřímně. „Koneckonců kdysi jsme bývali jeden národ."

Jerry vyjel a vedl za sebou i dva další koně. Hned zpočátku nasadil tak rychlé tempo, jak jen to bylo na špatném povrchu cesty možné. Když dojel na silnici 33, byl Sam Rutheford schopen bez pomoci sedět v sedle. Pak také mohli odpoutat Sárú Calvinovou a umístit ji doprostřed vedle sebe.

Sára klela a plakala zároveň. „Hnusné bledé tváře! Špinaví, odporní, zapáchající bělokožci! Jsem Indiánka, copak to nevidíte? Má kůže není bílá, je hnědá, hnědá!"

Všichni tři pokračovali v cestě.

Ashburský park pozůstával z neutěšené zmeti hadrů, zmatků a uprchlíků. Byli zde uprchlíci ze severu, z Perthu, z Amboy, a dokonce i z Newarku; a uprchlíci z Princetonu na západě, kteří utekli před siouxskou invazí. A také z jihu, z Atlantic City a z neuvěřitelně vzdáleného Camdenu; všichni se tu na několika čtverečních mílech navzájem tísnil. Obšťastňovali se hrůzostrašnými historkami o náhlém seminolském útoku, kterým se Osceola pokusil obchvátit armády Tří vodíkových bomb.

Všichni závistivě zírali na tři vychrtlé koně, kteří pro vyhladovělé představovali zásobu potravy a pro zbabělé možnost nejrychlejšího přesunu, Jerry přišel na to, že kordík může být za jistých okolností velmi užitečný; pistole sloužila ještě lépe. Stačilo ji jen ukázat. Málokdo z těchto lidí vůbec kdy viděl pistoli v činnosti; všichni měli ze střelných zbraní téměř pověřčivou hrůzu . . .

Povzbuzen tímto faktem vstoupil Jerry s pistolí v ruce do budovy admirality na pláži. Sam Rutheford se držel po jeho boku a Sára Calvinová vzlykala několik kroků za nimi.

Jerry nejdříve informoval admirála Milтона Chestera o jejich rodinném původu. Syn státního podtajemníka. Dcera předsedy Nejvyššího soudu. Nejstarší syn senátora z Idaho.

„A nyní, uznáváte pravost tohoto dokumentu?"

Admirál Milton si pomalu četl pomačkané pověření a obtížnější slova si polohlasem přehláskovával. Když dočetl, s uznáním pokýval hlavou, zadíval se nejprve na pečeť Spojených států, a pak na lesknoucí se pistoli v Jerryho ruce.

„Ano," řekl nakonec. „Uznávám jeho pravost. Tohle je opravdová pistole?"

Jerry přitakal. „Crazy Horse, pětatřicítka. Poslední model. Uznáváte její pravost?"

Admirál rozpráhl ruce. „Všude vládne zmatek. Podle poslední zprávy, kterou jsem obdržel, jsou odžibvejší válečníci už na Manhattanu, což znamená, že vláda Spojených států už neexistuje. A teď zas tohle," - admirál se ještě jednou naklonil nad listinou. „Tímto vás prezident ustanovuje plnoprávným vyjednávačem. K Seminolům, ovšem. Ale plnoprávným vyjednávačem. Pokud vím, tak je to poslední úřední akt prezidenta Spojených států."

Admirál se naklonil dopředu a zvědavě se dotkl pistole. Pokýval hlavou, jako by došel k pevnému rozhodnutí. Postavil se a rázně zasalutoval. „Tímto vás uznávám jako posledního legálního představitele Spojených států a podřizuji svou flotilu vašim rozkazům."

„Výborně," Jerry zasunul pistoli za opasek. „Máte dost potravy a vody pro dlouhou cestu?"

„Ne, pane," řekl admirál Milton. „Dá se to ale zařídit během několika hodin. Přejete si, abych vás vyprovodil na palubu, pane?"

Admirál pyšně ukázal na molo, kde stály zakotvené tři pětáčtyřicetistopové různě pospravované škunery. „Desátá flotila Spojených států, očekávám vaše rozkazy."

O několik hodin později, když tři plachetnice již mířily na širé moře, vstoupil admirál do zašlé hlavní kajuty, kde odpočíval Jerry Franklin. Sam Rutheford a Sára Calvinová spali na horních palandách.

„Vaše rozkazy, pane?"

Jerry Franklin vyšel na úzký můstek, podíval se na červotoči prožrané kolo a zalátané plachty.

„Plujte na východ."

„Na východ, pane? Přímo na východ?"

„Přímo na východ. Na plné plachty. K bájným zemím Evropy. To je aspoň místo; kde bílý muž může svobodně stát na svých nohou. Místo, kde se nemusí obávat represálií. Kde se nemusí bát otroctví. Plujte na východ, admirále, plujte tak dlouho, dokud neobjevíme nový a nadějný svět — svět svobody!"

ALAN BLOCH

LIDÉ JSOU JINÍ

Jsem archeolog se zaměřením na lidi. Hrozně rád bych však věděl, přijdeme-li vůbec někdy na to, čím se lidé od nás robotů liší; ale určitě to nezjistíme tím, že budeme v jednom kuse kopat na mrtvých planetách. Abyste tomu rozuměli, žil jsem kdysi s jedním člověkem, a proto vím, že všechno není tak jednoduché, jak nás učili ve škole.

Samozřejmě, máme pár záznamů, a roboti, jako já, se snaží, jak jen mohou, překlenout všechna neprobádaná místa, ale přesto se mi nezdá, že se k nějakým výsledkům dostaneme. Máme jistotu, alespoň historici ji potvrzují, že lidé pocházejí z planety nazývané Země. Víme rovněž, že lidé statečně cestovali od hvězdy ke hvězdě, a kdekoliv přistáli, zanechali po sobě kolonie s lidmi, s roboty, a někdy dokonce oba typy dohromady, aby se tam kdykoli mohli vrátit.

Ale lidé se nikdy nikam nevrátili.

Svět tehdy prožíval svůj zlatý věk. Ale copak jsme tak zestárli? Lidé měli asi mnoho do sebe — vypráví se, že po noční obloze je poháněla božská jiskra. Ale my jsme zpřetrhali vlákna sítě, kterou utkali.

Naši vědci tvrdí, že lidé nám byli hodně podobní. Kostra člověka je téměř totožná s kostrou robota až na to, že místo titanu je v ní obsažena jakási vápnitá sloučenina. Přesto jsou zde rozdíly.

Stalo se to na mé poslední expedici. Na jedné menší planetě jsem se setkal s člověkem. Musel to být už poslední člověk v této galaxii, protože už zapomněl i mluvit. Byl starý a osamělý. Když se později naučil náš ja-

zyk, docela dobře jsme spolu vycházeli a já ho chtěl vzít zpátky s sebou. Jenomže něco se mu stalo.

Jednoho dne, ačkoliv nebyl nejmenší důvod, si najednou zničehonic postěžoval na vedro. Kontroloval jsem mu teplotu a došel jsem k závěru, že jeho termostatový okruh musí být děravý. Měl jsem s sebou soupravu nástrojů a náhradních dílů. Ten člověk byl zjevně polámaný, a tak jsem se dal do práce. Bez potíží jsem ho vypnul. Zapíchnul jsem mu do krku jehlu, abych se dostal k vypínači a on se přestal hýbat. Právě tak jako robot. Jenže když jsem ho otevřel, zjistil jsem, že uvnitř je všechno jiné. Když jsem ho pak dal opět dohromady, nepodařilo se mi jej zapnout. Později se tak nějak rozložil, a když jsem se asi po roce vracel domů, už z něj nic nezbylo. Pouze kosti.

EVELYN E. SMITH

MARŤAN A KOUZELNÍK

Od dětství jsem přivykl tomu, že ať jsem šel kamkoliv, Věci mě sledovaly. Nikdy jsem nebyl osamělý. Vždycky tu byl nějaký plazivý zok z Marsu, který se, když jsem si zvykl na počáteční hrůzu, vynalézavě měnil ve stále hrůznější a hrůznější monstra. Nikdy se mi nic nestalo. Zok totiž musel vynaložit tolik energie, aby se promítl z Marsu až na Zem, že pak už neměl sílu na uskutečnění žádného škodolibého úmyslu. To dá rozum, že zokové nepronásledují jen tak někoho. Před dvaceti lety se můj otec, drobný čaroděj, zúčastnil jedné ze vzácných expedicí na Mars. Říkám vzácných, protože zokové považují lidské bytosti za zvlášť vybranou lahůdku, což má přirozeně za následek, že se pozemšťané na podobné expedice příliš nehrnou. Táta se tak rozčilil, když zZik, císař všech zoků, snědl jeho nejlepšího přítele, že na oplátku snědl zZikova novorozeného syna.

Nikdy jsem nepřišel na to, jak svedl něco takového a dostal se přitom zpátky. Táta nikdy nebyl ničím víc než přínejlepším druhořadým čarodějem. Reklama, které se mu za jeho hrdinský čin dostalo, mu umožnila, aby si otevřel malý krámk s různými legráčkami, zaříkávadly a elixíry lásky. Otevřel si jej na Times Square, kde je obchod s tímto druhem zboží velmi čilý.

Jak je možné dočíst se ve všech učebnicích historie, čarodějnictví bylo až do druhé poloviny XX. století nazýváno vědou. Pak FBI odhalila jednoho atomového vědce, jak si při práci mumlá cosi, co oni považovali za ruštinu. Okamžitě jej předvedli k výslechu. Vědec brzy podlehl náporu a přiznal, že vůbec nemluvil rusky, ale zaříkával svou atomovou bombu, aby se povedla. Ukázalo se, že všichni vědci dělali totéž. Natropili spoustu povyku.-s vynálezy — atomovými bombami, tryskovými letadly, televizí — zatímco ve skutečnosti si pomáhali čarováním. Zdá se, že, všichni kouzelníci, kromě několika nenapravitelných cikánů, přešli během osvícenství do podzemí a provozovali své reje jako vědu.

První reakcí obyvatelstva bylo, jako ostatně vždycky, upálit všechny čaroděje. Nicméně jeden chytrý politik a

jeden z nejlepších kouzelníků, které jsme kdy měli, zdůraznil, že bez čar a kouzel by moderní technologie vymizela. „Kde by byly vaše filmy, vaše ledničky, vaše teplá a studená voda?" otázal se. Protože všechny tyto věci byly samozřejmě vykouzleny.

V následujících volbách, v nichž kandidoval za třetí neboli kouzelnickou stranu, nadělal fašírku z republikánů i demokratů a byl zvolen prezidentem. Nepřátelé si šeptali, že začaroval stroje na sčítání hlasů, ale to nebyla pravda, neboť zvítězil poctivě a čestně pomocí masové hypnózy.

Jakmile kouzelníci mohli vyjít na veřejnost, pokrok se vyvíjel mílovými kroky kupředu. Pronikli" jsme k obyvatelům jiných planet, a někteří z nich naneštěstí pronikli k nám. jediné, jež pozemšťané nedokázali během doby ovládnout, byli zokové. Ti se na vás mohli jen tak podívat a bez dlouhých procedur či kouzel prostě říci: zemři. A ať vás ochraňovalo já nevím kolik zaříkáadel, bylo po vás. Nemohli však svou sílu promítat vesmírem. To bylo velké štěstí pro mého otce i mě, neboť ačkoliv se zokové s obyčejnými pozemšťany neobtěžovali, my, Benettové, jsme to u nich určitě měli schováno.

Tím se dostáváme k mým jedenadvacátým narozeninám. Dostal jsem se do obvyklé hádky s otcem. „Synu," řekl, „chci, aby ses stal plnoprávným společníkem v obchodě. Dobře víš, že na tom se zdravím nejsem nejlíp, a tak bych rád umíral s vědomím, že je o tebe postaráno."

„K sakra, táto," řekl jsem mu, „nechci se zabývat drobnými kšefty. Chci opustit sluneční soustavu a promítnout se do Galaxie."

Otec potřásl šedou hlavou. „Chytřejší lidé než ty to zkoušeli, Bobe, a neuspěli. A měli k dispozici lodě a stovky plivníků. Ty by sis těch plivníků nemohl dovolit ani tucet."

„Plivníková energie," zavrčel jsem. „Chci se tam dostat pomocí myšlenkové projekce, jako zoci." Zokové mohli velmi snadno dosáhnout vnějšího vesmíru, ale protože byli strašní snobové, tak se zřídkakdy namáhali.

„Ne, ne, Bobe, o to se nesmíš pokoušet." Táta se vzrúšením zatahal za bíbra. „Pozemšťané nejsou schopni myšlenkové projekce a ti, co to zkoušeli, se většinou zbláznili. Poškozuje to mozkové buňky. Slib mi, že se vzdáš svých experimentů."

„Nesmysl, táti. Podívej, už *ted'* umím trochu myšlenkově promítat." Poslal jsem jeho kabalů napříč pokojem. Byl jsem na sebe velice pyšný, protože až do té doby jsem neuměl levitovat nic většího než kapesní vydání.

Strašně jej to rozčililo. Žárlí, pomyslel jsem si.

„Potichoučku jsi zamumlal zaříkávadlo!"

„Nezamumlal," ohradil jsem se dotčeně.

„Promiň, synku." Trochu se uklidnil. „Musel jsi to udělat podvědomě. Měl bys navštívit dobrého psychiatra. Říká se, že doktor McCrindle je jeden z nejlepších zaříkávačů."

Takhle to dopadne vždycky, když objevíte něco nového. Všichni si myslí, že jste blázen. Přesto nemělo žádný smysl, abych se s tátou hádal. Kdyby mé teorie přinesly ovoce, puk bych jej a tisíce dalších připravil o živobytí.

Povstal jsem. „Už tu nemůžu dál posedávat. Mám rande s nejkrásnější dívkou na Broadwayi." Pokropil jsem

si vlasy několika kapkami nejdražšího elixíru lásky a odešel jsem naproti Lindě.

Když jsem vycházel z obchodu, zapískal jsem na svoji Věc -- to je vždycky otravovalo. Žádný zok se neobjevil. Ostatně už jsem je nějakou dobu neviděl. Nepřikládal jsem tomu obzvláštní důležitost, poněvadž vím, že zok, který je mi momentálně přidělen, se musí každou chvíli hlásit k raportu. Ubožáci, obyčejně se jim moc příležitostí k cestování nedostává. zŽik nemá rád, když se jeho poddaní vracejí z návštěv cizích světů s hlavami plnými různých demokratických hloupostí.

Byl jsem docela rád, protože když jsem s Lindou, tak ve třech to by už byla tlačence, a to i v případě, že ten třetí je šupinatý, lidožravý ještěr. Linda na mě čekala uvnitř malého bistra, které jsme si oblíbili, a vypadala zrovna tak krásně jako vždycky.

„Ahoj, Bobe," pozdravila mě. „Nevypadáš zrovna moc spokojeně. Stalo se něco nepříjemného?"

Sedli jsme k našemu stolku. „Táta chce, abych se stal jeho plnoprávným společníkem, a mně se nezdá, že jsem typ člověka, co tráví svůj život za pultem."

„Máš pravdu, Bobe. Tobě je souzeno něco lepšího." Svěřil jsem - se jí se svými plány na vyslání rakety do vesmíru pomocí myšlenkové projekce. Dokonce jsem se jí i předvedl. Zvedl jsem stojánek s přísadami do výše dvou metrů. Spadla jenom jedna láhev s octem.

Přišel k nám majitel podniku. „Hele, ty jeden kouzelníku, ještě jednou, a vypočoduješ odtud po hubě."

Domů jsem se dostal něco po půlnoci. Prošel jsem setmělým obchodem do našeho bytu v zadním traktu. Táta v obývacím pokoji nebyl. Náš černý kocour se rozvaloval v tátově houpacím křesle. „Kde je táta, Tome?" zeptal jsem se.

Tom samozřejmě nemohl odpovědět, mohl jenom mňoukat. Nepromluví, dokud nevyprší jeho trest, což je za dalších osm let. Úřady jej za čarodějnictví s úmyslem defraudovat proměnily v kočku.

Zavedl mě do ložnice, kde táta ležel na posteli a sténal. Jeho obličej měl podivnou barvu.

„Zavolám doktora," zaječel jsem. Slabě zavrtěl hlavou. „Nemá to smysl, Bobe, cítím, že umírám. Než však opustím tento svět, musím ti říci něco, co bys měl vědět."

„Copak, táti?"

„Bobe, ty nejsi... ty nejsi." Se strašným zachroptěním se svezl zpátky na polštář. Umřel, aniž by dokončil to, co chtěl říci.

No a tak. jsem uvízl v obchodě. Mohl jsem jej sice prodat a z výtěžku financovat své experimenty, ale věděl jsem, že by to bylo právě to, co si táta nepřál. Nemohl jsem se rozhodnout, co bych měl dále podniknout.

Jedno odpoledne, několik dní po pohřbu, jsem seděl v krámě a čekal na Lindu, která měla přinést nějaké chlebíčky na piknik. Vtom se dovnitř protáhl chlapík s ocelovým pohledem a oslnil mě služebním odznakem.

„Bob Benett?" Přiznal jsem svou totožnost.

„Jsem z FBI, vyšetřuji činnost zoků. Prý vás pronásledují Věci."

„Už dlouho jsem žádnou neviděl," řekl jsem mu. „Kromě toho jsem si na ně už zvykl. Neotravují mě." Přál jsem si, aby muž odešel. Dostával jsem hlad.

. „Možná vás bude zajímat, že zokové vyvinuli nový druh velice silné projekce."

To ovšem měnilo situaci. Dokud zokové jen tak poletovali kolem a zkoušeli mě vyděsit, tak jsem se nebál. Jestliže však teď měli možnost mě zranit... „Navrhujete nějaká opatření, která bych měl učinit?" zeptal jsem se.

„Vezmeme vás pod ochranu. Dnem *l* nocí budete obklopen neprodyšným kordonem. Dokonce i zok si pořádně rozmyslí, než napadne padesát či šedesát našich lidí začarovaných až po zuby."

„A co když se bude vyskytovat v jiné podobě? Jak potom budete vědět, kde je? Mohl by dokonce předstírat, že je jeden z vašich mužů."

„To je velice jednoduché. Vynalezli jsme totiž zok—detektor." Muž vytáhl přístroj, který vypadal jako malá krabička. „Vidíte? Kdykoliv dostanu podezření, že se v rozmezí sta metrů nalézá zok, pak stačí, abych stiskl toto tlačítko. Jestliže je to skutečný zok, zabliká růžová žárovka."

Zmáčkl knoflík, abych se mohl na vlastní oči přesvědčit. Právě v tom okamžiku vešla dovnitř Linda s plnou náručí nákupu. Zablikala růžová žárovka.

Mohl jsem se uchechtat. „A na tohle se mám spolehnout?" Svíjel jsem se smíchy. „Náramný zok—detektor."

Muž od *FBI* zbledl. „Pracuje to spolehlivě, Bennette. Tohle je zok."

„Nesmysl," odsekl jsem naštvane. „Má dívka není žádný zok."

„Dobře tedy," odvětil a byl zrovna tak namíchnutý jako já. „Dokážu vám, že je zok! Vyslovím kouzlo, které Věcem navrací jejich původní podobu."

Vytáhl kousek křídý a začal na podlahu kreslit patřičné symboly a přitom si cosi tiše povídal. Pozorně jsem jej sledoval. Vládní kouzla byla všeobecně klasifikována jako přísně tajná, a tohle, za předpokladu, že se povede, se mi jistě bude hodit.

Povedlo se. Tom — musím dodat, že jako kočka vypadal daleko líp, se kolem nás prohnal ve své lidské podobě. „Napříště už jen poctivě a čestně," křičel, jak pádil ze dveří. Pak jsem se podíval na Lindu. Její obličej byl pokryt zelenými šupinami, místo dvou paží nyní měla čtyři a dvakrát tolik rudých drápů. Její tři oči růžově blikaly. Mně se však zdála krásnější než kdykoliv předtím. Člověk z *FBI* jí však nevěnoval žádnou pozornost, a zato se s hrůzou díval na mě. Má kouzelnická róba se svezla dolů a odhalila pás zelených šupin. Teď jsem měl dva páry rukou a viděl jsem čtyřrozměrně. Jednoduše, byl jsem také zok.

Vzhlédl jsem k Lindě a v hlavě se mi najednou rozbřesklo. „To znamená, že jsem . . .?"

„Ano, Vaše Výsosti. Čaroděj, který vás unesl, vás nesešdl, ale místo toho vás začaroval do lidské podoby. Dokonce i každý yuk ví, že zokové jsou pro lidský trávicí systém nepoživatelní. Bennet vás s typickou lidskou ; sentimentálníou vychoval jako vlastního syna. Vy jste ovšem princ zZuk, jediný dědic království zoků. Už celou věčnost jsme se snažili dostat vás zpátky, ale teprve nedávno se nám podařilo vynalézt tak dokonalou myšlenkovou projekci, že se nám náš úmysl podařilo realizovat.

Obávali jsme se, že se nebudete chtít vrátit dobrovolně."

„Já ... zok ... Mart'an ... princ." Galaxie přede mnou ležela otevřená.

„Půjdu zpátky dobrovolná," hlesl jsem. „Ovšem jediné pod tou podmínkou, že se staneš mou ženou a budem zokům vládnout společně ..., až zZik zemře," dodal jsem rychle. Což nebude dlouho trvat, pomyslel jsem si.

„Jsem tvá, zZuku," zašeptala.

„Ale co uděláme s tím chlapíkem od *FBI*," chtěl jsem vědět. „Nemůžeme ho propustit, dokud odtud nevypadneme."

„Můj nejdražší," řekla Linda omluvně. „Jak jsem spěchala, abych byla co nejdříve s vámi, koupila jsem sice chléb, ale zapomněla jsem na pomazánku."

„Umíš vařit?" zeptal jsem se.

Pyšně se napřímila. „Vy to samozřejmě nemůžete vědět, ale u zoků je umění vařit prvním předpokladem dokonalé ženskosti."

„Výborně, miláčku," odušil jsem, „na co tedy čekáme?"

ROBERT BLOCH **VLAK**

DO PEKLA

Když byl Martin ještě malý kluk, měl tátu a ten byl u dráhy. Ačkoliv táta nikdy nejezdil na mašině, ale jen čistil koleje, byl na svou práci velice hrdý. Každou noc, když se napil, zpíval si svou oblíbenou píseň Vlak do pekla.

Slova té písně si sice Martin moc nepamatoval, ale na melodii nemohl zapomenout. A když jednou táta udělal tu chybu, že se namazal už odpoledne a nechal se přiskřípnout mezi cisternový vůz a drezínu, Martin se moc divil, že mu Spolek ajznboňáků tuhle píseň nezapíval na pohřbu.

Pak už na tom Martin nebyl tak dobře, ale ta tátova píseň s ním nějak zůstala. Po čase se máma naštvála a utekla s obchodním cestářkem z Keoku (táta by se obrátil v hrobě, kdyby se dověděl, že se takhle spustila s pasažérem) a Martin si tu melodii broukal každou noc v sirotčinci. A když se odtamtud vytratil, pískával si ji v noční džunglí, když ostatní havěť už šla spát.

Martin byl na cestách čtyři nebo pět let, než si uvědomil, že takhle nikdy nikam nedorazí. To se ví, že zkusil všechno možné — trhal ovoce v Oregonu, myl nádobí v Montaně, v Denveru kradl automobilové disky a v Oklahomě zase pneumatiky — ale když ho jednou v Alabamě na šest měsíců zavřeli, uvědomil si, že takové poflakování nemá budoucnost.

Zkusil se dostat k dráze jako jeho táta, ale řekli mu, že doba je zlá.

Martin se však železnice nemohl zříci. Kdykoliv někam jel, používal k tomu vagónové nápravy. Raději by naskočil na mrazírenský vagón mířící na sever, než aby zvedl palec a obstaral si jízdu na Floridu v pohodlném, vytápěném kadilaku. Martin přitom vždycky myslel na staré

dobré časy a broukal si o tom vlaku do pekla. Tím vlakem cestovali ožralové a hříšníci, falešní hráči, milionáři, děvkaři a vůbec celá ta veselá cháska. Nebylo by špatné svézt se v tak dobré společnosti, jenže Martinovi se nezamlouvalo, co se stalo pak, když vlak konečně dorazil na nádraží Hluboká pod zemí. Pranic nestál o věčnost strávenou příkládáním do kotlů v pekle, kde nebyl ani odborový svaz, aby se staral o jeho zájmy. Ale stejně, by to byla hezká jízda, říkal si Martin. Ovšem to by napřed něco takového jako vlak clo pekla muselo existovat, a o tom Martin hluboce pochyboval.

Aspoň do onoho večera, kdy kousek za appletonským železničním uzlem si to mašíroval po kolejích směrem na jih. Noc byla chladná a tmavá, jak už listopadové noci ve Fox Valley bývají. Martinovi bylo jasné, že na zimu se bude muset dostat nejmíň do New Orleansu, a možná že až do Texasu. Moc se mu nechtělo. A to dokonce přesto, že se doslechl o spoustě texaských automobilů, které mají disky ze zlata.

Ne, Martin se podruhé nechtěl dát chytit při drobné krádeži. Něco takového bylo horší než hřích a přitom velice nevýnosné. Možná že bude líp, když se nechá napravit- Armádou spásy. Loudal se, pobrukoval si tátovu píseň a čekal na dobytčák, který se měl co chvíli vynořit ze seřadiště. Bude jej muset chytit, nic jiného mu nezbývalo. Jenže první vlak, který se objevil, příjížděl z opačného směru — řítil se po kolejích od jihu. Martin se vyklonil do tmy, ale jeho oči nebyly tak dobré jako uši, a tak všechno, co mohl s určitostí rozpoznat, byl zvuk. Byl to vlak; Martin cítil, jak se ocel pod ním chvěje a zpívá.

Něco tu nehrálo. Nejbližší jižní stanice byla Neenah v Minnesotě a odtamtud nemělo po několik hodin nic přijet.

Mraky byly nízké a po polích se válely mlhy. Ale přestože se vlak přibližoval, neviděl Martin žádné přední světlo. Slyšel jen hvizd, který se ječivě přibližoval z černého chřtánu noci. Martin, který dokázal rozpoznat vybavení jakéhokoliv druhu lokomotivy, ještě nikdy neslyšel hvizd, jenž by zněl jako tenhle. Hvizd nic nesignalizoval, nýbrž jekotal jako ztracená duše. Martin cítil, že vlak je již téměř u něho, a ustoupil na stranu.

A najednou tu byl a brzdil prudčeji, než by kdokoli mohl předpokládat. Kola zřejmě nebyla naolejována, protože strašlivě skřípěla. Vlak zastavil a skřeky zanikly v sérii hlubokých sténavých zvuků. Martin vzhlédl a zjistil, že je to osobní vlak, velký a černý, bez jediného světla, které by ozařovalo lokomotivu nebo některý z vagónů. Nepodařilo se mu sice přečíst postranní nápisy, ale přesto si byl zatraceně jistý, že tenhle vlak k Severozápadní společnosti nepatří. Toto přesvědčení v něm ještě zesílilo, když spatřil muže vystupujícího z předního vozu. Na jeho chůzi zase něco nehrálo, jako by jednu nohu vlácel za sebou. A totéž platilo pro lucernu, kterou muž nesl. Byla tmavá, a když ji muž pozvedl k ústům, okamžitě se rozzářila rudým světlem. Na to nemusíš být ani ajznbónák, aby ti došla, že tohle je velice neobvyklý způsob rozžihání.

Postava se přiblížila a Martin rozeznal konduktérskou čepici; hned se cítil poněkud lépe, ale pak si povšiml, že ten muž ji má nasazenou trochu výš, než se čepice oby-

čejně nosí, jako by zpod ní něco vyčuhovalo. Vzpomněl si však na dobré vychování, a když se na něj muž usmál, řekl:

„Dobrý večer, pane průvodčí."

„Dobrý večer, Martine."

„Jak to, že znáte moje jméno?"

„Jak jsi poznal, že jsem průvodčí?"

„Ale jste, že?"

„Pro tebe ano, ačkoliv jiní lidé mě v různých životních situacích mohou potkat v odlišných podobách. Například měl bys vidět, jak vypadám v Hollywoodu." Muž se zašklebil.

„Hodně cestuju," vysvětlil.

„A co vás přivádí sem?" zeptal se Martin.

„To bys měl vědět, Martine. Přijel jsem, protože mě potřebuješ. Dnes v noci jsem si uvědomil, že by ses mohl také dostat na scestí. Vždyť ty jsi dokonce pomýšlel na vstup do Armády spásy!"

„Ale vlastně ..., " koktal Martin.

„Jen se nestyď, chybovat je lidské. Kdopak to vlastně řekl? Nebylo to náhodou řečeno v nějakém televizním seriálu? Ale to je jedno. Důležité je, že jsem pocítil, jak mě potřebuješ. Hned jsem přehodil výhybku a vydal jsem

-se za

tebou."

„Proč?"

.' „Abych ti nabídl svezení, ne? Copak není lepší cestovat pohodlně vlakem než se vláčet po ulicích za hudbou Armády spásy? Člověka z toho bolí nejenom nohy, ale i uši."

„Nevím, jestli o takové svezení stojím, pane," řekl Martin. „Zvláště když si představím, kam bych asi dojel."

„A jsme zase u té staré odrhovačky," povzdychl si průvodčí. „Nejspíš se mnou chceš uzavřít nějaký obchod, vid'?"

„Přesně tak," odpověděl Martin.

„Bohužel, s obchodováním jsem už skoncoval. Netrpím nouzí o budoucí pasažéry. Proč bych ti tedy měl nabízet zvláštní podmínky?"

„Určitě vám za to stojím, jinak byste se nenamáhal dělat si takovou zajížd'ku."

Průvodčí si opět povzdychl. „Máš pravdu, přiznávám, že přílišná pýcha je moje slabá stránka. Zkrátka, když už jsem na tebe celá léta myslel jako na svého, nechce se mi přenechat tě konkurenci." Průvodčí se na chvíli odmlčel. „Tak tedy ano, jestliže na tom trváš, uzavřeme spolu obchod podle tvého přání."

„A podmínky?" zeptal se Martin.

„Jako obvykle. Cokoli si přeješ. Ale varuji tě předem, nesnaž se mě podfouknout. Splním ti jakékoliv přání, ale na oplátku musíš ty slíbit mně, že až přijde tvůj čas, nastoupíš do mého vlaku."

„A co když ten můj čas nikdy nepřijde?"

„Ale přijde."

„A co když si vymyslím takové přání, které mě od jízdy ve vlaku navždy osvobodí?"

„Takové přání neexistuje."

„Jen se nevytahujte."

„Víš co, tohle nech na mně," řekl průvodčí Martinovi. „Ale ať už máš v hlavě cokoli, varuji tě. Budu to já, kdo nakonec shrábne bank. A nechci vidět žádné hoku-

sy pokusy na poslední chvíli. Má nabídka je poctivá. To znamená, že ty dostaneš, co chceš, a já také."

„Slyšel jsem, že podvádíte lidi. Říká se, že jste horší než obchodníci s ojetými auty."

„Tak moment..."

„Omlouvám se," řekl Martin spěšně. „Ale prý se vám nedá věřit."

„To přiznávám. Ovšem na druhé straně, ty se domníváš, že jsi vymyslel něco, jak se mi vykroutit."

„Zaručený způsob."

„Zaručený způsob. To je směšné!" Muž se zachechtal: „Ale my maříme drahocenný čas, Martine. Ted' k věci. Co ode mne chceš?"

Martin se zhluboka nadechl. „Chci mít možnost zastavit čas."

„Hned teď?"

„Ne, teď ne. A ne pro každého. Vím, že to by bylo nemožné. Chci mít možnost zastavit čas pro sebe. Jen jednou, někdy v budoucnosti. Chci jej zastavit v tom okamžiku, kdy se budu cítit spokojený a šťastný. Pak už budu šťastný navždy."

„Tohle je mi ale přání." Průvodčí se zahloubal. „Musím se přiznat, že jsem ještě nikdy nic takového neslyšel, a věř mi, že už jsem něco zažil. Ale ty jsi o tom už přemýšlel dříve, vid'?"

„Už dlouho," přiznal se Martin. Pak zakašlal. „Tak co tomu říkáte?"

„No, nemožné to není. V podmínkách tvého subjektivního vnímání času ...,“ zabručel průvodčí. „Ano, myslím, že by se to dalo zařídit."

„Ale já chci opravdu zastavit čas, a ne si to jenom představovat."

„Rozumím, dá se to zařídit."

„Pak tedy souhlasíte?"

„Proč ne, vždyť jsem ti to slíbil. Podej mi ruku."

Martin poněkud zrozpačitěl. „Bude to moc bolet? Chci říct, víte, já nesnáším pohled na krev a ..."

„Hlouposti. Naposlouchal ses asi spousty povídaček. Nezapomeň, kamaráde, že už jsme spolu obchod uzavřeli. Chci ti pouze něco vtisknout do dlaně. Něco, co ti pomůže vyplnit tvé přání. Koneckonců nikdo nemůže vědět, kdy si zrovna vzpomeneš, a já nemůžu všechno jen tak nechat a honem pospíchat za tebou, abych ti posloužil. Takže bude lepší, když si to zařídíš sám."

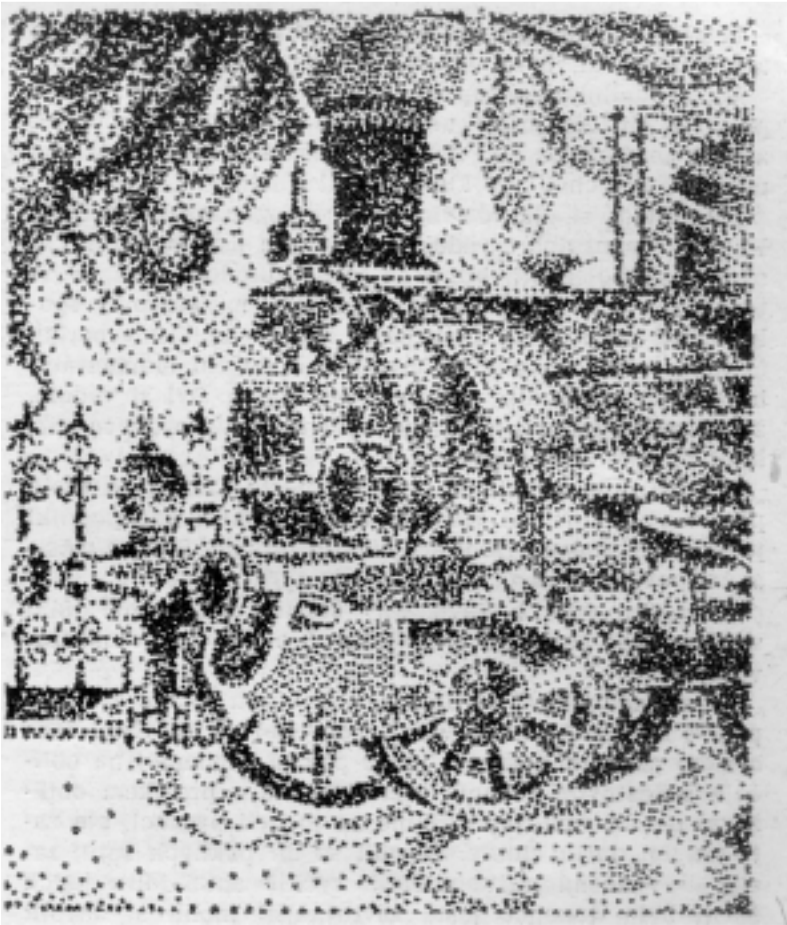
„Dáte mi časostop?"

„Ano, něco takového. Jenom rozhodnu, co bude nejpraktičtější." Průvodčí se zamyslel. „Podívej, tady si vezmi moje hodiny." A vytáhl z vesty železničářské hodinky ve stříbrném pouzdře. Otevřel zadní kryt a provedl jakousi jemnou úpravu. „Tak, tady to máš," usmál se průvodčí, „Všechno je zařízeno. Až se rozhodneš, že chceš zastavit svůj čas, stačí pouze, když posuneš ručičky zpátky a počkáš, až se hodinky samy zastaví. A až se zastaví, tak to pro tebe znamená, že se pro tebe zastavil čas, jasné?" A průvodčí vložil hodinky do Martinovy napřažené dlaně.

Mladík pevně sevřel svými prsty pouzdro.

„To je všechno?"

„Úplně všechno. Ale pamatuj si — hodinky můžeš zastavit jenom jednou. Připomínám ti to, aby ses pořádně pře-

svědčil, že v té chvíli, kterou si vybereš, jsi opravdu spokojen. Upozorňuji tě ve vši počestnosti - - buď si zatraceně jistý onou pravou chvílí."

Martin se usmál. „Budu! A když už jste tak poctivý, tak já budu taky a povím vám, že jste na jednu maličkost zapomněl. Je totiž úplně jedno, kterou chvíli si vyberu. Jakmile jednou zastavím čas, znamená to, že navždy zůstanu takový, jaký jsem byl v tom okamžiku. Nikdy nezestárnu. A když nikdy nezestárnu, tak nikdy nemřu a nikdy nebudu muset nastoupit do toho vašeho vlaku."

Průvodčí se odvrátil. Jeho ramena sebou mocně zašubala a je docela možné, že měl v očích slzy. „A ty jsi řekl, že já jsem horší než obchodník s ojetými auty?"

Pak odkulhal do mlhy, z vlaku se ozvalo netrpělivé hvízdnutí a najednou se všechno dalo do pohybu. Vlak lehce klouzal po kolejích a vytratil se ve tmě.

Martin pošilhával po hodinkách ve své dlani. Kdyby se na vlastní oči nemohl přesvědčit, tak by jistě nepochyboval o tom, že si to celé od začátku do konce vymyslel. Ale hodinky měl a stále rozpoznával zápach po vlaku, ačkoliv tu po okolí už nejezdilo mnoho lokomotiv, které by jako paliva používaly síry. A to neměl vůbec žádné pochybnosti o uzavřeném obchodu. Někteří blázni by se možná spokojili s bohatstvím, mocí, či filmovou hvězdou. Táta by se dokonce možná prodal za dva panáky whisky.

Martin na tom byl proti nim o mnoho líp. Jediné, co teď potřeboval, bylo odhadnout ten pravý moment.

Vložil hodinky do kapsy a obrátil se na zpáteční cestu po kolejích. Na místě určení mu nikdy předtím nijak zvlášť nezáleželo. Teď to bylo jiné. Teď odcházel, aby našel pravou chvíli, ve které by byl šťastný.

Nemyslete si, že Martin byl nějaký naiivní blážínek. Naopak, velmi dobře věděl, že jsou zde jisté podmínky a stupně spokojenosti, které se liší podle toho, jak je na tom jeden v životě dobře. Jako tulákovi mu často ke spokojenosti stačil teplý přístřešek, dvojitá lavička v parku, . či láhev vína. Ačkoliv již mnohokrát dosáhl momentální blaženosti právě díky těmto prostředkům, byl si vědom, že na světě existují mnohem lepší věci. A Martin se rozhodl, že se s nimi seznámí.

Za dva dny dorazil do velkého města Chicaga a zcela přirozeně zamířil do West Madison Avenue, kde podnikl jisté kroky k pozdvižení své životní úrovně. Stal se městským povalečem.

Za týden dosáhl stavu, kdy štěstím bylo teplé jídlo v ešusu, noc strávená v noclehárně a dvě deci muškátového vína.

Jedné noci, když si dosyta užil všech těchto tří přepychů zároveň, docela vážně pomýšlel na otevření stříbrného pouzdra hodinek. Jenže pak si vzpomněl na obličej počestných občanů, které dneska s prosíkem obtěžoval o almužnu. Samozřejmě že to byli pitomci, ale zato se jim dařilo dobře. Strojili se do pěkných šatů, zastávali výnosná místa a řídili rychlá auta. Míra jejich štěstí byla dokonce ještě závratnější: mohli si dovolit obědovat v dobrých restauracích, spát na vypérovaných postelích a pít značkovou whisky.

Ať už pitomci, nebo ne, na způsobu, jakým trávili život, něco bylo.

Martin nahmátl hodinky, potlačil nutkání vyměnit je za další láhev muškátu a pevně rozhodnut, že se zítra poohlédne po nějaké práci, šel spát.

Když se vzbudil, zjistil, že má pořádnou kocovinu, ale od svého rozhodnutí neupustil. A než uplynul měsíc, pracoval pro jednoho podnikatele na velkém staveništi. Ne že by se rád dřel, ale mzda byla dobrá, a tak se Martin brzy nastěhoval do podnájmu. Zvykl si jíst ve slušných restauracích, koupil si pohodlnou postel a každou sobotu si zašel posedět clo hospody na rohu. To všechno bylo velice příjemné, ale ... Předákovi se jeho práce líbila a slíbil mu zvýšení platu. Kdyby si tedy Martin počkal, znamenalo by to, že si může koupit ojeté auto. A máte-li auto, můžete si sem tam dát schůzku s dívkou, která se vám líbí. Ostatní na stavbě to dělali také a zdálo se, že jsou docela šťastni.

A tak Martin setrval v práci, dočkal se zvýšení platu a dočkal se auta a velmi brzo se dočkal i několika dívek.

Tenkrát byl Martin tak šťastný, že chtěl okamžitě vytáhnout hodinky a posunout ručičky. Pak ale začal přemýšlet o tom, co říkali někteří starší muži. Třeba Charlie, co pracoval společně s Martinem u výtahu. „Když seš mladej a ještě nevíš, co je dobrý," říkal Charlie, „líbí se ti běhat za holkama. Jenže za chvíli chceš něco lepšího. Hezkou holku, která je jenom tvoje. Tu je to pravý." A tak Martina napadlo, že by to měl vyzkoušet. Kdyby

se mu to nelíbilo, vždycky se mohl vrátit k tomu, co už jednou měl.

Asi za šest měsíců nato se setkal s Lilianou Gillesovou. Mezitím byl opět povýšen, takže už pracoval pod střechou v kanceláři. Přinutili ho sice, aby se dal zapsat do večerních kursů a naučil se jednoduché účetnictví, ale znamenalo to dalších patnáct dolarů týdně navíc a práce v kanceláři byla vůbec lepší.

I s Lilianou to bylo prima. Když mu řekla, že si ho vezme, byl si Martin téměř jist, že přišel čas. Jenže ona byla jaksí, no prostě, byla to slušná holka, a proto prohlásila, že budou muset počkat, než se vezmou. Martin samozřejmě nemohl předpokládat, že se za něj vdá, dokud on nebude mít víc peněz, a že by tudíž nebylo na škodu, kdyby dostal přidáno.

To trvalo rok. Celou tu dobu byl Martin trpělivý, neboť věděl, že to bude stát za to. Kdykoliv měl nějaké pochybnosti, vytáhl hodinky a podíval se na ně. Nikdy je však neukázal Lilianě ani nikomu jinému. Ve srovnání s drahými náramkovými hodinkami, které nosila většina mužů, vypadaly staré stříbrné železničářské cibule příliš ošumělé a levně. Když se však na ně Martin podíval, bylo mu dobře. Ještě nějakou dobu, a bude mít to, o čem se těm ostatním otrokům dřiny ani nesnilo. Permanentní spokojenost se svou červenající se nevěstou ...

Jenomže, jak se ukázalo, svatbou teprve všechno začalo. Liliana se zmínila, jak prima by bylo, kdyby se mohli přestěhovat do nového bytu a zařídit jej. Martin chtěl pěkný nábytek, televizor a nové auto.

A tak začal navštěvovat večerní školu a brzy byl povýšen do vedení podniku. Dítě bylo na cestě a on se rozhodl, že počká, aby se na ně podíval. Teprve potom si uvědomil, že bude muset počkat, až syn trochu povyroste a začne chodit a mluvit, jednoduše, až si vyvine svou vlastní osobnost.

Přibližně v té době jej společnost začala jako odborníka vysílat na různá místa, kde se práce nedařila, a Martin si žil jako pán na účet podniku. Jedl a spal v dobrých hotelích a pomalu se z něj stával labužník. Občas ho přepadla chuť otevřít stříbrné pouzdro hodinek. Tohle byl přece slušný život! Samozřejmě že všechno by bylo ještě lepší, kdyby nemusel pracovat. Dříve či později bude lépe vidět do obchodních záležitostí společnosti a na tom by se dal opravdu vydělat balík. Pak by bylo všechno ideální. Podařilo se, jenže to nějaký ten čas trvalo. A tak, když se Martin konečně k tomu balíku dostal, jeho syn už chodil do gymnázia, Martina popadlo silné tušení, že teď, anebo nikdy. Taky už nebyl žádný mladík.

Jenže zrovna tehdy se seznámil se Sherry Westcottovou a té, ačkoliv už začal ztrácet vlasy a přibírat na váze, se vůbec nezdálo, že je muž ve středních letech. Naučila ho, jak se líčidlem zakryje pleš a břišním pásem panděro. Ve skutečnosti ho naučila mnohem víc a jemu se to tak líbilo, že už už chtěl vytáhnout hodinky a posunout ručičky.

Škoda že si chtěl vybrat zrovna tu chvíli, kdy se dveřmi clo hotelového pokoje provalilo několik soukromých detektivů. Čas, který následoval, byl pro Martina vyplněn bojem o rozvod a on nemohl říct, že by se mu v té době jakákoliv chvíle nějak zvlášť zamlouvala.

Když se konečně vyrovnal s Lil, byl zase bez koruny a Sherry se už ani trochu nezdálo, že by byl nějaký mladík. Martin zaťal zuby a vrátil se do práce.

Po čase opět zbohatl, jenže tentokrát to trvalo déle a na velkou zábavu nezbyl čas. Krásné ženy ho už moc nezajímaly a totéž se vztahovalo na alkohol. Ostatně, doktor jej tak jako tak varoval.

Byly tu však jiné radosti, které si bohatý muž mohl dopřát. Například cestování. A to nikoliv na vagónových nápravách z jednoho Zapadákova clo druhého. Martin se vydal na cestu kolem světa letadlem a luxusní lodí. Jednou, když navštívil Tádž Mahál za měsíčního světla, zdálo se, že konečně přišla ta pravá chvíle. Vytáhl staré, časem zle pocuchané pouzdro s hodinkami, a připravil se k manipulaci. Nebyl tu nikdo, kdo by jej mohl zpozorovat ...

A právě proto si to rozmyslel. Ano, byla to krásná chvíle, ale on byl sám. Lil a syn byli v tahu, Sherry byla v tahu a on jaksi nikdy neměl čas, aby si našel nějaké přátele. Možná že když se seznámí s nějakými lidmi, dosáhne stavu naprostého štěstí. Opravdovou spokojenost neposkytují ani peníze, ani moc, ale přátelství.

A tak se na cestě domů snažil navázat nějaké známosti v lodním baru. Jenže všichni ti lidé byli mnohem mladší a Martin s nimi neměl žádné společné zájmy. Chtěli tančit, pít a Martinův zdravotní stav takovým zábavám příliš nepřál. Přesto se Martin snažil.

Snad právě proto se mu přihodila ta malá nehoda; přesně den předtím, než loď dorazila do sanfranciského přístavu. Malá nehoda, to byl totiž způsob, jak to lodní lékař nazval, ale Martin si všiml, že se tvářil velmi vážně, když stroze přikázal, aby ani na chvílku neopustil postel. V přístavu už čekala záchranka, která odvezla pacienta do nemocnice.

V nemocnici Martina nikdo neoklamal ani drahými slovy, ani drahými úsměvy, ani drahou lékařskou péčí. Byl prostě děda se slabým srdcem a oni se domnívali, že brzo umře.

Martin je však mohl obelstít. Pořád ještě měl hodinky. Shledal se s nimi v kapse u kabátu, když jej na sebe navlékl, aby mohl snadněji proklouznout z nemocnice.

Věděl, že nemusí zemřít, že může podvést smrt jediným pohybem — ale chtěl to udělat jako svobodný muž, někde venku pod modrou oblohou.

To bylo to pravé tajemství štěstí. Teď tomu rozuměl. Dokonce i přátelství bylo mín ve srovnání se svobodou.

Martin pomalu kráčel po nábřeží. Když se to tak vzalo, tak byl právě tam, kde kdysi začal. Ale bylo to dohře, dost dobré, aby to trvalo věčně. Jednou tulák, navždycky tulák.

Jak o tom přemýšlel, usmál se, avšak úsměv se zničehonic bolestně zkřivil a v prsou jej ostře zapíchalo. Svět se s Martinem začal točit a Martin chvílí bezmocně vrávorál a pak se zhroutil na nábřežní obrubeň. Oči mu už trochu selhávaly, ale přesto byl stále při vědomí a velmi dobře věděl, co se stalo. Další záchvat, tentokrát velmi silný. Možná že teď konečně přišla ta správná chvíle. Už nebude tím bláznem, co je pořád zvědav, jak to vypadá za rohem.

Pořád ještě měl možnost využít své moci a zachránit

si život. Pořád se ještě mohl hýbat, nebylo nic, co by mu v tom mohlo zabránit.

Prohrábl se v kapse a vytáhl stříbrné cibule. Stačilo několik pohybů, aby podvedl smrt a nikdy nemusel *nasednout* na vlak do pekla. Mohl žít navždy.

Navždy?

Najednou si uvědomil, že nikdy předtím se nad tímhle slovem pořádně nezamýšlel. Žít navždy — ale jak? Opravdu by chtěl žít navždy takhle jako starý, nemocný muž?

Ne, to nešlo. To by nešlo. A najednou se mu chtělo plakat, neboť si uvědomil, že někde na cestě životem přezvl sám sebe.

A teď už bylo příliš pozdě.

I po létech rozpoznal ten dýchavičný hřmot. Vůbec jej nepřekvapilo, když se z mlhy na nábřeží vynořil spěchající vlak. Nebyl také překvapen, když vlak zastavil a průvodčí vystoupil a kráčel k němu.

Ani průvodčí se za celou tu dobu vůbec nezměnil. Dokonce i jeho úsměv zůstal stejný.

„Ahoj, Martine," řekl. „Tak nastupovat!"

„Já vím," zašeptal Martin. „Jenže mě budeš muset nést, nemůžu chodit. Dokonce ani nemůžu doopravdy mluvit."

„Ale ano, můžeš," řekl průvodčí. „Slyším tě docela dobře. A chodit můžeš také." Pak se sklonil a položil ruku na Martinovo srdce. Martin na chvíli pocítil ledové ztuhnutí, pak vstal a následoval průvodčího podél vlaku.

„Tady?" zeptal se.

„Ne, do příštího vagónu," zamumlal průvodčí. „Myslím, že si zasloužíš spací vůz. Přece jenom jsi to dotáhl na docela úspěšného muže. Pocítil jsi význam bohatství, postavení i prestiže. Poznal jsi radosti manželství i otcovství. Okusil jsi rozkoše dobrého jídla, pití i prostopášnosti. Na své pouti životem jsi se ubíral, jak se sluší a patří na váženého člověka. To všechno říkám jenom proto, abychom se vyvarovali všech zbytečných rekriminací na poslední chvíli."

„Ale ano," povzdychl si Martin. „Nemůžu té vinit ze svých chyb. Na druhé straně ovšem, žádnou zásluhu na tom, co se stalo, taky nemáš. Všechno, čeho jsem si vydobyl, jsem získal prací. Dokonce jsem ani nepotřeboval tvé hodinky."

„Tak vida, nepotřeboval jsi je," řekl průvodčí s úsměvem. „Měl bys něco proti tomu, dát mi je nyní nazpátek?"

„Aha, chceš je pro dalšího chytráka," utrousil Martin.

„Možná."

Něco na způsobu, jakým to řekl, přimělo Martina, aby vzhlédl. Pokusil se pohlédnout průvodčímu do očí, ale štítek jeho čepice vrhal příliš dlouhý stín.

A tak se Martin místo toho podíval dolů na hodinky.

„Pověz mi," řekl tiše, „když ti je dám, co s nimi uděláš?"

„Co bych s nimi dělal, hodím je do příkopu," řekl průvodčí. „To je všechno, co s nimi udělám." A natáhl pravicí.

„A co, kdy? někdo půjde kolem a najde je? A co když ten dotyčný posune ručičky nazpátek a zastaví čas?"

„Nikdy to neudělá," řekl průvodčí. „I kdyby to věděl."

„Takže to všechno byl jenom trik, vid'? Jsou to jen obyčejné a levné cibule!"

„To jsem neřekl," zašeptal průvodčí. „Řekl jsem pouze,

že nikdo neposune ručičky nazpátek. Všichni jste stejní, Martine. Všichni se pořád jenom honíte kupředu, za úplným štěstím. Čekáte na okamžik, který nikdy nepřijde."

Průvodčí opět nastavil dlaň.

Martin vzdechl a potřásl hlavou. „Tak jsi mne přece jenom podvedl."

„Podvedl jsi sám sebe, Martine. A teď nastoupíme na vlak do pekla."

"Průvodčí postrčil Martina nahoru po schůdcích, a jakmile Martin nastoupil, vlak sebou trhl a píšťala zaječela. Martin stál v chodbičce kymácejícího spacího vagónu a prohlížel si své spolucestující.

Byli tu všichni. Ožralové a hříšníci, falešní hráči, milionáři a děvkaři a vůbec celá ta veselá cháska. Všichni velmi dobře věděli, kam jedou, ale nezdálo se, že by jim to vadilo. Záclony byly staženy, ale uvnitř bylo světlo a náležitě živo. Zpívali, podávali si láhve od úst k ústům, řvali smíchy, hráli kostky, vyprávěli si vtipy a chvástali se, až uši přecházely. Bylo to přesně tak, jak o tom táta zpíval v té staré písni.

„Velice příjemná společnost. Nikdy předtím jsem neviděl tak pěkný spolek. Chci říci, zdá se, že se všichni velmi dobře baví."

Průvodčí pokrčil rameny. „Obávám se, že to nebude tak veselé, až dojedeni na nádraží Hluboká pod Zemí,"

Pak potřetí nastavil dlaň. „A teď, než si sedneš, vrať mi ty hodinky. Smlouvá je smlouva."

Martin se usmál. „Smlouva je smlouva. Ano, souhlasil jsem s jízdou ve vlaku pod podmínkou, že budu moci zastavit čas ve chvíli, kdy najdu štěstí. Myslím, že mi ještě nikdy v životě nebylo tak dobře jako právě teď."

A Martin velice pomalu začal otáčet ručičkami.

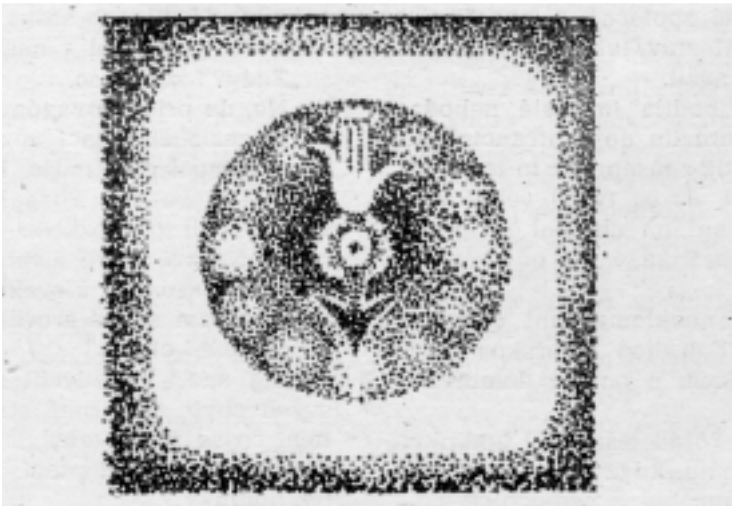
„Ne," vykřikl průvodčí. „Ne!"

Ale ručičky už stály.

„Uvědomuješ si, cos udělal?" řval průvodčí. „Nikdy nedojedeme k nádraží! Pořád pojedeme! Všichni! Navždy!"

Martin se usmál, „já vím," řekl. „jenže to, co stojí za to, je jízda, nikoliv místo určení. Sám jsi mne tomu naučil. A já se těším na tu báječnou jízdu. Třeba bych ti mohl pomoci. Kdybys našel ještě jednu takovou čepici..."

A tak se nakonec dohodli. Nosí jeho čepici a staré železničářské cibule; a na onom iездеjším světě nikdy nebyl ani nebude spokojenější člověk, než je Martin, nový brzdař vlaku do pekla.

V L A K D O P E K L A

Svazek č. 162

Řídí Hana Krubnerová

Výbor z anglo-americkýcch sci-fi povídek uspořádal a přeložil Oldřich Černý. Povídky ... a postavil si domeček, v tom domečku... a Nejdelší plavba přeložil Miloš Calda. Povídku Chronoklasmus přeložila Viktorie Klásková. Ilustrovala Jarmila Jeriová. Graficky upravil Jan Hejda. Obálku navrhl James Janíček. Vydal Jako svou 6649. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1983. Odpovědná redaktorka Jitka Minaříková. Výtvarný redaktor Jaromír Zápal. Technická redaktorka Jitka Pavlíková. Ze sazby písma Public vytiskla Severografia, n. p., závod 1, Liberec. 14,97 AA (text 12,55, ilustrace 2,42), 15,22 VA. Náklad 70000 výtisků 13-875-83 14/54 Kartonovaný výtisk 7,— Kčs

© Albatros, 1982 Translation © Oldřich Černý, Miloš Calda, Viktorie Klásková, 1976 Illustrations © Jarmila Jeriová, 1976 POUL ANDERSON (The Longest Voyage), Copyright 1960 by Poul Anderson, ISAAC ASIMOV (Jokester), Copyright © 1956 by Royal Publications Inc., ALAN BLOCH (Men Are Different), © 1954 by Groff Concklin, ROBERT BLOCH (The Hell-Bound Train), Copyright 1954 by Robert Bloch, JACK FINNEY (Quit Zooming those Hands through tne Air!), Copyright 1957 by Jack Finney, ALBERT HERNHUTTER (Texas Week), Copyright 1954 by King Size Publications, ROBERT A. HEINLEIN (And He Built a Crooked House) Copyright © Street and Smith Publications, 1940, Copyright © Robert A. Heinlein 1959, DANIEL KEYES (Flowers for Algernon), © 1958 by Mercury Press, Inc., ALAN NELSON (Narapoia), Copyright 1951 by Fantasy House, Inc., ROBERT SHECKLEY (Shape), Copyright © 1953 by Galaxy Publishing Corp. Reprinted by permission of the Sterlin Lord Agency, Inc., EVELYN E. SMITH (The Martian and the Magician), Copyright 1952 by Better Publications, Inc., WILLIAM TENN (Eastward Ho!), Copyright © 1958 by Mercury Press, Inc., KURT VONNEGUT (Tomorrow and Tomorrow and Tomorrow), Copyright © 1954 by Galaxy Publishing Corporation, JOHN WYNDHAM (Chronoclasmus) Copyright © Estate of John Wyndham 1954